Biblioteca Polirom

Alaa al-Aswani

„Romanul e ca o aventură romantică: dacă plănuiești totul, riști să strici partea cea mai frumoasă."

Aş fi vrut să fiu egiptean

POLIROM

ALAA
AL-ASWANI

Aş fi vrut să fiu egiptean

Traducere din limba arabă
şi note de Nicolae Dobrişan

POLIROM
2012

Cuprins

ALAA AL-ASWANI s-a născut în 1957, în oraşul Cairo. A urmat Facultatea de Medicină la Universitatea din Cairo, specializându-se în stomatologie, şi a făcut studii de master la Universitatea Illinois din Chicago. Este de profesie dentist, scrie proza, dar în acelaşi timp este considerat şi unul dintre cei mai importanţi lideri de opinie din presa egipteană. A debutat pe scena literară în 1990, fiind privit ca un demn succesor al laureatului Premiului Nobel Naghib Mahfuz, însă succesul internaţional i l-a adus publicarea romanului *Blocul Iakubian* (2002; Polirom, 2008). Reeditat de mai multe ori, tradus în numeroase limbi şi adaptat pentru marele ecran, acesta a provocat controverse aprinse, rămânând timp de peste cinci ani cea mai vândută carte arabă. I-a urmat romanul *Chicago* (2007; Polirom, 2010), care s-a bucurat de aceeaşi largă apreciere din partea publicului cititor.

Lui Abbas al-Aswani, tatăl meu, care m-a învăţat...

Alaa

În loc de prefaţă

1

Prima prezentare a unui film din istoria omenirii a avut loc în decembrie 1895, în Salonul Indian de la Grand Cafe, situată in Boulevard des Capucines, din Paris. La numai un an după aceea, filmul a ajuns în Egipt şi prima proiecţie a avut loc în

noiembrie 1896, în Alexandria, într-o sală al cărei proprietar era un italian pe nume Dello Strologo. A fost un eveniment remarcabil în viaţa egiptenilor şi a străinilor care trăiau în Egipt, aşa că în gazetele vremii au apărut numeroase comentarii entuziaste despre noua invenţie, iar preţul extraordinar de ridicat al biletelor nu a împiedicat lumea să dea buzna la cinema. Proiecţia dura cam o jumătate de oră şi consta dintr-o serie de episoade fără legătură între ele, fiecare durând doar câteva minute, inspirate din viaţa obişnuită de pe străzi, din păduri sau de pe mare. În pofida naivităţii subiectelor şi a tehnicii primitive de filmare, lumea a fost din capul locului cucerită de arta cinematografică şi oamenii achitau preţul biletelor fără ezitare, întrecându-se să intre în sala de proiecţie şi să ocupe scaunele aşezate pe rânduri, aşteptând cu nerăbdare clipa magică în care lumina se stingea, aşternându-se un întuneric

desăvârşit, iar scenele începeau să se succeadă pe ecran. Fără îndoială că satisfacţia resimţită de primii spectatori care vedeau scenele din viaţa reală pe ecran era la început mai mare decât plăcerea ce ne-o oferă astăzi arta cinematografică, in ciuda unei reacţii curioase care însoţea proiecţia: uimiţi de ceea ce vedeau pe ecran, de multe ori spectatorii se transpuneau cu totul în acele evenimente, închipuindu-şi că ceea ce vedeau se petrece aidoma. Când se iveau talazurile înalte ale unei mări întunecate, îi cuprindea spaima, iar dacă pe ecran apărea un tren gonind şi pufăind, mulţi dintre ei ţipau îngroziţi şi se înghesuiau să iasă din sală, de teamă să nu fie striviţi de roţile uriaşe. Cum incidentele regretabile de acest gen s-au repetat, Dello Strologo, proprietarul sălii, s-a gândit să instituie o tradiţie; îi aştepta pe spectatori la intrare şi, după ce achitau preţul biletului, înainte

să ia loc pe scaune, îi invita sa-1 însoţească până aproape do ecran şi li se adresa prinzând pânza între degete:

— Acest ecran nu-i decât o bucată de pânză ce nu se deosebeşte prea mult de un cearşaf de pat. Imaginile pe care o să le vedeţi sunt proiectate pe acest ecran, fără ca din el să iasă ceva. Peste câteva clipe o să vedeţi un tren gonind nebuneşte. Nu uitaţi, doamnelor şi domnilor, că aceasta nu este decât o imagine a trenului şi, prin urmare, nu aveţi motiv să vă speriaţi, căci nu există nici o primejdie pentru dumneavoastră.

Astăzi, la mai bine de o sută de ani după ce s-au petrecut astfel de incidente, teama spectatorilor de imaginea trenului ni se pare caraghioasă şi amuzanta, dar - din păcate - unii cititori de literatură continua şi în zilele noastre să confunde imaginaţia cu realitatea şi din pricina asta am avut

mult de suferit, atât eu, cât şi numeroşi alţi romancieri. În romanul meu intitulat *Blocul Iakubian,* am înfăţişat două personaje - Abaskharon şi Malak, doi fraţi dintr-o familie de copţi[I] sărăci care se caracterizau prin şiretenie, excentricitate şi vivacitate, dar care în lupta lor amară pentru supravieţuire nu s-au sfiit niciodată să recurgă la minciună şi la furt. După apariţia romanului, m-am trezit că un prieten copt îmi zice cu reproş în glas:

— Cum de ţi-a venit în minte sa prezinţi personajul copt într-o manieră atât de umilitoare?

Ce puteam sa-i spun? I-am răspuns - deşi nu cred ca l-am convins câtuşi de puţin - că n-am

---

[I] Copţii sunt descendenţii vechilor egipteni care au adoptat creştinismul, la apariţia lui, si care reprezintă o importanţii minoritate a poporului egiptean actual (peste zece milioane de egipteni sunt copţi creştini).

înfăţişat personalitatea egipteană copta în general, ci am zugrăvit nişte personaje literare care s-a întâmplat să fie copte, după cum cartea este plină de personaje musulmane corupte, fără ca din asta să putem trage concluzia că toţi musulmanii ar fi corupţi.

Tot la fel, în romanul meu *Chicago,* am înfăţişat un personaj feminin care poartă numele de Saymaa - o tânără purtând vălul tradiţional musulman[II] care pleacă din mediul provincial egiptean la Chicago pentru studii şi pe care şederea în America o determină să renunţe la educaţia conservatoare şi sa se îndrăgostească de un coleg, între ei înfiripându-se o iubire ce evoluează treptat către o relaţie trupeasca. Cum romanul a apărut iniţial în foileton în gazeta *Ad-*

[II] Prin val (hijab), în conformitate cu dreptul canonic musulman se au în vedere veşmintele ce acoperă întregul corp al femeii, cu excepţia feţei şi a palmelor.

Dustur[III], mi-am primit săptămână de săptămână doza de injurii şi blesteme din partea unor cititori cu vederi religioase extremiste, pentru că am cutezat sa înfăţişez un personaj feminin purtând văl care renunţa la principiile sale, ceea ce ar fi ofensat pe toate femeile musulmane purtând văl şi, prin urmare, Islamul însuşi.

Mi-am pus de multe ori întrebarea: „Ce l-o fi determinând pe un cititor inteligent şi instruit să considere că atitudinile unui personaj literar dintr-o lucrare de ficţiune ar putea reprezenta o tentativă de ofensare a religiei sau a unei pături din societate?". Ca sa fiu sincer, răspunderea pentru această confuzie nu revine în întregime cititorului. Dimpotrivă, ea este legată prin fire delicate de natura literaturii însăşi şi asta cel puţin din doua motive.

[III] în traducere, *Constituţia.*

În primul rând, o bună parte din plăcerea oferită de literatură se datorează faptului că ea da forţa imaginaţiei noastre. Ne delectam imaginându-ne întâmplările şi personajele romanului după cum ne place noua, iar această imaginare nu poate avea loc fără un strop de iluzie. Cu alte cuvinte, lectura nu ne poate oferi plăcere fără să ne închipuim, la un moment dat, ca ceea ce citim nu reprezintă rodul imaginaţiei, ci s-a petrecut aievea şi tocmai în scopul creării acestei iluzii sunt stinse luminile în sălile de cinema sau de teatru. Prin urmare, confuzia între imaginaţie şi realitate care se produce în minţile unora este o dovadă a desăvârşirii operei artistice, întrucât a reuşit să determine această iluzie în mintea cititorului, dar în cazul de faţă ea devine exagerată, provocând confuzia între imagine şi adevăr.

În al doilea rând, literatura este o artă a vieţii. „Romanul este o viaţă transcrisa pe hârtie, care

seamănă cu viaţa noastră de zi cu zi. dar care este mult mai profundă, mai semnificativă şi mai frumoasă." Pornind de la asta, putem afirma ca literatura nu este o artă izolată, dimpotrivă, substanţa ei este viaţa însăşi şi se intersectează cu ştiinţele umane, precum istoria, sociologia şi etnologia. Dar această intersectare este o sabie cu doua tăişuri: pe de o parte, romancierului i se oferă resurse inepuizabile pentru a scrie, însă pe de alta parte - şi acest lucru este negativ - unii sunt tentaţi să citească opera literara ca pe un studiu sociologic, iar asta este o eroare grosolană. Scriitorul nu este un cercetător ştiinţific, ci un artist influenţat afectiv de personaje din viaţa reală, pe care se străduieşte să le înfăţişeze în lucrările sale. Aceste personaje reprezintă o realitate umana, dar nu neapărat şi o realitate socială. Opera literara ne poate oferi unele indicii despre o societate oarecare, însă nu este capabilă

să ne prezinte esenţa acesteia, în sensul ştiinţific al termenului. Doar sociologia, prin cercetările întreprinse pe teren sau teoretice, prin statistici şi grafice, este capabilă să ne prezinte esenţa ştiinţifică a unei societăţi date. Acesta nu este câtuşi de puţin rolul unui roman sau al unui poem. O tânără egipteancă purtând văl dintr-un roman poate să ne dea o idee în legătură cu sentimentele sau problemele unora dintre femeile care poartă văl, dar - cu certitudine - ea nu le reprezintă pe toate femeile care poartă văl din Egipt. Cel care vrea să ştie adevărul despre fenomenul vălului trebuie să consulte studiile pe această temă elaborate de sociologi.

De ce scriu despre toate aceste lucruri?

Pentru că această confuzie între imaginaţie şi realitate, între opera literară şi studiul sociologic a urmărit ca un blestem romanul meu intitulat *Hârtiile lui Isam Abd al-Ati* şi i-a împiedicat

apariţia ani îndelungaţi. Cum s-au petrecut lucrurile?

2

Revenind în ţară după studiile pe care le-am făcut în Statele Unite, la sfârşitul anilor ’80, am decis să depun toate eforturile pentru a deveni scriitor, dar în acelaşi timp am fost nevoit sa lucrez ca medic stomatolog pentru a-mi putea câştiga mijloacele de trai. Astfel, existenţa mea s-a împărţit în două jumătăţi total diferite: pe de o parte, viaţa cumpătată şi ordonată a unui medic stomatolog respectat, pe de altă parte, viaţa unui om de litere liber, complet descătuşat de convenţii sociale şi prejudecăţi. In fiecare zi, după terminarea programului de la cabinet, porneam să descopăr viaţa, în formele ei cele mai autentice şi

mai provocatoare. Colindam prin locurile cele mai ciudate şi mă străduiam să cunosc personaje cât mai neobişnuite, împins de o curiozitate nesăţioasă şi de nevoia reală de a-i înţelege pe oameni şi de a învăţă de la ei. Câte nopţi am petrecut în compania unor personaje care mi-au stârnit interesul, prin localuri zgomotoase, mai mult sau mai puţin deocheate, după care eram nevoit să trec în grabă pe-acasă, pentru un duş şi o ceaşcă de cafea, iar apoi să alerg la cabinet pentru a-mi relua treaba fără să fi închis un ochi! Şi cu fiecare zi petrecută astfel, am reuşit să-mi alcătuiesc o colecţie proprie de personaje uimitoare. Am întâlnit oameni săraci şi bogaţi, politicieni pensionaţi şi foşti prinţi faliţi, alcoolici, recidivişti, femei decăzute, fanatici religioşi, pungaşi, şefi de bande şi fel de fel de haidamaci şi bătăuşi. Şi toate astea păstrând cu rigurozitate distanţa între lumea din timpul nopţii şi cea din timpul zilei.

Uneori, fără voia mea, s-au ivit şi probleme. Odată, după ce am petrecut o noapte într-o tavernă ieftină din centrul oraşului, înainte de ivirea zorilor s-a iscat o ceartă aprinsă intre doi beţivi, iar unul dintre ei l-a târât pe celălalt în stradă şi s-a pornit să-l lovească în neştire, până ce am ieşit împreună cu câţiva clienţi ai tavernei, animaţi ca şi mine de bune intenţii, şi am intervenit pentru a-i despărţi şi a-i împăca. Toată scena, fireşte, s-a petrecut pe fondul zarvei, ţipetelor şi înjurăturilor neruşinate. Aşa că am auzit deschizându-se o fereastră din blocul de vizavi şi un bărbat somnoros a început să strige la noi şi să ne ameninţe că cheamă poliţia, dacă nu încetăm numaidecât scandalul. Când am ridicat capul spre el, l-am recunoscut - era un pacient de-al meu de la cabinet. Am fost sigur că m-a recunoscut şi el, aşa că m-am retras fără să scot vreun cuvânt. Peste câteva zile, avea programare

la mine ca să-i iau măsură pentru o proteza dentară şi m-am trezit cu el la uşa cabinetului. L-am întâmpinat ca de obicei, dar în vreme ce lucram în gura lui, am băgat de seamă că mă priveşte suspicios, iar într-o pauză nu s-a mai putut stăpâni şi m-a întrebat:

— Iertaţi-mă că vă întreb, domnule doctor, vi se întâmplă să petreceţi uneori prin localuri din centrul oraşului?

Mă aşteptam la această întrebare, aşa că am zâmbit inocent şi i-am răspuns cu tonul unui mincinos profesionist:

— În timpul săptămânii nu pot să petrec, fiindcă trebuie să mă trezesc devreme pentru intervenţiile stomatologice, după cum ştiţi...

— La fel mi-am zis şi eu, a continuat pacientul, oftând uşurat. Mai ieri am văzut în stradă, pe la patru dimineaţa, pe cineva care vă semăna leit, dar mi-am zis numaidecât că e imposibil sa fiţi

dumneavoastră.

Cu toate că, din fericire, n-am avut parte de prea multe asemenea incidente, în timpul peregrinărilor mele nocturne fascinante m-am trezit odată faţă în faţă cu Mahmud Triplu. Mi-l prezentase un prieten şi mă cuceriseră din prima clipă inteligenţa lui sclipitoare şi originalitatea ideilor sale. Era diferit de toţi ceilalţi oameni pe care îi cunoscusem. Până şi numele lui era unic. Nu ştiu cum se face, dar pe tatăl şi pe bunicul lui îi chema la fel - Mahmud, aşa că numele său complet era Mahmud Mahmud Mahmud[IV]. Acest nume ciudat a stârnit numeroase ironii din partea colegilor de şcoală, care l-au poreclit „Mahmud de trei ori" sau „Mahmud Triplu". Poreclele s-au lipit

---

[IV] în onomastica musulmana tradiţionala, numele complet al unei persoane este alcătuit din trei componente: prenumele persoanei respective, prenumele tatălui şi prenumele bunicului său.

atât de tare de el, încât a ajuns să le adopte. Când l-am cunoscut, Mahmud trecuse cu puţin de patruzeci de ani şi viaţa lui se putea rezuma prin numeroase încercări de realizare în diverse domenii, toate neizbutite. S-a înscris rând pe rând la Facultatea de Inginerie, la Facultatea de Arte Frumoase şi la Institutul de Cinematografie, însă n-a izbutit să le ducă pană la capăt. Când l-am întrebat din ce cauză, mi-a răspuns:

— Mi-am dat seama că sistemul de învăţământ din Egipt ucide creativitatea studentului şi în plus îl mai şi tortureaza psihic.

Văzând nedumerirea de pe chipul meu, mi-a explicat:

— Marii artişti, pionierii cinematografului egiptean, au creat mai întâi filmul şi abia după aceea au înfiinţat Institutul de Cinematografie, ceea ce dovedeşte cu prisosinţă că n-au avut nevoie să urmeze cursurile unui astfel de institut

pentru a crea filme.

Această logică ciudată şi excentrică, însă nu lipsită întru totul de temei, reprezintă un exemplu ce ilustrează atitudinea lui Mahmud faţă de viată, iar majoritatea purtărilor şi ideilor lui s-au caracterizat prin aceeaşi excentricitate şi originalitate. I-a lipsit capacitatea de a se împăca într-un fel sau altul cu prostia, birocraţia şi ipocrizia societăţii. A fost drept, sincer şi grozav de mândru de opiniile şi demnitatea lui, iar toate astea sunt calităţi care atrag în mod inevitabil după ele eşecul în situaţia coruptă în care trăim în Egipt. Dar, cu toată revolta împotriva sistemului de învăţământ, nu a fost leneş. Dimpotrivă, atunci când era convins de justeţea unei idei, depunea eforturi extraordinare pentru realizarea ei. Pe deasupra, era unul dintre oamenii cei mai pasionaţi de lectură pe care i-am cunoscut în viaţa mea şi a studiat singur, ajungând la o cunoaştere

enciclopedică în domeniile artei, istoriei şi literaturii. A fost un pictor talentat, însă prima expoziţie pe care a organizat-o în Egipt nu s-a bucurat de primirea la care se aştepta. Atunci s-a hotărât să-şi ia tablourile şi să le expună în Franţa.

— O să-mi car arta la cei care se pricep la artă, le-a zis prietenilor.

— Cum o să pleci în Franţa când nu ştii o iotă de franceză? l-au întrebat câţiva dintre ei.

— Da ca, mă duc acolo ca sa vorbesc? le-a răspuns, privindu-i dezaprobator, de parca le-ar fi blestemat prostia.

E de prisos sa spunem că eşecul nu l-a părăsit nici în Franţa şi că, după întoarcerea în ţara, a descris cu un amestec de ironie şi amărăciune şederea lui pe cheiurile Senei, răbdând de foame, fără nici un ban în buzunar, în vreme ce picăturile dese ale unei ploi zdravene se revărsau peste el şi peste tablourile lui.

Am fost prieten cu Mahmud o buna bucată de vreme şi mărturisesc că a avut o mare influenţă asupra mea. Ţineam la el şi destinul da care avusese parte îmi pricinuia o tristeţe adâncă. După câţiva ani, Mahmud a fost afectat de o depresie şi internat de mai multe ori pentru tratament în diverse sanatorii. Apoi a alunecat în mocirla drogurilor, care l-au împins spre o moarte timpurie, când nici nu împlinise cincizeci de ani. Tristeţea mea pentru Mahmud era un sentiment deopotrivă personal şi general. Pe de o parte, înţelegeam suferinţa acestui om care era dotat cu un talent autentic, ce îl îndreptăţea să nutrească mari speranţe, dar care în final eşua în împlinirea lor, iar pe de altă parte, îmi dădeam seama că Egiptul pierdea talente şi energii imense - aşa cum se întâmpla şi în cazul lui Mahmud - din pricina opresiunii şi corupţiei. Dacă Mahmud s-ar fi născut într-o ţară democrată, care le garantează fiilor săi

justiţie şi protecţie, ar fi avut un alt destin, atât în artă, cât şi în viaţă. Tragedia lui Mahmud m-a preocupat atât de mult, încât într-o zi m-am trezit întrebându-mă: „Ce-ar fi dacă aş scrie despre el? Despre ceea ce simţea şi gândea? Despre cum se lansa în comentarii inteligente, ironice şi profunde, care se situau la limita dintre înţelepciune şi nebunie?". Am intrat în pielea lui Mahmud ca şi cum aş fi fost un actor, iar asta fără mare greutate, fiindcă pusese stăpânire cu totul pe gândurile mele. Aşa că, de îndată ce mi-am pus un teanc de coli în fata şi am deschis stiloul, m-am aşternut pe scris şi câteva pagini au fost gata de la prima încercare. Am continuat să lucrez cu entuziasm zile în şir, până am încheiat romanul.

Eroul romanului, Isam Abd al-Ati, seamănă foarte bine cu Mahmud Triplu - e un tânăr cultivat, dar frustrat, suferind din pricina opresiunii, corupţiei şi ipocriziei care domnesc în societatea

egipteană. El compară aceasta situaţie cu discursul mincinos despre măreţia egiptenilor şi a civilizaţiei lor milenare, repetat întruna de mass-media guvernamentala. Romanul este scris la persoana întâi şi se deschide cu luarea în derâdere de către erou a faimoaselor cuvinte rostite de liderul Mustafa Kamil[V] - „Dacă n-aş li fost egiptean, aş fi vrut să fiu egiptean" —, după care se năpusteşte cu critici usturătoare asupra egiptenilor.

Adevărul e că nu mi-a trecut nici o clipă prin minte, în timp ce scriam acest roman, ca ar putea să-mi provoace vreun fel de probleme. Am arătat manuscrisul unor prieteni şi cu toţii l-au elogiat entuziasmaţi şi
m-au încurajat, aşa că am făcut demersurile

[V] Mustafa Kamil (1874-1908) - jurist şi important om politic egiptean de la sfârşitul secolului XIX si începutul secolului XX, fondator al Partidului National din Egipt.

necesare pentru publicarea lui la Departamentul General Egiptean al Cărţii, fiind total încrezător ca va fi primit cu interes, ba poate chiar cu căldură. Dar acolo, în clădirea somptuoasă a Oficiului Cărţii, situată pe cornişa Nilului, am încasat primul şoc din partea acestui organism al corupţiei culturale guvernamentale din Egipt. Mi-a devenit limpede din capul locului că Oficiul Cărţii obişnuia să-i împartă pe autori în trei categorii. în prima intrau autorii consacraţi, ale căror cărţi erau publicate imediat. în cea de-a doua intrau autorii care veneau cu recomandări din partea unor personalităţi ale statului şi cărţile lor erau de asemenea publicate, aşteptând însă la rând, în funcţie de influenta personalităţii care îl recomanda pe scriitor, indiferent de calitatea cărţii sau de talentul autorului. în cea de-a treia categorie, reprezentata de marea majoritate a autorilor, intrau scriitori care nu erau nici bine-

cunoscuţi, nici nu aveau vreo recomandare. în consecinţă, cărţile lor erau repartizate comisiilor de lectură. Şi - lucru ciudat - membrii comisiilor de lectură nu erau specialişti în domeniul literaturii, ci doar nişte simpli funcţionari pe care şefii lor voiau să-i recompenseze sau cărora voiau să le facă plăcere punându-i în comisiile de lectură pentru a putea lua nişte prime. Cu alte cuvinte, un funcţionar de la Departamentul financiar sau de la Departamentul de personal ajunsese să aprecieze valoarea literară a romanului tău şi sa se pronunţe asupra publicării sau nepublicării lui. în realitate, conducerii Oficiului Cărţii nu-i păsa prea mult de rapoartele comisiilor de lectură, de vreme ce autorii supuşi judecăţii lor erau necunoscuţi, fără nici un fel de relaţii cu cei sus-puşi, aşa că publicarea ori nepublicarea cărţilor acestora nu interesa pe nimeni.

Totuşi, problema romanului în discuţie nu s-a

datorat atât corupţiei şi nepotismului care funcţionau în legătura cu publicarea cărţilor, cât mai degrabă confuziei între autor şi personajele sale, pe de o parte, şi lipsei de distincţie între ficţiune şi realitate, pe de alta parte.

Nu voi uita cât voi trai momentul acela critic, când stăteam în faţa funcţionarului din Comisia de lectură, care răsfoia manuscrisul romanului meu de pe birou, şi m-am trezit că mi se adresează încruntat, pe un ton ostil:

— Nu e cu putinţă să publici acest roman!

— De ce? l-am întrebat nedumerit.

— Chiar nu-ţi dai seama de ce?

— Nu. Te rog, explică-mi dumneata!

— Din cauză că insulţi pur şi simplu Egiptul.

— Dar n-am insultat Egiptul, câtuşi de puţin.

— Îl iei în derâdere pe liderul Mustafa Kamil.

— Nu l-am luat în derâdere defel... îmi place Mustafa Kamil şi am un respect deosebit pentru el.

Cel care îl ironizează este eroul romanului, Isam Abd al-Ati...

— Adică, vrei sa mă convingi că tu, care ai scris cartea, n-ai fi de acord cu vorbele rostite de el?

M-am apucat să-i explic onorabilului membru al Comisiei de lectură că există o mare deosebire între un articol - să zicem - şi un roman sau o nuvela, că într-un articol autorul exprimă opiniile proprii, în vreme ce romanul sau nuvela sunt lucrări de ficţiune, unde apar diverse personaje care nu exprimă în mod obligatoriu opiniile autorului.

Dar ţi-ai găsit! Funcţionarul n-a scos un cuvânt. Atunci m-am pornit să pledez cu ardoare în apărarea propriei cauze:

— Dacă acceptăm logica în baza căreia refuzi publicarea romanului, ar însemna ca, atunci când înfăţişează un hoţ, autorul însuşi este hoţ sau, când înfăţişează un spion, înseamnă că el însuşi

este spion şi trădător de tară. O astfel de logică distruge din temelii întreaga literatură.

Am citit pe chipul funcţionarului că se afla în mare încurcătură, dar a arborat un zâmbet şiret şi mi-a răspuns provocator:

— Sa înţeleg deci că nu împărtăşeşti opinia şi atitudinea eroului romanului?

— Câtuşi de puţin!

— Eşti sigur?

— Absolut sigur!

— Si ai putea să dai în scris o negare, o dezicere în sensul ăsta?

— O negare, o dezicere?

— Da. Sunt de acord cu publicarea acestui roman, daca dumneata scrii cu propria mâna o dezicere în care să condamni opiniile eroului cărţii despre Egipt şi despre egipteni.

— De acord...

Am luat de la funcţionar o coală de hârtie şi un

pix şi, sub titlul „Dezicere" am scris: „Subsemnatul, autor al acestui roman, declar că nu sunt câtuşi de puţin de acord cu opiniile exprimate de eroul, Isam Abd al-Ati. Mai mult chiar, ele sunt în totală contradicţie cu opiniile mele despre Egipt şi despre egipteni". Apoi, am mai adăugat din proprie iniţiativă: „Mai afirm că eroul acestui roman este un idiot dezechilibrat psihic şi tocmai de aceea îşi primeşte pedeapsa în final. Am scris această retractare la cererea Comisiei de lectura din cadrul Oficiului Cărţii".

Funcţionarul a citit dezicerea cu atenţie, a oftat uşurat, a scris pe ea că este de acord cu publicarea romanului şi mi-a promis că va apărea curând.

3

De ce am consimţit să scriu această retractare comică? Mai întâi, pentru că doream să-mi apară primul roman şi apoi, pentru că am socotit că asta va stârni un scandal de natură să facă publice corupţia şi ignoranta care domneau în Departamentul General Egiptean al Cărţii. Tocmai de aceea am şi adăugat la sfârşit că am scris această dezicere la cererea lor.

După câteva săptămâni de la acest incident, am trecut pe la Oficiul Cărţii ca să mă interesez de şansele apariţiei romanului, dar de data aceasta am găsit în biroul cu pricina un alt funcţionar. Când i-am relatat discuţia avuta anterior, a scos dosarul referitor la roman (care nu se mişcase din sertar în tot acest timp) şi, de îndată ce l-a deschis şi a citit dezicerea mea, am văzut ivindu-se pe chipul lui o expresie de groaza.

M-a întrebat despre discuţia avută anterior şi, când i-am relatat întreaga poveste, s-a grăbit să-mi răspundă:

— Nu... Astea-s nişte vorbe goale...

Apoi a rupt în bucăţele hârtia pe care scrisesem dezicerea şi mi-a zis calm:

— Ştii ce? Romanul ăsta ar putea fi publicat numai după ce scoţi din el primele capitole. Ce părere ai?

Ce părere am? Fireşte, i-am smuls manuscrisul din fată, după care am ieşit din clădirea Oficiului Cârtii, fără să mai revin acolo vreodată. Am fost cumplit de decepţionat, însă după o vreme mi-am adunat gândurile şi am decis sa public cartea pe cheltuiala proprie. Cum între timp tocmai terminasem de scris şi o culegere de nuvele, am hotărât sa le adaug la roman şi să le adun pe toate într-o singură carte. Am tipărit pe cheltuiala mea doar trei sute de exemplare, pe care le-am împărţit

criticilor şi prietenilor. Cartea s-a bucurat de o primire călduroasă din partea lor, însă toate astea au condus la un paradox - am rămas o vreme un scriitor cunoscut, dar fără cititori. Criticii vorbeau elogios despre carte în paginile ziarelor, însă cei care citeau aceste recenzii şi căutau cartea nu puteau da de ea nicicum.

Ghinionul a continuat s-o urmărească. După marele succes pe care l-a avut romanul *Blocul Iakubian,* numeroşi editori s-au ţinut de capul meu să le dau orice carte scrisă de mine. Aşa se face că am oferit unui mare editor egiptean romanul intitulat *Hârtiile lui Isam Abd al-Ati.* Dar după ce a citit cartea, m-am pomenit că-mi zice:

— Să ştii că mi-a plăcut foarte mult romanul, însă trebuie să-ţi spun cu toată sinceritatea că nu ma simt în stare să-mi asum riscurile publicării lui. Ideile exprimate în el ar putea foarte bine să mă bage la zdup.

Mai mult chiar, un critic cunoscut, care-mi purta pică din nu ştiu ce motive personale, a scris fără cea mai mica jenă sau mustrare de conştiinţă un lung articol în care m-a identificat dinadins cu eroul romanului şi, pornind de aici, m-a acuzat de dispreţ faţă de ţara şi aservire faţă de Occident.

Aceasta este istoria romanului pe care îl aveţi acum în fata ochilor. Am vrut s-o cunoaşteţi înainte de a-1 citi. Sunt convins că cei mai mulţi cititori înţeleg că personajele literare au întotdeauna o existenţă independentă de cea a autorului. Cât despre aceia care vor pune pe seama mea opiniile eroului şi mă vor face răspunzător de ele, nu voi putea decât să le repet cu tot respectul cuvintele cu care s-a adresat cândva proprietarul cinematografului din Alexandria, italianul Dello Strologo, spectatorilor săi:

„Acest ecran nu-i decât o bucată de pânza.

Imaginile pe care o să le vedeţi sunt proiectate pe el. Peste câteva clipe o să vedeţi un tren gonind nebuneşte. Nu uitaţi, doamnelor şi domnilor, că aceasta nu este decât o imagine a trenului şi, prin urmare, nu aveţi motiv să vă speri aţi, căci nu există nici o primejdie pentru dumneavoastră".

Alaa al-Aswani
2008

Această culegere are o poveste ciudată

Am terminat de scris această culegere în anul 1989 şi am prezentat-o Oficiului Cărţii, cerând publicarea ei, dar când conducătorii oficiului au încredinţat-o Comisiei de lectură, aceasta a respins-o în unanimitate. Din ce cauză? Pentru că această culegere conţine - aşa cum s-a afirmat în referat - idei subversive şi ia în derâdere valorile societăţii, ale statului şi ale patriei!! Am încercat să-i explic funcţionarului de la Oficiul Cărţii că opiniile exprimate în lucrare sunt ale eroilor povestirilor şi nu ale mele personal şi i-am mai arătat că un scriitor nu poate fi tras la răspundere, nicăieri în lumea asta, decât pentru opiniile pe care le exprimă în articolele proprii. Cât despre romane şi povestiri, ele sunt pură ficţiune şi fiecare personaj literar are propria logică artistică etc... etc... în momentul acela, funcţionarul mi-a propus un lucru ciudat: să scriu la începutul cărţii o explicaţie în care să dezavuez toate opiniile exprimate în ea. Am acceptat şi am scris o dezicere în care am afirmat că eu, Cutare Cutărescu, nu sunt câtuşi de puţin de acord cu opiniile exprimate de eroii romanului şi povestirilor mele. După aceea, funcţionarul a predat culegerea unei alte comisii de lectură, care a fost de acord cu publicarea ei, dar cu o condiţie - să scot primele două capitole din roman. Am refuzat, bineînţeles, şi mi-am luat culegerea de la Oficiul Cărţii, străduindu-mă în continuare să o public, până am dat peste un editor prieten entuziast - domnul Amin al-Mahdi - care a consimţit să scoată o ediţie specială de numai trei sute de exemplare (cu contribuţia mea financiară) şi am început să trimit aceste exemplare unor scriitori de la diverse ziare şi reviste. Am avut surpriza ca un număr mare, la

care nici nu visam, de scriitori renumiţi să prezinte elogios culegerea.

Au scris despre modesta mea culegere: Alaa al-Dib, Gamal al-Ghitani, Ahmad Zaki Abd al-Halim, Ra'fat al-Khayyat, Sanaa Abu al-Hamid, Nawal Mustafa, Şarif Fathi, Mustafa Abd Allah, orientalistul francez Richard Jacqman şi alţii.

Nu puteam să-mi ascund fericirea pentru aprecierea cărţii mele de către aceste mari nume, dar această fericire era incompletă, fiindcă publicul cititor nu putea s-o găsească pe piaţă. De aceea, m-am bucurat când am convenit cu Editura Săbii ca lucrarea să fie reeditată.

În sfârşit, după o călătorie lungă şi cu adevărat obositoare, iată culegerea mea, cuprinzând scurtul roman şi un număr de nuvele, în faţa dumneavoastră, dragi cititori.

Alaa al-Aswani

Hârtiile lui Isam Abd al-Ati

„Dacă n-aş fi fost egiptean, aş fi vrut să fiu egiptean"

Mustafa Kamil

1

Am ales aceste cuvinte ca să-mi încep hârtiile, pentru că ele reprezintă - în opinia mea - cel mai

inept lucru pe care l-am auzit în toată viaţa! Ele dovedesc, dacă cel care le-a rostit a fost sincer, un fel de fanatism tribal prostesc şi simt cit mă cuprinde mânia numai când mă gândesc la aşa ceva.

Cum ar fi gândit domnul Mustafa Kamil, dacă ar fi fost chinez - să zicem - sau indian? Ar fi repetat aceeaşi expresie, mândrindu-se cu naţionalitatea lui chineză sau indiană? Si mândria asta ar fi avut vreo valoare, dacă ar fi fost rezultatul unei simple întâmplări? Dacă Mustafa Kamil a ales de bunăvoie - aşa cum pretinde - să fie egiptean, fără îndoială că a avut motive serioase ce l-au împins la o astfel de opţiune. Probabil că a descoperit la poporul egiptean virtuţi pe care nu le posedă nici un alt popor! Si care ar putea fi acestea? Se disting egiptenii, de pilda, prin seriozitatea şi pasiunea lor pentru muncă, asemenea germanilor sau japonezilor? Sau le plac aventura şi schimbarea, ca americanilor? Sau apreciază istoria şi artele, asemenea francezilor şi italienilor?

Nimic din toate astea!

Atunci prin ce se disting egiptenii? Care sunt virtuţile lor? Provoc pe oricine să-mi pomenească măcar o singura virtute proprie egiptenilor! Laşitatea şi ipocrizia, răutatea şi viclenia, lenea şi pizma. Astea sunt calităţile egiptenilor şi, cum ştim adevărul despre noi, ne străduim să le ascundem prin strigăte şi minciuni. Sloganuri sforăitoare şi goale, repetate zi şi noapte, despre „măreţul" popor egiptean. Dar cel mai trist este că repetăm atât de mult minciunile astea, încât am ajuns să le şi credem. Ba mai mult - şi ăsta-i un lucru cu adevărat uimitor am ajuns să compunem chiar şi cântece şi ode din minciunile noastre.

Aţi mai auzit ca vreun alt popor din lume să facă aşa ceva?

I-aţi auzit pe englezi, de pilda, cântând: „O, Anglie! O, ţara noastră! Pământul tău e din marmură şi

ţărâna ta din mosc şi ambră! Atâta eşti de măiastră!". Astfel de banalităţi sunt parte integrantă a originalităţii noastre! Imaginaţi-vă că, în manualul de citire pentru clasa a doua primară, am găsit următoarea frază: ‚Allah iubeşte foarte mult Egiptul şi a vorbit despre el în Cartea Sfântă. Tocmai de aceea l-a binecuvântat cu o climă temperată şi frumoasă în timpul verii şi al iernii şi îl apără de viclenia duşmanilor".

Iată cum îndopăm minţile copiilor cu fel de fel de minciuni. Această „climă temperată" din ţara noastră este de fapt iadul pe pământ: vreme de şapte luni, din martie până în octombrie, arşiţa ne frige pielea, vitele ne mor din pricina secetei şi asfaltul de pe străzi se topeşte sub dogoarea soarelui. Iar noi îi aducem laude lui Allah pentru „clima noastră minunată"! Şi-apoi, dacă Allah apără Egiptul de viclenia duşmanilor, după cum pretind, de ce am fost cotropiţi de toate popoarele de pe acest pământ? Istoria Egiptului nu este în realitate decât un şir neîntrerupt de înfrângeri în faţa altor naţii, începând cu romanii şi sfârşind cu evreii.

Toate prostiile astea mă scot din sărite, dar ce mă deranjează cel mai tare este că noi, egiptenii jalnici şi demni de dispreţ, ne scăldăm ca într-o baie în gloria moştenită de la faraoni. în vremea faraonilor, egiptenii erau într-adevăr o naţie măreaţă, dar ce treabă avem noi cu asta? Noi nu suntem decât rodul degradat şi corupt al amestecului dintre soldaţii cuceritori şi captivele luate din rândul supuşilor înfrânţi. Felahul egiptean[VI], al cărui pământ a fost confiscat şi a cărui onoare a fost batjocorită de către cuceritori veacuri Ia rând, a pierdut orice legătura cu măreţii lui strămoşi şi, fiind umilit atâta amar de vreme, s-

---

[VI] *Fellah* înseamnă în limba arabă „cultivator”, lucrător al pământului

a resemnat, iar cu trecerea timpului a căpătat o mentalitate de servitor. încercaţi să vă amintiţi câţi egipteni cu adevărat curajoşi aţi cunoscut în viaţa voastră! Egipteanul - oricât de înaltă i-ar fi poziţia şi oricât de educat ar fi - se pleacă dinaintea ta dacă simte că eşti mai puternic, îţi zâmbeşte şi te linguşeşte pe faţă, dar în acelaşi timp te urăşte şi se străduieşte într-ascuns să te distrugă printr-o metoda sigură, care nu comportă nici o confruntare şi nici o primejdie.

Un simplu servitor! Asta-i egipteanul! Eu îi urăsc pe egipteni şi urăsc Egiptul. îl urase din tot sufletul şi îi doresc o decădere şi o mizerie şi mai mari! Cu toate că mă străduiesc să-mi ascund ura faţă de Egipt, pentru a evita ivirea unor probleme stupide, mi se întâmplă uneori să nu-mi pot ascunde acest sentiment. Intr-o zi, urmăream la televizor, în casa unui prieten, un meci de fotbal între Egipt şi o tară africană numită Zair. Când jucătorul african a înscris golul victoriei, am sărit în sus de bucurie şi am aplaudat. Bucuria pe care mi-o provoca înfrângerea noastră i-a scandalizat pe toţi cei prezenţi, dar nu-mi păsa. Priveam încântat jucătorii. În ochi li se citea neputinţa, iar pe chipuri, tristeţea şi regretul. Aşa au arătat egiptenii întotdeauna, de mii de ani...

2

Mintea mi s-a eliberat dintr-odată de iluzii şi superstiţii şi trebuie să fiu mândru de asta, mai ales că am cunoscut mulţi bărbaţi - unii dintre ei inteligenţi şi culţi - care şi-au irosit viaţa în iluzii şi fantasme, dogme şi teorii ce i-au amăgit, împingându-i să Ie urmărească ani în şir ca pe nişte miraje: naţionalismul, religia, marxismul. Am descoperit destul de timpuriu falsitatea acestor cuvinte orbitoare.

Eliberarea de religie a fost simplă, însă de marxism m-am despărţit mai greu. Recunosc că marxismul are o latură raţională demnă de respect care lasă în suflet un efect ce nu dispare odată cu ideea. Am fost un marxist angajat vreme de doi ani, dar am avut tot timpul sentimentul că ma voi schimba. N-am înţeles niciodată de ce trebuie să mă sacrific eu pentru nişte creaturi jalnice precum muncitorii şi ţăranii. I-am urmărit spunând glume banale, i-am privit - în zilele de sărbătoare - năvălind pe străzi ca nişte vite agitate peste măsură, călcând cu picioarele grele tot ce este frumos şi atunci am simţit cum acele cuvinte mari pe care le spune Marx despre ei pălesc în faţa dispreţului şi mâniei mele. Să lupt şi sa mor pentru oamenii ăştia? Sunt nişte animale care nu merită decât să fie umilite şi terorizatei Este singura limbă pe care o pricep. Arata-te o singură dată slab în faţa unuia dintre ei şi-o să vezi ce o să-ti facă!

Terminând cu marxismul, am devenit stăpân pe mintea mea liberă şi atunci m-am simţit singur. Iluziile, la fel de bine cum te amăgesc, ajung să-ţi ţină şi companie, in schimb, realitatea rece şi severă te aruncă într-o singurătate crudă. Totuşi, pe cât am izbutit să-mi controlez mintea, pe atât am eşuat în încercarea de a-mi domina sentimentele. Nici cele mai complicate probleme intelectuale nu sunt de netrecut pentru gândirea mea, însă orice interacţiune simplă şi spontană cu oamenii mă pune în încurcătură şi mă paralizează.

Există o relaţie invers proporţională între conştiinţă şi acţiune, oamenii cei mai înzestraţi pentru acţiune sunt cei mai apatici intelectual şi cei mai încuiaţi şi invers - eu cât conştiinţa este mai ascuţită, cu atât mai alterata este capacitatea de acţiune. Capul meu, care nu se opreşte nici o clipă din gândit şi cercetează toate posibilităţile şi probabilităţile, mă împiedică să acţionez corect în situaţii obişnuite, peste care ceilalţi oameni

reuşesc să treacă uşor. Când mă pregătesc să merg în vizită acasă la un prieten pentru prima oară, nu-mi da pace ideea că portarul, pe care nu-1 cunosc, o să mă oprească şi-o să mă întrebe la ce apartament mă duc. Teama de întrebarea lui mă stăpâneşte atât de tare, încât de multe ori insist să mă întâlnesc cu prietenii într-un loc public, iar ei - bineînţeles - nu intuiesc motivul. Dacă sunt nevoit totuşi să mă confrunt cu o astfel de situaţie, în clipa când intru în holul blocului în care locuieşte prietenul meu, mă simt încurcat, de parca as fi un copil, şi atunci fluier sau mă uit la ceasul de mâna sau mă joc cu mâneca bluzei. Mă prefac că nu-mi pasă de nimic, dar numaidecât aud glasul portarului interpelându-mă, când trec pe lângă el. Îl ignor şi pornesc grăbit pe scări, dar el se ia după mine, mă ajunge din urmă şi, în sfârşit, reuşeşte să mă oprească şi să mă chestioneze. Şi cu toate că mă aştept la întrebarea lui, de fiecare dată mă simt nespus de umilit de ceea ce mi se întâmplă. Uneori îi răspund cu asprime şi chiar cruzime în glas, alteori mă pierd complet cu firea şi mă bâlbâi, vorbele îmi ies din gură ezitant ori precipitat. Atunci, portarul îmi simte slăbiciunea şi face pe leul: urlă cu gura larg căscată şi se holbează la mine cu ochii măriţi, ca şi cum ar vrea să mă înghită. în astfel de situaţii, nu mă simt niciodată în stare să adopt ţinuta unui domn încrezător, sigur de forţa lui şi să-i răspund calm, zâmbind: „Merg la domnul Cutare..." Fără îndoială că, de i-aş răspunde o singură dată în felul acesta, s-ar retrage numaidecât şi s-ar face mic, revenind la dimensiunile lui reale. Tocmai acest echilibru îmi lipseşte şi nu pot să-mi dau seama dacă tulburarea mea se datorează lucidităţii excesive sau condiţiilor în care am crescut.

Amintirile din copilărie şi adolescenţă mi s-au întipărit în minte de parcă ar fi fost vorba de „evenimente istorice". Când rememorez

întâmplările vieţii mele, am impresia că sunt un erou de tragedie care întâmpină loviturile sorţii cu o inimă nobilă şi curajoasă. Eroii nu cad pradă, ca oamenii de rând. întâmplărilor trecătoare şi obişnuite. Tot ceea ce li se întâmplă lor este, în mod obligatoriu, măreţ şi fatal. Lucru la fel de ciudat: evenimentele şi faptele nu se întipăresc în memoria mea ca nişte instantanee răzleţe, ci ca o linie continuă de puncte succesive, cu totul neaşteptat şi fără nici o pregătire.

Îmi imaginez acest lucru ca pe o cutie de carton compartimentată în interior în mici coridoare intersectate.

Aşa arată cutia privită de sus (fig. 1, p. 26), iar înăuntrul ei, prin coridoarele întortocheate, merge o mică marionetă de lemn, ale cărei mişcări sunt dirijate de numeroase fire subţiri, aproape invizibile, însă destul de solide, manevrate de o singură mână din afara cutiei. Această mână dirijează mersul marionetei. Stăpânul mâinii vede cutia în întregime, cu toate coridoarele ei labirintice, pe când marioneta nu poate vedea decât coridorul prin care merge, iar când ajunge la capătul Iui, sforile o călăuzesc spre altul.

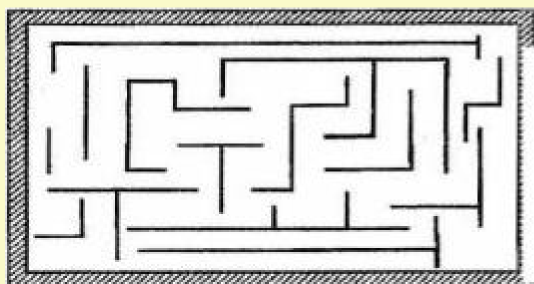

Figura 1

Figura 2

Eu sunt această marionetă, cutia de carton este viaţa mea, iar mâna aceea mare este mâna destinului. Soarta ne stăpâneşte rosturile aşa cum această mână mare stăpâneşte marioneta. E o stăpână aspră, de care nu putem scăpa, şi se joacă tot timpul cu puterile şi cu speranţele noastre. Se joacă tot timpul cu noi, împinsă pur şi simplu de o pasiune nestăpânită pentru joacă, fără să-i pese dacă este bine, dacă este drept sau dacă este adevărat. Dacă într-o zi şi-ar da seama câte suferinţe ne pricinuieşte, dacă ar simţi ce durere ne provoacă, atunci s-ar ascunde, ruşinată de faptele sale.

3

l-a plăcut să deseneze încă din copilărie - chipuri de oameni, pomi, maşini pe străzi. Tot ceea ce vedea se imprima cu claritate în mintea lui mică, apoi liniile tranşate alergau pe hârtie, încercând să redea formele lucrurilor aşa cum voia el să le vadă. La cincisprezece ani, pasiunea lui pentru desen a devenit o problemă, fiindcă îşi neglija cu totul studiile. în fiecare dimineaţă fugea de la şcoală şi, cu banii de buzunar, îşi cumpăra creioane colorate şi un bloc de desen, apoi se îndrepta spre parcul municipal din oraşul Az-Zaqaziq[VII], căutând o bancă neocupată, mai ferită de ochii trecătorilor, pe care HO aşeza şi se apuca să deseneze. Tatăl lui l-a tratat şi cu vorba bună, şi cu asprime, ba chiar l-a şi lovit de mai multe ori, i-a ascuns culorile şi i-a rupt desenele în bucăţele, dar toate au fost în van - pasiunea pentru desen era prea mare. Când avea douăzeci de ani, tatăl lui a murit subit şi din ziua

---

[VII] Oraş important din Delta Nilului, capitala Guvernoratului de Est.

aceea i s-a hotărât destinul. Ultima barieră s-a prăbuşit şi curând a părăsit oraşul Az-Zaqaziq, unde crescuse, şi s-a stabilit la Cairo, locuind într-o cămăruţă de pe terasa unei case vechi din cartierul Bayna as-Sarayat. In numai doi ani, n ajuns caricaturist principal la trei reviste săptămânale. La douăzeci şi patru de ani, şi-a inaugurat prima expoziţie de picturi în ulei.

Acest început ar fi fost fără îndoială demn de Raghib, Bikar[VIII] sau de alţi mari pictori, dar eu nu despre ei vorbesc. Acesta a fost începutul lui Abd al-Ati.

A auzit cineva de acest nume?

Abd al-Ati a fost tatăl meu. In pofida începutului promiţător, sfârşitul lui a fost cu totul diferit de aşteptări. Nu a strălucit şi marile lui speranţe legate de pictură nu s-au împlinit. Nu a produs nici o schimbare în evoluţia picturii, aşa cum visase. După treizeci de ani de la plecarea în Cairo, tatăl meu continua să fie un pictor obscur, câştigându-şi existenţa din desenele pe care le făcea pentru o revistă - *Al-Hayat*[IX] - pe care nu o citea nimeni şi-şi mai întregea veniturile din treburi mărunte, precum pregătirea gazetelor de perete din unele şcoli sau lecţiile particulare de desen pe care le dădea unor copii înstăriţi. Cam la asta ajunsese Abd al-Ati când a împlinit vârsta de cincizeci de ani, aşa că stau acum şi mă întreb: de ce a eşuat tata? Ii lipsea talentul? Dimpotrivă, a fost mult mai talentat decât numeroşi alţi pictori care au reuşit şi au devenit cunoscuţi. N-a izbutit din pricină că ar fi fost leneş ori pasionat de plăceri? Nicidecum!

[VIII] Doi pictori egipteni de seamă din secolul XX; Sabri Raghib (19202000) şi Husein Bikar (1912-2002).

[IX] În traducere, *Viaţa.*

Tata n-a exagerat nici cu băutura, nici cu drogurile decât în ultimii ani de viaţă. Până atunci, a lucrat fără odihnă. Când eram mic, mă trezeam deseori şi vedeam ca nu închisese ochii, trudind toata noaptea la un nou tablou. Eram mândru de el şi-l iubeam atunci, aşa cum arăta: cu ochii obosiţi, cu obrajii traşi, cu surâsul slab şi aerul lui mulţumit. Îşi ştergea degrabă mâinile cu şorţul mânjit de culori şi se apleca să mă sărute, învăluindu-mă în mirosul lui aspru, dar plăcut. Apoi mă prindea de mână, mă trăgea puţin îndărăt, arătând spre tabloul de pe şevalet, şi mă întreba prefăcându-se plin de gravitate:

— Ei, ce părere ai, domnul meu, de aceasta lucrare? Iţi place?

— Îl întrebi pe Isam? protesta mama în glumă. Ce ştie copilul despre pictura?

— Păi, ce crezi? O să fie un mare artist! Mâine-poimâine o să-ţi aduc aminte ce-ai zis, bombănea tata, trăgându-mă spre el ca să mă sărute.

Nu era vorba nici de lene, nici de lipsă de talent! Atunci care a fost motivul? Când am mai crescut, am înţeles! Tatălui meu îi lipsea charisma, acea aureolă care-i înconjoară pe unii bărbaţi, conferindu-le superioritate asupra celorlalţi.

Charisma e o calitate care nu se dobândeşte, le este dăruită numai anumitor oameni. Charismaticii au rezervate locurile pe culmi încă de la naştere. E de-ajuns să dovedească oarecare pricepere în munca lor pentru ca admiraţia şi aprecierile să-i copleşească, pe când cei lipsiţi de charisma se angajează într-o bătălie disperată împotriva firii, pe care inevitabil o vor pierde, şi oricât s-ar strădui în munca lor, ceilalţi oameni Le vor arăta o apreciere ezitantă, plină de îndoieli şi rezerve.

Cel care a descoperit Lumea Nouă nu a fost Cristofor Columb, ci un marinar bătrân şi iscusit, pe nume Pinzon, care-1 însoţea pe corabie. El i-a

arătat căpitanului direcţia bună, dar numele său a fost dat uitării în vacarmul gloriei stârnite în jurul nemuritorului şi charismaticului Cristofor Columb.

Soarta tatălui meu a fost asemănătoare cu a corăbierului Pinzon - se născuse şters, obişnuit, ca atâtea milioane de oameni care nu se distingeau prin nimic. De statură medie, chel şi puţin cam rotofei. Stăteai de vorbă cu el un ceas, pe urmă plecai şi nici nu ţi-1 mai aduceai aminte sau, dacă te întâlneai cu el din întâmplare, nu-ţi mai aminteai numele Lui. Vocea îi era uşor răguşită, iar cine-1 asculta îşi închipuia că se va limpezi numaidecât şi se va face auzită, însă nu se producea nici o schimbare. Vocea tatălui meu părea înăbuşită, aproape înghiţind frazele. Vorbea repede, iar cuvintele îţi lăsau impresia că se revarsă unul după altul din gura lui, încât îi era cu neputinţa să reţină atenţia ascultătorilor mai mult de câteva minute, după care oamenii se întorceau către alţi interlocutori. Se întâmpla uneori ca tata să-i tragă atunci de mânecă sau să-i bată uşor cu degetele pe umăr pentru a le câştiga atenţia. Acasă, tata nu era soţul care să facă regula. Dimpotrivă, îi arăta supunere mamei în toate, iar mie nu mi-a fost niciodată frică de el, ba uneori, când mă mustra cu obişnuita lui blândeţe, simţeam o bucurie răutăcioasă sfidându-1 şi refuzând să-i dau ascultare. Când am mai crescut şi m-am înscris la liceul Ibrahimiya, colegii mei rămâneau uimiţi în clipa în care le spuneam că tata ştie când chiulesc de la scoală, îi spuneam tatei, pe un ton calm, ca în ziua următoare voi chiuli şi voi merge la cinema. Ma asculta mângâindu-şi mustaţa, ca de obicei când era tulburat sau surprins, după care se prefăcea o clipă că stă pe gânduri şi mă întreba zâmbind nervos, ca şi cum ar fi vrut să-şi ceară scuze:

— Nu ti-e teama c-o să pierzi lecţii importante dacă chiuleşti?

Asta era totul. O simplă întrebare şi pe urmă lăsa lucrurile la alegerea mea. Dacă o ignoram, lucrurile se încheiau aici, dar dacă şovăiam şi citea pe chipul meu că stăteam pe gânduri, atunci prindea curaj şi se lansa într-un discurs entuziast despre importanţa studiului sistematic, după care îngăima cu glas şovăitor, oarecum stânjenit:

— Ştiu şi eu? Adică... Cred că n-ar fi bine să chiuleşti... Tu ce părere ai?

Tata era un om slab şi poate de aceea viaţa lui a fost o înfrângere totala, dar în ciuda slăbiciunii şi eşecului, eu îl admiram. îl admiram pentru că îşi accepta înfrângerea cu tăcerea celor care cunosc regulile jocului, nu umplea lumea cu lamentări şi nu se transforma într-o insectă otrăvitoare. La vreun mare concurs, tata aştepta rezultatul împreună cu ceilalţi concurenţi şi nici nu se mira, nici nu se înfuria când afla că ieşise altcineva câştigător, ci îşi aduna lucrurile cu grijă, zâmbea trist şi pornea grăbit să prindă ultimul autobuz. Dacă se simţea în largul Iui cu pasagerul de-alături, se apuca să-i povestească pe un ton neutru ce i se întâmplase. Vecinul îl asculta la început cu înţelegere, dar după ce se uita mai atent la el, observa un mic detaliu - pantofii, cămaşa sau chiar chipul lui - şi atunci îşi dădea seama de ce nu reuşise, iar regretul i se micşora sau dispărea brusc cu totul.

*

Seara se strângea o grămada de lume acasă la noi. Multe nume aparţinând unor profesii şi generaţii diferite. Unii dispăreau pentru că plecau în călătorie sau se prăpădeau, dar

apăreau mereu chipuri noi. Cu toate diferenţele dintre ei, îi unea o trăsătură comună - toţi avuseseră proiecte mari care nu se împliniseră

niciodată. Al-Ghamdi fusese profesor de limba arabă şi sperase să ajungă poet. Muhammad Irfan, un fost marxist, îşi abandonase visul de-a schimba lumea şi se apucase de scris nişte articolaşe despre viaţa artistică prin ziare: născocea ştiri despre dansatoare şi despre cântăreţi şi-i şantaja cerându-le bani. Am aflat de la tata că până şi Unchiu[X]’ Anwar visase să devină mare compozitor, dar nu izbutise să ajungă decât un biet cântăreţ la lăută şi să acompanieze o dansatoare pe nume Sukkar[XI]. Şi mai erau mulţi alţii. Toţi avuseseră parte numai de vise distruse şi nu se putuseră bucura de nimic în viată. Se întâlneau seară de seară, pentru a blestema norocul orb şi vremurile haine. „L-am cunoscut pe Cutare, se ruga la Allah să câştige măcar cât să-şi poată cumpăra un pachet de ţigări, iar acum nu mai ştie pe ce să-şi cheltuiască banii, se scaldă de-a dreptul în ei. O vilă în Al-Maadi[XII], o casă de vacanţă în Al-Agami[XIII] şi trei maşini de lux. Cutare cântăreţ, atât de vestit astăzi, n-a fost respins la concursul pentru angajarea la Radio în anii ’50? Credeţi-mă, am făcut parte din comisie!"

Petrecând atâtea seri împreună cu prietenii tatălui meu, mi-am dat seama că nu se iubeau câtuşi de puţin. Se tachinau tot timpul şi uneori izbucneau chiar certuri violente între ei, însă ţineau cu tot dinadinsul să se întâlnească, fiindcă ceea ce îi unea era mai puternic decât antipatia - aveau nevoie să se întâlnească, pentru că sentimentul eşecului se risipea în acel grup în care toţi fuseseră defavorizaţi de soartă şi, când erau împreună, nici unul nu se mai ruşina de propriul eşec.

[X] Apelativ folosit pentru persoanele mai simple si mai în vârstă.
[XI] În traducere, „zahăr".
[XII] Cartier rezidenţial din Cairo.
[XIII] Staţiune pe litoralul Mării Mediterane, la vest de Alexandria.

Evitam sa stau cu ei şi căutăm de fiecare dată un motiv ca să mă retrag. Totuşi n-aş spune întregul adevăr daca n-aş recunoaşte că îmi plăcea să rămân cu ei când venea şi Unchiu' Anwar. Atunci era cu totul altceva, fiindcă el era diferit de toţi ceilalţi. Fusese cel mai apropiat prieten al tatălui meu - îi legă o prietenie de treizeci de ani. Cândva locuiseră împreună în aceeaşi cameră, în cartierul Bayna as-Sarayat, tata visând la pictură, iar Anwar - Ia muzică. Anwar câştiga frumuşel acompaniind-o pe Sukkar şi cheltuia fără zgârcenie atât pentru el, cât şi împreună cu prietenii. Era burlac sau, cum se mai zice, becher. Nu fusese niciodată căsătorit, fiind de părere că familia însemna tracasare, iar tracasarea grăbea moartea, Unchiu' Anwar era grozav de simpatic - nu înceta nici o clipă cu glumele, stârnind râsul celor din jur. După nopţile binecuvântate - cum le numea el adică după nunţile unor odrasle de bogătaşi, Unchiu' Anwar apărea în cercul prietenilor încărcat de „bunătăţi": o sticlă mare de brandy, o uncie de haşiş de cea mai bună calitate, un kilogram de chebap şi fel de fel de dulciuri. Când prietenii îl întâmpinau veseli, Unchiu' Anwar îşi lua o înfăţişare gravă, aşeza dinaintea lor „bunătăţile[XIV]" pe care le adusese şi rostea cu tonul unui tată aspru;

— Mâncaţi şi beţi până când o să puteţi deosebi firul alb în ziua neagră a tatălui vostru!

Unchiu' Anwar nu ura pe nimeni cum o ura pe dansatoarea Sukkar, aşa că cele mai multe dintre glumele şi bârfele lui erau pe seama ei. Uneori, când conversaţia lâncezea şi se aşternea tăcerea, unul dintre cei prezenţi îl provoca pe Anwar,

---

[XIV] Referire la versetul 187 din sura „Al-Baqara" („Vaca") din *Coran,* în care se spune că, în luna Ramadan, musulmanilor le este îngăduit să mănânce numai în timpul nopţii, de la asfinţitul soarelui până înainte de ivirea zorilor, când un fir de aţă albă poate fi deosebit de unul de aţă neagră.

cerându-i veşti despre „stăpâna" lui, şi atunci se dezlănţuia, ironizând cu însufleţire ignoranţa lui Sukkar şi aroganţa ei, pe amanţii ei bogaţi şi umilinţele la care îi supunea, iar tăcerea se risipea, toată lumea izbucnind în hohote de râs.

În pofida pasiunii sale pentru muzică, Anwar putea sta seri întregi fără să cânte, ba uneori refuza cu brutalitate, ajungând chiar la certuri violente, dacă cineva îi cerea în astfel de momente să mângâie strunele lăutei. Prietenii cei mai apropiaţi îi cunoşteau firea şi nu insistau. Ştiau că erau şi momente în care, fără să se aştepte nimeni, Anwar întindea mâna spre lăută, prindea pana între degete şi se apuca să ciupească strunele. Când îi priveai chipul, aveai impresia că nu-i mai vede pe cei prezenţi şi nu mai distinge nimic în jur. Când termina melodia, Anwar primea strigătele de admiraţie şi aplauzele cu chipul palid, pierdut şi trecea mult timp până îşi relua glumele şi şotiile, iar atunci ne dădeam seama că a revenit la viaţa reală.

Lunea nu aveau loc nici petreceri, nici nunţi, aşa că Unchiu' Anwar îşi face a apariţia devreme, ba de cele mai multe ori sosea chiar primul, cu urmele nesomnului şi zarvei din noaptea trecută pe pleoape. O saluta politicos pe mama şi se strecura in atelier. îşi scotea tacticos costumul şi-l agăţa cu grijă de un cui din perete, apoi îşi îmbrăca *ghilbabul*[XV] căci obişnuia să ţină tot timpul unul în casa noastră. După câteva minute, i se alătura şi tata. Beau un ceai împreună, apoi se aşezau pe

---

XV *Gilbab* sau *ghilbab* sau *gallabiyya* - veşmânt popular egiptean, constând dintr-un fel de cămaşă lungă şi largă, îmbrăcată peste lenjeria de corp.

covor şi se apucau să pregătească petrecerea. Începeau cu *goza*[XVI]. Curăţarea şi pregătirea ei sunt foarte importante, iar (ie treaba aceasta se ocupau Anwar şi tata, de multe ori având discuţii aprinse. Tata era de părere că trecerea fumului este împiedicată de îmbinările din hârtie groasă, în vreme ce Anwar susţinea că tubul de trestie este înfundat. îmi plăcea să-i privesc: Anwar, îmbrăcat *în ghilbabul* vărgat, stătea cu picioarele sub el şi mototolea între degete bucăţele de hârtie, pe care le îndesa pe gâtul narghilelei improvizate şi în scobitura pentru tutun, iar tata şedea alături şi sufla în muştiucul tubului de trestie, făcând să gâlgâie apa din borcan. Oare le trecuse prin minte că vor avea o astfel de soartă cu treizeci de ani în urmă, când sosiseră la Cairo, tineri artişti animaţi de hotărâre şi ambiţii? Cât de departe este începutul şi cât de ciudat este sfârşitul! De obicei, Anwar era mai priceput

---

[XVI] *Narghilea* populara egipteana, improvizata dintr-un borcan cu apa un tub de trestie care trece prin el şi prin care se inhalează fumul de tutun sau de haşiş.

la diagnosticarea problemelor *gazel* şi, după ce terminau de aşezat tampoanele tubului, aprindeau tutunul din scobitura pentru a face probă. Anwar trăgea un fum lung, după care tuşea atât de violent, încât i se înroşeau ochii. Apoi întindea tubul spre tata, zicându-i:

— Nu ti-am spus eu că tubul e de vină? Uite că s-a schimbat treaba şi acum merge strună. Poftim, trage şi tu un fum şi mulţumeşte bunului Dumnezeu!

Tata se uita la mine şi zicea mustăcind, înainte de-a duce muştiucul la gură:

— Unchiu' Anwar, înainte de-a deveni muzician, a fost mecanic de *gaze* în cartierul Bayna as-Sarayat...

— Fiu de târfă, nu mai spune asemenea prostii! îl apostrofa Anwar Vrei ca Isam să-şi facă o părere proastă despre mine?

Apoi se întorcea către mine, luându-şi un aer de om nedreptăţit, şi-mi zicea prevenitor:

— Să nu dai cumva crezare vorbelor tatălui tău! Am fost toată viaţa un om onest. Taică-tău m-a deprins cu haşişul. La început am crezut că-i ciocolată.

Şi apoi se revărsa un potop de bancuri şi glume muşcătoare, până ce chipul lui Anwar redevenea brusc serios. Se ridica şi scotea din buzunarul hainei atârnate în cuiul din perete o bucată de haşiş învelită în celofan, apoi i-o dădea tatălui meu, care o mirosea, o încerca uşor cu dinţii şi o presa între degete, murmurând:

— Minunat, Anwar! De unde-i, de la Mustafa? Ce părere ai, îi aşteptăm şi pe ceilalţi sau începem cu un duet?!

Anwar se aşeza din nou cu picioarele sub el şi spunea pe un ton foarte serios:

— Eu zic să începem cu un duet în cheia *sika*[XVII]!

[XVII] Cheie din muzica orientală.

Mărunţea haşişul cu dinţii şi-l presără în scobitura unde era deja aşezat tabacul îndulcit cu melasă. Pe urmă aprindea cărbunii şi începea numaidecât să tragă din narghileaua improvizată. Mă invita şi pe mine să mă aşez alături şi mă apucam să trag şi eu din tub împreună cu ei. După câteva prize, drogul începea să-şi facă efectul în capul lui Anwar: pleoapele umflate i se îngreunau şi ochii căpătau o expresie gravă, clătina din cap ca şi cum ar fi urmărit un dialog interior pe care nu-l auzea decât el, apoi zâmbea şi-l lovea uşor pe tata peste coapsa plină, zicându-i;

— Ce zici, dom' Abdo, nu vrei să te laşi păgubaş de treaba asta cu pictura? Cu ce te-ai ales din ea? Ai fi putut să înveţi dansul popular din buric mai bine. Ce, era ruşine? O fi fost în vremea ta, dar acum e cu totul altceva. Uite cum face târfa asta de Sukkar... (în momentul acela îşi rotea mijlocul şi-şi ridica braţele ca o dansatoare) Şi ia cinci sute de lire pe noapte!

Tata dădea să-i răspundă, însă Unchiu' Anwar se ridica brusc în picioare în mijlocul camerei şi începea să urle cuprins de frenezie:

— Hai, să te-aud ce zici, Abdo! Păcat, măi omule! Uite, faci aşa şi iei cinci sute de lire.

Apoi Anwar şi tata izbucneau în hohote de râs fără sfârşit.

La masa de prânz, tata obişnuia să dea pe gât un pahar cu rom, care-1 ajuta să doarmă adânc în timpul siestei, după cum pretindea el. Băutura îşi trimitea căldura în tot trupul şi atunci se pornea să ne spună poveşti - mie şi mamei - şi să râdă. Uneori se ivea pe chipul lui o melancolie misterioasă, însă în ziua aceea părea mai agitat decât de obicei. îşi mângâia în tăcere mustaţa şi privea în gol, cu ochii holbaţi. Când mama l-a întrebat ce-i cu el, a luat o înghiţitură din paharul

cu rom şi, învârtind între dinţi un băţ de chibrit, i-a răspuns ca şi când s-ar fi aşteptat la întrebare:

— Imaginaţi-vă! Astăzi am primit o scrisoare de Ia un admirator al lucrărilor mele!

Părea timid, dar a continuat să vorbească pe un ton ceva mai ridicat, ca şi cum ar fi recitat un discurs pregătit dinainte.

— Ca orice artist, fireşte, sunt fericit să primesc o scrisoare de la un admirator, dar ceea ce mă face să fiu şi mai fericit este faptul că mai există astăzi cineva în Egipt care se interesează de artele frumoase şi se pricepe la pictură.

Pentru câteva clipe s-a lăsat tăcerea şi tata a mai tras o duşcă din paharul pe care-1 ţinea în mână. M-am uitat la mama şi mi s-a părut că voia să spună ceva, dar şovăia, căutându-şi cuvintele.

— Şi unde e scrisoarea? i-am luat-o eu înainte.

— In buzunarul hainei de colo.

M-am ridicat, am vârât mâna în buzunarul hainei atârnate pe un umeraş într-un colţ al camerei şi-am scos scrisoarea.

Pe plic scria elegant, cu cerneală neagră: „Marelui artist Abd al-Ati. Revista *Al-Hayat,* str. Qasr al-Ayni, nr. 60“. Am deschis plicul şi-am început să citesc, dar tata mi-a strigat:

— Citeşte mai tare, Isam...

Ţin minte şi acum numele expeditorului — îl chema Mahmud Ali Ferghal şi era din Minyet en-Nasr, guvernoratul ed-Daqahliya[XVIII]. Îi scria că este profesor de desen şi că pictează tablouri în ulei, visând să ajungă într-o bună zi un pictor mare, aşa cum este tata, îi mai spunea că urmăreşte în fiecare miercuri desenele lui din revista *Al-Hayat* şi că văzuse cu ani în urmă o expoziţie a tatălui meu în Cairo. Venise special în capitală pentru asta, dar sfiala îi împiedicase să se prezinte şi să stea de vorbă cu el. îi promitea că va reveni curând în capitală şi-l va vizita la biroul său de la revista *Al-Hayat,* ca să-l cunoască şi să-i prezinte propriile tablouri. Şi încheia scrisoarea astfel: „Primiţi salutările unui discipol care vă urmează calea", iar apoi semna: Mahmud Ali Ferghal.

Indiferent dacă era un admirator sincer al desenelor tatălui meu - şi această posibilitate există, căci întotdeauna descoperi oameni interesaţi de lucruri pe care nu le ştiu decât ei, aşa cum sunt, de pildă, suporterii clubului de fotbal At-Tirsana[XIX] sau pasionaţii de vocea lui Abd el-Latif at-Tilbani[XX] - sau doar un ipocrit care se străduia să

[XVIII]Guvernorat din zona deltei, a cărui capitala este oraşul Al-Mansura.

[XIX] Club din Liga a II-a de Fotbal Egipteană.

[XX] Cântăreţ egiptean puţin cunoscut.

se apropie de el pentru a-1 ajuta sau pentru a-1 prezenta cuiva. Când am terminat de citit, tata era în culmea fericirii. Cu ochii plini de bucurie, a început să se joace cu furculiţa în farfuria goală, strângând din buze ca un copil care se abţine să nu izbucnească în râs.

— Nemaipomenit, Abdo! a strigat mama, părând că abia atunci pricepuse ce se întâmpla. Felicitări! Felicitări! Trebuie să înrămăm scrisoarea şi s-o atârnăm în salon.

Eu am izbucnit în râs, iar tata a repezit-o brusc:

— Ce sa înrămăm şi să atârnăm? Eşti cu adevărat toantă, măi muiere!

Pe moment, mama a rămas înmărmurită, dar şi-a revenit foarte repede, mormăind încurcată:

— Gata, domnule! Gata! N-o înrămăm. Nu mai fi supărat!

Tata şi-a aprins o ţigară şi i-a explicat pe un ton calm şi sobru că nu este fericit pentru că are un admirator, ci pentru artele plastice în general. Şi s-a tot învârtit în jurul acestei idei, întorcând-o pe toate feţele. Apoi s-a lansat într-un discurs nesfârşit despre datoria unui mare artist de-a ajuta tinerele talente, amintindu-şi de profesorii lui de pictura care-1 încurajaseră. Am simţit că tata aştepta cu nerăbdare ziua în care avea să-l întâlnească pe Ferghal şi că era gata să facă tot ce-i stătea în puteri ca să-l ajute.

Tata a intrat în dormitor să se culce, iar mama a ieşit să ducă farfuriile în bucătărie, aşa că am rămas singur. Scrisoarea era încă pe masă, în faţa mea. M-am uitat lung la ea. Scrisul lui Ferghal era frumos, elegant. Am întins mâna, am luat scrisoarea şi i-am pipăit hârtia moale, netedă. Am aruncat o privire spre fotografia înrămată, cu tata şi mama în straie de nuntă, care atârna pe perete, întâi m-am gândit la stilul costumului purtat de tata în ziua nunţii, dar după aceea m-am zăpăcit şi m-am trezit apucând plicul şi rupându-1 în bucăţi.

Ascultam zgomotul când stins, când aspru - pe care-1 scotea hârtia ruptă. Când am terminat, am simţit ca mă cuprinde o nelinişte confuză, dar am alungat-o şi, parcă împins de dorinţa de a-mi redobândi liniştea, am reluat operaţiunea, rupând hârtia în bucăţi din ce în ce mai mărunte, deşi îmi era tot mai greu, însă am continuat până ce scrisoarea s-a transformat în mici petice care s-au împrăştiat. Le-am adunat cu grijă, m-am dus în bucătărie şi le-am aruncat pe fereastră în curtea interioara. Am privit un timp cum vântul le risipea în toate părţile. Pe urmă, am schimbat câteva cuvinte obişnuite cu mama, înainte să mă retrag in camera mea, unde m-am aruncat în pat şi am adormit.

Seara, mama m-a trezit cu un pahar de ceai şi, punându-1 pe masă, mi-a şoptit;

— Tata vrea sa te vadă...

Nu m-am gândit la ceva anume. Mi-am zis în sinea mea că îmi beau ceaiul şi-mi fumez ţigara în linişte, pe urmă mă spăl pe fata şi mă duc să-I văd.

Musafirii se adunaseră deja şi, când am intrat, m-au izbit un nor gros de fum şi mirosul pătrunzător de haşiş, iar după ochii injectaţi ai tatălui meu, mi-am dat seama că bea şi trăgea din narghilea de o bună bucată de vreme.

— Bine-ai venit, Isam! m-a întâmpinat Unchiu' Anwar. Unde stai ascuns?

Tata m-a invitat să iau loc. M-am aşezat şi Unchiu' Anwar a împins *goza* spre mine îmbietor, dar eu m-am scuzat, pretextând că trebuie să-mi pregătesc lecţiile.

— Ce-are a face? s-a mirat Unchiu' Anwar prinzând muştiucul tubului cu buzele. Ăsta-i un motiv să te împiedice? Lecţiile se pregătesc cel mai bine când eşti puţin ameţit de drog! Ştii ceva? Când eram la liceu, eu îmi răsuceam o ţigară două, mă aşezam bine şi pe urmă rezolvam cea mai grea problemă de matematică într-o clipită... cât ai zice peşte...

— De aia nu te-ai ales cu nimic din toată şcoala, păgubaşule! s-a amestecat în vorbă Muhammad Irfan, izbucnind în râs, în vreme ce restul petrecăreţilor s-au stăpânit, scoţând doar nişte chicoteli înfundate.

Mi-am dat seama că atmosfera e încordată dintr-un motiv oarecare, dar am înţeles că intrarea mea întrerupsese o discuţie foarte aprinsă între tata şi Al-Ghamdi.

Acest prieten al tatei era trecut de cincizeci de ani, însă părea mai tânăr. Era destul de chipeş, avea ochi mari şi verzi, trăsături ferme şi regulate, părul castaniu pieptănat cu grijă pe spate şi tenul proaspăt. Şi totuşi, bărbatul ăsta avea ceva imposibil de definit care-1 făcea antipatic. De multe ori aveam impresia că seamănă cu profesorul meu de limba araba. Poate pentru că

aveau şi unul, şi celălalt un mers umil şi o fire lipicioasă şi nesuferită. Al-Ghamdi a zâmbit şi a reluat discuţia, cu glasul clar şi sobru, ca şi cum ar fi predat o lecţie elevilor săi:

— Eşti prea optimist, Abdo... Mai mult decât s-ar cuveni... Asta-i problema ta... Să ştii că arta şi literatura sunt complet moarte în Egipt. Avem nevoie de cel puţin o jumătate de veac pentru ca egiptenii să ajungă să se intereseze de arte şi să se formeze un adevărat public pentru artă, cu tot respectul pentru domnul care ti-a trimis scrisoarea asta...

Vorbind, îşi plimba ochii verzi, încrezători peste chipurile celor prezenţi şi era clar că aceştia erau convinşi de ceea ce spunea. Doar tata părea tulburat şi nerăbdător să-şi exprime dezacordul. S-a foit neliniştit pe locul lui, a oftat şi i-a răspuns cu glas sacadat:

— Fie, Al-Ghamdi... S-ar putea să ai dreptate, dar pentru început sunt buni chiar şi câţiva oameni care se pricep să guste şi să aprecieze arta...

— Care început, domnul meu? a protestat Al-Ghamdi pe un ton teatral, ce dovedea că voia să-1 biruie pe tata cu tot dinadinsul. Vino-ţi în fire, omule! Judeci aşa doar pentru că ui un admirator care ţi-a trimis o scrisoare. Şi cu asta vrei să ne convingi că am avea în Egipt un public pregătit să înţeleagă arta? Coboară în stradă şi o să pricepi cum stau lucrurile în realitate! Treci prin staţiile de autobuz şi priveşte la chipurile ou menii or! Sunt ăştia în stare să înţeleagă arta, să priceapă ceva? Ăştia şi noaptea, când dorm, visează la puiul ieftin pe care l-ar putea găsi la magazinul cooperatist...

După vorbele astea, Al-Ghamdi a izbucnit în râs şi odată cu el s-au pornit să râdă şi ceilalţi care erau de faţă, mai puţin eu şi Unchiu’ Anwar, preocupat de curăţirea *gâzei,* chiar dacă părea că urmăreşte discuţia cu interes. Al-Ghamdi s-a

aplecat înainte, stând mai departe pe covor, şi a zis, vrând parcă să încheie discuţia pe marginea acestui subiect neînsemnat care durase deja prea mult timp:

— Ascultă, Abdo... Vreau să fii liniştit. Ce meserie spuneai că are omul ăsta care ţi-a scris?

-— E profesor, a răspuns tata aproape în şoaptă.

— Am înţeles, însă profesor de ce?

— Profesor de desen, dar..., a spus tata, ezitând, după câteva clipe.

— Dar ce, măi omule? Se poate ca un profesor de desen să nu înţeleagă pictura? Măcar principiile de bază pe care le-a studiat. Un profesor de desen se interesează de pictură. Şi tu vrei să spui că ar reprezenta o dovadă a conştiinţei artistice? Nu se prea potrivesc lucrurile, măi omule! N-ai dreptate!

Al-Ghamdi a făcut un gest de indignare şi a izbucnit din nou în ras, uitându-se la cei prezenţi, ca un jucător de şah care, cu o ultimă mutare de maestru, îl face mat pe adversarul său. Apoi s-a întors către tata şi i-a zis cu ironie în glas:

— Domnule Abd al-Ati, ai dat acestei scrisori o importanţă mai mare decât ar fi meritat.

Tata, care părea să se îndoiască pentru prima oară de justeţea opiniei sale, l-a întrerupt puţin răstit:

— Lucrurile nu stau chiar aşa! Nu e vorba doar de faptul că este profesor de desen... Am simţit, din ceea ce mi-a scris, că e un om care înţelege...

— Înţelege! Unul ca ăsta înţelege? a replicat Al-Ghamdi, râzând din nou ironic, şi toţi cei prezenţi au sesizat răutatea aluziei.

De parcă ar fi spus: „Cum să înţeleagă cineva care admiră lucrările lui Abd al-Ati?“.

în clipa aceea, o umbra de mânie adevărata a învăluit chipul tatei şi l-am auzit bombănind nervos:

— Da, Al-Ghamdi, înţelege! Sunt sigur că înţelege...

Apoi, tata s-a uitat de jur împrejur, ca şi cum ar fi cautat ceva, şi, când i-au căzut ochii asupra mea, l-am auzit zicând:

— Isam, du-te şi adu scrisoarea!

M-am uitat la el, ridicându-mă alene şi îndreptându-mă spre uşă.

— O găseşti pe masa din salon, a adăugat, crezând că şovăi fiindcă am uitat unde e. Ştii foarte bine unde am lăsat-o...

M-am întors din nou către el şi i-am zis sec, uitându-mă în ochii lui:

— Am rupt-o...

— Ceee? a urlat tata cu ochii cât cepele, iar eu am simţit că-mi fuge pământul de sub picioare când am repetat, făcând pauze între cuvinte:

— Am... rupt... scrisoarea!

Era peste puterile lui să accepte aşa ceva. A sărit în picioare şi s-a apropiat de mine atât de tare, că i-am simţit pe faţă fierbinţeala respiraţiei şi gâfâitul. M-am aşteptat în clipele acelea să mă plesnească, dar nu s-a întâmplat aşa. S-a tras brusc înapoi şi a urlat ca din gură de şarpe:

— Eşti nebun! Complet nebun! Ai rupt scrisoarea, nebunule?!

Părea să nu mai aibă altceva de zis şi-a început să se învârtă încoace şi-ncolo, repetând aceleaşi cuvinte. Unchiu' Anwar s-a ridicat, s-a apropiat de el şi l-a prins de mână, străduindu-se să-l liniştească, în vreme ce eu priveam prostit la ceea ce se petrecea. Nu simţeam nici teamă, nici regret. Parcă îmi pierdusem minţile. îi vedeam pe tata, pe Unchiu' Anwar şi pe ceilalţi plutind ca nişte umbre imprecise. Mi-am venit în fire când l-am auzit alungându-mă:

— Piei din ochii mei! Ai auzit ce-am spus?!

S-a lăsat tăcerea câteva clipe, până când l-am auzit pe Unchiu' Anwar şoptind:

— Nici aşa, Abdo... E prea de tot!

— Asta-i treabă, Isam? mi-a răsunat în urechi glasul scăzut al mamei când treceam prin hol. Cum ai putut să rupi scrisoarea? Ai văzut cât s-a bucurat tata de ea şi ai găsit de cuviinţă s-o rupi!

Nu i-am dat nici o atenţie. Am intrat în camera mea şi am trântit uşa după mine. M-am aşezat calm pe scaunul de la birou, am aprins veioza, am scos o carte şi m-am apucat să citesc şi să repet. Mi-aduc aminte şi acum titlul lecţiei pe care am învătat-o în noaptea aceea, „Presiunea osmotică": lichidele trec prin membranele semipermeabile şi circulaţia lor în ambele direcţii ia sfârşit în momentul când presiunea dintr-o parte şi din cealaltă a membranei este egalizată. în vreme ce parcurgeam textul din manual, îmi veneau din când în când în minte tata, Unchiu' Anwar, Al-Ghamdi, scrisoarea şi frumoasa caligrafie a lui

Ferghal - imagini disparate care licăreau şi dispăreau fără să mă tulbure în vreun fel. Dacă ceva mă surprindea, înregistram detaliile cu exactitate şi aveam nevoie de puţin timp pentru ca mintea mea să fie în stare să pună din nou totul în ordine. Abia atunci reacţionam puternic, chiar dacă asta se întâmpla cu oarecare întârziere.

Am terminat de repetat lecţia aceea cam pe la ora trei după miezul nopţii. Un vacarm îndepărtat răzbătea din atelier: glasuri, râsete şi muzică. Tocmai îmi scosesem hainele şi-mi puneam pijamaua, pregătindu-mă de culcare, când am auzit nişte paşi grei pe hol. Erau ai tatei. A ciocănit în uşă. Nu i-am răspuns, dar a deschis încet, cu chipul zâmbitor şi s-a strecurat înăuntru. Am rămas în picioare lângă pat, în vreme ce el s-a apropiat,

s-a trântit în fotoliu şi şi-a întins picioarele. Pe chipul sau, luminat de veioza de pe birou, se vedea ca e drogat şi obosit. După o clipa, m-am aşezat şi eu încet pe marginea patului.

— La ce oră ai lecţii mâine? m-a întrebat pe neaşteptate.

— La ora douăsprezece, i-am răspuns scurt.

— Foarte bine! Dormi puţin, ca să te duci mâine odihnit, a continuat, de parca problema cursurilor mele l-ar fi preocupat cu adevărat.

S-a lăsat tăcerea câteva clipe şi m-am simţit brusc stânjenit. Aş fi vrut să mă lase în pace şi să plece, însă a urmat căscând:

— Ştii, Isam, sunt foarte optimist în privinţa viitorului tău... Sunt sigur ca o să ajungi un mare savant... Simt că îţi place foarte mult să studiezi... îţi place chimia, nu-i aşa?

Tonul lui m-a deranjat şi mai tare, aşa că nu i-am răspuns

— Sunt sigur că-ţi place chimia, a îndrugat mai departe. Altfel n-ai fi atât de bun... Dar lucrul cel mai important, eroule, este s-o ţii aşa până la capăt... Sa nu te mulţumeşti doar cu licenţa şi să te laşi pe tânjală... Trebuie să-ţi iei şi doctoratul... Pe vremea mea licenţa însemna mare lucru... Pe când acum, dacă vrei să zici că ai făcut ceva, trebuie să-ţi iei şi doctoratul... Şi-apoi, ce altceva ai de făcut? N-ai nici un fel de relaţie cu vreo fată şi nici n-ai de gând să te însori curând... Nu-i aşa? Ori greşesc cumva? Spune-mi! Spune-mi, nu te sfii de mine!

A izbucnit în râs, însă gluma Iui m-a deranjat, mi s-a părut total deplasată.

— Chiar dacă te interesează vreuna, poţi să-ti continui studiile, a insistat pe acelaşi ton vesel. De altfel, căsătoria timpurie te poate motiva să munceşti şi mai mult. Tot ce contează este să nu ai nici un fel de aspiraţii legate de artă. E singurul

lucru de care mi-e teamă. Ştii, Isam, când mi-am abandonat studiile, eu n-am chibzuit nici o clipă. Mi s-a părut că fac ceva foarte natural. Fireşte, nu-mi pare rău... N-am regretat niciodată în viaţă că m-am dedicat artei. Nu mi-am închipuit nici o clipă ca aş fi putut face altceva. E adevărat că împrejurările mi-au fost potrivnice, dar am făcut tot ce a depins de mine... înainte de revoluţie[XXI], lucram la trei ziare şi lumea citea, înţelegea şi făcea comparaţii... Se interesa de orice pictor nou şi-i aprecia talentul... După naţionalizare, lumea nu s-a mai gândit decât la câştigarea existenţei - nici oamenii n-au mai avut chef să se amuze, nici pictorii n-au mai avut chef să deseneze... Totul s-a rezumat la îndeplinirea unei obligaţii... Tu faci o caricatură şi textul care o însoţeşte, ştiind că n-au nici un haz, iar oamenii o privesc şi citesc textul, ştiind că n-au nici un haz, dar prefâcându-se ca se amuză.

M-am gândit să-i cer tatei să mă lase în pace, dar n-am avut curajul.

— Ai văzut caricatura desenată de Şakir în ziarul *Al-Ahram*[XXII] de astăzi?

— Nu.

— Trebuie s-o vezi! E foarte ciudată. Nu ştiu ce se întâmplă cu Şakir ăsta. S-a prostit sau ce-i cu el? Ia ghiceşte ce-a putut iţii deseneze astăzi! Un disc solar din care pornesc două linii ce un împletesc una cu cealaltă şi dedesubt explicaţia: „împletitură“. Vezi ce prostie? Ar fi trebuit să fie o caricatură care să-i amuze pe cititori. De ce să se

---

[XXI] Revoluţia din 23 iulie 1952, condusa de Gamal Abd el-Naser, soldată cu abolirea monarhiei şi cu naţionalizarea.

[XXII] Principalul cotidian egiptean, publicat din anul 1875 şi pana astăzi fără întrerupere, unul dintre cele mai de seama ziare din toata lumea arabă.

amuze? De prostia desenatorului, fireşte! Dar domnul Şakir este un artist cunoscut de cititori... Şi primeşte de la *Al-Ahram* opt sute de lire pe luna... Chiar ducă face nişte mâzgălituri, nimeni nu poate zice nimic. Absolut nimic! Şakir se crede un mare artist. Dacă te întâlneşti cu el la Uniunea Artiştilor, se preface că nici nu te cunoaşte sau că te-a recunoscut abia după câteva momente şi atunci te salută: „Bună, Cutare! Scuză-mă, dar te-ai schimbat foarte mult şi pe urmă ştii cum stau cu memoria!". Bineînţeles, cu mine nu îndrăzneşte să facă aşa... Până la mine.. Aici se schimbă treaba... îşi aduce aminte de bunele maniere...

Simţeam că nu mai pot răbda şi m-am ridicat în picioare. Am avut impresia ca tata nu se aştepta la acest gest, aşa ca a tăcut o clipă. Apoi s-a sculat din fotoliu, pregătindu-se să iasă, ca şi când ar fi încheiat o discuţie obişnuită, dintr-o noapte oarecare.

— Bine... Te las să dormi... Noapte bună! a mai murmurat.

A făcut câţiva paşi spre uşă, în vreme ce eu am plecat privirea, uitându-mă atent la culorile şi desenele covorului. Pentru o clipă, am avut senzaţia neclară că tata n-a ieşit din cameră, ci s-a apropiat de mine. Când am ridicat ochii, m-am trezit cu el în picioare în faţa mea. A întins mâna fără o vorbă, mi-a aşezat-o pe umăr şi s-a uitat lung în ochii mei.

— Îmi pare râu, Isam..., a mai mormăit.

*

Tatăl tău va fi atunci un bătrân bolnav şi gârbovit. Veţi merge alături pe stradă şi se va agăţa de braţul tău, se va sprijini de tine ca să nu cadă. Trecătorii se vor uita insistent la infirmitatea tatălui tău şi apoi te vor cerceta pe tine. Privirile li se vor opri asupra chipului tău. Cum ai să te simţi atunci? S-ar putea să te ruşinezi de slăbiciunea tatălui tău ori să exagerezi cu duioşia pentru a dobândi aprecierea privitorilor. Sau s-ar putea să-l ocărăşti şi să fii crud cu el pentru că îl iubeşti, pentru că te întristează să-l vezi aşa, pentru că ai dori să-şi recapete forţa de altădată.

Revista *Al-Hayat* apare miercurea. Am vrut să cumpăr una de la vânzătorul de ziare din faţa universităţii, dar nici nu auzise de ea. M-am adresat unui alt vânzător, din Piaţa Giza[XXIII], unui al treilea, unui al patrulea, dar nici unul nu ştia că ar exista o revistă cu acest nume. M-am urcat într-un autobuz şi m-am dus la un mare magazin de ziare din Piaţa Suleiman Paşa. Când s-a apropiat un vânzător de mine, l-am întrebat cu indiferenţă:

—- Aţi auzit de o revistă care se numeşte *Al-*

[XXIII] Cairo înglobează şi oraşul Al-Giza, situat pe malul stâng al Nilului, care este şi capitala guvernoratului cu acelaşi nume.

Hayat?

Am formulat întrebarea astfel pentru că, de fiecare dată când vânzătorii negau existenţa revistei pentru care lucra tata, mă simţeam jenat şi trist. încredinţat că nici acest vânzător nu ştia nimic despre ea, am pus întrebarea cu indiferenţă, lucru care îmi atenua jena şi mă plasa de aceeaşi parte a baricadei cu vânzătorul, lăsând impresia că, în ciuda întrebării, aş tăgădui şi eu existenţa unei reviste cu acest nume, dar - spre surprinderea mea - acest vânzător o cunoştea şi mi-a răspuns numaidecât:

— Cincisprezece piaştri[XXIV]...

Mi-am regăsit în sfârşit liniştea. Am plătit, am luat revista şi m-am uitat repede pe ultima pagină, unde am găsit caricatura tatălui meu: un mic pătrat şi sub el semnătura tatei, Abd al-Ati. Pe drum m-am uitat atent la ea. Când am ajuns acasă, era ora două după-amiaza şi tata dormea încă. Am deschis uşa dormitorului său şi m-am strecurat înăuntru pe tăcute. Am dat la o parte draperiile negre şi grele şi lumina a inundat camera. Tata a deschis ochii alene şi m-a zărit lângă el.

— Bună ziua! l-am salutat surâzător.

— Bună, Isam! Cât e ceasul?

I-am spus, iar el a căscat, a întins mâna spre măsuţă, a luat pachetul de ţigări şi şi-a aprins una. A tras un fum şi imediat l-a apucat un acces de tuse. Am apropiat un scaun de patul lui şi m-am aşezat cu revista în mână.

— îţi place, domnul meu? Caricatura pe care ai desenat-o astăzi era cât pe ce să mă ducă la secţia de politie, i-am zis râzând şi bătând cu degetul în revistă.

Puţin deranjat, m-a întrebat ce vreau să spun.

Păi, uite cum stau lucrurile, am început eu, îndreptând marginea covorului cu piciorul, ca şi

---

[XXIV] Subdiviziune - a suta parte dintr-o liră egipteană.

cum i-a: Ei vorbit despre un lucru obişnuit, care se întâmpla tot timpul. Am avut o discuţie mai aprinsă cu un prieten în legătură cu semnificaţia caricaturii tale.

— Doamne păzeşte! Te-ai certat? m-a întrebat mirat.

— Vreau să te întreb mai întâi: bărbatul care apare în caricatura de astăzi e cumva Anwar as-Sadat[XXV]?

— întocmai! a răspuns tata scurt.

— Carevasăzică, eu am avut dreptate, am spus oftând, ca şi cum m-as fi uşurat de o povară.

— Care-i problema? m-a întrebat tata cu vădit interes, ridicându-se şi sprijinindu-se cu spatele de tăblia patului.

— Nu-i nici o problemă! Am vrut doar să-ţi spun că revista *Al-Hayat* este foarte citită la noi la universitate şi că în fiecare miercuri am o discuţie cu colegii. Toţi se uită la caricatura făcuta de tine şi pe urmă se pornesc să mă bată la cap cu întrebările: „Tatăl tău *a* vrut să-l înfăţişeze pe Cutare sau pe Cutare?“. Astăzi, mai ales, dacă n-ar fi fost vorba de Anwar as-Sadat, sensul ar fi fost cu totul altul.

— Trăsăturile lui nu sunt evidente? m-a întrebat tata,
punându-şi ochelarii pe nas şi privind tulburat la ceea ce desenase.

— Dimpotrivă, sunt foarte evidente! l-am asigurat. Dar prietenul asta al meu e comunist şi ştii că ăştia sunt cam bătuţi în cap. E convins că eşti de dreapta şi că n-ai putea să-1 ataci pe As-Sadat în caricaturile tale.

Eu şi tata ne angajăm în discuţii lungi şi întotdeauna avem păreri diferite. Se întâmplă să se enerveze şi să mă atace, dar îmi dau seama foarte bine că, în pofida mâniei şi enervării, e fericit.

[XXV] Preşedinte al Egiptului între anii 1970-1981, asasinat într-un atentat terorist.

Seara, tata se plânge de mine prietenilor. Le povesteşte despre discuţia noastră şi pretinde că - la fel ca toţi cei din generaţia mea - sunt încăpăţânat şi vanitos.

— Imaginaţi-va! Isam mi-a spus că revista *Al-Hayat* este foarte citita de studenţii de la universitate şi că a avut o altercaţie cu colegii lui din pricina caricaturii mele de astăzi, m-am trezit că zice dintr-odată în mijlocul discuţiei lor.

Tata strecoară fraza asta şi pe urmă continua discuţia, în vreme ce eu îi presimt parcă teama ca nu cumva vreunul dintre ei să-l contrazică sau să-l socotească mincinos.

*

Ramadanul[XXVI] a căzut în anul acela în mijlocul verii, în timpul vacantei universitare. Nici eu, nici tata nu ţineam post, însă din respect pentru sentimentele mamei, ţineam rânduielile Ramadanului: masa principală - *iftar* - la asfinţit şi masa care precede ivirea zorilor - *suhur.* Mi-am petrecut noaptea împreună cu prietenii la cafeneaua Al-Fisawi. Era aglomeraţie şi multă zarvă, aşa că m-am întors acasă abia pe la ora trei. Tata şi mama stăteau la masa de *suhur:* ea mânca ceva uşor, iar el înfuleca de zor din dulciurile aşezate pe platou şi sorbea în răstimpuri ceai dintr-o ceaşcă. După buzele care-i atârnau, privirea pierdută şi firimiturile de pe *ghilbab,* am crezut că era drogat. Am schimbat câteva vorbe cu el, după care m-am retras în dormitor, am răsfoit ziarele de dimineaţă, cumpărate din Piaţa Al-Husein, şi m-am culcat.

M-am trezit dimineaţa, zgâlţâit cu putere de mama, am deschis ochii şi am văzut-o lovindu-se cu

---

[XXVI] Luna a noua din calendarul musulman, în care postul ritual se încheie cu festivităţi religioase si populare ce durează trei zile.

palmele peste obraji în timp ce trăgea de mine să mă dau jos din pat. Am alergat în urma ei spre dormitorul tatei. Era gol şi părea că doarme întins pe pat, dar din gură îi ieşea un horcăit şi trupul mătăhălos îi tremura slab. După chip, puteai bănui că îl chinuia un coşmar şi că încerca să se trezească pentru a scăpa de el, însă nu reuşea.

— Uită-te la taică-tău, Isam! m-a îndemnat mama bocind.

Apoi s-a aplecat asupra lui, l-a cuprins în braţe, s-a apucat să-1 strige, şi-a îngropat faţa la pieptul lui şi a izbucnit în lacrimi.

Doctorul a sosit după vreun ceas şi, după ce l-a consultat atent, m-a tras deoparte, spunându-mi în şoaptă că a avut un atac cerebral şi recomandându-mi să-l transportăm îndată la spital. Apoi a cerut douăzeci de lire, pe care le-a vârât în buzunar mulţumindu-mi, şi a plecat. Infirmierii de pe ambulanţa chemată numaidecât s-au chinuit împreună cu mama să-l îmbrace într-un ghilbab alb, l-au aşezat pe targă şi au coborât scara, urmaţi de mama şi de mine. Pe când ieşeau din bloc, s-a ivit pe neaşteptate servitoarea noastră tânără şi, cu trupul ei firav şi şuviţele atârnându-i pe obraji, s-a pornit să alerge bocind în urma tărgii, cu braţele întinse.

În lumina becului ce atârna deasupra patului de spital, am avut pentru prima oară impresia ca chipul tatei se scindase în două părţi: una cu ochiul bulbucat şi injectat, cealaltă atârnând fără pic de vlagă. Încerca să vorbească, dar nu scotea decât un horcăit slab, nedesluşit. Mama s-a dus la administraţia spitalului ca să ceară nişte informaţii şi m-a lăsat în salon lângă el. După-amiază au apărut prietenii, rudele, colegii de serviciu şi alte câteva persoane pe care nu le cunoşteam. Au vorbit cu noi - cu mama şi cu mine - despre

îndurarea lui Allah, despre posibilitatea tratamentului în străinătate şi despre prieteni de-ai lor apropiaţi care suferiseră un atac cerebral, la fel ca tata, şi care îşi reveniseră cu ajutorul lui Dumnezeu, bucurându-se acum de sănătate şi fericire. Vizitatorii s-au retras apoi unul după altul, lăsând pe noptiera tatei buchete de flori şi cutii colorate cu bomboane de ciocolată, iar mama şi cu mine am rămas de veghe lângă el. Când a închis ochiul bulbucat şi-a început sa respire regulat, ne-am dat seama că a adormit.

Era destul de târziu, probabil trecuse de miezul nopţii, când cineva a ciocănit uşor în uşă, care s-a deschis puţin, lăsând să se ivească chipul lui Anwar. Era îmbrăcat în costumul de lucru: un smoching negru, cu guler lucios, de sub care ieşeau cămaşa albă şi papionul negru, atârnând puţin în jos. Unchiu' Anwar şi-a plimbat privirile prin salon, apoi mi-a făcut semn cu mâna şi am ieşit după el, urmat de mama. I-am povestit ce se întâmplase şi ne-a întrebat cu de-amănuntul despre părerile şi diagnosticele medicilor. Avea chipul întunecat şi, după felul cum ne întrerupea când vorbeam, mi-am dat seama că era foarte tulburat. A stins ţigara cu talpa pantofului şi a întrebat-o pe mama dacă-1 poate vedea. S-a apropiat de uşă, a deschis-o şi a intrat în salon. Când a ajuns lângă pat, am avut impresia că un licăr de recunoaştere a străbătut fugar ochii tatei la vederea lui, însă a dispărut numaidecât şi privirile i s-au stins din nou.

— Ce s-a întâmplat, dragul meu Abdo? l-a întrebat Unchiu' Anwar râzând tare. Ce faci aici? încerci cu tot dinadinsul să ne provoci tulburare şi nelinişte? Uită-te la tine, eşti ca un taur! Ăştia au trimis pe cineva la mine la nuntă să-mi spună; „Vino îndată la Abdo!“. Mi-am zis ca trebuie să se

fi întâmplat ceva rău... Apoi a continuat, întorcându-se spre mama: Ce vorbe sunt astea, madam? Ma sperii de pomană?! Uită-te la Abdo! E puternic ca un cal...

Apoi s-a răsucit iar spre tata, părând că vrea să spună dintr-o suflare tot ceea ce avea de spus sau că e hotărât să nu tacă din gură nici o clipă:

— Gata, Abdo! Drept pedeapsă pentru spaima pe care mi-ai provocat-o, miercuri, când o să vin la petrecerea noastră obişnuită, o să aduc - în contul tău - o sticlă de Brandy 84 şi un kil de chebap. Tu o să suporţi cheltuiala! Uite, Isam şi maică-sa îmi sunt martori.

Aproape pot să jur că faţa tatei a tresărit, ca şi cum ar fi vrut să zâmbească. Unchiu' Anwar a mai vorbit şi a mai glumit o vreme, apoi şi-a luat rămas-bun de la tata, ne-a salutat şi a ieşit. L-am urmat. Când a ajuns pe coridor, nu s-a mai uitat la mine, ci a luat-o în dreapta, spre lift. Dar apoi şi-a încetinit brusc paşii, s-a oprit, s-a aplecat înainte, şi-a prins capul în mâini şi a izbucnit într-un plâns cu sughiţuri.

În dimineaţa următoare, s-a iscat o ceartă zgomotoasă între o asistentă şi un om de serviciu pe care l-a acuzat în gura mare că fură din mâncarea bolnavilor. Acesta i-a răspuns cu un potop de înjurături şi s-a repezit la ea, dând s-o lovească, însă colegii lui s-au grăbit să-l împiedice. în clipa când au reuşit să-l aşeze pe un scaun şi se străduiau să-1 liniştească, tata tocmai îşi dădea ultima suflare.

4

Mi-am luat licenţa în Ştiinţe şi am fost numit cercetător In Institutul de Chimie. Această numire

convenea de minune stării mele de spirit de-atunci, căci făceam tot ce-mi stătea în puteri pentru a mă izola de ceilalţi. Cunoaşterea unei singure persoane inteligente ar fi fost în stare să-mi zădărnicească strădania, căci atunci m-aş fi întrebat: „De ce mă îndârjesc atâta să mă izolez de oameni, de vreme ce printre ei se află o persoană inteligentă capabilă să mă înţeleagă?".

Din această perspectivă, activitatea la Institutul de Chimie n-a făcut decât sa-mi accentueze izolarea.

Poţi să foloseşti toaleta din locuinţa ta ani îndelungaţi, până
să-ţi treacă prin minte că în sifonul ei ar putea trai vreo vietate, dar dacă o singură dată ai avea curiozitatea să ridici capacul sifonului, ţi s-ar dezvălui o lume întreagă: zeci de soiuri de viermi şi alte vietăţi care se hrănesc, se înmulţesc, se luptă şi se omoară între ele. O să fii surprins aflând că aceste creaturi trăiesc împreună cu tine de ani de zile, fără să ştii. Aceasta era imaginea care mă însoţea în fiecare dimineaţă, când îmi făceam loc prin mulţimea de pe strada Ramses, plină de animaţie şi vacarm, pentru ca la un moment dat s-o părăsesc şi să cotesc singur spre stânga, ca să intru în clădirea Institutului de Chimie - un canal de scurgere în a cărui beznă jilavă trăiesc nişte gândaci murdari. Dacă se întâmplă să calci vreunul cu talpa pantofului şi să îl striveşti, iese din el un lichid alb, lipicios.

„Gândaci" - acesta este termenul ştiinţific potrivit pentru colegii mei de serviciu. Dar pentru doctorul Sa'id, şeful meu, mi-e greu să găsesc un termen potrivit. De fapt, doctorul Sa'id nici nu avea titlul de doctor. Se prezentase de trei ori la rând la examenele pentru obţinerea lui şi de fiecare dată fusese respins, însă funcţionarii de la

Institutul de Chimie i se adresau - ca un compliment sau în bătaie de joc - cu titlul de doctor, iar el se agăţase numaidecât de acest titlu şi se făcea foc de supărare dacă cineva i se adresa fără să-l folosească. Omul ăsta ocupa postul de şef al Departamentului de cercetare - ce pompos sună! -, însă adevăratele lui preocupări erau mesele copioase. Pe la orele zece-unsprezece, doctorul Sa'id lua loc tacticos la birou şi se pornea să devoreze un platou mare plin cu bob, *ta'amiya*[XXVII] şi omletă, la care se mai adăugau şi câteva căpăţâni de ceapă roşie dulce şi câteva vinete murate. După ce golea platoul, trebuia neapărat să slăbească puţin cureaua de la pantaloni, care-i presa prea tare burta ce-i atârna, pe urmă dădea peste cap un pahar în care dizolva o tabletă efervescentă din import şi trimitea să i se aducă ceaiul.

Prima impresie pe care ţi-o laşa înfăţişarea lui era aceea a unui animal preistoric ciudat: era complet chel, fără nici un fir de par pe cap - ceea ce-1 făcea să pară bolnav sau deghizat -, şi avea ochii bulbucaţi, sprâncenele rare, urechile clăpăuge şi un glas vulgar Câteodată, când îl priveam atent, îmi trecea prin minte un gând bizar: îl vedeam pe doctorul Sa'id întrerupându-şi brusc vorba şi arătându-ne adevărata lui natură, adică apucându-se să ragă, scoţându-şi coada şi aşezând-o dinaintea lui pe birou. Îmi dădeam seama, fireşte, că nu e cu putinţă aşa ceva, dar dacă s-ar fi întâmplat aievea, n-as fi fost câtuşi de puţin surprins.

în pauza de ceai, toţi funcţionarii din departament se strângeau în biroul doctorului Sa'id, făceau cerc în jurul lui şi-şi petreceau timpul

---

[XXVII] Chiftele din legume tocate mărunt şi prăjite în ulei; alături de bob *(ful),* este una dintre mâncărurile cele mai populare din Egipt.

flecărind până la sfârşitul programului. Trei erau subiectele lui preferate: campionatul de fotbal, fiindcă era un suporter înfocat al Clubului Al Ahli[XXVIII], apoi piaţa automobilelor-întru cât era samsar de maşini şi câştiga frumuşel din afacerea asta - şi al treilea - cel mai important - sexul, cu toate tainele lui, căci era un împătimit neruşinat de femei. Unii puneau această patimă pe seama frigidităţii soţiei sale, de care nu putea divorţa şi pe care nici nu se simţea în stare s-o supere aducând o a doua soţie în casă, întrucât ea era bogată şi-l întreţinea şi pe el. De aceea, prefera să-şi satisfacă poftele în afara casei, mai precis, în biroul său de la Institutul de Chimie. Da, da, chiar în biroul său! Doctorul Sa'id era pasionat mai ales de femeile de serviciu şi de alte lucrătoare simple din departament - un gust datorat neîndoielnic experienţelor sale de început. Dacă se simţea atras de vreo femeie din această categorie, doctorul Sa'id o chema de mai multe ori la el în birou, discuta cu ea total degajat, îi făcea mici cadouri, până ajungea încet-încet să spună glume deocheate şi să-i povestească istorioare fără perdea, râzând zgomotos, cu poftă.

În ziua hotărâtă de el, o chema pe femeie în birou, o ruga să închidă uşa - care avea o încuietoare specială, ce nu putea fi deschisa din afara - şi, după ce ea închidea uşa, îi cerea să-i aducă ceva din dulap, apoi se ridica de la birou şi-şi lipea trupul mătăhălos de spatele ei, pe urmă o strângea în braţe şi o poseda. Acesta era modul descoperit de el pentru a-şi potoli poftele carnale chiar în biroul lui. Funcţionarii din departament ştiau când se întâmpla aşa ceva şi se porneau să şuşotească, ba chiar să râdă în gura mare, sau să-şi exprime dezaprobarea, dar niciodată nu

---

[XXVIII] Unul dintre cluburile fruntaşe din campionatul naţional de fotbal, probabil cu cel mai mare număr de suporteri, din Egipt.

îndrăzneau să facă lucrul ăsta cu glas tare.

Doctorul Sa'id şi-a continuat practicile în birou vreme de ani de zile. O singură dată s-a întâmplat să-i fie tulburată liniştea: când a apărut în departament, Umm Imad[XXIX] - o tânără frumoasă, cu ochii verzi, care a părăsit oraşul Tanta[XXX] după ce i-a murit soţul şi a fost angajată în departament cu contract temporar. Doctorului i-a căzut cu tronc de cum a văzut-o şi i-a promis să facă tot ce-i stă în puteri pentru a o angaja. Avea tot timpul buzunarele pline cu diferite soiuri de gumă de mestecat şi bomboane pe care i le oferea lui Umm Imad pentru copii.

Oare s-a grăbit doctorul Sa'id în stabilirea zilei hotărâtoare ori a apreciat greşit situaţia de la bun început? A invitat-o înăuntru şi a rugat-o sa închidă uşa, iar ea i-a dat ascultare. Apoi s-a ridicat - ca de obicei - pentru a se lipi de ea, dar a întâmpinat o împotrivire neaşteptată. Nu i-a dat atenţie, ci s-a lipit şi mai tare, însă ea l-a avertizat la început aproape în şoaptă, fără să ridice glasul: „E o ruşine să faci aşa ceva". Bunul-simţ ar fi trebuit să-i dicteze să renunţe, dar a insistat, probabil sub impulsul excitaţiei sau pentru că a socotit împotrivirea ei un soi mai ciudat de cochetărie. S-a aruncat asupra ei cu tot trupul şi a cuprins-o în braţe, însă ea s-a pornit sa ţipe, până ce ţipetele ei au răsunat în tot Departamentul de cercetare şi

---

[XXIX] Mama lui Imad - în afară de numele personal, atât femeile, cât şi bărbaţii au şi o poreclă în mediile musulmane, obţinută prin adăugarea substantivului comun *umm* („mamă"), respectiv *abu* („tată"), înaintea numelui primului născut, de obicei de sex masculin, din familie.

[XXX] Oraş important din zona centrală a Deltei Nilului. Sărbătoare populară şi religioasă organizată cu ocazia naşterii *(mawlid)* unui sfânt musulman, cum este cea de la Tanta, ţinută cu ocazia naşterii misticului marocan, născut în Fes, As-Sayyid Al-Badawi (596-675), al cărui mormânt din Tanta a devenit loc de pelerinaj pentru musulmanii mistici de pretutindeni.

funcţionarii s-au adunat cât ai clipi din ochi în fata biroului. Cum ţipetele nu conteneau, unul mai îndrăzneţ şi-a luat inima în dinţi şi a bătut în geamul uşii. Câteva clipe s-a lăsat tăcerea, apoi s-au auzit paşii grei ai doctorului. A deschis chiar el uşa şi funcţionarii au dat buzna înăuntru, împinşi de dorinţa de-a vedea spectacolul vieţii lor. Umm Imad stătea în picioare dinaintea dulapului, gâfâind, cu părul despletit, cu *ghilbabul* sifonat şi rupt în mai multe locuri. Întreaga ei înfăţişare dovedea că, în urmă cu numai câteva clipe, opusese o rezistenţă înverşunată.

— Ruşine, omule! repeta ea pe un ton plângător, tânguindu-se, cu mâinile la tâmple. O să rămâi de pomină... Crezi că, dacă aş fi fost o femeie din astea, aş fi ajuns într-o asemenea situaţie? Numai Domnul ştie toate necazurile mele! Muncesc ca să-mi întreţin copiii... Ruşine!

Pentru câteva clipe, Umm Imad a fost pe punctul de a-i convinge pe angajaţi, însă doctorul Sa'id şi-a redobândit stăpânirea de sine, şi-a aprins o ţigară, s-a apropiat de Umm Imad şi a prins-o cu putere de umăr.

— Ascultă, muiere neghioabă! a tunat glasul lui furios în vreme ce-şi mişca degetul mijlociu într-un gest obscen. Ţine fleacurile astea pentru sărbătoarea şi bâlciul de *mawlid.* Ooh, Doamne! Eu nu sunt nici copil, nici tembel! Las-o baltă cu toate poveştile şi aiurelile astea, nu ţin la mine. Îţi spun pentru ultima oară, în faţa acestor oameni: sau pui la loc cele o sută de lire pe care mi le-ai furat din sertar sau jur că anunţ poliţia! Pricepi sau nu? Asta-i tot şi cu asta am încheiat tot ce-aveam de spus!

Mirarea şi şoaptele s-au răspândit cu viteza fulgerului, funcţionarii au ascultat varianta doctorului Sa'id, apoi pe cea a lui Umm Imad. Câţiva s-au grăbit să-i împace, însă doctorul Sa'id a respins categoric orice tentativă. A refuzat ideea

din capul locului şi s-a zborşit la funcţionari:

— Ce s-a întâmplat cu voi, fraţilor? Ce, o sută de lire e de ici-de colo? Vă arde de glumă? Adică sporul meu la salariu sc duce pe apa sâmbetei?

A plesnit din palme şi a bombănit, prefăcându-se furios foc:

— Ştiţi că-mi place?! Nu vi se pare că-i prea de tot?

Umm Imad s-a jurat în cele mai cumplite feluri - să rămână oarbă, iar fiul ei Imad să moară călcat de tramvai - că n-a văzut şi n-a atins vreun ban. Dar a fost în zadar. Doctorul Sa'id a insistat, cerând sus şi tare să-i înapoieze banii pe care-i primise exact cu o zi în urmă şi pe care-i uitase în sertar, unde nu-i mai găsise dimineaţă, după ce Umm Imad făcuse curăţenie în biroul lui.

Toţi funcţionarii au priceput foarte bine cum stăteau lucrurile, dar au făcut o înţelegere tacită să respecte versiunea doctorului Sa'id şi să ia atitudine împotriva bietei femei, având impresia că o victorie a Iui Umm Imad asupra lui ar fi însemnat într-un sens şi o înfrângere a lor. A doua zi au venit la ea în delegaţii succesive, înspăimântând-o, încercând s-o convingă să accepte împăcarea şi să dea banii înapoi. Femeia părea că şi-a pierdut minţile: urla ca nebună, se blestema în fel şi chip şi se jura pe *Coran.* Chestiunea a luat proporţii, s-au ţinut mai multe şedinţe, funcţionarii au rămas preocupaţi de ea o săptămână întreagă, până ce au reuşit s-o împingă aproape cu forţa pe Umm Imad în biroul doctorului Sa'id, pentru a-şi cere iertare: s-a plecat până la pământ dinaintea lui şi a dat să-i sărute mana, însă el şi-a retras-o, cerându-şi iertare de la Allah şi declarând de faţă cu cei prezenţi - pe un ton din care se înţelegea exact contrarul - că Umm Imad nu a furat, că a găsit banii pe care îi uitase în buzunarul hainei şi că este de fapt o femeie cinstită, pe care o iubeşte ca pe propria fiică.

Am fost de faţă la momentul împăcării, dar când Abd al-Alim, curierul departamentului, le-a propus celor prezenţi să recite „Al-Fatiha[XXXI], pentru binecuvântarea împăcării, nu mi-a venit să cred că ceea ce se petrecea în faţa ochilor mei este adevărat. Am avut impresia că toţi cei prezenţi sunt nişte actori - începând cu doctorul şi cu Umm Imad şi până la ultimul funcţionar - care interpretează excelent o scenă dintr-o dramă şi că la sfârşit îşi vor scoate costumele de teatru şi vor reveni Ia adevărata lor personalitate.

Sunt convins că mi-au citit pe chip acest gând ciudat, căci am observat că toţi au evitat să privească spre mine în timp ce vorbeau N-aveam nici cea mai mică îndoială că toţi colegii mă urau şi aşteptau cu nerăbdare un prilej de a-mi provoca vreun necaz.

Din prima zi când am venit în departament, i-am dispreţuit şi i-am tratat de sus. Fără să scot un cuvânt, am ştiut cum să-i fac
să-şi simtă inferioritatea. S-a nimerit că, tocmai in zilele acelea, a trebuit să-mi cumpăr ochelari de vedere şi am ales dinadins o ramă rotundă, confecţionată dintr-o sârma subţire, întrucât aveam impresia că o astfel de ramă conferă feţei prestanţă şi, într-un fel, e ceva provocator pentru cei din jur. In fiecare dimineaţa, mă duceam la birou cu un teanc de ziare şi cu o carte voluminoasă la subsuoară, de care eram convins că nimeni din departament nu auzise, *Cartea cântecelor* de Al-Isfahani[XXXII] sau *Declinul şi căderea*

XXXI „Al-Fatiha" („Deschizătoarea") este numele primei sura din *Coran,* echivalând cu crezul creştinilor. Foarte scurtă (doar 7 versete),
aceasta este cea mai cunoscută şi cel mai des recitată de credincioşii musulmani în cele mai diverse circumstanţe.

XXXII Abu al-Faraj al-Isfahani (897-967) - vestit filolog clasic arabo-persan, autor al faimoasei culegeri de cântece, însoţite de comentarii şi note, *Kitab al-Aghani (Cartea cântecelor),*

Imperiului Roman de Gibbon. După ce terminam cu ziarele, deschideam tomul gros şi mă cufundam în lectură. Când încăperea se umplea de lume şi vacarmul devenea de nesuportat, ridicam capul din carte şi mă uitam insistent la cei prezenţi, fără sa scot o vorbă, iar zarva se potolea îndată sau ei se retrăgeau din birou.

Refuzam cu încăpăţânare încercările lor insistente de-a se apropia de mine şi de-a găsi chiar şi un singur punct comun.

Câteodată, un funcţionar se apropia zâmbind de mine şi mă întreba cu glas şovăitor:

— Ce citeşti, domnule Isam?

— Ca să fiu sincer, cartea pe care o citesc este o lucrare de strictă specialitate şi n-ai putea să pricepi nimic din ea, îi răspundeam serios, fără nici cea mai mică ezitare.

Apoi îmi reluam lectura, iar el se retrăgea puţin descumpănit. Cam la vreo lună după angajarea în departament, ura pe care o nutreau faţă de mine era deja vizibilă. Doctorul Sa'id se purta destul de prudent cu mine, dar îi vedeam limpede antipatia şi frica din ochi. Eram pentru el ceva enigmatic, care-1 depăşea şi de care se temea.

Într-o dimineaţă, a venit să mă vadă şi mi-a reproşat râzând că nu-1 vizitez în biroul lui, aşa cum obişnuiesc ceilalţi colegi.

— Frate, vino şi tu să bem ceaiul împreună! Suntem un grup foarte simpatic şi ne amuzăm copios.

Am simţit o plăcere răutăcioasă, căci mi-a oferit un prilej minunat să-i dau o palmă. M-am uitat spre el serios, ca şi cum n-aş fi înţeles ce vrea să zică.

— N-am timp să mă amuz..., i-am răspuns calm şi mi-am continuat lectura.

Cu coada ochiului, l-am văzut cum se întunecă la faţă de mânie.

---

editată în perioada modernă în Egipt, în 21 de volume.

— Faci cum vrei... Nu veni! Eu n-am avut de lucru... Crezi că noi n-avem nimic mai bun de făcut... Adică noi nu avem treburi serioase, ca tine, a bombănit retrăgându-se din biroul meu.

Am presimţit chiar din clipa aceea că nu va laşa umilirea nepedepsită şi că o viitoare confruntare violentă va fi inevitabilă. Presimţirea mi s-a adeverit.

*

În luna Ramadan, doctorul Sa'id se preschimba într-un credincios pios. Nu lăsa nici o clipă din mână şirul lung de mătănii, un fes alb tricotat îi acoperea tot timpul chelia, iar în picioare purta nişte sandale care lăsau să i se vadă degetele groase, umflate, cu unghii netăiate. îşi petrecea ziua între birou şi baie, repetând abluţiunea rituală minoră ori de câte ori era nevoie, spunea tot timpul „Slavă lui Allah!“, conducea rugăciunile funcţionarilor cu o punctualitate strictă, citea întruna dintr-un exemplar mare al *Coranului,* care stătea deschis dinaintea lui pe birou.

În prima zi din postul Ramadanului, m-am aşezat la birou, am întins ziarele şi am început să le citesc, rugându-1 pe Abd al-Alim să-mi aducă o ceaşca de cafea, aşa cum obişnuiam în fiecare dimineaţă. Am băgat de seamă că se cam codeşte şi bombăne ceva nedesluşit, dar nu i-am dat nici o atenţie şi mi-am văzut mai departe de lectură. A trecut cam o jumătate de oră şi nu s-a ivit cu cafeaua. Când a intrat în birou cu o treabă, l-am întrebat ce-i cu cafeaua şi mi-a răspuns insolent:

Astăzi nu există cafea. La mulţi ani! Ramadan fericit![XXXIII] Apoi a continuat, fără să-mi lase timp să-i răspund la urări: Astea-s dispoziţiile doctorului Sa'id... în luna Ramadan nu se beau nici cafea, nici

[XXXIII] Urările obişnuite din zilele lunii Ramadan.

ceai…

Abd al-Alim era un ţăran bătrân din Al-Munufiyya[XXXIV], care-i spiona pe funcţionari şi îi dădea raportul doctorului Sa'id. Mă ura la fel ca toţi ceilalţi şi dorinţa de răzbunare era vizibilă în tonul Iui, fiindcă nu era decât un simplu servitor şi servitorii simt o bucurie maliţioasă, tiranică, atunci când îşi văd stăpânii la ananghie. M-am uitat la el fierbând de furie şi mi-a trecut prin cap să-i trag o înjurătură şi să-i ordon să-mi facă o cafea, orice s-ar întâmpla, dar m-am stăpânit şi m-am mulţumit să-mi aprind o ţigară şi să-mi văd mai departe de ziarele mele. De furie, n-am închis ochii toată noaptea următoare, până când am auzit chemarea muezinului[XXXV] la rugăciune. Ideea că un dobitoc ca Sa'id îmi judecă purtările şi hotărăşte ce trebuie să fac şi că nişte ignoranţi şi servitori mă tratează fără cel mai mic respect nu mi-a dat pace o clipă şi mi-a umplut sufletul de amărăciune şi scârbă, în dimineaţa următoare, am decis să ripostez şi i-am cerut servitoarei mele, Hoda, să-mi pregătească un termos plin cu cafea. Am luat termosul la subsuoară şi am intrat pe uşa Institutului de Chimie pus pe harţă, gata de luptă. Când am ajuns la uşa biroului meu, am văzut agăţat de ea următorul anunţ: „Domnii membri ai Departamentului de cercetare sunt rugaţi să se abţină de la consumarea de băuturi în luna sfântă a Ramadanului, din respect pentru cei care postesc". Semnat: „Administraţia". Am recunoscut scrisul doctorului Sa'id, aşa că am întins mâna, am smuls hârtia, am mototolit-o, am aruncat-o jos şi m-am uitat înjur, căutând pe cineva cu care aii mă răfuiesc, dar pe coridor nu era nimeni. Am intrat în birou, mi-am umplut un pahar cu cafea, mi-am

---

[XXXIV] Guvernorat din zona Deltei Nilului.

[XXXV] Funcţionar religios însărcinat cu anunţarea timpului celor cinci rugăciuni si chemarea la ele, după un ritual bine stabilit: în zori, la amiază, după-amiază, la asfinţit şi seara.

aprins o ţigară, însă eram atât de agitat, încât nu m-am putut concentra să citesc nici măcar titlurile ziarelor. Simţeam confruntarea ce plutea în aer şi voiam cu tot dinadinsul s-o grăbesc. „0 să-i dau catârului ăstuia o lecţie pe care să n-o uite în vecii vecilor!“ mi-am zis şi m-am văzut deja trântindu-1 la pământ şi izbindu-i cu picioarele capul chel până când o să ţâşnească sângele din el, curgând şiroaie.

După vreo jumătate de ceas, am auzit zgomot de paşi pe coridor şi m-am trezit în uşa deschisă cu doctorul Sa'id, urmat de Abd al-Alim.

— Ce se petrece, Isam? Ce-i povestea asta? m-a întrebat Sa'id răstit, uitându-se ţintă la ţigara din mâna mea. E inacceptabil! Te întreci cu gluma...

— Ce e inacceptabil? l-am întrebat cu glasul tremurând de furie.

— Frate, ştii ceva, „dacă sunteţi bolnavi, atunci staţi ascunşi"[XXXVI]! mi-a răspuns Sa'id şi mai răstit. Eşti musulman sau nu eşti?

— Nu.

— Ceee? s-a mirat Sa'id.

— M-ai întrebat dacă sunt musulman şi ţi-am răspuns că nu. Nu sunt musulman! i-am repetat răspicat.

— Atunci ce eşti?

— Ce te priveşte pe tine?

Câteva clipe s-a lăsat tăcerea, după care Sa'id a făcut câţiva paşi spre mine şi a urlat cuprins de o furie turbată;

— Nu se poate! Te întreci cu gluma... Ascultă, băiete, nu vreau să mă cert cu tine şi să-ţi spun vorbe urâte, din respect pentru luna asta sfântă, dar fii atent că stai de vorbă cu directorul departamentului. Pricepi au ba?

Simţeam că tremur de furie, însă n-am mai zis

XXXVI Referire la versetul coranic conform căruia persoanele aflate în călătorie sau bolnave sunt scutite de post.

nimic. Am rămas tăcut, holbându-mă furios la chipul lui.

— Şi-apoi, poţi să-mi spui şi mie din ce cauză un om în toată firea ca tine nu e în stare să postească?! m-a întrebat zâmbind ironic şi arătând cu degetul către mine.

— Cu siguranţă are un motiv, doctore..., s-a amestecat în vorbă, pe un ton ironic, unul dintre funcţionarii care se îngrămădiseră în spatele lui Sa'id.

Câţiva au izbucnit în ras şi mi-am pierdut cumpătul de furie. M-am trezit lovind cu mâna termosul, care a căzut pe podea cu un zgomot asurzitor. Capacul s-a deschis şi cafeaua r.-a prelins pe duşumea. Funcţionarii s-au tras câţiva paşi înapoi şi au tresărit brusc când am urlat la ei, tulburat peste margini:

— Vă bateţi joc de mine, imbecililor? Voi, care nu sunteţi în stare să pricepeţi nimic?

Au rămas descumpăniţi o clipă, după care l-am auzit pe acelaşi funcţionar, Ahmad al-Goda, răspunzând:

— Nuuu! Doar tu eşti atotştiutor, geniule!

Câţiva dintre cei prezenţi au izbucnit în râs, iar Al-Goda a bătut din palme şi a continuat, lungind vocalele;

— A-tot-şti-u-to-ru-lee!

Au ras şi mai tare, iar când m-am zborşit la ei, glasul mi a-a contopit cu larma lor:

— Daţi-i înainte! Râdeţi! Dar să ştiţi că eu am citit despre Islam mai mult decât voi!

Nici vorbă să audă ce-am zis. Au continuat să râdă şi am avut impresia că înfăţişarea şi ţipetele mele i-au aţâţat şi mai tare.

— Idioţilor! Scursurilor! am urlat, pierzându-mi cumpătul cu desăvârşire.

Râsetele s-au întrerupt brusc şi au schimbat

câteva cuvinte iri şoaptă. Apoi doctorul s-a apropiat şi s-a răstit la mine:

— Ajunge! Ţine-ţi gura!

— Tu să-ţi ţii gura, animalule! Sunteţi nişte scursuri şi nu pricepeţi nimic!

Au rămas stupefiaţi şi s-a făcut tăcere pentru câteva clipe. Apoi Abd al-Alim s-a repezit dintr-odată la mine cu pumnul ridicat, zbierând răguşit:

— Păgânule! Fiu de câine!

Nu-mi mai amintesc decât frânturi confuze din ceea ce-a urmat. M-am năpustit asupra lui Abd al-Alim şi am vrut să-1 pălmuiesc, dar mâna mi-a alunecat în jos şi i-a nimerit gâtul.
El m-a apucat de cămaşă şi-a început să mă înjure. Dar funcţionarii ne-au despărţit şi m-au scos cu forţa din birou, în timp ce doctorul Sa’id striga cu glas răguşit:

— Ăsta-i comunist, fraţilor! Comunist! Am simţit de la început... Parcă-mi spunea inima... Duceţi-1 imediat la Comisia de disciplină!

5

Picătura de apă ne pare pură şi transparentă precum cristalul, dar când o măreşti cu lupa, vezi în ea mii de impurităţi. Luna pare minunată şi limpede de la depărtare, dar când te apropii de ea, seamănă cu o plaja murdară, părăsită. Chiar şi chipul femeii pe care o iubeşti, cu pielea proaspătă şi fermă, ce te-a vrăjit, ti se pare o ţesătură urâtă şi zbârcită când o vezi de-aproape te obişnuieşti cu ea. Asta se verifică de fiecare dată. Admiraţia noastră pentru frumuseţe nu este decât o amăgire a vederii şi, cu cât vederea devine mai clară, cu atât devin mai vizibile zbârciturile.

6

Casa noastră este construită în stilul anilor ’40: plafoane înalte, decorate; pardoseli cu pătrăţele de mozaic ale căror culori au dispărut, şterse de paşi; mobilă sobră de lemn, mirosind a vechi; huse de scaune şi feţe de masă decolorate şi găurite în mai multe locuri din pricina vechimii. Casa noastră are camere spaţioase, în care se aud ecourile vocilor, balcoane mari ce dau spre stradă şi altele mai înguste pe laturi, o baie mare pentru domni şi alta mai mică, retrasă, pentru servitori şi urgenţe, doua intrări separate - una pentru familie şi cealaltă dând direct în salon, pe care tata l-a folosit ca atelier. Fiecare cotlon al casei noastre evocă o viaţă plină, bogată, care acum se apropie de sfârşit.

După moartea tatei, m-am mutat în atelierul lui, păstrând totul aşa cum fusese: tablourile îngrămădite lângă perete, cutiile cu vopseluri, şevaletul, taburetul mic, pernuţele şi covoarele pe care stăteau prietenii, până şi *goza.* mangalul şi pungile cu cărbuni. Doar în coltul cel mai îndepărtat al camerei am aranjat un spaţiu pentru mine, unde am instalat un pat pliant pe care sa dorm. Şi în fiecare seară, înainte de-a închide ochii, îmi petrec privirile peste atelier. Acesta a fost locul tatei şi îi simt prezenţa confuz, dar neîndoios. Dorm lângă lucrurile lui pentru a le păzi, în ziua când se va întoarce, îmi voi găsi liniştea şi voi reveni în fosta mea odaie. într-o cameră a apartamentului doarme mama, care este bolnavă, iar în cealaltă, bunica, trecută de optzeci de ani. în holul dintre ele, îşi pregăteşte culcuşul Hoda, servitoarea noastră, care doarme ţinându-şi fetiţa în braţe. S-a măritat cu un instalator, dar acesta a plecat să lucreze în Irak cu vreo doi ani în urmă şi de-atunci n-a mai primit nici un fel de veşti de la el, aşa că s-a întors ca servitoare în casa

noastră. Si unchiul meu - singurul frate al mamei - a petrecut zece ani în Arabia Saudită şi acum ne întreţine pe toţi: pe mine, pe mama, pe bunica şi pe Hoda împreuna cu fetiţa ei. Suntem o familie foarte unita, după tradiţia de odinioară, însă eu m-am apropiat şi am văzut.

7

Intr-o zi, când m-am întors de la institut, am găsit-o pe mama abătută şi tulburată. Am întrebat-o insistent ce i s-a întâmplat, însă ea a izbucnit în plâns şi mi-a spus doar că se teme, fără să-mi dea alte lămuriri. A făcut semn spre Hoda, care stătea în spatele ei, şi aceasta m-a luat deoparte în bucătărie şi mi-a spus că mama se teme pentru că are o umflătură la un sân. Umflătura apăruse cu câteva luni în urma, dar ea hotărâse să nu spună nimic nimănui şi să încerce să se trateze singură. A încercat totul. Şi-a masat sânul cu aluat, a pus pe el tampoane de tifon înmuiate în apă cu zahăr, a înghiţit până şi anticoncepţionale, la sfatul unei vecine. În cele din urmă, când şi-a dat seama că totul este inutil, mama a hotărât să ignore umflătura, să vorbească, să râdă, să se mânie, pe scurt,
să-şi trăiască viaţa ca şi când aceasta nici n-ar exista. O speranţă slabă îi spunea că într-o dimineaţă o să se trezească şi o să descopere ca umflătura a dispărut brusc, aşa cum apăruse. Dar în zadar, căci umflătura a venit ca să rămână, să invadeze şi să se întindă, iar într-o zi i-a ajuns la gât, care a început să se umfle şi să se acopere de pete vineţii, aşa că n-a mai fost cu putinţă s-o ascundă şi s-o ignore.

Dimineaţă, când am mers cu ea la doctor, cabinetul medical era ticsit de bolnavi şi de însoţitorii lor. îl deosebeam uşor pe bolnav de

familia lui, de la prima privire, nu numai după paloarea şi oboseala de pe chip, ci şi după privirea absentă, acoperită parcă de un văl. Când se uita la tine, părea să caute ceva în spatele tău, un lucru pe care tu nu-1 vedeai, ceva nelămurit, care nu se arată vederii decât cu puţin timp înainte de moarte.

Doctorul era specialist în oncologie şi în acelaşi timp general de brigadă în forţele armate. În plus, părea şi un om foarte pios - în mijlocul frunţii avea o pată întunecată, făcută de atingerea covoraşului în timpul rugăciunilor, iar deasupra biroului său atârna pe perete Versetul Tronului[XXXVII], caligrafiat frumos, cu litere aurite. După ce-a consultat-o pe mama cu atenţie, s-a întors la birou şi a început discuţia cu *basmala*[XXXVIII]. Apoi a plecat capul, pentru ca ochii lui să nu-i întâlnească pe-ai mamei, şi i-a zis:

— Hagga[XXXIX], dumneata crezi în Allah Preaînaltul, care a zis în Cartea Sa Sfântă: „Nu ne va lovi pe noi nimic în afară de ceea ce ne-a sortit Allah“[XL]. Adevăr grăit-a Allah Preamăritul.

[XXXVII] Verset coranic (sura „Al-Baqara“, 255) numit astfel după expresia „Tronul Lui se întinde peste ceruri şi peste pământ", care apare în el.

[XXXVIII] Abrevierea formulei *B-ismi Allahi ar-Rahman-ar Rahim* („În numele lui Allah cel Milostiv, îndurător[11]), rostita în foarte multe împrejurări - cum ar fi începerea unei discuţii, începerea unei activităţi, sacrificarea unui animal etc. De asemenea, ea precede cele 114 sure coraniceşi apare la începutul multor lucrări clasice, imediat după titlu.

[XXXIX] *Hagg,* fem. *Hagga* („pelerin, hagiu") - titlu dat persoanelor care au împlinit pelerinajul la locurile sfinte musulmane, dar şi persoanelor mai în vârsta.

[XL] *Coranul,* sura „At-Tawba“ („Căinţa"), v. 51.

Îmi pare rău, dar trebuie să-ti spun ca ai o tumoare maligna in metastază. E o tumoare de categoria a patra şi din păcate nu poate fi operată. Dar ne punem mari speranţe în chimioterapie, iar nădejdea pe care ne-o punem în Allah Preaslăvitul este şi mai mare.

În facultate, profesorii mei făceau experienţe pe şoareci. Cel căruia îi venea rândul se zbătea din răsputeri să scape de mâna uriaşă a profesorului, ce îl urmărea prin cuşcă. La urmă de tot, când mâna îl înhăţa şi-l trăgea afară, scotea un chiţăit întretăiat
şi-şi deşerta intestinele.

Mama a izbucnit în lacrimi şi a început să se lovească cu palmele peste obraji, după care s-a aruncat pe podea şi cu greu am reuşit doctorul şi cu mine s-o liniştim. Acesta ne-a scris o listă cu analizele pe care trebuia să le facă şi o reţetă. Am luat un taxi şi ne-am îndreptat spre casă. Pe drum n-a scos o vorbă, a rămas tăcuta, dar - din licărul pe care l-am zărit în întuneric pe obrazul ei şi din suspinele cu sughiţuri - mi-am dat seama că plânge. De îndată ce am ajuns acasă, mama i-a telefonat unchiului Abbas şi în vreme ce-i povestea despre întâlnirea cu doctorul, chipul ei a căpătat o expresie de spaimă cure n-a mai părăsit-o după aceea.

Au trecut deja câteva luni de tratament, în care trupul mamei s-a subţiat, sânii aproape ca i-au dispărut, pielea a căpătat o culoare închisă şi parul de pe cap i-a căzut, dar spaima n-a părăsit-o nici o clipă Presimţirile rele nu i-au mai dat pace şi a ajuns să fie stăpânită de un singur gând: să alunge moartea cu orice preţ, să scape din strânsoarea ei ameninţătoare şi să trăiască. Am citit undeva că elefanţii, când simt că li se apropie sfârşitul, se îndreaptă pe propriile picioare spre un loc pe care şi l-au ales drept mormânt şi rămân acolo, aşteptându-şi moartea. Ce gest nobil, să-ti păstrezi

curajul şi sa nu cazi pradă spaimei! Sunt unicul fiu al mamei şi ştiu ca mă iubeşte, dar la fel de bine ştiu că, dacă ar trebui să aleagă între moartea mea şi vindecarea ei completa, n-ar sta o clipă în cumpănă şi ar prefera sa mor. Moartea mea poate s-o întristeze oricât după aceea, numai să se salveze şi să fie ea sănătoasă.

Spaima de moarte n-a mai lăsat loc pentru nimic altceva in sufletul mamei. Când ne vizitează unchiul Abbas, se preface mai slabă şi mai neputincioasă, îl măguleşte şi se roagă fierbinte, ca Allah să-i sporească averea şi să-i apere copiii, îl mângâie pe piept cu amândouă mâinile, cu o falsă afecţiune, în vreme ce tipa furioasă la mine - căci ce mai contez eu în clipele acelea?! - că am lăsat geamul deschis şi că unchiul ar putea răci. Când el se pregăteşte să plece, izbucneşte în plâns şi, printre sughiţuri, îi spune că se teme că într-o zi s-ar putea ca inima lui să se împietrească din pricina neamurilor răutăcioase - făcând aluzie la soţia lui. Atunci, unchiul zâmbeşte, se apleacă şi o sărută pe frunte, scoţând din buzunar plicul cu bani pe care-1 pregătise şi şoptindu-i neliniştit, în vreme ce vâră plicul sub pernă:

— Pe Allah şi pe viaţa ta! Orice s-ar întâmpla, te rog să nu-i spui nimic soţiei mele, Hikmet, despre vizitele aici, ştii prea bine că, odată cu înaintarea în vârstă, devine din ce în ce mai bănuitoare şi am destule probleme...

*

Mă culc cu slujnica Hoda. Dorinţa mă chinuie fără încetare, mă domină într-atât, încât nu-mi mai pasă de mirosul de sudoare al trupului ei, de mâinile aspre şi butucănoase şi de unghiile murdare de la picioarele ei crăpate. O chem şi pricepe din tonul meu ce vreau de la ea. Intră în

cameră, închide uşa şi aşteaptă în linişte, fără sa se uite la mine. Mă reped asupra ei, o cuprind în braţe şi totul se petrece rapid, fără nici un cuvânt. Vreau ca totul să se petreacă repede şi, după ce terminăm, ea se desprinde din braţele mele şi-şi îmbracă puţinele haine, în vreme ce eu simt căscându-se în mine un gol şi revăd în minte detaliile întâlnirii, fără nici o urmă de plăcere, încercam acelaşi dezgust ca în timpul facultăţii, când atingeam cu mâna burta lipicioasă a unei broaşte şi mă străduiam să scap de toate astea făcând un duş fierbinte.

La începutul relaţiei noastre, mă asiguram că mama dormea înainte de-a o chema pe Hoda în camera mea, dar cu trecerea timpului am ajuns să nu-mi mai pese de lucrul ăsta. Mama ştia ce e între noi, însă nu-i păsa deloc de ce se întâmpla. Sau, cel puţin, nu îndrăznea să se opună, fiindcă avea nevoie

ca slujnica să fie în permanenţă lângă ea. Hoda era cea care-i dădea să mănânce, o spăla şi o aranja, îi schimba hainele, o ducea la toaletă şi ştia pe de rost orele la care trebuiau luate toate medicamentele.

După o întâlnire cu Hoda, ieşeam din camera mea şi o găseam pe mama stând în pat, numai ochi şi urechi. Mă întâmpina întotdeauna cu vorbe sau întrebări care nu aveau nici o legătură cu ceea ce se întâmplase cu câteva clipe mai devreme în camera mea. Câteodată, mă plângeam mamei că Hoda mă neglija şi-i dădeam de înţeles că mă gândeam să renunţ la ea.

— Nu-ţi face nici un fel de griji! încerca să mă liniştească, privindu-mă cu ochi îngroziţi. O s-o trimit azi să facă curat şi la tine în cameră...

Eram sigur că voia să-mi transmită că o va trimite să mă culc cu ea. Mama nu-şi imagina viaţa fără Hoda şi o înspăimânta gândul că cineva ar putea s-o supere şi să o împingă s-o părăsească. Ar fi vrut ca slujnica să lase orice altceva şi să stea zi şi noapte lângă ea. Se speria şi tremura la gândul că într-o zi s-ar putea să aibă nevoie de Hoda şi să n-o mai găsească. Simţeam că se înfuria grozav când slujnica era nevoită s-o părăsească, fie şi câteva clipe, pentru a-şi alăpta copila, pe Kawthar, sau pentru a-şi schimba hainele. într-o zi, Kawthar s-a îmbolnăvit şi a făcut febră, iar eu i-am dat zece lire Hodei să o ducă la doctor, însă mama s-a împotrivit, zicând că nu e nevoie, fiindcă toţi copiii fac din când în când febră, care dispare de la sine, fără nici un fel de tratament şi fără să le pricinuiască vreun rău. Hoda era cât pe-aci să ne lase convinsă de inutilitatea vizitei la medic, dacă eu n-aş li insistat. în cele din urmă, când slujnica a plecat împreună cu fiica ei şi am rămas singur cu mama, aceasta m-a mustrat pentru că insistasem să meargă la doctor, dar eu i-am explicat că micuţii au nevoie de o îngrijire deosebită şi că febra poate

fi simptomul unei boli grave. Mama a rămas încurcată câteva clipe, şi-a vârât degetul în gură - un obicei dobândit de când n-a îmbolnăvit -, apoi s-a uitat la mine cu o expresie plină de răutate şi spaimă.

— Ce bine ar fi, Isam, dacă Domnul ar scăpa-o pe servitoare de fetiţa asta a ei! am auzit-o spunând în şoaptă. Atunci s-ar putea ocupa numai şi numai de mine.

Am bombănit dezaprobator, nevenindu-mi să-mi cred urechilor, însă mama şi-a întors faţa de la mine, privind parca undeva departe, a fluturat din mână şi a urmat cu aceeaşi indiferenţă:

—Şi ce dacă s-ar întâmpla aşa? Nu mor atâţia copii? Ce mai contează unul în plus?

8

Hoda a fost abandonată curând după ce-a venit pe lume la poarta unui orfelinat. Când era doar o copilă, o doamnă din Alexandria a luat-o ca slujnică în casa ei, obişnuind ca, pentru cea mai mică greşeală sau neglijenţă, să o ardă cu o lingură fierbinte, aproape încinsă, pe braţe şi pe piept. Deşi urmele suferinţei timpurii se vedeau clar pe chipul ei şi o făceau sa semene, chiar şi în culmea plăcerii, cu un câine vagabond care înfulecă mâncarea primită pe neaşteptate cu un amestec de lăcomie şi neîncredere, Hoda a ajuns acum să ne domine pe toţi din casă: şi pe mine, şi pe mama, şi pe bunica. Parcă se agaţă cu ghearele de noi şi nu mai vrea să ne dea drumul. Uneori mă înfurii pe ea - de obicei după întâlnire şi potolirea poftei trupeşti - şi o dojenesc, aşa cum face orice stăpân cu o slujnică! Atunci îmi amuţeşte furia cu o singură privire, iar eu mă străduiesc cu calm s-o ajut să înţeleagă unde a greşit. Ochii ei îmi răspund pe dată; „Te faci c-ai uitat?[11]. Uneori, se

întâmplă să mă facă să regret vreme de o săptămâna sau chiar două ca m-am înfuriat. O chem în cameră, iar Hoda vine, încuie uşa şi rămâne în picioare ca o stană de piatră. Mă apropii de ea, dar mă împinge şi iese întocmai cum venise, cu paşi tărăgănaţi, ucigători. îmi aprinde dorinţa şi pe urmă pleacă. Odată, refuzul a durat mai bine de o lună şi am ajuns sa mă rog de ea, aproape s-o implor. S-a uitat lung în ochii mei, vrând parcă să-şi marcheze pentru ultima oară victoria şi abia după aceea mi-a îngăduit să mă culc cu ea.

Mama o strigă pe Hoda s-o însoţească la baie de doua sau chiar de trei ori pe noapte. Uneori ea se preface că doarme şi n-o aude. Mama continuă s-o strige, ţinându-se cu greu. Când, în cele din urma, mama o roagă plângând, Hoda catadicseşte să se ridice alene din locul unde doarme şi să se apropie tacticos - aproape ca o zeiţă - de mama, ajutând-o să meargă la baie. Cu toate lacrimile, mama nu îndrăzneşte s-o mustre, dimpotrivă, o potopeşte cu binecuvântări şi rugi pentru sănătatea ei.

Hoda o dojeneşte de fată cu toată lumea pe bunica, trecută de mult de optzeci de ani. şi de obicei mama îi ţine isonul. Dacă treci de optzeci de ani, nu te mai iubeşte nimeni, fiindcă sentimentele bune au şi ele o viaţă a lor, iar spre sfârşitul ei slăbesc şi în cele din urmă se ofilesc, şi fiindcă să trăieşti mai mult decât aşteptările celorlalţi e un fel de sfidare. Fără îndoială că mama şi unchiul Abbas o iubeau mult pe bunica în urmă cu douăzeci-treizeci de ani şi se gândeau fără să vrea la ziua când va muri şi la tristeţea sinceră pe care o vor simţi atunci, dar acum îi întristează faptul că acest moment întârzie şi că au început să simtă cum li se apropie sfârşitul, în vreme ce bunica stă ghemuită în pat, fără să se gândească la moarte.

Reacţia lor la această situaţie incomodă a fost ignorarea - o pedeapsă pe care i-au aplicat-o bătrânei pentru că a rămas în viaţă până acum.

Unchiul Abbas sta ceasuri întregi de vorbă cu mama, râde şi bea ceai, fără să-i arunce măcar o privire bunicii, care zace nemişcată în aceeaşi cameră. A uitat cu desăvârşire de existenţa ei şi o lasă să stea întinsă pe pat, ascultând tăcută râsul şi vorbăria lor. Priveşte în tavan, prin ochelarii rotunzi, cu ochii în care şi-a găsit loc treptat semnul cel mai vizibil al bătrâneţii - albeaţa opaca a cataractei. Uneori zace nemişcată ceasuri în şir, iar apoi se trezeşte deodată punându-le celor prezenţi o întrebare ce îi dovedeşte lipsa de concentrare şi zăpăceala pricinuită de scleroza avansată. Pe caniculă, ne trezim că-i cere mamei s-o acopere cu o pătură, fiindcă îi e frig. Uneori i se adresează unchiului Abbas ca şi cum ar fi Hoda. Alteori ne uimeşte, încercând să ce dea singura jos din pat şi, când e gata să cadă pe podea, trebuie să sară cineva s-o ajute. Bunica vrea cu tot dinadinsul na provoace nelinişte şi să tulbure atmosfera din care este exclusă, să le aducă aminte celor prezenţi că e o bătrâna slabă şi neputincioasă, care are nevoie de grija lor.

De câteva luni, bunica nu-şi mai poate reţine urina şi unchiul a adus un doctor pentru a rezolva această nouă problemă. Doctorul a examinat-o şi a ieşit fără să pună vreun

diagnostic, după cum am văzut pe chipul lui. A oftat şi i-a zis unchiului meu;

— Ce să-i faci? Semnele bătrâneţii... Nu prea mai există leac pentru ele...

Apoi i-a prescris un medicament din care să i se dea în fiecare seară câte şapte picături cu pipeta.

Când Hoda se pregătea să-i dea medicamentul bunicii, mama i-a strigat:

— Nu-i da numai şapte picături! Da-i zece sau chiar douăsprezece! Ca să termine odată cu toată mizeria asta!

Momentele când bunica făcea pe ea erau alese cu grijă: se întâmpla mai ales când aveam musafiri

- fie rude, fie străini. Când cei prezenţi purtau o conversaţie vesela sau stăteau destinşi în fotolii, bunica se apuca brusc să urineze, stârnind jenă şi deprimare. Odată, când se afla în vizită la noi Nadia, o tânăra rudă de-a noastră, bunica ne-a surprins dându-se jos din pat şi îndreptându-se cu paşi înceţi spre mijlocul camerei, cu o expresie de linişte desăvârşită pe chipul bătrân, apoi a plecat capul, asemenea unui copil care se ştie vinovat de ceva, în timp ce urina se prelingea, udându-i hainele şi întinzându-se pe podea.

Nadia a privit stupefiată scena, de parcă n-ar fi înţeles exact ce se întâmplă, apoi a început să plângă cu lacrimi fierbinţi. Mama şi Hoda s-au făcut foc pe bunica şi s-au pornit amândouă să ţipe la ea, dar glasul mamei îl acoperea pe cel al slujnicei când o mustra pe bătrână:

— Să-ţi fie ruşine, babo! Nu ne rugăm de tine de azi-dimineaţă să te duci la blestemata aia de toaletă?

Între mama mea bolnavă de cancer, palidă şi înspăimântată de moarte, şi bunica mea doborâtă de bătrâneţe, era o duşmănie amarnică, ce poate fi în realitate dovada unei iubiri puternice şi a unei deznădejdi adânci - o luptă cumplită, înverşunata, cu ghearele şi cu dinţii, între două deţinute închise vreme îndelungată într-o celulă strâmtă, care şi-au pierdut orice speranţă de-a mai vedea lumina zilei. Când potopul de injurii şi blesteme al mamei se revarsă asupra bunicii, am impresia că chipul liniştit al bătrânei e cuprins de un tremur uşor. Bunica se face, Ia rândul ei, foc şi pară când este umilită şi se pricepe de minune să-i răspundă cu

aceeaşi cruzime. Odată s-a întâmplat să rămână singure în casă şi bunica s-a decis să profite de ocazie. Din pricina chimioterapiei, mamei îi căzuse tot părul şi-şi acoperea capul chel nu o basma care-i cam aluneca, lăsând să i se vadă pielea închisă la culoare şi cojită. Bunica s-a ridicat din pat fără nici un ajutor şi a străbătut coridorul, îndreptîndu-se cu paşi mici şi târşâiţi, care se auzeau clar, spre camera mamei.

— Ce pofteşti? s-a zborşit mama la ea când a văzut-o în uşă.

Dar bunica nu i-a răspuns, ci s-a apropiat de ea surâzătoare, cu bucuria şi pasiunea unui copil care se apropie de o jucărie interesantă, ce-i stârneşte în acelaşi timp şi teama şi plăcere. A înaintat până a ajuns în dreptul mamei, care stătea întinsă în pat, şi - fără să ia în seamă strigătele ei - s-a aplecat, a întins mâna şi
i-a tras basmaua de pe cap, lasăndu-1 complet gol.

— Vai de mine! Unde ţi s-a dus tot părul?! a întrebat-o bătrâna cu luciditate, holbându-se la chipul ei.

Când am intrat la ele, după câteva minute, am găsit-o pe mama urlând printre sughiţuri:

— De ce-oi mai fi trăind atâtea zile? Du-te odată! Du-te de pe lumea asta şi lasă-ne să trăim şi noi în pace!

Am văzut-o pe bunica ieşind din camera cu paşi la fel de grei, după ce semănase furtuna în urmă, şi în clipa aceea am zărit pe chipul ei obosit de ani o mare mulţumire.

9

M-am apropiat, am văzut şi nici nu regret, nici nu mă bucur. Ce simţi când îţi cercetezi atent trăsăturile într-o oglinda? Eşti puţin uimit să le vezi detaliile de aproape pentru prima oară. Dar

privindu-ţi nasul, ochii, sprâncenele, gura, îţi dai seama că sunt diferite de ale celorlalţi.

Aşa mă simt eu acum. Am prins adevărul. L-am înhăţat ni mâna mea şi am fost condamnat la singurătate. Pentru iui am înţeles, izolarea a devenit soarta mea. Să mă izolez nu n I o st un lucru uşor şi nu s-a petrecut rapid. M-am străduit mult. Am încercat şi am eşuat în repetate rânduri. De-abia in ultima tentativă am izbândit - m-am izolat de ceilalţi. Un zid solid, transparent, prin care poţi doar să vezi, s-a înălţat în jurul meu şi m-am retras între graniţele mele, stăpânit de liniştea cercetătorului care amestecă substanţele în eprubete şi aşteaptă rezultatele reacţiei, înregistrându-le cu meticulozitate şi obiectivitate în micul sau caiet.

Acum nici nu mai susţin, nici nu mă mai împotrivesc vreunui lucru. Acum sunt absolut singur şi singurătatea îmi oferă satisfacţie şi confort. Nu mă mai interesează nici să-mi demonstrez superioritatea, nici să-i fac pe ceilalţi să-şi simtă inferioritatea. S-au dus zilele certurilor şi problemelor. în fiecare dimineaţă mă trezesc, îmi iau câteva cărţi şi ma duc la institut, unde îmi petrec ziua ca şi cum aş avea cabinetul meu personal. îmi stabilesc un program de lecturi pentru fiecare zi şi ma străduiesc să mă ţin de el: încep cu ziarele, continui cu o revistă, apoi cu un capitol din Nietzsche sau Spengler şi-mi închei ziua cu Shakespeare sau cu un roman arab. Rareori se întâmpla să încerce vreun funcţionar să stea de vorba cu mine. După scandalul cu doctorul Sa’id, au priceput ca sunt o fiinţa aparte şi că sa discute cu mine e prea obositor pentru ei, fiindcă asta îi constrânge la modele de gândire neobişnuite şi chiar dureroase. Aşadar, au luat o decizie colectivă tacită: să-şi reia stilul de viaţă familiar şi să mă lase în pace, singur în colţul meu întunecos şi ascuns.

Îşi aduc aminte de mine doar întâmplător - când naşte vreo colega sau când se căsătoreşte vreun coleg şi se aduna bani de ia toata lumea pentru cadou. Atunci, îl trimit la mine pe curierul Abd al-Alim, care mi se adresează acum foarte politicos. Când mă uit câteodată ţintă la el, am impresia că un fior uşor îi trece peste faţă şi că se aşteaptă în orice clipă să mă înfurii şi să-i arunc cu ceva în cap. Îmi înăbuş zâmbetul stârnit de acest gând, îi dau suma cerută fără sa scot o vorbă şi-mi reiau lectura.

Izolarea este pentru mine o binecuvântare şi ţin la ea cu orice preţ. Când se lasă noaptea, mă retrag în atelierul tatei şi mă închid în mine. Uneori trec zile în şir fără s-o văd pe mama şi fără să-mi pese ce se întâmplă în casă. Nu mai simt dorinţa de-a mă întâlni cu Hoda decât rareori, pasiunea fiind o parte a vieţii din care
m-am retras. În atelierul tatei, mi-am creat o lume a mea - frumoasă şi dreaptă -, unde alerg în fiecare noapte, asemenea unui copil speriat care caută adăpost la pieptul mamei, inspirând cu lăcomie parfumul ei plăcut, plângând până ce-şi găseşte liniştea şi adoarme. Lumea mea frumoasă este învăluită într-un nor de haşiş, întocmai ca un trandafir de caliciul lui.

Haşişul e un cârmuitor drept - îţi dă ce ţi se cuvine, fiecăruia îi face parte după merit. Pe oamenii simpli, obişnuiţi, îi copleşeşte cu veselie şi bucurie, pe când pe cei care gândesc, cei a căror pasiune pentru adevăr o cunoaşte, îi ia de mână, şi-i apropie şi le dezvăluie secretele. Când gustul haşişului inii arde gâtlejul şi începe să-şi facă efectul, rătăcesc prin noi orizonturi şi învăţ. Adevărul este unic şi etern şi din el se mise feluritele forme risipite, legate prin fire fragile ce nu pot fi văzute de la distanţă.

Citeşte despre Hamlet, citeşte despre Ali ben

abi Talib[XLI], citeşte despre Socrate, despre Eva Peron, despre Jihan Sadat[XLII], despre Aişa bint abi Bakr[XLIII], despre Roma antică, despre Bagdad ţii New York! Citeşte orice doreşti, apoi apropie-te şi priveşte atent: firele ce leagă lucrurile între ele vor ieşi la iveala şi adevărul ţi se va revela în unitatea lui desăvârşită.

Din când în când luam micul dejun împreună cu mama. Mă uitam la ea cum înghiţea cu lăcomie patru linguriţe de miere una după alta, după care bea un pahar cu lapte şi mânca o farfurie cu omletă. îmi vorbea despre greşelile de diagnostic ale doctorilor şi susţinea că strămoşii noştri nu ştiau ce sunt bolile pentru că mâncau bine.

— Ştii ce, Isam? Nu cred o iotă din ce spune doctorul ăsta! continua apoi zâmbind implorator. Nu am cancer şi-o să trăiesc până o să-l vad pe el în groapă, fiul de câine...

Pe urma râdea cu poftă şi se uita chiorâş la mine. Atunci îmi dădeam seama că, dacă nu aş fi fost de acord cu ea sau mi-aş fi luat un aer trist sau i-aş fi zâmbit compătimitor, aş fi retezat firul subţire care o mai ţinea legata de o speranţă vaga. O priveam în tăcere cum râde, în timp ce în minte mi se gravau cu litere mari următoarele cuvinte: „Dorinţa noastră abjectă de-a trăi este într-adevăr un lucru demn de dispreţ". Imaginaţi-vă un funcţionar energic şi eficient, care-şi îndeplineşte îndatoririle cu pasiune, ia un salariu de o sută de lire, nu şi-a neglijat niciodată munca şi n-a dat nici cel mai mic semn de delăsare şi care se trezeşte într-o dimineaţă că şeful lui i-a redus salariul la

---

[XLI43] Vărul, ginerele şi unul dintre tovarăşii cei mai apropiaţi ai Profetului Muhammad.

[XLII] Soţia preşedintelui egiptean Anwar as-Sadat.

[XLIII] Aisa, fiica primului calif care i-a urmat Profetului Muhammad, după moartea sa - în anul 632 - a fost cea de-a treia si cea mai îndrăgita dintre toate soţiile Profetului.

doar zece lire, fără nici un motiv, doar pentru că aşa a avut chef. Cum l-aţi socoti pe funcţionarul acesta, dacă n-ar renunţa imediat la slujbă? Nu ar fi vrednic de dispreţ, dacă ar accepta să lucreze în continuare pentru numai zece lire şi s-ar preface mulţumit şi fericit faţă de şeful sau?

Dacă mama şi-ar scoate basmaua în faţa unei oglinzi şi s-ar uita atentă la chipul ei palid şi epuizat, apoi ar aşeza alături o fotografie din vremea când avea părul frumos pieptănat şi zâmbetul luminos - din zilele de fericire dacă ar face măcar o singură dată comparaţie între cele două imagini şi s-ar întreba „De ce?“, ar trebui să refuze, să protesteze. Slăbiciunea nu poate fi o scuză de vreme ce, în pofida slăbiciunii, este încă în stare să pună capăt unei nedreptăţi opresive şi crude. O singură izbucnire de curaj! O singură izbucnire şi funcţionarul ar refuza să lucreze pentru un salariu redus, elefanţii s-ar retrage să-şi aştepte sfârşitul, Muhammad Kuraym nu şi-ar răscumpăra viaţa de la inamicii săi francezi[XLIV] şi ar merge la moarte calm, nobil, triumfător, atenienii ignoranţi l-ar condamna la moarte pe Socrate, iar în noaptea execuţiei, când Platon s-ar strecura până la el propunându-i un plan de evadare, maestrul şi-ar asculta elevul până la capăt şi i-ar spune ca refuză să fugă, iar când Platon l-ar întreba uimit de ce. Socrate i-ar răspunde zâmbind trist:

— Din cauză că eu am întors spatele acestei lumi demne de dispreţ.

[XLIV] Guvernatorul oraşului Alexandria în vremea campaniei napoleoniene de ocupare a Egiptului din anul 1798, condamnat la moarte din cauza că le-a opus rezistentă francezilor.

10

Sfârşitul. Stăteam pe scaunul frizerului, care era aşa cum sunt frizerii de obicei: servil, curios şi vorbăreţ. Simţeam cât de tare mă urăşte din pricină că de doi ani de zile, de când am pus piciorul în frizeria lui, n-a putut să afle mai nimic despre mine. Doar primul meu nume. A încercat de nenumărate ori să lege o conversaţie cu mine, dar i-am rezistat până l-am adus la disperare - a ajuns să mă tundă fără să scoată un cuvânt. Uneori, tăcerea mea îl scotea din sărite şi se adresa celorlalţi clienţi, în vreme ce eu citeam cu capul plecat.

în ziua aceea, am uitat să iau o carte cu mine. Trebuia să citesc ceva şi mi-a atras atenţia teancul de reviste îngrămădite pe poliţa oglinzii din faţa mea. Mai multe numere dintr-o revistă franţuzească numită *L'Art du Decor.* Nu mă interesează arta decorului, dar am tras un număr din teanc şi m-am apucat să-l răsfoiesc. Numeroase fotografii de piese de mobilier în diverse stiluri. Am întors în grabă paginile şi am luat altă revistă. Pe coperta celei de-a doua, mi-a atras atenţia o fotografie asupra căreia m-am oprit îndelung. Mi-o amintesc şi acum în detaliu. Era fotografia unui dormitor modern - un pat larg şi jos, aproape de podea, acoperit cu o cuvertură neagra de mătase. Pe perete atârna un tablou mare, ce reprezenta un nas mare, înconjurat de numeroase umbre pictate în nuanţe de alb şi negru. Pardoseala camerei era acoperită în întregime cu blană albă şi îmbinarea albului cu negrul producea un efect minunat. Am privit atent fotografia şi am simţit că mă cuprinde o senzaţie plăcută, care n-a întârziat să se transforme într-o pasiune copleşitoare. Vreme de câteva minute m-am delectat cu frumuseţea ei. Am încercat să

întorc pagina şi să privesc la altă fotografie, dar nu m-am simţit în stare şi m-am întors la prima, iar după ce-am terminat cu tunsul, l-am întrebat pe frizer, în timp ce-i plăteam:

— Aş putea să păstrez revista asta?

A încuviinţat numaidecât, încântat că i s-a oferit ocazia să se amestece în treburile mele, şi s-a pornit să-mi îndruge verzi şi uscate despre arta decorativă franceză şi eleganţa ei.

— Ai nevoie de revista asta pentru noua dumitale casă, nu-i aşa? a intrat în cele din urmă în subiectul care-1 interesa cel mai tare. De o mie de ori felicitări, domnule Isam!

Am scăpat de frizer, am îndesat revista Ia subsuoară şi am luat un taxi până acasă. Stăteam cu sufletul la gură, ca un adolescent care ţine în buzunar fotografia unei femei goale şi care se repede în camera lui, încuind uşa şi gâfâind de nerăbdare să scoată poza, ca să piardă câteva ceasuri cu ea într-o plăcere copleşitoare, ca şi cum femeia ar fi fost adevărată. Mi-am petrecut noaptea fumând haşiş şi delectându-mă cu fotografia. Fiecare părticică din ea năştea în mintea mea o formă diferită de frumuseţe: nasul din mijlocul tabloului, cuvertura puţin încreţită de pe pat, pardoseala albă... Am sorbit din frumuseţe până m-am săturat. Când m-am întins în pat ca să dorm, lumina zorilor pătrundea printre jaluzele şi eram convins că m-am lansat într-o experienţă ciudată.

În ziua următoare, când am ieşit de la institut, nu m-am întors direct acasă, ci m-am îndreptat spre Piaţa Suleiman Paşa, unde se afla marele magazin de reviste şi ziare. Vânzătorul a zâmbit, arătându-şi dinţii de aur, şi a făcut semn spre un colţ al magazinului, spunându-mi:

— In dreapta sunt revistele străine noi, iar în stânga cele vechi, cam Ia un sfert de preţ.

Nici nu m-am uitat la revistele vechi. Numai gândul la o revistă străină prăfuită şi cu colţurile

îndoite mă deranja. Am rămas mult timp acolo, răsfoind îndelung, privind atent şi comparând două reviste: una franţuzească (deşi nu cunoşteam limba franceză) şi cealaltă americană.

11

Mi-am petrecut noaptea întocmai ca pe cea de dinainte. Linişte, haşiş, fotografii şi vise. Am încercat să citesc un articol politic din revista americană, dar m-am plictisit foarte curând şi am renunţat. Nu mă atrăgeau decât fotografiile. în fotografii totul mi se părea minunat, până şi cele mai mici detalii aveau un farmec discret. O viaţă plină de exuberanţă, varietate şi strălucire. Străzile, clădirile, oamenii, chiar şi ploaia, zăpada şi plajele. Artiştii bărboşi stând în picioare în faţa tablourilor,

muzicanţii îmbrăcaţi de sus şi până jos în negru, şezând pe scaune, cu instrumentele şi partiturile dinainte. Până şi demonstraţiile erau minunate: sute de oameni cu feţe albe şi pâr blond defilează tăcuţi printr-o piaţă larga, purtând pancarte cu sloganuri de protest; poliţişti cu trupuri puternice, uniforme elegante şi insigne strălucitoare înconjurându-i pe demonstranţi pentru a-i proteja; câteodată, un politician cu înfăţişare venerabilă, purtând de obicei ochelari cu rama elegantă de aur sau de argint, se adresa mulţimii, rostind un mic discurs.

Am terminat cele două reviste şi în ziua următoare am cumpărat altele, apoi altele şi tot aşa. Cu timpul, am devenit cu totul şi cu totul captivat de lumea revistelor. Dar în pofida preocupării şi fericirii pe care mi le ofereau achiziţiile zilnice, l-am surprins de mai multe ori pe vânzătorul de ziare urmărindu-mă cu privirea, circumspect şi neliniştit, în vreme ce răsfoiam revistele. Cred că şi-a dat seama de interesul meu neobişnuit pentru fotografii, fiindcă într-o zi s-a apropiat de mine şi mi-a şoptit:

— Înăuntru avem şi un poster care sunt sigur că o să-ţi placă. Vrei să-l vezi?

Nu ştiam ce e un poster, dar când l-am urmat înăuntru, mi-am dat seama că este o fotografie mare, în culori, care acoperă un perete. Am numărat banii pe care-i aveam la mine şi mi-am dat seama că nu-mi ajung, aşa că m-am repezit până acasă, am împrumutat nişte bani de la mama şi m-am întors de data asta acasă cu patru postere mari. Hoda m-a ajutat să acopăr cu ele cei patru pereţi ai camerei mele. Pentru a face loc posterelor, a trebuit să îngrămădesc toate tablourile tatei într-un colţ. N-am avut nici regrete, nici păreri de rău, deoarece camera mea tristă strălucea acum de bucurie. Stând în pat, vedeam pe perete o casă de ţară, cu acoperişul în pantă, înconjurată de o grădină mică, împrejmuită cu un

gărduţ de scânduri albe, iar în fundal, o pădure deasă de conifere. E iarnă, pământul abia se ghiceşte sub zăpadă, iar pe pomi şi pe acoperişul casei se aştern fulgi mici de nea.

Ce se întâmplă cu mine? Nu mai sunt de multă vreme adolescent. Am treizeci şi cinci de ani. S-au dus zilele entuziasmului şi sentimentelor febrile. Pasiunea pentru fotografiile străine are o cauză pe care trebuie s-o analizez şi s-o înţeleg. De ce imaginea unui fotoliu sau a unui pat îmi stârneşte în suflet atâta bucurie? Să fie vorba de nebunie? Nebunii au cu siguranţă logica lor proprie, pe care noi n-o înţelegem, deoarece comunicarea noastră cu ei se întrerupe atunci când se comportă altfel decât noi. Să fie oare nebunia o pasiune nestăvilită, ca aceea care a pus stăpânire pe mine? Mi-am muncit mintea nopţi în şir, până ce - pe neaşteptate - am ajuns la o concluzie limpede: nu fotografiile mă pasionau, ci efectele lor asupra sufletului meu.

La nunţi şi de sărbători, ţărăncile egiptene se îmbracă în straie ţipătoare, nepotrivite, îşi vopsesc mâinile şi picioarele cu henna, apoi închiriază o brişcă trasă de un măgar legat la ochi şi-şi petrec ziua la înălţime, plimbându-se în sus şi în jos, bătând din palme, chiuind şi cântând. Tabloul ţărănoilor din brişcă stârneşte în sufletul meu un sentiment foarte precis — un sentiment „egiptean" distinct. în schimb, imaginea pădurii dese acoperite de zăpadă sau a artistului bărbos cu pipa în gură trezesc în sufletul meu un sentiment „occidental". Spiritul Occidentului din aceste fotografii este cel care mă fascinează. întocmai! Spiritul occidental ne împresoară, îl observăm pretutindeni, dar numai rareori izbutim să-' dezbrăcăm de învelişul său aparent. Tot ceea ce este elegant în viaţa noastră este în mod obligatoriu occidental. Exemple? Halatul alb al doctorului, aparatele ştiinţifice şi chiar cele casnice, cravata unui star de cinema, o maşină

luxoasă. Totul! Tot ceea ce ne place provine din Occident! Când nuntea mea agitată a ajuns la acest grad de claritate, mi-a fost teamă să nu uit ceea ce am înţeles în sfârşit sau să nu se suprapună peste ideea asta unele mai puţin importante, aşa că am scos un caiet din sertarul biroului şi am scris pe prima pagină; „Am înţeles în sfârşit că am ajuns prizonierul spiritului occidental. Pe măsură ce îmi este tot mai limpede cât de inutili suntem, spiritul occidentalilor îmi apare tot mai plin de posibilităţi minunate".

12

Misterul pasiunii mele a fost dezlegat. Fascinaţia mea pentru fotografii va scădea de-acum. Fotografiile au fost singura cale către ceea ce îndrăgesc şi nădăjduiesc să descopăr multe alte căi care să mă conducă şi mai aproape. De ce să nu trăiesc în spiritul

occidentalilor în loc să-l caut în fotografii? De ce sa nu-1 trăiesc, să nu-1 respir şi să nu-1 ating? Voi pleca la ei, la soarele lor, la zăpada, clădirile şi chipurile lor. Iar clacă nu voi putea să plec, le voi căuta aici, în Egipt. Ei vin aici. Colindă pe străzi. Până acum am văzut o mulţime de occidentali, dar nu m-am oprit să stau de vorba cu ei. De buna seamă, e ciudat să vezi frumuseţea de zeci de ori, să treci pe lângă ea fără să-i dai nici o atenţie şi apoi, într-un moment de inspiraţie divină, să o descoperi şi să începi să tremuri din tot trupul de extaz.

Îmi petrec zilele la institut, cu mintea rătăcind aiurea, cuprins de tulburare şi nelinişte. Nu mai citesc şi nu mă mai uit la nimeni. îi văd pe îndrăgiţii mei occidentali cu ochii închipuirii şi ard de nerăbdare să-i întâlnesc. De îndată ce se termină programul, mă grăbesc către ei. Mă îndrept spre locurile prin care ştiu că se plimba: piramidele, Muzeul Egiptean de Antichităţi, Citadela lui Saladin.

În fiecare zi dau peste ei în alt loc. Mă prefac că admir priveliştea, ca şi ei, urmărindu-i din priviri. Îi mănânc din ochi şi memorez toate detaliile: chipurile, trupurile, râsul şi glasurile lor. Apoi cuget la ele cu plăcere în fiecare noapte, fumând haşiş. Uneori mă trezesc întrebându-mă: „Oare Dumnezeu nu ştie că sunt cele mai alese făpturi ale sale? Oare ar putea să-i chinuie şi pe ei aşa cum ne chinuie pe noi? Oare ar putea sa pedepsească, arzându-le minunata piele alba, pe femeile adultere, pe hoţi şi pe ucigaşi? Imposibil! Dumnezeu nu a creat aceste minuni pentru ca apoi să le dea foc!“.

Într-o noapte, m-am oprit în faţa oglinzii şi m-am uitat atent la părul meu aspru, Ia chipul meu tuciuriu şi hidos, apoi mi-am adus aminte chipurile mamei, tatei şi ale tuturor cunoscuţilor şi am simţit un dezgust clar, aşa că m-am grăbit să notez în

caietul meu: „Noi merităm să fim chinuiţi, pentru urâţenia chipurilor noastre'[1].

Uneori împrumut bani de la mama, alteori fur pur şi simplu din punga ei. îmi cumpăr haine noi, elegante, pe care le îmbrac în fiecare zi, un pachet de ţigări străine şi ma duc să-i întâlnesc la expoziţiile culinare, centrele culturale, concertele lor de muzică clasică. Ma duc în orice loc unde ştiu ca o să dau de ei şi, cu timpul, am dobândit experienţa îndrăgostiţilor.
Am ajuns să ştiu că pizza italiană este uşoară şi subţire, în vreme ce pizza americană este groasă şi grea. Disting, dintr-o singură privire, rigoarea germanilor de delicateţea francezilor, de vivacitatea italienilor şi de firea simplă şi deschisă a americanilor. Toate aceste variaţii sunt minunate, ca nişte culori vii ce par deosebite, dar se îmbina în final pentru a produce lumina. Polii iubirii şi cunoaşterii s-au întâlnit, cercul s-a întregit şi astfel am devenit demn să fac un nou pas care să mă apropie de extaz.

13

Centrul Cultural German îşi are sediul într-o clădire mică şi elegantă, pe o stradă zgomotoasă. Era o expoziţie de fotografii. Artistul îi întâmpina pe vizitatori stând în picioare. Un tânăr german, abia trecut de douăzeci de ani, cu barbişon, ochi albaştri şi păr lung, ca de fată, prins într-o coadă ce-i atârna pe spate. M-a salutat, mi-a strâns mâna zâmbind, iar eu am mormăit câteva cuvinte englezeşti şi am intrat. Vizitatorii erau atât germani, cât şi egipteni - germanii îmbrăcaţi cu blugi uzaţi şi tricouri sport, egiptenii la patru ace. Parfumurile scumpe se amestecau şi hainele noi, luxoase îţi luau vederea.

M-am îndepărtat de restul vizitatorilor şi am

început cu sfârşitul expoziţiei, privind fotografiile pe îndelete, de unul singur. Unele înfăţişau imagini din Munchen, oraşul natal al fotografului, însă cele mai multe erau imagini din Egipt, admirate de turişti: un cărucior încărcat cu lămâi, un vânzător de băuturi răcoritoare jucându-se cu chimvalele, un bărbat cu turban cumpărând o lubeniţă pe încercate... M-am oprit în faţa unei fotografii înfăţişând un grup de băieţaşi în Piaţa Al-Husayn, desculţi, îmbrăcaţi în galabii rupte sau peticite, cu trupuri slabe şi chipuri palide din pricina bolilor şi malnutriţiei. Râdeau în faţa aparatului de fotografiat, unul dintre ei ridicându-şi poalele galabiei mult deasupra genunchilor şi împingându-şi bazinul înainte într-un gest obscen.

— Fotografia asta este insultătoare pentru Egipt, nu-i aşa? am auzit o voce spunând în spatele meu, într-o engleză clară, pe un ton prietenos.

M-am întors şi am văzut-o.

Mergi pe stradă într-o zi obişnuită, pentru o treabă oarecare, şi te trezeşti brusc cu obiectivele aparatelor de fotografiat aţintite asupra ta şi cu mulţimea de trecători grăbindu-se să-ţi strângă mâna şi să te felicite pentru o mare sumă de bani pe care ai câştigat-o doar pentru simplul motiv că ai trecut primul pe stradă în dimineaţa aceea. Atât de uimit am fost când am văzut-o! Doi ochi albaştri şi adânci peste care, dacă i-ai fi văzut, n-ai fi putut trece aşa cum treci peste zeci de alte chipuri. Am fost fascinat de ei şi restul chipului parcă s-a estompat. Doi ochi de care nu mai poţi scăpa. M-am uitat la ei şi în primul moment n-am ştiut ce să răspund.

— De ce? am întrebat, îngroşându-mi glasul pentru a-mi ascunde tulburarea. Nu văd nimic insultător în fotografia asta.

S-a apropiat şi zâmbetul i-a devenit mai larg.

Frumuseţea ei era orbitoare.

— Ştiu în Egipt multe lucruri frumoase care merită să fie fotografiate mai degrabă decât nişte copii desculţi, mi-a răspuns ea.

Acum puteam să desluşesc un nas mic, două buze trandafirii şi pline, un păr blond, mătăsos şi lung, pe care-1 lăsase să se reverse pe umeri. Trupul îi era voluptuos şi pârguit. M-am stăpânit să privesc la sânii ei plini şi senzuali.

— Dacă nu fotografiezi copiii desculţi şi săraci şi mormanele de gunoi, atunci ce să fotografiezi? Piramidele şi Sfinxul? am replicat un pe ton ironic şi amar.

— Eşti egiptean? m-a întrebat surprinsa.

— Da, din păcate!

A fost şi mai surprinsă şi nu mi-a răspuns. M-am uitat din nou la fotografie, apoi am trecut la următoarea şi am privit-o îndelung, cu inima bătând puternic. M-am cutremurat când i-am simţit paşii în spatele meu, am zărit-o lângă mine şi i-am auzit din nou glasul:

— Mi se pare ciudat să regreţi că eşti egiptean. In copilărie,
mi-am dorit nespus de mult să fiu egipteancă.

Faţa i s-a îmbujorat puţin, în timp ce privea visătoare în gol.

— Din ce ţară eşti? am întrebat-o râzând.

— Sunt din Germania, dar iubesc Egiptul... Sunt îndrăgostită de Egipt...

— Îţi place Egiptul aşa cum îţi place un spectacol de circ sau un animal rar de la grădina zoologică. Dar, crede-mă, dacă te-ai fi născut egipteancă, ar fi fost o tragedie.

Conversaţia a continuat. S-a arătat surprinsă de părerea mea şi mi-a spus că a petrecut doi ani în Egipt, timp în care a cunoscut zeci de egipteni, însă până în momentul acela nu mai auzise pe nimeni afirmând aşa ceva. Mi-am luat avânt, susţinându-mi părerea cu îndârjire, în timp ce ea mă asculta nevenindu-i să creadă şi pe chip i se citea uimirea. Asta m-a făcut sa devin şi mai îndârjit. I-am spus că Egiptul este o ţară moartă, că civilizaţiile trec - asemenea oricăror fiinţe vii - prin etapele copilăriei, adolescenţei şi tinereţii, după care îmbătrânesc şi mor, că civilizaţia noastră a murit de sute de ani şi că nu mai există nici o speranţă să renască. I-am explicat că egiptenii au o mentalitate de slugi şi sclavi şi nu pricep decât limbajul bâtei, apoi i-am spus povestea lui Al-Mutanabbi[XLV], când a venit în Egipt, şi i-am tradus celebrul vers:

„Să nu cumperi sclavul decât împreuna cu bâta lui,
Căci sclavii sunt ticăloşi, nenorocoşi."

Discuţia ne-a captivat atât de tare, încât am uitat de fotografii şi nu ne-am mai dat seama cum trece timpul. în cele din urmă, ne-am trezit îndreptându-ne spre ieşire, sporovăind încă. Lângă uşă m-am oprit şi s-a oprit şi ea, aruncându-mi o privire stăruitoare, prietenoasă, care mi-a sfredelit inima.

XLV

Abu at-Tayyib Ahmad ibn Husein al-Mutanabbi (915-965) a fost unul dintre cei mai mari poeţi arabi din perioada clasica. Versul menţionat aici face parte dintr-un amplu poem satiric îndreptat împotriva guvernatorului egiptean Kafur, contemporan cu el.

— Îţi mulţumesc sincer pentru această conversaţie plăcută, mi-a zis zâmbind. Sunt încântată că am auzit părerea unui intelectual egiptean despre ţara lui. E adevărat că n-o împărtăşesc, dar o respect pentru că este autentica.

După aceste cuvinte, a râs şi a continuat;

— Dar imaginează-ţi că nu-ţi cunosc încă numele.

I-am spus cum mă cheamă şi apoi m-am amuzat copios în timp ce ei i se împleticea limba în gură străduindu-se să-mi pronunţe numele.

Am întrebat-o, la rândul meu, cum o cheamă şi mi-a răspuns;

— Mă numesc Jutta.

Rostindu-şi numele, şi-a rotunjit buzele senzuale, apoi a ridicat din umeri şi a adăugat:

— E un nume german simplu. îţi place?

Am încuviinţat din cap, iar ea mi-a întins mâna pentru a-şi lua rămas-bun:

— Isam, mi-a făcut plăcere să te cunosc şi sper să mai avem ocazia să ne întâlnim şi să continuăm conversaţia. S-a întors să plece, dar am întrebat-o pe neaşteptate:

— Unde te duci acum?

— Acum?

Mi s-a părut că se gândeşte la ceea ce se afla în spatele întrebării mele şi mi-a răspuns fără să se grăbească:

— Nu am ceva anume de făcut...

— Atunci, ne-am putea continua discuţia în alt loc? Eşti invitata mea, dacă n-ai nimic împotrivă.

S-a uitat serioasă la mine un moment, apoi a încuviinţat din cap. După câteva minute ne-am suit într-un taxi şi i-am zis şoferului, după o uşoară ezitare:

— Hotelul Semiramis!

14

Nu sunt nici îndrăzneţ, nici expert în privinţa femeilor. Când îmi aduc aminte cum am procedat cu Jutta, sunt pur şi simplu uluit de curajul meu. Mi se pare că altcineva a făcut asta un bărbat

hotărât şi descurcăreţ, care s-a strecurat înlăuntrul meu, luptându-se cu mine până mi-a învins slăbiciunea şi mi-a împrumutat forţa lui. Când izbucneşte un incendiu, când cineva este gata să se înece sau când se întâmpla ceva incredibil, chiar şi omul cel mai neînsemnat în viaţa obişnuită poate să devină într-o clipită o fiinţă extraordinară, gata să facă fapte pe care nimeni - nici el însuşi - nu şi-ar fi imaginat că e în stare să le facă vreodată, dar care existau înlăuntrul lui în stare latentă, de posibilitate.

Eu am invitat-o pe Jutta să meargă cu mine?! Eu, care sunt pus în încurcătură de vorbele unui portar şi care nu am curajul să înfrunt privirea, nici măcar cea mai banală privire, a unei femei frumoase!

M-am aşezat alături de ea în taxi şi m-am apucat s-o cercetez insistent. Cu braţele încrucişate şi capul întors spre geamul maşinii, privea atent strada. Era îmbrăcată într-o jachetă albastră de blugi, cu un tricou negru pe dedesubt, lăsând să i se vadă gâtul alb, şi nişte pantaloni uşori, albi şi largi, iar în picioarele mici purta nişte pantofi negri obişnuiţi. Părul îi era proaspăt spălat, dar nu şi-l pieptănase, ci îl lăsase să se reverse pe umeri în şuviţe dese. în oglinda retrovizoare, l-am văzut pe şofer uitându-se la noi şi zâmbind cu subînţeles, în mintea lui, singura explicaţie a relaţiei mele cu Jutta era o simplă aventură de ocazie. La atât şi nimic mai mult îl putea duce capul pe un servitor de teapa lui. Am simţit că mă cuprinde o furie neaşteptată împotriva şoferului, însă mi-am înăbuşit-o şi am întrebat-o pe Jutta:

— Şi ce faci în Egipt?

— Aaa! a exclamat ea râzând. E o poveste lungă... Am venit în Egipt cu un grup de turişti şi m-am îndrăgostit de el atât de tare. încât nimic

altceva n-a mai contat în viaţa mea. Când m-am întors în Germania, totul mi se părea plictisitor de moarte şi m-am decis să mă stabilesc în Egipt.

— Aşa a fost să fie...

— Asta a fost.

— Şi lucrezi?

— Bineînţeles! Un prieten egiptean m-a ajutat să găsesc un post de secretară la o companie de import-export. Am un salariu destul de bun, dar la fiecare şase luni trebuie să plătesc o sumă uriaşă pentru reînnoirea permisului de rezidenţă.

Probabil că tăcerea mea a surprins-o, fiindcă a izbucnit dintr-odată în râs şi m-a întrebat:

— Ţi se pare ciudată povestea mea?

— Da, oarecum..., i-am răspuns după o uşoară ezitare.

Hotelul părea ticsit - tavane înalte, candelabre mari, luxoase şi complicate, atârnând foarte jos, coridoare luminate, servitori în costume negre. Când am intrat, Jutta m-a întrebat dacă cunosc hotelul şi i-am spus că nu. A dat din cap şi a urcat înaintea mea pe treptele de marmură până la bar. Am avut impresia că ştia bine locul. Ne-a întâmpinat un ospătar elegant, care ne-a condus la o masă de pe terasa ce dădea spre Nil.

— Te-ar deranja dacă aş comanda o băutură alcoolică? m-a întrebat Jutta veselă.

— Probabil că m-ar deranja dacă ai comanda altceva, i-am răspuns fără să stau pe gânduri.

Când râdea, buzele lăsau să i se vadă dinţii mici şi regulaţi, de un alb strălucitor.

Ospătarul ne-a adus comanda: o sticlă de bere pentru mine şi un pahar cu gin pentru Jutta. M-a cuprins neliniştea când mi-am adus aminte că nu am la mine decât treizeci de lire, dar m-am liniştit întru câtva gândindu-mă că îmi ajung pentru o sticlă de bere şi un pahar de gin pentru ea.

În depărtare, pe celălalt mal al Nilului, luminile străluceau, iar vântul răcoros al serii sufla peste oglinda apei, spărgând-o în valuri mici, ce scoteau un clipocit uşor. Jutta a sorbit din paharul ei, privind fascinată Nilul.

— Cum poate cineva să urască o ţară atât de minunată? m-a întrebat pe un ton ce oscila între reproş şi glumă.

— Crede-mă că peisajele din Germania nu sunt mai puţin frumoase, dar ele îţi sunt familiare şi tot ceea ce devine obişnuit îşi pierde farmecul.

— Nu-i adevărat! După doi ani de zile, priveliştea Nilului continuă să mă fascineze, poate chiar mai mult decât la început. Şi-apoi, nu uita că nu doar peisajele îmi plac în Egipt.

— Ce-ţi mai place? am întrebat-o ironic, fiindcă mă ameţisem puţin.

— îmi plac şi oamenii, care sunt extrem de buni

şi de calzi...

Nu m-am putut stăpâni şi am izbucnit în râs. Am râs aşa de tare, încât o doamnă de la masa vecină s-a întors şi s-a uitat la mine.

— Ce te amuză atât de mult? m-a întrebat Jutta.

— Părerea ta despre egipteni. De ce bunătate vorbeşti?! Egiptenii sunt nişte insecte otrăvitoare. Nimic mai mult! Asta este definiţia lor ştiinţifică...

— Eu n-am observat câtuşi de puţin aşa ceva...

— Fireşte, tu nu poţi să observi lucrul ăsta, fiindcă eşti străina, eşti femeie şi pe deasupra mai eşti şi frumoasă. Ascultă! Crezi că trebuie să-l socotim pe ospătar un om bun pentru simplul fapt că se poartă politicos cu noi? Atitudinea curtenitoare pe care o afişează faţă de clienţi îi este impusă de condiţii mult mai puternice decât el. Dacă vrei să-l cunoşti cu adevărat, întreabă de el pe unul dintre vecinii săi ori pe cineva din familia lui.

Si-a sprijinit bărbia în palme şi s-a uitat câteva clipe în ochii mei.

— Eşti foarte aspru şi părerea ta mi se pare nedreaptă, dar într-un fel îmi şi place.

Am mai cerut un pahar cu gin şi o sticlă de bere. Simţeam o dorinţă nestăpânită de-a vorbi, de-a povesti. Mă temeam să n-o plictisesc pe Jutta şi totodată eram puţin stânjenit la gândul că mă dau de gol în faţa ei, dar după ce băutura a început să-şi facă efectul, m-am simţit împins să vorbesc cu un entuziasm nestăvilit. I-am spus totul despre mine. I-am povestit despre tata, despre mama, despre Institutul de Chimie. I-am vorbit chiar şi despre slujnica Hoda. Jutta mă urmărea cu interes. Din când în când, mă întrerupea, interesându-se de vreun amănunt, iar uneori izbucneam în râs cu amărăciune. Ea nu râdea împreună cu mine, mulţumindu-se să-şi aţintească ochii adânci într-ai

mei - semn că ma înţelegea. Când am terminat de vorbit, barul era aproape gol. Am auzit-o pe Jutta spunându-mi încet, cu ochii la paharul pe care-1 răsucea în mâini:

— Isam, nu vreau să comentez vorbele tale în nici un fel. Mă tem că ce aş spune o să ţi se para ridicol sau copilăresc. Dar îmi aduc aminte acum de Frederick, un prieten german, care mi-a vorbit primul despre Egipt. E inginer şi a petrecut zece ani aici. Ştii ce mi-a spus odată? Mi-a spus că a vizitat majoritatea statelor lumii şi că nicăieri nu a găsit o ţară atât de plină de oameni talentaţi precum Egiptul, apoi şi-a exprimat

părerea de rău pentru marile dificultăţi pe care le întâmpina aceştia.

A rostit vorbele astea privindu-mă ţintă şi clătinând încet din cap, ca şi cum ar fi vrut să sublinieze sensul lor. în momentul acela, mi-am dat seama că chipul ei avea de fapt două înfăţişări diferite: uneori era delicat şi visător - şi atunci semăna cu o fetiţă jucăuşă, minunată -, alteori trăsăturile i HC schimbau - şi atunci devenea aspru, sever.

— Mai bem un pahar? am întrebat eu.

— Iartă-mă, dar s-a făcut târziu şi trebuie să plec, mi-a răspuns cu delicateţe.

Când am citit nota de plata, probabil că păream cumva tulburat, căci a plecat capul spre mine şi m-a întrebat în şoaptă:

— Pot să-ţi fiu de folos cu ceva?

Am clătinat din cap, i-am mulţumit şi am achitat nota, lăsându-i ospătarului două lire bacşiş. Apoi ne-am ridicat de In masă şi am coborât scara tăcuţi. In aer plutea o întrebare insistentă şi cred că ea pricepea ce-mi trecea prin cap, fiindcă nici n-am ajuns bine în stradă şi s-a grăbit să-mi întindă mana pentru a-şi lua rămas-bun.

— Îţi mulţumesc mult, a murmurat. A fost o seară cu adevărat plăcută. Sper să ne întâlnim des de-acum încolo. Ai telefon acasă?

M-am uitat la ea o clipă, oarecum încurcat, apoi i-am zis pe un ton categoric:

— Nu te voi lăsa în nici un caz să pleci singură.

— Ce vrei să spui? m-a întrebat râzând.

— Înţelegi foarte bine ce vreau să spun. Nu pot să te las mi pleci. Vreau să rămân cu tine.

Din nou am fost uimit de îndrăzneala mea. Jutta s-a uitat I II mine, ca şi cum ar fi vrut să mă pună la încercare, şi chipul i-n revenit la înfăţişarea lui serioasă.

— Ascultă, Isam! a început ea, cântărindu-şi parcă vorbele. Să fiu sinceră, îmi place de tine şi-

mi pari destul de inteligent. N-aş avea nimic împotriva să te invit la mine acasă, dar lucrul ăsta mi-ar pricinui probleme de care nu am câtuşi de puţin nevoie.

— Ce fel de probleme? m-am grăbit s-o întreb.

— înainte să vin în Egipt, Frederick m-a prevenit că egiptenii au tradiţiile lor, diferite de ale noastre, s-a apucat să-mi explice oftând. Fără îndoială, înţelegi ce vreau să zic... Dar eu n-am ţinut seama de avertismentul lui şi nu l-am luat în serios. Intr-o noapte am vrut să invit un prieten la mine în apartament, iar lucrul ăsta a stârnit mânia domnului Saaban şi a fost cat pe ce să provoc un scandal.

— Cine-i Saaban ăsta?

— Băcanul de la parter. Prăvălia lui se află chiar sub apartamentul meu şi e deschisă până după miezul nopţii. Nu vreau să mai am discuţii cu el. E un om exagerat de religios şi nu poate accepta ca eu să urc cu un bărbat în apartamentul meu. Mi-a spus lucrul ăsta deschis, din capul locului.

— Îl laşi pe băcan să se amestece în viaţa ta privată? m-am pomenit ţipând furios.

— Te rog să mă înţelegi. Nu vreau să-i rănesc sentimentele, mai ales când ştiu foarte bine că sfidarea tradiţiilor în Egipt poate avea rezultate catastrofale. Frederick mi-a explicat clar lucrul ăsta.

Furia mea a ajuns la culme. O clipă am rămas tăcut, apoi am prins-o brusc de mână şi am tras-o spre mine.

— Isam, ai răbdare, te rog, a ţipat ea. Vorbesc foarte serios.

N-am ţinut seama de ţipetele ei şi am tras-o după mine într-un taxi parcat în faţa hotelului. M-am aşezat alături de ea şi i-am şoptit la ureche, pe un ton poruncitor;

— Spune-i şoferului adresa, te rog...

S-a uitat la mine şovăitor, apoi i-a spus şoferului

într-o araba chinuită;

— Madinet Nasr, strada Abbas al-Aqqad...

În drum spre locuinţa ei, am stat de vorbă, dar o nelinişte ascunsa a tensionat puţin conversaţia, care în cele din urmă s-a întrerupt. Nu mi-era teamă. Simţeam o forţă dătătoare de elan alergându-mi prin vene. Fără îndoială că alcoolul era motivul stării mele, însă îmi dădeam seama că trec prin cele mai importante momente din viaţa mea şi că trebuie să fiu stăpân pe situaţie, fiindcă altfel aş fi pierdut pentru totdeauna şansa ce se ivise. Eram pregătit pentru întâlnirea cu Şaaban. Dacă ar fi încercat să mă împiedice să urc cu Jutta, eram hotărât să-l altoiesc, să pun mâna pe orice obiect greu din prăvălia lui şi să-I lovesc cu el în cap. Nu-mi păsa nici dacă l-aş fi ucis. Nu voiam cu nici un chip s-o las pe Jutta să-mi scape sau să îngădui cuiva să mă împiedice să urc împreună cu ea. De fapt, cine e Şaaban ăsta? Un băcan evlavios care-i înşală pe clienţi şi-i păcăleşte, dar care împlineşte fiecare rugăciune la vremea ei, josnic, prost, băgăreţ şi pizmaş, ca orice egiptean. îi voi vorbi în limba pe care o înţelege. „Să nu -cumperi sclavul decât împreună cu bâta lui."

Jutta a vrut să oprim taxiul la o oarecare distanţă de casă şi, după ce am coborât, maşina a plecat.

— Prăvălia lui Şaaban e deschisă. O să avem probleme..., a şoptit Jutta tulburată.

Am luat-o de mână şi ne-am îndreptat spre locuinţa ei.

— Când ajungem la intrare, tu o iei înainte şi mă laşi pe mine cu el, i-am zis hotărât.

Deasupra vitrinei, pe o plăcuţă de reclamă, scria: „Băcănia credinţei". Un bărbat destul de vânjos, cu barbă, îmbrăcat într-un *ghilbab* alb strângea diverse lucruri şi trage a înăuntru nişte bidoane şi butoiaşe. Şaaban se pregătea să închidă când mă apropiam cu Jutta. După înfăţişare părea

a fi un om violent şi mi-am dat seama că lupta cu el nu va fi uşoară. Când am ajuns Ia uşă, Jutta a intrat repede în casă, iar eu am rărit paşii şi m-am oprit în faţa dughenei. M-am întors spre Şaaban, care a lăsat bidoanele şi s-a apropiat, uitându-se la mine provocator. L-am privit în ochi furios şi l-am salutat cu glas tare:

— *As-Salamu alaykum*[XLVI]*!*

Nu mi-a răspuns la salut, ci s-a uitat la mine tăcut, mângăindu-şi barba cu degetele. Cântărea situaţia înainte de-a deschide gura. Ochii înguşti îi trădau răutatea, iar fruntea larga avea în mijloc o pată rotundă întunecata - semnul atingerii pământului în timpul rugăciunii. Asta era chipul unui credincios? Cât de mulţumit de sine părea! Era convins, fără îndoiala, ca Domnul lui nu putea să fie decât foarte mulţumit de el! Urăsc aceste animale. Ignorantă, josnicie şi aroganţă... M-am apropiat şi mai mult şi m-am oprit chiar dinaintea lui. Ne despărţea o distanţa foarte mică - atât cât să-l pot pălmui, dacă era nevoie. L-am ţintuit cu privirea şi i-am strigat sfidător, gata să sar la harţă:

— Am zis *As-Salamu alaykum...*

În primul moment a părut uimit, ca şi cum n-ar fi înţeles vorbele mele. Probabil că a fost luat prin surprindere de apropierea mea sau a simţit mirosul de alcool din respiraţia mea, căci a lăsat brusc ochii în pământ şi a bombănit ceva, după care s-a răsucit pe călcâie şi s-a îndepărtat, întorcându-se la locul lui de dinainte.

— *Wa-alaykum as-salam wa-rahmat Allah!* Bine-ai venit!

[XLVI] *As-Salamu alaykum!* („Pacea asupra voastră!'[1]) este formula de salut folosită în majoritatea ţărilor musulmane. Răspunsul la ea este *Vfa-alaykum as-salam! Warahmat Allah wa barakatuhu* („Si asupra voastră sa fie pacea! Şi îndurarea lui Allah şi binecuvântarea Lui").

Şaaban s-a dat bătut din capul locului şi s-a întors la bidoanele lui. M-am uitat la el câteva clipe, până m-am convins că şi-a reluat treburile ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Apoi m-am îndepărtat încet, astfel încât să nu-şi închipuie că as fi slab şi să se întoarcă la mine. Cu fiece pas cu care mă apropiam de intrare, simţeam ca-i strivesc capul mare şi prost. Jutta mă aştepta la uşă. Părea încântată.

— Ce i-ai făcut? Nu s-a împotrivit? m-a întrebat cu însufleţire, în vreme ce urcam scara spre apartamentul ei.

— L-am tratat aşa cum trebuie tratat un egiptean! i-am răspuns mândru, ca şi când ceea ce se întâmplase ar fi fost o chestiune cu totul neînsemnata.

Uşa s-a deschis şi din apartament ne-a întâmpinat un miros de umezeală. Jutta a întins mâna şi a apăsat pe întrerupător. Un salon mare, o bucătărie, o baie şi un dormitor despărţit de salon printr-un coridor lung. Mobila - ca de obicei în apartamentele de închiriat - părea a fi veche, folosită şi recondiţionată, ca un decor mediocru dintr-o piesă de teatru. M-am aşezat pe o canapea roşie, în faţa unei mese pe care am zărit nişte hârtii rupte şi împrăştiate, câteva bancnote şi monede şi o revistă germană deschisa.

— N-am de băut decât două sticle de vin roşu, a zis Jutta zâmbind şi în glasul ei se simţea ca îşi intrase în rolul de gazda. Cum ti se pare?

— Perfect!

A intrat în bucătărie şi s-a întors după câteva minute cu o tavă pe care se aflau o sticlă de vin şi două pahare.

— Vinul roşu se bea cald, însă eu îl prefer rece, a zis turnând în pahare. Te deranjează?

— Câtuşi de puţin! i-am răspuns, sorbind din pahar şi
privind-o.

În timp ce turna vinul, părul blond îi cădea peste ochi şi îl ridica din când în când cu dosul mâinii delicate, pârând coborâtă dintr-un vis.

Vinul era puţin acidulat şi delicios.

— Crezi că Saaban o să cheme poliţia? m-a întrebat şi faţa i-a redevenit serioasă.

— Ce? am zis, ca şi când n-aş fi priceput despre ce vorbeşte, şi am izbucnit în râs.

— Să nu-ţi închipui că sunt slabă! a spus ea alintându-se şi zâmbind de parcă ar fi vrut să se scuze. Nu sunt laşă, dar nu-mi plac problemele. Şi îi cunosc pe fanatici. Sunt peste tot la fel. Avem şi noi în Germania fanatici ca Şaaban.

— N-am putea să uităm complet de subiectul Şaaban? am întrebat-o zâmbind şi ea a încuviinţat din cap.

— Ştii ce, Isam?! a început cu o mină veselă. întâlnirea noastră din noaptea asta este unul dintre cele mai ciudate lucruri care mi s-au întâmplat în viaţa mea.

Am râs, fără să-i răspund, şi ea a continuat, lăsându-se pe spătarul fotoliului.

— Nu sunt o fată virtuoasă în adevăratul înţeles al cuvântului. Deseori mi se întâmplă să mă implic în relaţii cu bărbaţi pentru simplul motiv că vreau să scap de plictiseală sau pentru că vreun bărbat m-a atras în anumite împrejurări. Noi le zicem relaţiilor de acest fel „aventuri de-o noapte". însă acum este prima oară când ajung atât de repede în pat cu un bărbat. Gândeşte-te că, în urmă cu numai câteva ceasuri, nici nu ne cunoşteam şi, dacă ne-am fi întâlnit pe stradă, nici n-am fi întors capul unul spre celălalt. Iar acum îţi petreci noaptea în apartamentul meu, de parcă ne-am cunoaşte de când lumea.

Vinul mi-a risipit orice urmă de teamă şi m-am pomenit ridicându-mă şi apropiindu-mă de ea. I-am luat mâna şi i-am sărutat-o, apoi mi-am lipit

obrazul de al ei, dar ea s-a îndepărtat râzând.

— Nu, nu atât de repede! Ar fi ridicol să intrăm pe uşa apartamentului şi să mergem direct în dormitor.

M-am aşezat din nou pe canapea şi mi-am mai turnat un pahar, gândindu-mă că ceea ce se întâmpla era atât de minunat, încât merita sa las lucrurile sa se desfăşoare oricât de încet, pentru a savura fiecare detaliu. întotdeauna mă avânt grăbit către paroxism şi, după ce l-am atins, totul se aprinde şi arde cu flacără, iar apoi se stinge şi nu mai rămâne în urmă decât o amintire caldă, dar îndepărtată. Atunci mă cuprinde tristeţea şi-mi reproşez că m-am grăbit să consum plăcerea când puteam s-o păstrez multă vreme.

— Ştii că înfăţişarea ta este înşelătoare? a zis pe neaşteptate.

— Cum?!

— La început te-am socotit timid, lipsit de îndrăzneala şi apoi mi-am dat seama ca lucrurile stau exact invers.

— Prima impresie este cea corectă. Purtarea mea din noaptea asta mă uimeşte şi pe mine, îţi spun sincer. In realitate, sunt un om slab şi de cele mai multe ori nu sunt în stare să înfrunt pe cineva.

— Nu pot să cred aşa ceva.

— Cel puţin aşa eram până acum câteva ceasuri...

— Ce vrei să spui? m-a întrebat, apropiindu-se de mine cu faţa îmbujorată.

— Vreau sa spun că în noaptea asta am fost curajos, de vreme ce sunt cu tine.

— Îmi place ce-mi spui, a murmurat, apropiindu-se şi mai tare.

Am sărutat-o, dar ea şi-a tras capul înapoi, şoptind:

— Mi-e lene... Nu te ridici tu să aduci cea de-a doua sticlă din bucătărie?

Ridicandu-mă, am sărutat-o din nou. Am simţit

că obrazul i se înfiora la atingerea buzelor mele şi am copleşi t-o cu sărutări, în timp ce trupul ei se lăsa în voia mea.

— Vezi ce-ai făcut din mine? a spus zâmbind şi întinzând braţele.

Pielea de pe ele îi tremura uşor, înfiorata.

— Ce înseamnă asta? am întrebat eu.

— Înseamnă ceva foarte important, mi-a răspuns râzând.

Am continuat s-o sărut, fără să mai disting nimic înaintea ochilor. Mi-am îngropat faţa în părul ei şi totul s-a topit într-o splendoare magică.

— Ce zici de-o înţelegere? a şoptit printre hohote de râs. Tu aduci sticla din bucătărie şi eu mă duc în dormitor înaintea ta.

*

În întunericul camerei dansau flăcările a trei lumânări, întunericul şi lumina se amestecau, iar trupul ei emana aromă de vin, căldură şi parfum plăcut. Am strâns-o în braţe şi emoţiile m-au copleşit, rădăcinile lor prinzându-se adânc. Am regăsit clipa esenţială pe care am cunoscut-o o singură dată în viaţa, cu multă vreme în urmă, şi apoi am pierdut-o. As vrea să-i spun în şoaptă ce simt. Aş vrea să o pot cuprinde cu simţurile mele, aşa cum o învălui cu trupul meu. Era un vis magic ce mă smulgea din realitatea urâtă şi duşmănoasă care mă strivea neîncetat cu pumnul său neîndurător.

— Mi-e somn..., a şoptit ea. Aş vrea să mă ţii în braţe pana se ivesc zorii..., a adăugat, strângându-se şi mai mult lângă mine.

I-am privit chipul liniştit, peste care se aşternea încet-încet tihna somnului.

Am fost sigur ca vei răsări asemenea soarelui... Te-am aşteptat... Le-am povestit despre tine şi nu m-a crezut nimeni. Dar am suportat durerea şi nu mi-am pierdut nici o clipă speranţa. Am crezut în tine... Am fost sigur că într-o bună zi te vei ivi pe neaşteptate şi vei tămădui rănile cruzimii cu mâinile tale... vei risipi întunericul cu surâsul tău... Atunci nu vor mai rămâne din singurătate, neputinţă şi durere decât nişte amintiri spinoase înăbuşite. Ta voi strânge în braţe şi
le voi deşerta la pieptul tău până îmi voi găsi liniştea şi voi adormi.

În întuneric, chipul mi s-a crispat, m-a străbătut un fior şi m-au podidit lacrimile, care au alunecat peste chipul ei. S-a trezit din somn, a întins mâna şi a aprins veioza de deasupra patului, privindu-mi chipul fără a-i veni să creadă.

— Plângi? m-a întrebat speriată.

Nu i-am răspuns. A tăcut o clipă, ca şi cum ar fi înţeles, apoi s-a uitat la ceas.

— E şase! a zis puţin neliniştită. Trebuie să mă scol! Peste o oră trebuie sa fiu la birou.

S-a îndreptat goală spre fereastră, a deschis-o şi lumina dimineţii, învăluită de o adiere răcoroasă, a invadat dormitorul. A aruncat în grabă o privire la chipul ei în oglindă şi m-a întrebat din uşă:

— Cafea sau ceai la micul dejun?

Sorbind din ceaşca de cafea, am întrebat-o:

— Te văd diseară?

— Dacă îţi doreşti cu adevărat lucrul ăsta...

Am zâmbit, fără să fac vreun comentariu.

— Poţi să mă iei de la birou, după încheierea programului, la ora trei...

Când am ieşit din casă, dugheana lui Saaban era închisă şi pe stradă nu se zărea nici un om.

— Nu vrei sa mergi cu mine ca să vezi unde

lucrez? m-a întrebat ea. E foarte aproape. La capătul străzii.

Am mers alături de ea câteva minute şi ne-am oprit în fata unui mic imobil cu două etaje. Pe balconul de la primul etaj am zărit numele firmei scris cu litere mari: „Mustafa Yusri. Import-Export".

— Aici lucrez. Etajul I, apartamentul 8, mi-a zis Jutta arătând spre firmă.

S-a uitat înjur, s-a apropiat pe neaşteptate şi m-a sărutat în fugă pe obraz, şoptind:

— Ne vedem la ora trei...

Pe urma a intrat în clădire. Am luat-o singur pe jos până am ajuns în strada principală. Am oprit un taxi. Pe chipul şoferului se vedeau încă urmele somnului. Am privit pe geamul maşinii. Pe străzi începea forfota zilnică. Oamenii se adunau grămadă, ca în fiecare dimineaţă, în staţia de autobuz. începeau o zi nouă, cu chipurile încă obosite după ziua din ajun. Mi s-a părut ciudat că nu era nimic schimbat în dimineaţa aceea. M-aş fi aşteptat ca totul să-mi para nou, minunat, dar toate rămâneau Ia fel, ca şi cum n-aş fi întâlnit-o pe Jutta şi n-aş fi petrecut împreună cu ea cele mai frumoase clipe din viaţa mea, ca şi cum nu s-ar fi născut în mine un bărbat nou şi puternic.

De îndată ce am trecut pragul casei, mama m-a întâmpinat ţipând cu glas plângăcios:

— Mânia mea şi a Domnului te vor urmări până în Ziua de Apoi!

M-am îndreptat tăcut spre dormitorul meu, fără să-i dau atenţie, însă s-a ţinut după mine pe culoar şi m-a prins de braţ, continuând să se lamenteze:

— Aşa te porţi tu cu mine, Isam? Nu ţi-e ruşine să mă laşi o noapte întreagă să-mi fac griji din pricina ta? Nu ştii că sunt bolnavă şi că starea mea nu-mi îngăduie să-mi mai fac şi griji?

Tot ce-o interesa era efectul pe care nelinişteea îl avea asupra sănătăţii ei. M-am uitat ţintă la ea

până când detaliile s-au estompat treptat şi vederea mi s-a înceţoşat. A durat câteva clipe. Când mi-am revenit şi m-am îndreptat cu paşi obosiţi spre dormitor, mama continua să se tânguiască.

Ştiam că nu voi reuşi să dorm şi nici nu m-am străduit prea mult. Am deschis fereastra şi razele soarelui au invadat încăperea. Hoda mi-a adus ziarele şi cafeaua. Am trecut cu privirea peste titluri şi le-am lăsat deoparte. Nu eram în stare să mă concentrez. Aşteptam ora trei şi nu mă puteam gândi Ia nimic altceva. La ora trei o s-o întâlnesc, o s-o sărut şi o s-o strâng la piept. O să doarmă în braţele mele, întocmai ca ieri. Timpul se scurgea chinuitor de încet. Puţin înainte de ora două, m-am ridicat, m-am spălat şi m-am îmbrăcat. Când m-a văzut, mama a alergat în urma mea, ţipând înspăimântată:

— Pleci din nou?

— Da, am mormăit fără să mă întorc spre ea.

M-a apucat de mână şi m-a implorat.

— Nu se poate, Isam... Te rog... N-ai dormit deloc şi eşti obosit, nervos...

Mi-am smucit braţul şi am ieşit, trântind uşa cu putere în urma mea.

Era cald şi simţeam broboanele de sudoare prelingându-mi-se pe frunte în timp ce aşteptam în mulţimea din staţia de metrou. Mi-am zis că e mai bine să economisesc banii de taxi, de vreme ce mai am încă un ceas înaintea mea şi o să am nevoie de ei la noapte. După vreo jumătate de oră, a sosit metroul şi m-am înghesuit printre ceilalţi călători, însă trupurile lor mi-au astupat lumina şi înjurai meu s-a făcut întuneric. Am ajuns în Madinet Nasr şi am scos din buzunar bucăţica de hârtie pe care scrisesem adresa Juttei, ca să n-o uit. Am mers vreo zece minute pe jos pana am ajuns la biroul ei.

Se făcuse atât de cald, încât am simţit nevoia să-mi scot haina şi să-mi deschei nasturii cămăşii.

Casa avea aceeaşi înfăţişare ca dimineaţă şi aceeaşi firmă: „Mustafa Yusri. Import-Export“. Am intrat şi, de data asta, aş fi vrut să mă oprească portarul. începând de ieri devenisem un domn puternic. O să-l dau la o parte din cale cu încredere şi hotărâre. Dar nu m-a oprit nimeni. în clipa când am intrat în birou, am simţit că inima îmi bate cu putere. Acum o s-o văd pe Jutta. Oare o să mă reped s-o strâng în braţe, copleşind-o cu sărutări în faţa colegilor? Am refuzat să mă gândesc la asta. La biroul din faţa uşii nu stătea nimeni, însă - după pachetul de ţigări şi ziarul deschis - mi-am dat seama că funcţionarul care-1 ocupa ieşise cu vreo treabă şi trebuia să se întoarcă dintr-o clipă în alta. în colţul camerei, o fată purtând văl bătea la maşina de scris. Am stat cam un minut dinaintea biroului din faţa uşii, după care m-am îndreptat spre locul unde lucra fata. S-a oprit din scris şi a ridicat privirea spre mine. Era frumuşică, dar privirea ei mi s-a părut total inexpresivă, ca şi cum nu m-ar fi văzut şi n-ar fi vrut să-mi răspundă la salut, totuşi prezenţa mea nici nu o surprindea, nici nu o deranja. Dacă nu mi-ar fi răspuns la salut înclinând uşor capul, aş fi crezut că nici nu mă observase.

— Aş putea s-o văd pe domnişoara Jutta, te rog?

— Cinee?

— Domnişoara Jutta... nemţoaica...

Fata a zâmbit. Abia mai târziu, când mi-am adus aminte de zâmbetul ei, am înţeles tot ce se întâmplase.

— Nu lucrează nimeni cu numele ăsta la noi, mi-a răspuns, reluându-şi lucrul.

— Ba da! Sunt sigur. Am o întâlnire cu ea. Te rog, spune-i că Isam o aşteaptă.

De data asta nu s-a mai uitat la mine, ci a continuat să bată la maşină cu ambele mâini. Indiferenţa ei m-a enervat, aşa că m-am apropiat

de ea şi am ridicat glasul:

— Ei, domnişoară, nu mă auzi? Ţi-am zis s-o anunţi pe Jutta că sunt aici...

A ridicat capul şi m-a privit fără să spună nimic, apoi şi-a reluat lucrul. Atunci am simţit că-mi pierd cumpătul. Am început să ţip, ba cred că i-am tras şi o înjurătură, după care am prins-o de umăr şi am zgâlţâit-o cu putere, simţindu-i în palmă oasele tari. La auzul vacarmului, au venit câţiva funcţionari şi un bărbat slab şi chel, de vreo patruzeci de ani, cu ochi mari şi pătrunzători, îmbrăcat într-un costum gri elegant s-a apropiat de mine. M-a aplicat de braţ şi m-a întrebat pe un ton dur ce doresc. I-am spus că vreau s-o văd pe Jutta şi, când mi-a răspuns ca şi fata care purta văl, l-am înfruntat plin de furie, dar el m-a strâns cu putere de încheietura mâinii până când durerea mi-a paralizat orice mişcare. Atunci am început să strig şi să-i înjur pe toţi, în vreme ce în urechi rai se amestecau ţipetele şi cuvintele „nebun" şi „poliţie". Bărbatul în costum gri m-a tras de încheietură către uşă. Apoi m-a împins cu putere, cu amândouă mâinile, afară din apartament.

M-am clătinat, fiind cât pe ce să mă prăbuşesc pe scară, iar el a trântit uşa biroului în urma mea.

Am coborât scara în cea mai mare viteză şi am ieşit în stradă. Nu mai simţeam nici mânie, nici surprindere Eram în starea unui om care în ultima clipă vrea să împiedice o catastrofa sigură. Am alergat pe stradă, zărindu-i cu coada ochiului pe trecători cum se opreau şi se uitau miraţi după mine. În câteva minute eram în faţa casei în care locuia Jutta. M-am oprit câteva clipe să-mi trag sufletul. Gâfâiam şi sudoarea îmi curgea şiroaie pe faţă şi pe gât. Când am intrat pe uşa blocului, m-am pomenit ca un glas răguşit mă întreabă:

— Unde te duci, frate?

Tonul mi s-a părut impertinent şi am avut impresia, când m-am întors spre cel care vorbise, că e Şaaban, cu barba lui, semnul întunecat de pe frunte şi ticăloşia lui. Şaaban, a cărui piele groasă mustea de grăsime şi răutate. M-am repezit la el şi l-am nimerit cu pumnul drept în faţă. Trupul lui mătăhălos s-a clătinat şi, înainte să-şi revină, i-am mai tras o lovitură în plin şi un picior în burtă. Pe urmă, l-am doborât la pământ şi m-am năpustit asupra lui, lovindu-1 în cap până ce am simţit sângele vâscos pe degete.

*

A fost un complot foarte bine ticluit şi dus la îndeplinire. Acum, când rememorez în linişte întâmplările, mă cuprinde admiraţia pentru abilitatea cu care au pus la punct toate amănuntele.

Efectiv, au pus la cale şi au dus la îndeplinire perfect complotul. În timpul anchetei, Şaaban *a* declarat că nu mă cunoaşte şi că n-a existat între noi nici o altercaţie sau duşmănie. A spus că m-a văzut intrând în bloc noaptea trecută şi că i-a fost frică să mă întrebe ce-i cu mine, dându-şi seama că sunt beat şi temându-se că l-aş putea ataca. A negat cu tărie - ca şi ceilalţi locatari, proprietarul şi portarul blocului - că o fată de origine germană ar fi locuit acolo. La rândul lui, Mustafa Yusri - proprietarul biroului, bărbatul chel îmbrăcat în costum gri - m-a acuzat în timpul anchetei că aş fi nebun şi a negat că vreo fată de origine germană ar fi lucrat vreodată la firma lui. Până şi ospătarul de la hotelul Semiramis a declarat, când a fost chemat la poliţie, că noaptea trecută fusesem la bar şi băusem peste măsură, dar şi el a negat că ar fi văzut vreo străină în compania mea. A susţinut că eram singur şi am plecat tot singur, pe la ora

unu şi jumătate după miezul nopţii. Când anchetatorul l-a întrebat dacă a observat ceva nefiresc la mine, a răspuns că a băgat de seamă cum vorbeam singur englezeşte cu glas tare şi râdeam, dar că atunci i s-a părut un lucru obişnuit, pe care l-a pus pe seama stării avansate de ebrietate.

15

Cercul s-a închis perfect în jurul meu, nelăsându-mi nici o breşă prin care să scap. Au participat la conspiraţia împotriva mea cu toţii - toţi aceia care îmi cunoşteau posibilităţile şi erau furioşi pe superioritatea mea, toţi aceia pe care i-am urât şi i-am dispreţuit: doctorul Sa'id, Şaaban şi ospătarul, până şi mama, Hoda şi bătrâna mea bunică, cu toţii s-au coalizat ca să împiedice o primejdie sigură, care i-ar fi putut strivi, dacă eu - care m-am apropiat şi am văzut - m-aş fi întâlnit cu Jutta. Au conspirat şi au reuşit să mă izoleze într-un loc special şi să mă îmbrace în nişte straie speciale. M-au apucat bine, cu braţele încordate, aşa că am fost nevoit să capitulez. Atunci s-au prefăcut că le-ar părea rău pentru soarta mea şi vin în vizită cu buchete de flori şi cutii cu bomboane de ciocolată, vorbesc cu medicul care se ocupă de mine, luându-şi un aer plin de nelinişte şi speranţă. Pe urmă, îşi iau rămas-bun de la mine, aruncându-mi o ultima privire ca să se asigure că nu voi mai putea scăpa din mâinile lor niciodată şi pleacă.

Hârtiile sunt conforme cu originalul.

Ajutor de bucătar

Nu se ştie din ce motiv, gradul de inteligenţă a fost asociat cu strălucirea ochilor. De aceea, oricine vrea sa-şi dovedească inteligenţa priveşte chipurile oamenilor şi îşi pironeşte ochii într-ai lor, pentru ca ei să observe cum scânteiază şi strălucesc de atâta inteligentă.

Ochii lui Hisam n-au strălucit niciodată şi pe deasupra mai erau şi foarte înguşti, iar pielea tuciurie, trăsăturile comune, trupul firav şi înclinarea naturală către sfială şi reţinere îl făceau să pară aidoma miilor de oameni obişnuiţi de care sunt pline străzile şi mijloacele de transport. Cu toate astea, de cum începi să discuţi cu Hisam, rămâi uimit, fiindcă pricepe îndată ce vrei să spui şi răspunde înainte să-ţi termini vorba, apoi tace şi zâmbeşte calm, ca pentru a-şi cere scuze că ţi-a luat-o înainte. Se spune - dar numai Allah ştie cât adevăr este în aceste vorbe - că Hisam a început să vorbească foarte curând după naştere, că înainte de-a împlini trei ani ştia să deruleze banda casetofonului mare, marca Grundig, să fixeze caseta în aparat şi pe urma să apese cu degetul pe butonul care trebuia ca să pornească muzica.

Fiind coleg de liceu cu Hisam, am constatat eu însumi superioritatea lui zdrobitoare. Cu adevărat uimitoare nu era însă superioritatea lui, cât mai degrabă efortul minim de care avea nevoie pentru a învăţa. Nu era dintre aceia care trudeau zeci de ore pentru a memora ceva, înţelegea lecţia în clasă

şi o reţinea de la prima lectură, apoi era de-ajuns să rezolve câteva exerciţii ca sa obţină nota maximă fără eforturi mari. La orele de matematică, de multe ori se ridica şi explica foarte calm cum a reuşit să rezolve o problemă care ne pusese pe toţi în încurcătură, iar când termina cu explicaţiile, profesorul îi

mulţumea, în vreme ce noi îl priveam, unii cu admiraţie, alţii cu invidie. Nu-i plăcea să fie ţinta privirilor noastre, aşa că îşi făcea de lucru căutându-şi stiloul sau întorcea capul şi intra în vorbă cu elevul din spatele lui. La examenul de bacalaureat, Hisam a ieşit primul pe scoală. A vrut să se înscrie la Politehnică, dar mama lui l-a implorat plângând, invocând sufletul tatălui său şi reamintindu-i că este singurul ei copil, de care şi-a legat toate speranţele, să devină medic. Hisam i-a dat ascultare şi a studiat medicina vreme de cinci ani, terminând-o cu calificativul „excepţional". Se spune ca şi cei mai exigenţi şi mai neînduratori profesori îşi exprimau admiraţia pentru cunoştinţele lui la examenele orale. Ba se spune chiar că faimosul profesor de anatomie, doctorul Mandur, după ce l-a examinat, s-a apropiat de el, i-a strâns mâna şi l-a invitat să servească o băutură răcoritoare - un gest de apreciere pe care marele profesor îl făcea rareori. Cu toate că Hisam se dovedise a fi excepţional, întrucât nu era odrasla vreunui profesor universitar şi nici rudă cu vreun ministru, la examenul de licenţă a fost clasat al douăzecilea din seria sa. A fost repartizat imediat rezident la Secţia de chirurgie generală, lucru care l-a umplut de o sinceră mulţumire. Când a aflat vestea, mama lui stătea în faţa televizorului şi curăţa nişte cartofi, dar şi-a lăsat numaidecât treaba şi s-a pornit să chiuie, cu ochii plini de lacrimi de fericire, apoi a implorat binecuvântarea lui Allah şi s-a prosternat de două ori în semn de recunoştinţă. Rudele şi prietenii au aflat imediat vestea de la televizor, aşa că ea s-a îmbrăcat degrabă şi a ieşit să cumpere şerbet şi dulciuri. Când au sosit primii vizitatori - nişte vecini - ca s-o felicite, mama le-a povestit (părând de data asta mai solemnă şi mai demnă, aşa cum se cuvenea să fie mama unui medic chirurg) că Hisam nu a făcut nici un efort ca să dobândească această funcţie şi

că ei au insistat s-o accepte, pentru că se dovedise eminent. A doua zi, când au venit alţi oameni s-o felicite, mama le-a reprodus un întreg dialog care ar fi avut loc între şeful secţiei şi fiul ei, în care primul a insistat ca Hisam să accepte să lucreze împreuna cu el, întrucât băiatul ei ar fi ezitat şi i-ar fi cerut timp de gândire.

*

Hisam ciocăni în uşă şi o deschise puţin, cu sfială, apoi se strecură pe nesimţite înăuntru. Doctorul Basiyuni, şeful secţiei, stătea de vorbă cu alţi trei colegi, dar când se ivi Hisam, se opriră din conversaţie şi se uitară curioşi la el. Hisam îşi simţi inima bătând cu putere, îşi recăpătă suflul şi salută zâmbind prietenos şi politicos:

— Bună dimineaţa!

Nu-i răspunse nimeni la salut, toţi aşteptând mai departe cu o curiozitate sporita. Simţi nevoia să se prezinte şi îngaimă cu sufletul la gură:

— Sunt Hisam Fakhri, noul rezident, domnule...

— Aşteaptă afară! îl întrerupse şeful secţiei, fără să-i dea nici o atenţie, şi-şi continuă conversaţia cu ceilalţi colegi.

Hisam ieşi şi începu să se plimbe încolo şi-ncoace pe culoar, fumând între timp trei ţigări una după alta. Când profesorii părăsiră cabinetul şefului secţiei, Hisam procedă aşa cum făcuse prima oară, începând cu ciocănitul în uşă şi încheind cu prezentarea, pentru că doctorul Basiyuni uitase cu totul de el în puţinele minute care trecuseră.

— Ascultă, băiete, ştii care este treaba ta în această secţie? îl întrebă profesorul.

Hisam rămase încurcat, neştiind ce să-i răspundă.

— Treaba ta aici este aceea a unui *marmiton*[XLVII].

[XLVII] Cuvântul francez *marmiton* („ajutor de bucătar") a intrat în

îi explică profesorul şi izbucni în hohote de râs, trecându-şi degetele peste perciunii lungi.

Hisam era cât pe ce să izbucnească şi el în râs, din politeţe, ca să-i facă pe plac, dar - din fericire - îl opri târâitul unui telefon.

— Ştii ce-i acela un *marmiton?* Băiatul de la bucătărie, ajutorul de bucătar care adună cojile şi spală gresia... pe care bucătării îl bat în gluma peste ceafă... Rezidentul de la Secţia de chirurgie generala este exact ca *marmitonul...* băiatul de la bucătărie...

Hisam clatină din cap.

— Vei face tot ce-ţi cerem noi, continuă şeful secţiei. Să nu cumva să te împotriveşti sau să te plângi, căci totul se plăteşte. Vrei sa devii chirurg? Trebuie să plăteşti preţul pe care l-a plătit fiecare dintre noi: trudă, sudoare, nedreptăţi, umilinţe... Toţi am avut parte de ele. Şi de-acum în trei ani, dacă o să-mi placă de tine, îţi voi semna cu mâna mea hotărârea de numire ca asistent universitar, iar dacă n-o să-mi placă, voi renunţa la tine şi va trebui să te întorci la Ministerul Sănătăţii - un măgar printre toţi măgării de-acolo.

Apoi, dându-şi seama că Hisam îi răpise mai mult timp decât s-ar fi cuvenit, şeful secţiei se încruntă brusc şi se răsti la el:

— Hai! De-ajuns! Acum du-te şi completează hârtiile la Serviciul de personal.

*

Doctorul Basiyuni nu mai are nevoie de nici o prezentare. Este şeful Secţiei de chirurgie generală, preşedintele Asociaţiei chirurgilor arabi şi membru a zeci de asociaţii medicale internaţionale. în plus, este şi o personalitate publică importantă: ziarele se întrec să-i publice opiniile în

---

limbajul familiar egiptean.

legătură cu chestiunile economice, posturile de televiziune îl invită in luna Ramadan să vorbească despre mâncărurile sale preferate. Dar înainte de orice, nu trebuie să uităm, doctorul Basiyuni este un excelent chirurg - a intrat pe poarta mare în istoria chirurgiei. Fireşte, doctorul Basiyuni este diferit de noi, oamenii obişnuiţi, şterşi, lipsiţi de orice valoare sau talent. De fapt, doctorul Basiyuni este la fel de ciudat pe cât e de eminent, iar ciudă-ţeniile lui stârnesc curiozitate şi comentarii, dar şi teamă şi admiraţie. De pilda, pe canicula din luna august, doctorul Basiyuni poartă o cămaşă cu mâneci scurte, ca toată lumea, dar întotdeauna păstrează la gât o cravată foarte lunga, care-i ajunge până sub curea. Nimeni nu înţelege de ce insistă să poarte cravată când nu are haină, aşa cum nimeni nu ştie la ce-i foloseşte o cravată atât de lungă. în plus, îşi alege haine în culori ţipătoare şi parcă dinadins prost asortate (unii spun că a dobândit acest gust în timpul şederii în America). Şi dacă nu surprinde pe nimeni că cineva poartă perciuni mai lungi, ai lui sunt exagerat de lungi - perciunii încărunţiţi îi acoperă întreaga faţa şi coboară până sub urechi, făcându-1 să semene cu un lord englez din secolul XIX sau cu un băcan grec din Alexandria. Cu toate acestea - perciunii lungi, culorile ţipătoare, începutul de chelie, trupul scund şi plin, mişcările rapide şi nervoase -, înfăţişarea lui nu este lipsită de elegantă şi nu trădează în nici un caz cei şaizeci de ani pe care i-a împlinit.

Doctorul Basiyuni este necăsătorit, fiind burlac convins, iar asta s-ar datora - în opinia unora - fidelităţii faţă de o veche iubire care a avut un sfârşit dureros. Cât despre partea administrativă, toată lumea ştie că secţia condusă de el este una dintre cele mai bine organizate din Spitalul Qasr al-Ayni. Asta nu se poate nega, cu toate că doctorul

- cu excepţia zilelor în care are operaţii –
nu-şi petrece la Secţia de chirurgie generală mai mult de o oră pe zi. După care se grăbeşte spre clinica sa din centrul oraşului. Dar faptul ca lipseşte nu înseamnă câtuşi de puţin că n-ar fi la curent cu ceea ce se întâmplă în secţie. Invită adesea în cabinetul său pe câte cineva (de la cel dintâi profesor la cel din urmă rezident), ca să-l mustre sau să-l felicite pentru ceva întâmplat în lipsa lui. Nimeni n-a aflat până în momentul de faţă cum de ştie doctorul ce s-a întâmplat în lipsa lui. Bineînţeles, se fac multe speculaţii, dar e greu să afirmi cu certitudine că l-ar informa o anumită persoană. Insă rezultatele sunt uimitoare: medicii din secţie lucrează, vorbesc şi râd, ca şi cum doctorul s-ar afla în mijlocul lor. Se poate întâmpla ca doi dintre ei să aibă opinii diferite, să se supere sau chiar să se certe în legătură, de pildă, cu anul în care profesorul Basiyuni a obţinut titlul de doctor în ştiinţe medicale sau cu universitatea americană care i l-a acordat (cu toate că aceasta chestiune nu-i priveşte câtuşi de puţin), dar amândoi sunt convinşi că vorbele lor - la fel ca toate lucrurile care se petrec în secţie - vor ajunge la urechile lui cu lux de amănunte.

Dacă aşa stau lucrurile în lipsa doctorului, atunci cum stau ele în prezenta lui?

Ei bine, daca doctorul este acolo, totul merge ca pe roate - Fiecare se străduieşte să-şi îndeplinească perfect îndatoririle, de parcă ar fi o chestiune de viaţă şi de moarte, fiindcă doctorului
nu-i plac vorbele goale, ci îl sancţionează pe loc pe cel care greşeşte - oricine ar fi acesta - şi sancţiunile pe care le aplică sunt - ca tot ce face profesorul - extrem de ciudate. De pildă, dacă găseşte o maşină parcată pe locul rezervat lui, dă imediat ordin să i se dezumfle cele patru

cauciucuri şi pleacă numai după executarea lui (ne putem imagina cat trebuie să se chinuie stăpânul maşinii cu patru pneuri dezumflate); daca surprinde un infirmier făcând ceai lângă paturile bolnavilor, se repede de îndată la ceainicul încins şi-l aruncă pe fereastra, fără să-i pese în capul cui ar putea cădea, acesta fiind riscul trecătorilor de pe stradă; dacă intră în sala de sterilizare şi constată că periuţa cu care obişnuieşte să-şi frece mâinile nu este curată, i-o aruncă pe loc în faţă asistentei - o arunca efectiv, cu riscul de-a o nimeri şi de a-i sparge capul (asta s-a întâmplat o singură dată, cu o asistentă nouă, întrucât celelalte ştiau din experienţă cum să se ferească).

În sala de operaţii, în minutele acelea de maximă încordare când se hotărăşte soarta unui pacient sub anestezie, cu pântecele deschis, asistenţii doctorului vorbesc cu teamă, în şoapta, broboanele de sudoare prelingându-li-se pe frunte, în pofida aerului condiţionat, în vreme ce profesorul - numai el - rămâne calm, netulburat, blestemând cu glas ridicat familiile celor care lucrează cu el sau potopindu-i cu diverse înjurături, toate după acelaşi tipic, cum ar fi „Drenează sângele, animalule![11] sau „Asta-i cusătură, măgarule?!" Surprinzător este că cel înjurat - fie că e vorba de un chirurg sau de o asistentă - nu da atenţie insultei, ci se concentrează să repare greşeala. Adevărul e că doctorul nu-i înjura pe asistenţii săi doar când se înfurie, ci şi atunci când este mulţumit de ei şi vrea să-i laude. Astfel, după vreo operaţie, îl auzi zicându-i unuia dintre ei: „E-adevărat că eşti un măgar de chirurg, dar în noaptea asta ai făcut treabă bună". Aşadar, insultele şi-au schimbat sensul în limbajul doctorului, care a ajuns să folosească numele de animale aşa cum folosim noi, oamenii de rând „tu", „voi" şi alte pronume personale.

De când lucrează la Secţia de chirurgie generală, Hisam a ajuns să fie mai obosit ca niciodată. în fiecare zi lucra de la şapte dimineaţa până la miezul nopţii, iar în zilele de operaţii (duminica şi miercurea) îşi petrecea noaptea la secţie. Pe lângă toate astea, trebuia să găsească în fiecare zi, când se întorcea acasă extenuat, un ceas sau două ca să repete cursurile pentru masterat. Prin urmare, nu putea dormi mai mult de patru ore pe noapte. Începuse să slăbească, să se tragă Ia fată şi sa aibă mereu cearcăne vineţii în jurul ochilor. Mamă-sa băgase de seamă că devenise din ce în ce mai nervos şi îi reproşase de multe ori că fumează prea mult, dar - la insistenţele lui - consimţise să-l trezească în fiecare zi în zori, aproape plângându-i de milă când îl vedea cum slăbeşte din pricina oboselii.

Dar pe Hisam nu-1 supăra atât oboseala, cât faptul că truda îi era în zadar. Ţelul lui era foarte clar şi precis: să devină un mare chirurg. Cum îşi dădea prea bine seama că viitorul lui se hotăra în acele zile, ar fi fost dispus să-şi dubleze eforturile - dacă timpul i-ar fi permis. Mă credeţi sau nu, Hisam a lucrat un an întreg cu doctorul Basiyuni, fără nici un fel de incidente. Intra la el de două ori pe săptămână, pentru a-i prezenta lista operaţiilor. De fiecare dată se apropia de el aşa cum te apropii de un cablu electric sau de un întrerupător de gaz, adică îi întindea hârtiile şi se trăgea înapoi, temându-se de o izbucnire iminenta, dar - spre surprinderea lui Hisam - doctorul Basiyuni n-a izbucnit niciodată când s-a aflat Ia el în cabinet. Fireşte, nu lipseau niciodată din discuţie unele apelative injurioase (doctorul obişnuia să i se adreseze cu „purceluşule"), dar acesta i s-a părut un lucru neînsemnat, un fleac.

Totuşi, dacă doctorul Basiyuni nu i-a pricinuit lui Hisam nici un necaz, ceilalţi i-au pricinuit fel de fel de neplăceri. În secţie mai lucrau alţi patru

profesori, chiar dacă nici unul dintre ei nu se bucura de faima şi autoritatea lui Basiyuni. Doctorul Mansur, de pildă, şi-a terminat studiile universitare la un an după Basiyuni, a obţinut şi el titlul de doctor în America, este şi el un chirurg priceput, dar dintr-un motiv necunoscut - aşa cum se întâmplă de multe ori în viaţă - nu are charisma lui. Pe când doctorul Basiyuni, cu înfăţişarea lui ciudată, le face o impresie bună oamenilor cu care vine în contact, doctorul Mansur - în pofida costumelor pe care le poartă atât iarna, cât şi vara - aduce, în cel mai fericit caz, cu un director dintr-un minister oarecare. Cu părul alb, ochelarii, bunele maniere şi vocea lui joasă, era cu siguranţă un om respectabil, dar nimic mai mult. Clinica lui Mansur nu aducea cine ce ştie ce venituri, fiindcă bolnavii preferă de obicei să aibă de-a face cu un chirurg faimos, care este - fireşte - mai priceput, fiindcă altfel cum ar fi putut deveni faimos?

Cum avea destul timp, doctorul Mansur obişnuia să-şi petreacă cea mai mare parte din zi în secţie, plimbându-se prin saloane, observând de la distanţă ce se întâmpla şi intervenind întotdeauna la momentul oportun. De pildă, aştepta ca un medic să-i elibereze o reţetă unui pacient şi, de îndată ce citea pe chipul acestuia recunoştinţa sau îi auzea pe cei din familia lui mulţumindu-i, se apropia grăbit, întrebându-1 pe medic ce medicament i-a prescris. Apoi doctorul Mansur zâmbea cu o uşoară ironie (care nu-1 părăseşte niciodată) şi-i spunea că reţeta lui era în întregime greşită. Nu s-a întâmplat niciodată ca doctorul Mansur să constate că vreun medic a dat un diagnostic corect şi a prescris un medicament potrivit. Doctorul Mansur nu pierdea niciodată prilejul să menţioneze cu glas tare complicaţiile la care s-ar fi expus pacientul dacă ar fi luat medicamentul cu pricina, ce i-ar fi distrus cu totul

ficatul. Când observa cu coada ochiului neliniştea şi spaima de pe chipul pacientului, doctorul Mansur încerca, chipurile, să glumească, zicându-i: „Poţi să-i mulţumeşti lui Allah! N-a lipsit mult ca medicul acesta să te omoare". În momentul acela, pacientul şi familia lui îl implorau inevitabil pe doctorul Mansur să-i prescrie un alt medicament. El lua reţeta, tăia primul medicament fără cea mai mică ezitare şi prescria un altul (care nu se deosebea de obicei prin nimic de cel dintâi). Apoi ofta şi clătina din cap, de parca ar fi vrut să zică”: „Doamne, ce să ma fac cu medicii ăştia ignoranţi?". După aceea, se îndepărta la fel cum venise - calm şi politicos.

Doctorul Mansur comenta faptele sale astfel: „Tot timpul le transmit cunoştinţele mele copiilor mei“. Cu acelaşi spirit patern obişnuia doctorul Mansur să distrugă şi speranţele studenţilor cărora Ie îndruma tezele. După ce studentul trudea vreme de doi ani la lucrare, când era aproape de sfârşit şi se legănă cu speranţa obţinerii unei diplome de masterat sau doctorat, doctorul Mansur descoperea întotdeauna în ea o greşeală esenţială, despre care îl informa liniştit şi tacticos, aşa cum ai bea un ceai de mentă. După aceea, urmărea calm chipul studentului disperat şi frustrat şi îi respingea politicos, dar hotărât, încercările insistente de a-şi apăra studiul. Când, în cele din urmă, disperarea punea stăpânire pe el şi se refugia în tăcere, doctorul Mansur ofta şi-i zicea sincer satisfăcut:

— Nu te împotrivi, fiule, mai avem în faţă cel puţin un an de muncă.

Anul acesta se repeta o dată sau chiar de două ori, după care doctorul Mansur îi recomanda studentului s-o ia de la capăt cu un alt îndrumător, întrucât el pur şi simplu nu este mulţumit de teza şi nu acceptă să-i fie menţionat numele pe coperta

ei. Rezultatul a fost că, în douăzeci de ani, doar patru studenţi au reuşit să ducă treaba până la capăt, înarmându-se cu multă răbdare, şi să obţină diploma de masterat sub îndrumarea lui. Tânărul medic care avea ghinionul să-i fie repartizat drept îndrumător doctorul Mansur primea condoleanţe sincere de la colegii săi, ca şi cum ar fi pierdut pe cineva foarte drag.

La câteva zile după numirea sa, doctorul Mansur l-a invitat pe Hisam să-l asiste la o operaţie chirurgicală. Încântat de atenţia pe care i-o arăta, Hisam şi-a sterilizat mâinile şi a intrat împreună cu doctorul în sală. Operaţia consta în extirparea vezicii biliare a unui biet ţăran din Al-Munufiyya. După ablaţie, doctorul Mansur i-a cerut lui Hisam să coase incizia. S-a concentrat cât a putut, şi-a controlat mâinile să nu-i tremure şi a cusut cât a putut mai bine. E adevărat ca s-a mişcat cam încet, dar n-a făcut nici o greşeală, era convins de asta.

După operaţie, doctorul Mansur l-a chemat pe Hisam în cabinetul său, l-a invitat să ia loc, şi-a aprins o ţigară şi i-a zis, privindu-1 cu calmul unui vânător încercat:

— Ascultă, Hisam, te superi dacă-ţi spun că n-o să fii niciodată un bun chirurg?

Luat prin surprindere, Hisam l-a întrebat ce vrea să zică, iar profesorul i-a spus că chirurgia este o chestiune ce ţine de simţire, înainte de-a fi un studiu, şi că, datorită experienţei sale îndelungate, poate să judece dacă cineva are sau nu acest simţ special. După ce l-a urmărit în timpul operaţiei, poate afirma că, din păcate, nu va ajunge niciodată un bun chirurg şi de aceea îi recomandă să se transfere la o altă secţie - de pildă, medicină internă sau dermatologie unde totul se bazează pe studiu. Hisam a încercat mai întâi cu vehemenţă, apoi cu disperare, să-l convingă pe doctorul Mansur că se află abia la începutul drumului, că va învăţa şi se va perfecţiona. Doctorul a ascultat

pledoaria lui Hisam până la sfârşit, fără să ridice nici o clipă capul, apoi i-a respins argumentele cu o singură frază scurtă, împingându-1 să se străduiască şi mai tare. În cele din urmă, doctorul s-a săturat de disperarea lui Hisam şi a pus capăt întâlnirii cu un ton politicos, manierat, liniştit:

— Vreau să aud cât mai curând că ţi-ai dat demisia. Îmi pare rău, dar fac lucrul ăsta în interesul tău.

*

„Câteva minute nu sunt de-ajuns ca să mă judece şi nimeni
n-are dreptul să mă constrângă să-mi dau demisia", şi-a zis Hisam liniştit şi a hotărât să-şi alunge vorbele doctorului Mansur din minte, ca şi când nu le-ar fi auzit. Cu toate astea, săptămâni în şir a continuat să se simtă tulburat ori de câte ori i se încredinţa ceva de făcut în timpul operaţiilor. Vorbele doctorului Mansur îi reveneau insistent în minte, mâinile nu-1 mai ascultau şi depunea eforturi extraordinare ca să nu tremure. In orice caz, din momentul incidentului, Hisam a renunţat să-l mai asiste pe doctorul Mansur în timpul operaţiilor, ba evita chiar să-1 întâlnească. Dacă-1 zărea pe coridor, intra într-un salon alăturat, prefăcându-se că e ocupat cu ceva, până când era sigur că a trecut. Odată i s-a părut că doctorul Mansur l-a văzut şi i-a zâmbit. Hisam îi asista numai pe ceilalţi doctori, dar a constatat cu uimire că toţi - fiecare în felul lui - se purtau urât cu el. La început a crezut că îl urase dintr-un motiv anume, însă foarte curând a observat că nu doar el este tratat aşa şi ca relaţiile dintre ei erau la fel de proaste: asistenta-şefă le dojenea întruna pe celelalte asistente, profesorii îi acuzau pe toţi - medici şi asistente - de ignoranţă şi neglijenţă, într-un

cuvânt, fiecare se străduia şi socotea de cuviinţă să dea în vileag ignoranţa celor mai mici în rang decât ei. Certurile aveau loc după o ierarhie neschimbată; dimineaţă, un profesor îi vorbea aspru unui lector şi-1 mustra de faţă cu toată lumea, pentru ca, după un ceas, acel lector să descopere o greşeală fatală comisă de un asistent, care la rândul său nu întârzia să-şi verse năduful pe un rezident sau pe o asistentă. Cum Hisam era cel mai neînsemnat din Secţia de chirurgie generală, potopul de umilinţe se spărgea întotdeauna în capul lui, dar - de teamă să nu se bage în vreun scandal care putea să ajungă Ia urechile profesorului Basiyuni - accepta umilinţele în tăcere, iar dacă cineva întrecea măsura, îi arunca o privire tristă, plină de reproş, şi zâmbea. Se gândea ca i-ar putea descuraja astfel pe cei care ar îndrăzni să se poarte urat cu el, dar rezultatul a fost exact invers: umilinţele au sporit şi a devenit calul de bătaie al secţiei - toţi ţipau la el, mustrându-1 pentru cel mai neînsemnat motiv, până şi asistentele care îi erau subordonate ierarhic şi pe care le-a surprins de mai multe ori dându-şi coate şi amuzându-se pe seama lui.

Lucrul acesta îl supăra atât de tare, încât a ajuns ca în fiecare seară, când se culca, să-şi pună perna pe cap şi să treacă în revistă cu amărăciune întâmplările din timpul zilei, îndemnându-se singur să aibă răbdare. „Toate astea se vor schimba. .. O să mă descurc mai bine, o să fiu primul la masterat şi atunci toţi o sa se gândească de două ori înainte să se poarte urât cu mine. Ba mai mult, n-o să mai îndrăznească nimeni sa mi se adreseze fără să-mi pună titlul în faţa numelui...[1]'

Dar, una peste alta, aceasta atmosferă otrăvită, încărcată de ură nu-1 împiedica pe Hisam să studieze. Citea mult despre fiecare caz, iar în timpul operaţiilor se concentra şi privea cu atenţie ce se întâmpla sub ochii lui, ca să-şi întipărească

totul în minte. Trebuia să se perfecţioneze. Încet-încet erorile de diagnostic s-au împuţinat şi s-a convins că - dacă va fi lăsat - va putea efectua numeroase operaţii cu succes.

Când s-a apropiat examenul de masterat, Hisam şi-a dat seama foarte bine că aceasta este şansa lui, aşa că s-a aplecat asupra cărţilor cu şi mai mult sârg, citind, străduindu-se să înţeleagă şi memorând. De multe ori îl prindea dimineaţa studiind, aşa că se mulţumea să facă un duş rece pentru a se înviora şi se ducea la spital fără să fi pus geană pe geană. A trecut examenul scris aproape fără nici o greşeală, a reuşit perfect la cel practic, iar la proba orală - ca de obicei - a câştigat admiraţia examinatorilor. Când s-a încheiat examenul, nu avea nici cea mai mică îndoială în privinţa rezultatului.

Din greşeală, sau cel puţin aşa a crezut Hisam, numele său nu a fost trecut în lista celor admişi. Nu şi-a făcut griji prea mari şi s-a dus la Biroul pentru problemele studenţilor, explicându-i situaţia directorului. Omul s-a purtat extrem de politicos cu el şi i-a comunicat personal notele pe care le obţinuse la examen. Hisam n-a mai comentat în nici un fel chestiunea, ci s-a îndreptat imediat spre cabinetul doctorului Basiyuni. A ciocănit în uşă repede şi puternic, a deschis-o şi a intrat. Doctorul Basiyuni citea. A intrat direct în subiect şi l-a anunţat cu glas răguşit, aproape gâfâind, încât s-a mirat şi el când l-a auzit:

— Am picat la examen...

— Felicitări! i-a răspuns doctorul fără să ridice ochii din carte.

Vreau să ştiu de ce am picat! a insistat Hisam.

— Ai picat pentru că nu meritai să treci, i-a răspuns profesorul pe un ton ce prevestea o izbucnire iminentă, mângăindu-şi perciunii cu degetele.

— N-am greşit nici la proba scrisă, nici la cea

practică, iar la oral...

— Ascultă, purceluşule, l-a întrerupt doctorul Basiyuni, crezi că n-am altceva de făcut decât să-ţi repet în fiecare zi acelaşi lucru? Ţi-am spus de o mie de ori că e o mare deosebire între examenul de chirurgie şi certificatul de şcoală primară. Nu îngăduim oricui i se năzare să ajungă chirurg, oricât de multe cunoştinţe ar avea. Ne interesează în primul rând caracterul şi morala. Ţi-am spus din capul locului că nu vei reuşi să intri în breasla noastră decât dacă o să-mi placi. Pricepi?

Hisam n-a mai scos un cuvânt.

— Acum du-te şi vezi-ţi de treaba ta, purceluşule!

Hisam a ieşit fără să mai stea pe gânduri şi şi-a reluat lucrul ca de obicei, dar în noaptea care a urmat, rămânând singur, l-a cuprins nu numai tristeţea, ci şi un sentiment de panică. Da, panică, acesta era cuvântul cel mai potrivit. A simţit pentru prima oară că inteligenţa lui - acel fundament temeinic pe care se bizuise întotdeauna cu încredere - nu-i mai putea fi de folos. Declaraţia deschisă a doctorului că „nu-i place de el“ (n-a spus aşa?) îi sporea tulburarea şi nu-şi dădea seama ce putea face pentru ca profesorul Basiyuni să-l placă.

Au trecut zile, săptămâni şi luni în care Hisam a continuat să lucreze în secţie cu aceeaşi perseverenţă, dar numai cu jumătate din mintea sa, fiindcă cealaltă jumătate era preocupată numai de găsirea răspunsului la întrebarea obsedantă, capitală, care nu-i dădea pace: ce-ar trebui să facă pentru ca doctorul Basiyuni să-l placă? Nefiind în stare să găsească singur răspunsul, s-a hotărât să-i întrebe pe cunoscuţi. A început cu mamă-sa. I-a povestit ce se întâmplase şi a întrebat-o cum să procedeze, dar ea a pus totul - spre surprinderea lui - pe seama colegilor care-1 invidiau din pricina superiorităţii lui şi a insistat să treacă în fiecare

noapte de şapte ori peste o căţuie aprinsă, pentru care aducea tămâie de la mormântul Doamnei Sukra (o sfântă bine-cunoscută, al cărei mormânt se află pe strada Al-Azhar[XLVIII]). Toate astea îl sâcâiau grozav pe Hisam, dar - pentru a o mulţumi pe mamă-sa şi a scăpa de gura ei - se supunea şi trecea de şapte ori pe deasupra fumului.

Timpul trecea şi nu mai rămăseseră decât vreo câteva luni până la cel de-al doilea examen de masterat (ultima lui şansă), aşa că Hisam a făcut eforturi disperate să afle cum ar putea intra în gratiile doctorului Basiyuni. A căutat să se apropie de fiecare profesor din secţie, încercând să-l prindă în cea mai bună dispoziţie, să rămână numai cu el şi să-1 descoase pe un ton prietenos şi implorator: „Aş vrea să învăţ din experienţa dumneavoastră, domnule doctor. Ce-aş putea să fac pentru a intra în graţiile doctorului Basiyuni?". Toţi zâmbeau şi-i dădeau acelaşi răspuns: „Profesorul nostru, doctorul Basiyuni, îi iubeşte pe toţi aceia care se dăruiesc sincer activităţii lor". Hisam îşi dădea seama că îl mint şi a trecut mai departe să-i descoasă pe colegii din alte secţii. S-a dus pe la Secţia de radiologie şi pe la Secţia de patologie, în căutarea unor vechi colegi de şcoală şi de facultate, cărora Ie-a adresat aceeaşi întrebare. Încet-încet, a ajuns să-şi expună problema şi în faţa unor medici pe care nici nu-i cunoştea. S-a apropiat de ei zâmbind, s-a prezentat, li s-a plâns de situaţia lui şi le-a adresat şi lor întrebarea: „Ce să fac pentru a-i fi pe plac doctorului Basiyuni?".

Nimeni nu ştie exact cum a găsit Hisam răspunsul, pentru că s-a petrecut pe neaşteptate. într-o zi, Hisam a intrat ca de obicei să-i prezinte doctorului Basiyuni lista operaţiilor, în mod

---

[XLVIII] Numele moscheii şi celei mai mari şi mai vechi universităţi religioase din Egipt şi din lumea musulmană în general, întemeiată în anul 972.

normal, această întâlnire dura câteva minute, însă de data aceasta Hisam nu s-a grăbit să plece. Dimpotrivă, a rămas în cabinet vreme de vreun ceas, aşa încât medicii din secţie, curioşi şi nerăbdători, au început să-şi facă semne, să şuşotească şi să se mire. Când a ieşit în sfârşit, chipul lui Hisam avea o expresie ciudată - un amestec de durere, epuizare şi uşurare. Nimeni n-a ştiut exact ce s-a întâmplat între Hisam şi doctor în ziua aceea, dar nu este mai puţin adevărat că nimeni n-a uitat întâlnirea aceea, care a reprezentat începutul schimbării. După aceea, Hisam a ajuns să intre în fiecare zi în cabinetul doctorului şi să petreacă împreună cu el vreme îndelungată. Când Hisam nu venea, doctorul trimitea pe cineva să-l caute. După câteva săptămâni, s-a zvonit că doctorul l-a luat pe Hisam să-l ajute la clinica sa privată, ceea ce nu mai făcuse cu un rezident de ani de zile.

De atunci, Hisam a devenit singura persoană care cunoştea toate întâlnirile şi programul doctorului Basiyuni. Dacă voiai să ştii în ce spital operează doctorul în ziua următoare sau dacă se află într-o dispoziţie potrivită ca să-i adresezi vreo cerere, trebuia să-1 întrebi pe Hisam şi numai pe el. Iar Hisam nu mai era nevoit să suporte umilinţele nimănui, pentru simplul motiv că nimeni nu mai îndrăznea să-l umilească.

Ba chiar cu toţii - mari şi mici - au început sa se poarte prietenos cu el, încercând să-i intre în graţii. Până şi doctorul Mansur a ajuns să-l caute în fiecare dimineaţă pentru a-1 saluta. Mai mult decât atât, i-a propus de mai multe ori să-1 asiste la operaţii, dar Hisam găsea de fiecare dată câte o scuză, pretextând că era tot timpul ocupat cu Paşa[XLIX] (adică cu Basiyuni). Când îi auzea

[XLIX] Cuvânt de origine turcească, intrat în limba arabă cu semnificaţia sa istorică, dar mai ales în dialectul egiptean, unde a căpătat conotaţii specifice. Aici este folosit cu sensul de

răspunsul neschimbat, doctorul clătina din cap, de parcă ar fi înţeles cât de ocupat era. Hisam dobândi curând faima unui rezident foarte sever, care nu acceptă nici o neglijenţa în privinţa obligaţiilor de serviciu. După ce le muştruluia bine pentru greşelile săvârşite, le reţinea asistentelor - oricine ar fi fost ele - salariul pe câteva zile. Când se întâmpla să greşească un medic important din secţie, Hisam se uita la el zâmbind (cu politeţe şi superioritate) şi-l întreba numai: „Credeţi că Paşa ar fi mulţumit de ce aţi făcut?". întrebarea asta îi tulbura până şi pe cei mai calmi şi mai severi dintre ei.

Când s-a prezentat a doua oară la examenul de masterat, Hisam n-a mai rămas închis în casă cu cărţile, aşa cum făcuse prima oară, şi totuşi a reuşit şi s-a găsit trecut în fruntea listei. Chiar înainte de afişarea rezultatului, doctorul Basiyuni l-a felicitat, zicându-i: „Bravo, purceluşule! Eşti primul!". Hisam a zâmbit şi s-a înclinat, gesturile şi zâmbetul său fiind de cu totul altă natură. „Vă sunt dator pentru toate, Paşa” a răspuns.

Colegii şi profesorii s-au întrecut să-1 felicite pe Hisam, însă când a sosit momentul să fie numit pe post, administraţia universităţii l-a anunţat că nu există nici un post liber, ceea ce i-ar fi putut distruge viitorul. De îndată ce a aflat lucrul acesta, dimineaţă la prima oră, a şi pus mâna pe telefon, câutându-1 pe doctorul Basiyuni acasă (lucru pe care nu mai îndrăznise să-1 facă nimeni până atunci). Doctorul Basiyuni a înţeles cum stăteau treburile şi a luat imediat legătura cu cei de care depindea rezolvarea chestiunii, aşa că în aceeaşi zi, înainte de amiază, Hisam a primit ştirea numirii sale ca lector la Secţia de chirurgie generală.

Lucrul ăsta s-a întâmplat acum vreo doi ani sau poate chiar mai mult. Acum medicul Hisam

---

„şef”.

lucrează la teza de doctorat sub îndrumarea doctorului Basiyuni. Noi, colegii lui de demult, suntem mândri de succesele lui şi deseori îl vizităm la Secţia de chirurgie generală, unde petrecem împreună clipe plăcute şi depanăm amintiri. Totuşi, în ciuda fericirii pe care o afişează în timpul întâlnirilor noastre, în ciuda afecţiunii pe care i-o purtăm şi a mândriei pe care o simţim datorită prieteniei cu el, uneori avem impresia că s-a schimbat ceva la vechiul nostru coleg, dar alungăm numaidecât gândul ăsta din minte.

„Noi le-am acoperit lor ochii”[L]

Cine nu-1 cunoaşte pe domnul Gooda? Fără îndoiala că cei mai mulţi dintre noi îl cunosc. Cine n-a fost coleg de scoală sau de serviciu cu domnul Gooda l-a întâlnit fără doar şi poate în aglomeraţia din autobuz sau l-a văzut cu siguranţă ţinând o pungă mare, de plastic la subsuoară şi aplanând vreo ceartă izbucnită la coadă la magazinul cooperatist sau poate a ascultat conferinţa despre meciurile de fotbal pe care o ţine la cafenea vineri seara, în fiecare săptămână.

Cel puţin unul dintre noi l-a văzut pe domul Gooda în timpul plimbării sale de dimineaţă, însoţit de cei trei copii ai săi, ducându-i pe fiecare la şcoala lui şi grăbindu-se apoi să ajungă la slujba lui de funcţionar la Departamentul de monitorizare din Ministerul Planificării.

În orice caz, eu scriu doar pentru cei care îl cunosc pe domnul Gooda, fiindcă cei care nu l-au cunoscut nu pot să înţeleagă sensul vorbelor mele.

*

Nu i-a fost niciodată ruşine de pantofii lui. Erau din pânză, dar el pretindea întotdeauna că acest gen de pantofi ar fi cel mai confortabil pentru picioarele lui. Ba, uneori, domnul Gooda se mira de faţa cu alţii cum de suporta ceilalţi oameni pantofii din piele pe o caniculă ca asta.

[L] Expresie din Coran, sura „Ya-Sm” v. 9: „Şi Noi am ridicat în faţa lor o stavilă şi în spatele lor o stavilă şi Noi le-am acoperit lor ochii astfel încât să nu vadă”

Datorită strădaniei soţiei sale, Buseyna, pantofii erau întotdeauna aproape eleganţi.

Adevărata lui problemă erau cămăşile, căci avea doar trei, pe care trebuia să le tot schimbe în cursul săptămânii, iar singura lui cămaşă albă era destul de ponosită. Dacă ar fi fost ruptă, domnul Gooda ar fi renunţat la ea, dar era numai ponosită, aşa cum arată o pânză uzată din care încep să se iţească şi să atârne fire mici. în unele zile plumburii, întunecoase, domnul Gooda era totuşi nevoit să îmbrace această cămaşă albă, aşa cum s-a întâmplat şi joia trecută.

În dimineaţa acelei zile, purtarea domnului Gooda era complet schimbată.

S-ar putea să pară exagerat, dar acelora care nu cunosc efectul unei cămăşi ponosite asupra comportamentului uman le pot spune că domnul Gooda i-a salutat pe colegii săi aproape în şoaptă în dimineaţa aceea, iar când a comandat cafeaua, a zis cu jumătate de glas: „Dacă eşti drăguţ, o cafea potrivită, Barei!“, în loc să strige cu voce tare, ca în restul zilelor: „Barei, una potrivită!“.

Trebuie să mai spun că domnul Gooda şi-a petrecut cea mai mare parte din zi la biroul său, prefăcându-se a fi foarte ocupat cu studierea unor dosare lipsite de orice importanţă. Apoi a răspuns aproape monosilabic la întrebările şi flecărelile colegilor, înclinând să fie mai tot timpul de acord cu părerile lor. Nici chiar meciurile de fotbal - subiectul său preferat - nu i-au mai stârnit interesul în dimineaţa aceea. Domnul Gooda se simţea neînsemnat şi, din pricina stânjenelii exagerate, nu ştia ce să facă cu mâinile: uneori le punea pe birou, alteori le arunca în lături, iar în cele din urmă le-a dus la piept, rămânând aşa până Ia sfârşitul zilei. Nimeni nu ştia de ce se lasă domnul

Gooda dominat de o dorinţă irezistibilă de-a cerceta atent îmbrăcămintea colegilor săi, iar când a observat înfăţişarea ponosită a unuia dintre ei, a simţit o uşurare ascunsă, vinovată.

A fost o zi cu adevărat grea şi s-ar fi putut - subliniez, s-ar fi putut - scurge fără să-i sporească îngrijorarea şi suferinţa, dar se pare că această lume este guvernată de legi strâmbe, căci pe la unu a intrat în Departamentul de monitorizare un tânăr elegant şi suplu, care nu părea să fi trecut de treizeci de ani, şi s-a îndreptat spre biroul domnului Gooda. Căra un teanc de hârtii pe care voia să le ştampileze — iar ştampilarea hârtiilor era treaba aproape de căpătâi a domnului Gooda. Aşa cum proceda de obicei, a scos tacticos ştampila din sertarul biroului, pregătindu-se să o aplice pe harţii. Apoi domnul Gooda a reflectat îndelung la tot ce făcuse tânărul şi a ajuns la concluzia că acesta aparţinea acelei categorii de bărbaţi care au în înfăţişarea lor ceva vag feminin, ceva lipicios pe care nu-1 observăm la prima vedere, dar care nu întârzie să iasă la iveală când unul dintre ei întreabă de preţul stofei sau face caz de priceperea lui la gătit sau la cumpărat fructe sau pierde mai mult timp decât ar fi necesar cu lustruirea ochelarilor. Ca să nu mai lungim vorba, domnul Gooda a terminat rapid de ştampilat hârtiile, iar tânărul s-a dovedit a fi simpatic şi prietenos — aşa cum sunt în mod obişnuit bărbaţii din această categorie - şi între cei doi s-a înfiripat o conversaţie plăcută, ce a durat preţ de câteva minute, după care tânărul a dat să plece, dar domnul Gooda a insistat să-l mai reţină. Tânărul s-a aşezat din nou pe scaun, chipul său luând o expresie de căldură şi prietenie, apoi i-a oferit domnului Gooda o ţigară străină, pe care el a acceptat-o recunoscător, fumatul adăugând o plăcere în plus atmosferei agreabile. O senzaţie de căldură s-a strecurat în inima domnului Gooda,

care a uitat de cămaşă şi şi-a luat mâinile de la piept, găsind şi pentru ele un loc pe scaun. Apoi, dornic să pară cât mai prietenos, domnul Gooda s-a prefăcut a-1 căuta pe bufetier pentru a comanda ceva pentru bei[LI]. Dar brusc, tânărul a fost cuprins de una din manifestările sale feminine şi s-a trezit strigând:

— O clipă, Gooda bei!

S-a ridicat de pe scaun, s-a apropiat de domnul Gooda şi a privit insistent într-un anumit punct de pe cămaşa acestuia. Apoi, fără să scoată o vorbă, a întins degetele subţiri şi delicate, a rupt un fir din cămaşa albă, s-a uitat la domnul Gooda şi a zâmbit inocent.

[LI] Cuvânt de origine turcească, intrat în limbajul colocvial egiptean cu sensul de „domn", dar situat mult sub demnitatea pe care o presupune cuvântul „paşă".

Tânărul nu intenţionase nimic prin acest gest. Aşa era el obişnuit - să întindă mâna spre veşmintele celorlalţi oameni pentru a încheia un nasture rămas deschis sau pentru a culege o scamă sau a rupe un firicel din ţesătură. Pur şi simplu îi plăcea ca toate lucrurile să arate aşa cum se cuvine. Nu putea suporta cu nici un chip să vadă un guler îndoit sau o cravată legată strâmb. Ba uneori, când observa o frunzuliţă agăţată în părul interlocutorului său - oricine ar fi fost acesta - întindea braţul, apropia capul bărbatului şi insista să caute pană ce găsea frunza vinovată şi o arunca deoparte. Abia atunci ofta uşurat şi-l întreba pe interlocutor cu un ton extrem de politicos:

— Ce spuneaţi?

Aşa era tânărul acesta. Nu se aştepta ca un firicel neînsemnat să provoace tristeţea cuiva. De fapt, domnul Gooda nu s-a arătat deloc afectat de faţă cu tânărul. Numai după aceea - când a aşteptat îndelung autobuzul în staţie, ridicând ziarul ca să-şi apere capul chel de dogoarea soarelui şi când a izbutit, graţie experienţei sale, să sară în autobuz şi să facă loc pentru trupul său mătăhălos - a simţit o senzaţie apăsătoare, care i se furişa încet-încet în piept, făcând grijile să se prelingă, să se reverse şi apoi să-l copleşească. Ajunsese la patruzeci de ani, era funcţionar în Departamentul de monitorizare din Ministerul Planificării, sarcina lui principală fiind aceea de a ştampila hârtiile, şi trecerea anilor îl învăţase că multe dintre ele sunt total inutile şi lipsite de cea mai mică importanţă.

Se întâmpla deseori ca domnul Gooda să-şi zărească colegii de şcoala în maşini luxoase sau să citească despre ei în ziare şi, când se întâlnea cu cei care avuseseră parte de un succes strălucit,

întotdeauna îşi dorea ca unul dintre ei să-l trateze cu aroganţă şi insolenţă, ca unul dintre ei să-l ia peste picior sau să-1 ironizeze pentru sărăcia şi eşecul lui, oferindu-i un motiv rezonabil ca să-şi verse invidia pe care o strânsese în piept. Dar aşa ceva nu s-a întâmplat niciodată. Aceştia îl tratau cu toată bunăvoinţa şi simpatia, se întindeau la vorbă cu el, se amuzau de glumele lui, îl ascultau cu interes... întocmai ca în poveştile despre sultanul cel bun la suflet care-şi opreşte alaiul în drum şi aleargă să consoleze un copil înlăcrimat sau o văduvă sărmana. Astfel, domnul Gooda s-a lăsat copleşit cu desăvârşire de grijile lui.

Trebuie să recunosc că povestea cu chioşcul de ţigări era una foarte simpatică şi că domnul Gooda obişnuia s-o spună la cafenea pentru a stârni râsul prietenilor, că tuturor le plăcea această poveste şi că deseori îl provocau s-o repete pentru a se amuza. Atunci se simţea căzând în extaz: trăgea un fum zdravăn de ţigară şi se pornea să le-o depene iar şi iar, dar de-acum învăţase sa se concentreze ca un maestru asupra celor mai hazlii momente ale ei, pentru ca prietenii sa se bucure, să râdă zgomotos şi să se amuze copios. Domnul Gooda râdea şi el laolaltă cu ei.

De data asta, domnul Gooda şi-a amintit povestea cu chioşcul, dar n-a mai găsit nimic amuzant în ea. Dimpotrivă, l-a cuprins un sentiment de jena şi durere amintindu-şi de ziua când soţia lui s-a străduit să-l convingă ca cei mai mulţi milionari au început ca vânzători de ţigări sau dulciuri. Şi-a adus aminte că, după multe eforturi şi insistenţe, reuşise să obţină un chioşc de ţigări într-o periferie a oraşului Cairo şi că ieşea cu teancurile de cartuşe de ţigări şi cutii cu biscuiţi de jur împrejur, pentru a scăpa de chioşcul din metal care se încingea până lua foc în văpaia soarelui, în timp ce el stătea înăuntru, aşteptând

clienţii şi bogăţia.

La sfârşit, şi-a mai adus aminte cum - după trei luni în cap - a descoperit că fusese păcălit şi că în zonă nu existau nici un fel de clienţi. Şi când amintirile l-au purtat până în ziua cu pricina, domnul Gooda a constatat că ajunsese acasă.

Nimic nu lăsa să se vadă pe chipul lui că ar fi fost deprimat. De cum a intrat în casă, s-a dezbrăcat şi a început să se joace ca de obicei cu copiii. Cum îl iubea cu osebire pe Şerif - cel mai mic dintre ei domnul Gooda l-a apucat de picioruşe, ridicându-1 de câteva ori până ce-a atins tavanul cu mânuţele şi a izbucnit în hohote de râs. Apoi s-a dus la bucătărie, interesându-se de mâncare, şi a glumit cu soţia, pişcând-o de mai multe ori. Era o stare cu totul obişnuită.

Un singur lucru pe care l-a făcut domnul Gooda a părut ciudat. S-a întâmplat după dejun, când s-a retras împreună cu Busayna în dormitor să se culce puţin. Aerul era încins, sufocant. Sudoarea curgea de pe amândoi, dar - în pofida căldurii şi a faptului că nu obişnuia să se culce cu ea după-amiază, în ziua aceea s-a simţit tentat şi a invitat-o, lipindu-se de ea. Cum era firesc, ea a încercat să refuze: „Sunt obosită, Gooda, şi e atât de caid...” Dar Gooda a insistat până ce a acceptat şi s-a aruncat peste ea, aşternându-se pe treabă - într-o întâlnire fierbinte şi violentă - până ce s-a pierdut şi s-a scufundat, finalizând totul cu o performanţă straşnică şi copioasă. Busayna îl cunoştea foarte bine - ştia că nu se purta aşa decât dacă era foarte fericit sau trist.

Când a terminat, domnul Gooda s-a ghemuit obosit pe-o parte, acoperindu-şi capul cu perna, dar n-a reuşit să adoarmă. Câteva minute s-au scurs în tăcere, după care s-a foit, schimbându-şi poziţiei în pat, însă tot n-a fost chip să adoarmă. Oftând adânc, Busayna s-a hotărât să-l tragă de limbă:

— Ce-i cu tine, Gooda?

Ar fi vrut să-i vorbească despre multe lucruri, dar a preferat să tacă.

— De ce nu răspunzi? l-a întrebat ea. N-ar fi normal ca eu să dorm şi să te las pradă tulburării...

— E felul cum arăt, Busayna... Nu arăt deloc aşa cum s-ar cuveni...

La început n-a auzit ce-a spus, dar după ce Gooda a repetat, a înţeles.

— Ca să fiu sinceră, nu pricep despre ce-i vorba..., a murmurat ea.

— E vorba de îmbrăcămintea mea, care este veche peste măsură... şi mizerabilă... Mai ales cămăşile... Cea cu care am fost îmbrăcat astăzi e o ruşine...

Se aşteptase să-i răspundă orice, dar în nici un caz ca ea să râdă. Busayna a izbucnit într-un râs ce se revărsa în hohote care nu s-au mai oprit până când patul de sub ei a pornit să se zgâlţâie. Uimirea domnului Gooda s-a preschimbat brusc într-o supărare fără margini.

— Ce te-a apucat să râzi aşa? a ţipat. Eu îţi spun că nu mai am ce să pun pe mine şi tu râzi?

— Râd ca să te ajut să-ţi dai seama ce comoară e nevasta ta...

Domnul Gooda tot n-a priceput mare lucru, dar ea a continuat pe un cu totul alt ton:

— Înseamnă că Domnul te iubeşte, de vreme ce ai avut parte de mine...

— Ce vrei să zici?

— Dragul meu domn Gooda, şi eu ştiu de multă vreme că n-ai cămăşi. Tocmai de aceea, m-am înscris într-o asociaţie de ajutor reciproc. Joia viitoare, cu voia lui Allah, mergem împreună la Port Said[LII] ca să-ţi cumperi lucrurile de care ai nevoie. Acum ai priceput?

[LII] Oraş-port egiptean, situat în partea de nord a Canalului Suez, care a fost multă vreme o zonă liberă de taxe.

Din joia aceea şi până în cea următoare zilele s-au scurs încărcate de emoţie. Dar domnul Gooda era un om înţelegător. E adevărat că visa la ziua aceea de joi. Fără voia lui, i se ivea pe buze un zâmbet când tandru, când nefericit. Se vedea plimbându-se pe culoarele departamentului îmbrăcat în cămaşa nouă şi elegantă, dar în acelaşi timp îşi dădea foarte bine seama că va trebui să plătească un an întreg - un an întreg în care i se vor reţine ratele din salariu - pentru acea zi. Tocmai de aceea, domnul Gooda s-a gândit la toate, nelăsând nimic la voia întâmplării. Ce-o să cumpere din Port Said, unde anume o să se ducă şi cum o să trateze cu vameşii? Ba se întrebase şi în ce buzunar să pună banii car. aveau să plece. Domnul Gooda s-a gândit la zeci de amănunte şi le-a întors pe toate feţele până şi-a rânduit totul în cap, aşteptând doar ceasul punerii lor în aplicare.

Miercuri, i-a anunţat pe colegii din Departamentul de monitorizare că în ziua de joi nu va veni la serviciu. Când l-au întrebat care-i motivul, s-a apucat să răsfoiască dosarul din faţa lui. în cele din urmă a catadicsit să le răspundă din vârful buzelor, ca şi când chestiunea nu l-ar fi privit:

— Ei, nimic deosebit... Ştiţi, mă bate gândul să mă reped mâine până la Port Said...

În mai puţin de jumătate de oră, vestea plecării domnului Gooda la Port Said s-a răspândit în întregul departament şi funcţionarii l-au asaltat cu fel de fel de cereri: care cămăşi, care ciorapi, care cosmeticale. Domnul Gooda ştia foarte bine că nu le va cumpăra aceste lucruri, cu toate astea n-a refuzat pe nimeni. îi asculta şi le răspundea cu acel aer de importanţă de care fusese privat vreme îndelungată:

— Cu voia lui Allah... Domnul să mă ajute să-mi

aduc aminte...

S-a simţit nespus de fericit când a intrat în biroul domnului Aluba, directorul departamentului, şi l-a întrebat daca doreşte ceva din Port Said.

Domnul Gooda nu şi-a putut stăpâni bucuria când şeful lui i-a spus pe un ton plăcut şi gentil:

— Înainte de toate, îţi urez să te întorci sănătos, Gooda. Ştii, există un fel deosebit de ciocolată ,care-i place foarte mult soţiei mele. Ştii cum sunt doamnele, Gooda...

Apoi Aluba a râs uşor şi a tuşit tare pentru a-şi recapătă sobrietatea.

În miercurea de dinaintea plecării, domnul Gooda era încă un personaj important, dar noaptea, când s-a strecurat în pat, l-a cuprins un sentiment ciudat, lipsit de orice logică, ba chiar prostesc, care-i spunea că nu va mai pleca la Port Said. Totul fusese pregătit: avea banii necesari, ba studiase chiar şi preţurile. Aşa că a doua zi o să se ducă! Ce l-ar mai fi putut împiedica? Dar gândul acela negru îi stăruia în minte şi numai cu foarte mare greutate a reuşit să scape de el şi să adoarmă. Dimineaţă, când s-a trezit, a simţit din nou o teamă confuză când a numărat pentru ultima oară banii. în cele din urmă, a îndoit teancul de bancnote şi l-a vârât în buzunarul pantalonilor, asigurându-se că banii au ajuns până în fund. Când şi-au ocupat locurile în autobuzul care trebuia să-i ducă Ia Port Said, Busayna a început să murmure „Al Fatiha" — prima sura din *Coran.*

De îndată ce au ajuns la Port Said, domnul Gooda s-a apucat sa ducă la îndeplinire planul stabilit. îşi notase lucrurile pe care voia să le cumpere pe un petic de hârtie, iar pe un altul scrisese numele magazinelor, aşa încât n-a fost nevoit să colinde prea mult împreuna cu soţia şi pe la amiază terminaseră deja de făcut cumpărăturile: câteva obiecte casnice pentru Busayna, iar pentru el cămăşi noi - una dintre ele cu dungi verticale

albe şi roşii, deosebit de elegantă.

Aproape de intrarea unui bloc modern, soţii au găsit un Ioc mai ferit, unde domnul Gooda s-a dezbrăcat pentru ultima
oara de cămaşa albă ponosită, punându-şi în loc una nouă, iar Busayna a reuşit să ascundă în faldurile veşmintelor alte două cămăşi. Astfel, le mai rămăsese doar o singură cămaşă, pe care domnul Gooda o ţinea în mână, pregătindu-se să intre în vama. Dar mai întâi trebuiau să aştepte la o coadă lungă să le vină rândul la control.

Când au ajuns lângă vameş şi s-au aflat la câţiva paşi de control, Busayna s-a apropiat de soţul ei, şoptindu-i ceva la ureche, şi imediat domnul Gooda a rostit *basmala* cu glasul puţin tulburat, după care s-a pornit să repete cu o evlavie sinceră, ţinând în mână cămaşa cea nouă: „Şi Noi am ridicat în faţa lor o stavilă şi în spatele lor o stavilă şi Noi le-am acoperit lor ochii astfel încât sa nu vadă“. Şi Noi le-am acoperit lor ochii... astfel încât să nu vadă...

Domnului responsabil cu aerul condiţionat în sală

Domnule responsabil cu aerul condiţionat în sală, fii atent ca încep povestea:

Povestea mea, domnule responsabil cu aerul condiţionat în sala, este o poveste arăbească fără perdea, care nu ţine seama de normele bunăcuviinţei. Toţi domnii şi toate doamnele din sala se vor înfuria când o să vorbesc, inimile lor vor arde de mânie. De aceea te rog, domnule responsabil cu aerul condiţionat în sală, să apeşi din când în când butonul comenzii de răcire.

Iar dumneata, domnule inginer de sunet, când o să încep să vorbesc, încearcă să distragi atenţia ascultătorilor de la mine, dă-le o muzică zgomotoasă, cât mai tare!

Dumneata, dragul meu clovn, va trebui să-i faci să râdă pe cei care se înfurie. Trânteşte-te şi rostogoleşte-te pe podea sau mergi în mâini! Iar dacă va fi nevoie, clovnule, scoate un răget de măgar! Esenţial este să domnească buna dispoziţie şi să se risipească mânia.

Doamnelor şi domnilor,

Povestea mea se referă la neşansa, la ghinionul blestemat ce aduce pe lume un copil nevinovat cu trupul strâmb sau cu chipul desfigurat, la soarta nedreaptă ce stârneşte disperarea în inima bună a tatălui care şi-a pierdut fiul în floarea tinereţii, ce sădeşte cancerul în trupul bărbatului care izbândeşte în viaţă.

Un astfel de destin negru a vrut ca Jenin să fie un oraş arab. Dacă un oraş cum este Jenin s-ar fi aflat în Elveţia, daca grădinile lui de portocali ar fi fost acoperite de fulgii albi de nea din Europa,

dacă numeroasele sale moschei ar fi fost biserici catolice, dacă locuitorii săi ar fi aparţinut unei rase albe superioare, dacă - Allah Preamăritul să mă ierte! - Jenin n-ar fi cunoscut psalmodierea *Coranului* şi împlinirea celor cinci rugăciuni zilnice, nu i s-ar fi întâmplat ceea ce i s-a întâmplat. Dar soarta oarbă a vrut ca Jenin să fie un oraş arab şi nu s-a mulţumii doar cu această umilinţă, ci l-a mai făcut pe deasupra şi oraş palestinian. Apoi - colac peste pupăză - aceeaşi soartă i-a stabilit locul pe Malul de Vest, exact pe linia de graniţa cu onoratul stat evreiesc. Allah Preaînaltul şi Preaputernicul mărturiseşte - aşa cum pot mărturisi şi rapoartele serviciilor de informaţii - că nici unul din locuitorii oraşului Jenin nu a săvârşit acte de violenţă. Jenin este un oraş mic, o casă mare cu locuitori paşnici.

Ţărani buni, pricepuţi la cultivarea portocalilor, căci nici nu ştiu să facă altceva, care ţin la rugăciunea din ziua de vineri şi cărora le place *araqul*[LIII]*,* adică răchia...

Nu s-a întâmplat niciodată să se audă vreo vorbă răstită sau urâtă ieşind din gura vreunui locuitor al oraşului Jenin. Chiar şi în zilele nebuniei — când gândurile negre despre Israel alergau ca nişte otrăvuri prin venele lumii arabe şi arabii se îmbătau cu poveşti despre eliberarea Palestinei, socialism şi naţionalism sau alte inepţii de genul ăsta Jenin a rămas la fel, iar locuitorii oraşului şi-au văzut, ca întotdeauna, de cultivarea portocalilor, căci numai asta ştiu să facă - să-i planteze şi să le culeagă fructele.

[LIII] Băutură alcoolică obţinută prin distilarea, în principal, a curmalelor sau strugurilor. Cuvântul a ajuns şi în limba română, în varianta *rachiu / răchie,* prin intermediul limbii turce.

Adevărul este că această purtare frumoasă i-a impresionat atât de mult pe conducătorii evrei, încât s-au gândit de multe ori să le ofere vecinilor paşnici o mare recompensă şi lucrul acesta era cât pe ce să se întâmple, dacă nu ar fi survenit evenimentele regretabile, extrem de regretabile, pe care le-a cunoscut oraşul Jenin în primăvara anului 1967.

Domnule responsabil cu aerul condiţionat în sală, mai rece cu un grad, te rog...

Am să vă povestesc ceea ce s-a întâmplat pe neaşteptate, în luna mai 1967, oraşul Jenin a decis să intre în război. Vă rog să vi-i imaginaţi, domnilor, pe cultivatorii de portocali luând armele la spinare pentru a porni la război. împotriva cui? A statului Israel! Fără îndoială că soarta ironică îl împinge pe om să se ducă de bunăvoie la pieire...

Tăvăleşte-te pe jos, clovnule!

Primele zile din luna iunie 1967. Criza se acutizează şi se generalizează. Războiul este pe buzele tuturor. Şi, într-o zi teribila ca soarele şi semeaţă ca munţii înalţi, armata iordaniană răsuflă adânc, apoi ridică armele puternice şi intră în oraşul Jenin[LIV]. Aşa era planul - întrucât Jenin se afla pe linia frontului, armata iordaniană trebuia dislocată în oraş pentru a-1 apăra. Jenin nu va uita niciodată ziua aceea. „Bine aţi venit, eroi ai Iordaniei!" Pancartele mari atârnau mândre, în

[LIV] Din 1948 până în 1967, teritoriile palestiniene de la est de linia stabilită prin armistiţiul cu Israelul şi Malul de Vest al Iordanului s-au aflat sub administraţia iordaniană.

aşteptarea armatei. Oamenii se adunaseră buluc pe uliţele înguste - unii stăteau jos, alţii nu-şi găseau locul din pricina agitaţiei şi urcau gâfâind până pe coama dealului înalt, de unde se întorceau cu veşti tulburătoare: „Eroii vor fi aici într-o jumătate de oră...“, „Probabil că acum sunt la marginea oraşului..."

Femeile, la rândul lor, au fost mai ocupate ca niciodată în ziua aceea. Şi cum să nu fie, când eroii sosesc după un drum greu şi trebuie să găsească ceva de-ale gurii - atât mâncare, cât şi băutură. Aşa că au pregătit peste noapte nenumărate sandviciuri, felurite plăcinte, caserole cu fel de fel de mâncăruri, alături de şiruri de sticle cu *araq* învelite în frunze de palmier.

Până şi copiii din Jenin aşteptau cu mare nerăbdare şi interes sosirea armatei iordaniene. Aveau motivele lor să fie atât de nerăbdători, pentru că era prima oară în viaţă când aveau ocazia să vadă o armată adevărată, în carne şi oase, precum şi puştile - o armată faţă de care oştile de la Metro-Goldwyn-Mayer sunt nişte grămezi de jucării vechi şi uzate.

Ce minunat e dansul acesta, domnule inginer!

Armata iordaniană a sosit la ora unu, imediat după prânz. De cum s-a ivit primul soldat la intrarea în Jenin, de cum s-au zărit uniforma verde şi insigna lui strălucitoare de aramă, s-a dat semnalul - un semnal magic, care a făcut să răbufnească sentimentele ce aşteptaseră de dimineaţă şi în acelaşi moment să izbucnească, într-o singură explozie, chiotele femeilor, aplauzele, cântecele patriotice şi larma generală. O ploaie de flori adevărate s-a revărsat peste capete în semn de salut. Sosiseră eroii să apere Jenin şi întregul oraş îi îmbrăţişa. Toţi cântau şi făceau semne, nimeni nu se sfia să-şi exprime sentimentele, căci era un moment cu adevărat unic, ce nu lăsa loc pentru

nici o reţinere. Ovaţionau până şi bătrânii şi oamenii de vază ai oraşului. Fiecare locuitor ţinea ca salutul său să ajungă la soldaţi, ca şi cum ar fi fost singurul. Ca să spunem întregul adevăr, armata iordaniană merita o astfel de primire caldă. Formaţii care inspirau respect şi teamă, arme negre lucind în soare, gata de atac, şi-apoi bărbaţii - adevăraţi bărbaţi: trupuri puternice şi musculoase, mustăţi arăbeşti, pe care şoimul poate poposi fără nici o teamă. Ce mai încoace şi încolo - întregul tablou exprima forţă. Când s-a ivit primul tanc, nimeni nu şi-a mai putut stăpâni sentimentele şi lumea a dat năvală, căţărându-se care cum putea pe zidurile de oţel. Capacul tancului s-a ridicat şi dinăuntru s-au ivit luptătorii râzând, primind îmbrăţişări şi sărutări.

În câteva minute, întregul convoi militar s-a destrămat, iar soldaţii s-au lăsat prinşi, alături de locuitorii oraşului, într-o manifestaţie furtunoasă, de nestăvilit. Toţi bărbaţii în putere s-au întrecut să-i poarte pe umeri pe eroii Iordaniei, mulţimile s-au revărsat pe străzile oraşului şi în cele din urmă au ajuns la Geamia cea Mare (cea mai impozantă dintre moscheile oraşului Jenin). Predicatorul nu putea rămâne mai puţin entuziast, văzând aici o ocazie unică de a-şi exprima zelul, aşa că le-a cerut celor prezenţi să se aşeze în rânduri pentru a împlini o rugăciune, fără ca nimeni să-şi pună întrebări legate de semnificaţia ei religioasă, apoi a rostit o predică aprinsă în faţa mulţimii, fiecare dintre cei prezenţi reţinând pasaje întregi din ea pentru a le repeta copiilor săi în anii care vor urma. A vorbit mai întâi despre *Muhajirin*[LV] şi despre Anser[LVI], a trecut apoi la semnificaţia

---

[LV] Însoţitorii Profetului Muhammad, care l-au urmat în migrarea sa de la Mekka la Medina (622).
[LVI] Sprijinitorii iniţiali din Medina ai Profetului Muhammad

Jihadului[LVII] în Islam, iar când a ajuns la versetul care spune „Dacă îl veţi ajuta pe Allah, şi El vă va ajuta pe voi“[LVIII], situaţia a scăpat de sub control şi mulţimea participanţilor la rugăciune s-a transformat într-un adevărat vulcan, răsunând ovaţii şi strigătul *„Allahu Akbar*[LIX]*”!*

Ce mai, a fost o zi mare în viaţa oraşului Jenin! Entuziasmul nu s-a stins până seara, doar s-a mai potolit puţin. Comandantul iordanian, pe care-1 numeau Ofiţerul Comandant (căci acesta era gradul lui), s-a întâlnit cu bătrânii şi cu oamenii cei mai de vază din Jenin ca să stabilească măsurile ce se impuneau pentru apărarea oraşului. Au vorbit despre cele câteva tunuri vechi, ruginite, instalate pe coama dealului şi întâlnirea s-a sfârşit destul de repede, bătrânii au plecat radioşi, exprimându-şi încrederea şi prevestind victoria iminentă.

Aşa a trăit, domnii mei, oraşul Jenin ziua de 4 iunie 1967, tar în noaptea de 4 spre 5 iunie, locuitorii oraşului s-au bucurat - doar trebuiau să se bucure, nu-i aşa? - de un somn liniştit, fără nici un fel de griji. Dimineaţă, când s-a anunţat izbucnirea războiului, oamenii au primit veştile despre lupte cu moralul ridicat şi cu un optimism de neclintit. Cum s-ar fi putut teme cineva? Cum s-ar fi putut gândi cineva - chiar şi pentru o singură clipa - la o victorie parţială sau Ia o batere în retragere? Când aceea trebuia să fie ziua victoriei? Ziua victoriei - în care mâna lui Allah trebuia să ne călăuzească, astfel încât să-i strivim. în această zi

---

[LVII] Lupta sfântă - concept susceptibil de interpretări diferite, de la participarea la lupta armată până la strădania şi efortul de autoperfecţionare, stăpânire de sine, etc.

[LVIII] *Coranul,* sura „Aal Imran“ („Neamul lui Imran"), v. 160.

[LIX] „Allah este (cel mai) Mare" - expresie rostită de musulmanii de pretutindeni când pornesc la înfăptuirea unei acţiuni, îndeosebi militare.

va fi nimicit statul evreilor şi ei se vor risipi în toate colţurile pământului. Lucrul acesta se va întâmpla fără doar şi poate. Altfel ce-ar însemna Abdel-Naser[LX]? Ce-ar însemna eroii Iordaniei gata să-i sfâşie pe evrei? Cum am putea interpreta comunicatele de la Cairo despre avioanele israeliene care se prăbuşeau precum muştele? Toate astea pot însemna altceva decât un singur lucru? în dimineaţa zilei de 5 iunie, a fost un ceas întreg, de la noua până la zece, un ceas roz dăruit de îndurarea lui Allah, în care toate inimile au obţinut victoria împotriva Israelului. Şi ce mai victorie! O victorie finală, absolută! O victorie străveche, dragă inimilor, în care parfumul de la Hattin[LXI] şi al sabiei lui Khalid[LXII] s-a amestecat cu strigătele de *Allahu Akbar* ale luptătorilor în primele campanii de cuceriri.

Dar clipele de fericire s-au scurs rapid, asemenea unor vise, şi la Jenin ceasul a bătut ora zece, vestind momentul groazei.

Apasă pe butonul de răcire până la capăt, domnul meu, căci sudoarea începe să curgă şiroaie!

La început au fost nişte şoapte prosteşti, un zvon pe care nimeni n-a reuşit să-l repete fără să atragă ironii, dar - vai! - zvonul s-a răspândit, s-a

---

[LX] Preşedintele Egiptului şi al Republicii Arabe Unite în anul 1967 şi în perioada 1958-1970.

[LXI] Locul în care Saladin i-a învins pe cruciaţi în anul 1187, restabilind autoritatea musulmanilor asupra Ierusalimului.

[LXII] Khalid ibn al-Walid (592-642), supranumit „Sabia lui Allah", a fost un comandant de seamă al forţelor musulmane în timpul primelor campanii de cuceriri, neînvins în peste o sută de bătălii.

întins şi a devenit atât de insistent, încât şoaptele s-au preschimbat - pe uliţele oraşului Jenin - în glasuri clare, exprimându-şi regretul: „Iordanienii se retrag..." Unii au crezut, alţii n-au crezut, iar alţii au avut îndoieli până în ultima clipă, când a apărut Ofiţerul Comandant şi, adunând câţiva bătrâni pe care i-a găsit mai uşor, le-a adus la cunoştinţă noile ordine: „Armata iordaniană se retrage din Jenin". Când oamenii au insistat să afle din ce motiv, le-a răspuns scurt: „S-a schimbat planul de apărare".

— Şi cine o să apere oraşul Jenin, domnule? s-a încăpăţânat cineva să afle.

— Vă asigur că nu suntem proşti, i-a răspuns comandantul, simţind că-şi pierde răbdarea. Noi ne retragem şi în locul nostru va veni o întreagă brigadă irakiană pentru a apăra oraşul.

Pentru a doua şi ultima oară, iordanienii s-au aliniat disciplinaţi, şi-au luat la spinare armele mânioase şi au început retragerea.

Noi spunem totul aşa cum s-a întâmplat, fără nici o teamă sau reţinere. Graţie măiestriei Ofiţerului Comandant şi experienţei sale îndelungate, retragerea din Jenin a avut loc cu o vizibilă rapiditate, în vreme ce locuitorii priveau cu gura căscată, cu toţii pradă unei tăceri adânci, odihnitoare şi elocvente în acelaşi timp. Şenilele tancurilor scormoneau pământul scoţând un horcăit trist, iar din când în când o adiere uşoară sufla peste militarii în retragere, fluturându-le pe deasupra capetelor o pancartă mare, pe care scria: „Bun venit eroilor Iordaniei!".

Doamnelor şi domnilor,

Mă simt obligat să reafirm că povestea mea nu are nimic de-a face cu intenţiile rele, nici cu bârfele sau clevetirile. E normal ca locuitorii oraşului Jenin să nu fi înţeles, până în acest moment, de ce armata iordaniană i-a părăsit şi s-a

retras în dimineaţa zilei de 5 iunie, pentru că militarii au propriile reguli şi regulamente, care nu trebuie să fie cunoscute de nişte naivi cultivatori de portocali. Orice s-a întâmplat sau se va întâmpla, ferească Allah ca Ofiţerul Comandant să fi minţit sau să fi greşit, la fel cum Allah ne e martor că tot ce a prezis el s-a întâmplat întocmai cum a anunţat. N-a trecut nici un ceas de la retragerea iordanienilor şi tancurile irakiene s-au şi ivit pentru a apăra oraşul Jenin, conform planului, dar - din câte se pare - s-a produs o eroare, căci de cum s-au apropiat, au început să-şi trimită obuzele asupra lui.

O mică eroare se poate comite întotdeauna în timpul războiului. Tancurile irakiene au bombardat oraşul Jenin până l-au făcut una cu pământul. Apoi eroarea neînsemnată a devenit totală şi fatală când din tancurile aşa-zis irakiene au coborât soldaţi evrei, care au intrat în oraşul Jenin şi nu l-au mai părăsit nici astăzi.

În seara zilei de 6 iunie, când maiorul Levy a fost numit guvernator militar al oraşului Jenin, unul dintre şeihii din partea locului a vrut să facă o glumă şi i-a relatat povestea despre tancurile irakiene. Când a aflat că n-a lipsit mult ca locuitorii oraşului Jenin să întâmpine tancurile sale cu flori, şi-a scos pipa din gură, s-a lăsat pe spate şi a izbucnit în hohote de râs. S-a amuzat atât de tare, încât a sfârşit într-un acces de tuse, cu ochii plini de lacrimi.

Domnule responsabil cu aerul condiţionat în sală,

Domnule inginer de sunet,

Dragul meu clovn,

Vă adresez tuturor cele mai sincere mulţumiri. Iată că povestea mea arăbească fără perdea s-a încheiat, iar domnii şi doamnele continuă să stea în sală, bucurându-se de aerul condiţionat.

O dispoziţie administrativă

Numele lui întreg este „Unchiu' Ibrahim" şi, în pofida sărăciei şi a chipului palid, de sub paltonul ponosit îi atârnă - în mod surprinzător - o burtă mare, în vreme ce în mediile înalte burta este socotită o boală ce trebuie tratată prin regim şi sport, negustorii văd în ea o dovadă palpabilă a bunăstării pe care şi-o doresc a fi permanentă, iar pentru săraci ea este o simplă umflătură pe care trebuie s-o care cu ei fără nici un motiv clar.

Unchiului Ibrahim, neruşinata burtă i-a stricat întregul costum pe care l-a primit anul trecut de la medicii spitalului.

În registre, angajatul Muhammad Ibrahim este încadrat pe postul de „om de serviciu", cu un salariu lunar de douăzeci de lire şi trei piaştri. Dar pentru că Unchiu' Ibrahim este un om simpatic, tot timpul cu zâmbetul pe buze, şi curat - iar curăţenia este lucrul cel mai important medicii l-au ales să pregătească ceaiul şi cafeaua în locul Unchiului Salih, care a ieşit la pensie.

Viaţa devine câteodată suportabilă. De când se ocupă exclusiv de noua sa meserie - pregătirea ceaiului şi a cafelei Unchiu' Ibrahim câştigă un salariu dublu, îşi permite să fumeze ţigările pe care şi le doreşte, să le cumpere copiilor - cel mai mare dintre ei având zece ani - *galabii* şi pantofi, să facă rost şi pentru el de o bucăţică de haşiş, aşa încât să poată prelungi actul sexual cu soţia lui. De vreo două ori şi-a permis chiar să vină cu taxiul, ca să nu întârzie la serviciu.

Unchiu' Ibrahim poate sa numere pe degetele lui butucănoase „cinci ani de viaţă decentă", iar viaţa decentă presupune ca omul să nu fie constrâns să cerşească - „o binecuvântare pentru

care îl preamărim pe Allah“. Orice ar fi făcut în noaptea

de joi, când petrecea cu soţia Iui, Unchiu' Ibrahim ţinea din tot sufletul să fie prezent la rugăciunea de vineri. Obişnuia să se ducă la o geamie mai mică, numită *zawiya,* cu trupul şi cu straiele curate, răspândind în jur un parfum plăcut.

Când începea predica, Unchiu' Ibrahim îşi cuprindea capul între mâini, şi privea pios în pământ. Într-o zi, în urma unei predici însufleţite despre *Zakat*[LXIII], Unchiu' Ibrahim s-a simţit atât de tulburat şi vinovat, încât a hotărât în sinea lui să ofere în fiecare zi gratuit o cafea unui bolnav sărac din spital.

Într-un cuvânt, Unchiu' Ibrahim era un om bun.

*

Dar, aşa cum spunea din când în când predicatorul de la geamie, „nimic nu durează veşnic".

Cu câteva luni în urmă, angajatul Muhammad Ibrahim a primit un ordin administrativ de transfer la poarta spitalului.

— Te felicit, Ibrahim, ai intrat în rândurile personalului de securitate, i-a zis şeful personalului, înmânându-i ordinul de transfer.

Ibrahim a simţit subit o spaimă confuză. Dar transferul s-a făcut şi Ibrahim a primit un palton negru de lână şi nişte bocanci militari grei şi s-a instalat la poarta spitalului, oprindu-i în fiecare zi pe vizitatori să între şi salutându-i pe medicii care intrau cu maşinile. În prima lună, îi stăruia în nări mirosul de ceai şi apă fiartă şi-a început să ceară

[LXIII] A zecea parte din câştig, pe care credincioşii musulmani trebuie s-o ofere instituţiei religioase în scopuri caritabile. *Zakat-ul* este unul din cei cinci stâlpi ai islamului, alături de mărturisirea credinţei, rugăciune, post şi pelerinaj (ultima obligaţie fiind facultativă).

ajutor în dreapta şi-n stânga, plângându-se tot timpul că îi erau bolnavi copiii şi că rămâneau în urmă la şcoală, dar doctorii nu făceau decât să zâmbească rece şi să-l încurajeze, zicând: „Domnul să te ajute, Unchiule Ibrahim!".

În a doua lună după mutare, Ibrahim s-a prezentat la şeful personalului, încheindu-şi pledoaria cu aceste cuvinte rostite răspicat: „Vreau să mă întorc!".

Şeful personalului şi-a dus mâna la ochelari, i-a ridicat de pe nas, apoi vocea lui blestemată a răsunat în urechile lui Ibrahim:

— Dar asta-i o dispoziţie administrativă, Ibrahim...

În cea de-a treia lună, Ibrahim s-a schimbat foarte mult - nu-i mai saluta pe nici unul dintre medicii care intrau cu maşinile. Stătea pe scaunul lui din faţa porţii, încheindu-şi şi descheindu-şi tot timpul nasturii paltonului negru. Trăsăturile chipului său păreau să fi rămas neschimbate, dar privirea îi devenise dură, împietrită.

*

Cei care fuseseră atunci de faţă povesteau că o doamnă în vârstă a vrut să intre în spital pentru a-şi vizita fiul bolnav. Dar cum vizitele nu erau permise dimineaţa la ora aceea şi cum ea a insistat peste măsură, Unchiu' Ibrahim s-a ridicat de pe scaun, s-a apropiat de ea, a privit-o un timp în ochi şi pe urmă s-a năpustit cu pumnii asupra ei.

Clipa înfrângerii

1

Vânzătorul de ziare striga, invitând cumpărătorii, culoarea roşie a semaforului s-a schimbat şi o maşină neagră a pornit în viteză, cât pe ce să lovească o doamnă ceva mai plină, îmbrăcată în vălul tradiţional, ceea ce a stârnit o altercaţie violentă între soţul ei şi şofer. Părea că vede totul printr-o sticlă groasă şi rece - chipurile trecătorilor, zgomotul maşinilor, luminile fluorescente din vitrinele magazinelor... Totul în jurul său se amesteca, pe un fundal deformat şi îndepărtat... Totul era în afara lui... Mintea se oprise într-un moment anume şi refuza să treacă mai departe - o clipă stinsă, nemişcată, străbătută de nori şi moţăieli, exact ca aceea prin care trece mintea înainte de-a o cuprinde somnul, în acel interval de timp, extrem de scurt, care precede pierderea cunoştinţei. Când şi-a revenit, traversa Piaţa Suleiman Paşa. Trecuse de ora opt şi negustorii tocmai îşi închideau prăvăliile, coborând obloanele din tablă groasă, toate cenuşii. O adiere răcoroasă i-a mângâiat chipul şi s-a gândit la un local prin preajmă unde ar fi putut să se ducă. Şi-a amintit de un mic bar de pe strada Imad ad-Din, unde obişnuia să meargă din când în când în timpul studenţiei şi unde n-avea să dea peste el nici un cunoscut. A făcut stânga-împrejur şi a luat-o în direcţia barului cu pricina, dar un glas din mintea lui îl ironiza, băgându-şi joc de el şi şoptindu-i că seamănă cu un actor de mâna a şaptea dintr-un film de Hassan al-Imam. A încetinit pasul, a şovăit puţin, dar în cele din urmă şi-a

revenit, zicându-şi încă o data că simţea efectiv nevoia să dea pe gât un pahar sau două şi să fie singur, doar cu gândurile lui.

2

Era încă devreme şi în local nu se aflau decât vreo câţiva clienţi, strânşi în jurul meselor separate una de alta. S-a îndreptat calm către capătul celălalt al salonului, fără a privi nici în dreapta, nici în stânga, pentru a nu fi nevoit să salute pe cineva. Lumina era slabă, faţa de masă - ponosită şi murdară, localul răspândea un miros jilav deranjant, ospătarul - un bătrân nubian cu dinţi stricaţi - zâmbea politicos. Tăria alcoolului din brandy-ul dublu era puţin atenuata de seminţele de *turmus* sau lupin şi de Pepsi. Un pahar, două, trei şi apoi a simţit cum îl cuprindea o stare de uluire - o adevărată uimire care-1 copleşea, deşi nu i se părea a fi cea care punea stăpânire pe el zi de zi... O senzaţie grea, care-1 lipsea de puterea de înţelegere şi pe care nu o mai cunoscuse până atunci, în afara clipei când văzuse pentru prima oară moartea. în ziua aceea, tatăl lui stătea întins în pat, acoperit până la piept cu un cearşaf alb. Avea gura încleştată şi ochii închişi, dar faţa lui părea să aibă înfăţişarea obişnuită, ca şi cum ar fi dormit. Singurul lucru care-1 deosebea de un om cufundat în somn era o învineţire uşoară a chipului într-o nuanţă de cenuşiu, ce nu se observa la prima vedere aproape deloc. Acea paloare de culoarea cenuşii era moartea însăşi, în ziua aceea a avut senzaţia pe care o avea şi acum: a simţit că nu mai înţelege nimic şi că e năpădit de tristeţe, că a fost învins brusc, fără nici un motiv, că înfrângerea lui a fost grea, cumplită, definitivă şi că, în clipa spargerii sticlei, cioburile scot un

zgomot strident, după care se împrăştie dintr-odată şi totul s-a sfârşit.

3

Dimineaţă, când aerul era încă rece, o aştepta lângă staţia de benzină, cu mâinile vârâte în buzunarele pardesiului pentru a se încălzi. Căuta cu privirea spre capătul străzii, de unde trebuia să se ivească ea. Avea obiceiul să întârzie şi de fiecare dată se apropia în fugă, râzând şi cerându-şi iertare, cu părul scurt legănându-se. Oare o mai fi ştiind şi altcineva în afara lui secretul acelei şuviţe mici care-i atârna pe frunte, acoperindu-i cicatricea rămasă de la o rană de demult?

Când s-au căsătorit, au petrecut câteva zile la o pensiune ieftină din Alexandria.

— Dacă o să te întrebe prietenii, i-a zis ea când se întorceau, să le spui că am stat la hotelul Palestina[LXIV].

Atunci el i-a răspuns râzând că bogaţii nu se duc la Alexandria pe frigul acela, ci în sud - la Luxor sau Aswan.

4

Literele astea mici şi negre, legate una de alta au ochii lor! Ochi adevăraţi care văd, înseninându-se de bucurie sau înnorându-se de tristeţe. Acum ei privesc cu şovăială, nelinişte şi încă ceva care pare să oscileze între ironie şi milă.

Draga mea Nahid,

Astăzi este 20 mai! Ţi-aduci aminte? Eu, draga

[LXIV] Cu două zeci-treizeci de ani în urma era singurul hotel de cinci stele din Alexandria, situat într-un golfuleţ liniştit, în apropierea palatului regal din parcul Montaza.

mea...

*

Acum nu-şi mai aduce aminte exact cum a urcat scara şi nici cum a ajuns în apartamentul lui, însă îşi aminteşte clar ca lumina era aprinsă în salon, iar pe masa a descoperit cina pe care i-o pregătise şi pe care o acoperise cu o pagina de ziar - cea de sport. S-a îndreptat către dormitor, a deschis uşa şi a aprins lumina. Dormea cu trupul copilului ghemuit lipit de ea şi cu capul vârât între braţele ei. A întins mâna şi a zgâlţâit-o. Ea s-a trezit şi, când l-a văzut, a zâmbit fericită. I-a făcut semn sa se ridice şi ea i-a dat ascultare, urmându-1 afară cu paşi uşori, ca să nu trezească băieţelul. S-a aşezat pe canapeaua din salon. Era îmbrăcată în cămaşa de noapte roz, cu mâneci lungi.

— Ce mai faci? l-a întrebat pe un ton obişnuit, cu urmele somnului pe chip.

Nu i-a răspuns, ci s-a răsucit pe călcâie şi a pornit încet spre uşa apartamentului. S-a întors apoi cu paşi uşori şi i-a zis pe neaşteptate, privind în pământ:

— Nahid... Trebuie să divorţăm!

S-a uitat Ia el şi i-a citit totul în ochi. Privirea îi era fixă şi nesigură. După câteva clipe de tăcere, i-a răspuns pe un ton aşezat, de parcă ceea ce-i spunea ar fi fost ceva obişnuit, de zi cu zi, şi singurul lucru care o deranja era faptul că se repeta atât de des:

— Bine, domnul meu!

A vârât mâna în buzunar, scoţând o scrisoare pe care a
întins-o. (A făcut asta repede, ca şi cum s-ar fi aşteptat la o întrebare din partea ei şi graba lui a părut într-un fel copilărească.) Ea a mormăit ceva,

a desfăcut hârtia îndoită şi a citit-o sau mai degrabă s-a prefăcut că o citeşte vreme de câteva minute, încercând să mai câştige timp. A reuşit să se stăpânească şi a pus scrisoarea alături, pe canapea, apoi a oftat şi i-a spus că e vorba de o neînţelegere, că lucrurile nu stau aşa cum îşi închipuie el, că normal ar fi să-i dea şansa de a-i explica în amănunt cum stau lucrurile în realitate şi numai după aceea s-o judece, dar a fost nevoită să-şi întrerupă şirul vorbelor când a ţipat brusc la ea, gâfâind, lucru care i s-a părut chiar şi lui nefiresc. A acuzat-o că e o târfă sau cam aşa ceva, nici nu-şi mai aduce aminte exact. A avut o ultimă şansă pentru a se apăra.

— Nu-ţi îngădui, a ţipat şi ea, ieşindu-şi din fire şi holbându-se la el.

Dar n-a putut încheia ce avea de spus, căci s-a trezit cu o palmă puternică peste obraz, aşa încât s-a înclinat într-o parte şi s-a lovit de spătarul de lemn al canapelei. A plesnit-o încă o dată şi încă o dată, şi mai tare. Pe urmă s-a năpustit asupra ei cu pumnii, pocnind-o peste faţă, gât şi piept, după care s-a pornit s-o lovească şi cu picioarele peste pulpele goale *şi* nu s-a oprit decât în clipa când a văzut un fir subţire de sânge prelingându-i-se din nas. S-a uitat la ea, suflând greu. N-a plâns, ci a plecat încet capul în faţă, sângele curgându-i şiroaie peste cămaşa de noapte.

— Acum pot să plec? l-a întrebat după câteva clipe cu glas stins.

Nu i-a răspuns, ci i-a întors spatele, uitându-se la ea doar cu coada ochiului. A văzut-o ridicându-se şi a auzit uşa dormitorului închizându-se. Nu-şi mai aduce aminte exact de câte ori a scos-o din dormitor în noaptea aceea - de trei sau de patru ori. De fiecare dată deschidea uşa, aprindea lumina şi o găsea stând alături de copilaş, cu ochii

închişi. Ştia că e trează, cu toate astea o zgâlţâi a, de parcă ar fi vrut s-o trezească. I se părea că o făcea de fiecare dată cu un gest foarte blând: întindea degetul şi o împungea uşor cu el în spate, ca şi cum ar fi vrut s-o trezească pentru un lucru obişnuit, într-o noapte oarecare. Ceea ce-1 uimea şi mai tare este faptul că ea deschidea ochii şi privea în jur, ca şi cum s-ar fi trezit cu adevărat, apoi se ridica tăcută şi-l urma. Ar fi putut să refuze, sa ţipe, să se ia la harţă cu el, să se opună sau — în ultimă instanţă - să-1 trezească pe copil, dar n-a făcut nimic din toate astea, ci l-a urmat de fiecare dată, mergând în spatele lui supusă, ca un animal de casă, aşezându-se pe canapea şi lăsând capul în jos. Fără să scoată o vorbă, o lua de la capăt cu loviturile, în vreme ce trupul ei se chircea de durere şi scotea gemete stinse. Dar n-a plâns, n-a vărsat niciodată lacrimi, nici n-a încercat să se apere de lovituri. Se lăsa pradă cu totul furiei lui, până ce termina şi se îndepărta de ea, răsuflând uşurat. Numai atunci se retrăgea, ducându-se în dormitor, pentru ca el să intre din nou, s-o scoată de-acolo şi s-o ia de la capăt. Ultima oară când s-a aşezat pe canapea din faţa lui, n-a mai lovit-o, ci a privit-o îndelung. Dându-şi seama ce se petrecea, a ridicat capul spre el. Privirea îi era complet goală, parcă nu mai vedea nimic dinaintea ochilor. Vânătăile îi acopereau aproape toată faţa, din nări continua să i se prelingă sânge închegat, iar sub ochi îi sângera o mică rană proaspătă. El s-a tras un pas înapoi, s-a întors şi s-a îndreptat spre fereastra închisă. S-a aplecat apoi brusc, de parcă ar fi urmărit ceva pe podea. A pus o mână pe mânerul ferestrei şi a întins-o pe cealaltă pe geam, ca şi cum ar fi privit undeva în zare, a strâns din buze, încercând fără succes să-şi stăpânească

lacrimile, şi în cele din urmă a izbucnit în hohote de plâns.

Latina şi greaca

„Caut profesoară de limba franceză pentru un băiat de şapte ani. Ofer 120 de lire pe lună. Interviu: str. Ghalib, nr. 6, cartierul Al-Muhandisin, zilnic între orele 5-7 după- amiaza”

După o aşteptare de peste o jumătate de oră, era aproape disperată. Şoferii treceau pe lângă ea unul după altul, aruncându-i priviri indiferente. O cuprinsese o plictiseală amestecată cu nelinişte şi oboseală. De ce-or fi refuzând să oprească? S-ar putea ca rochia ei albă să-i ţină la distanţă, cine ştie? Zâmbi, aducându-şi aminte de un articol referitor la reacţii pe care-1 citise recent. Făcu din nou semn unui taxi care se apropia, de data asta implorându-1 din priviri - gest care, deşi pentru un moment i se păru comic, avu efectul scontat, căci şoferul opri numaidecât.

— Cartierul Al-Muhandisin, vă rog.

Când taxiul pomi, ceasul ei arăta aproape şase. După câteva minute era pe Podul Universităţii. Trupul ei subţire se apropie de geamul din dreapta al maşinii. Studenţii traversau podul în grupuri, în sens invers. „Fără îndoiala, se întorc de la un curs de după-amiază, sau poate au întârziat la cofetărie, cum se întâmplă deseori.” Se trezi zâmbind şi o cuprinse un sentiment de regret plăcut când îi veniră în minte zilele şi chipurile trecute. Cu cinci ani în urmă, într-o sâmbătă, pe 18 octombrie, s-a dus pentru prima oară la universitate. îşi aminteşte şi acum că tatăl ei a trezit-o în dimineaţa aceea şi i-a pregătit totul. „îmi plac lucrurile astea mărunte, dar fermecătoare, pe care le faci", i-a zis ea.

În ziua aceea a vrut, pentru prima oară de când

era doar o copilă, să-i aranjeze el părul. S-a bâlbâit ruşinat când i-a propus s-o ajute, dar ea a râs şi şi-a lăsat capul în mâinile lui. îşi aduce şi acum aminte cât de mult a insistat să-i împletească el cozile, pentru ca în cele din urmă să fie nevoită să se pieptene din nou, amuzată, în vreme ce el murmura o scuză. „La revedere, domnişoară profesoară!", şi-a luat rămas-bun de la ea, conducând-o până la uşă, iar ea s-a răsucit pe călcâie pentru a pune capăt acestui moment emoţionant.

Tatăl ei nu avusese parte de studii universitare. Sărăcia i-a constrâns să muncească de la o vârstă timpurie. A visat îndelung la ziua în care ea urma să-şi ia licenţa şi a fost o surpriză că a murit cu câteva luni înainte de asta.

A simţit pe obraji o pală rece de aer, apoi a întins mâna şi-a închis geamul. A tras capul înapoi şi rochia a scos un foşnet, amintindu-i de vecina care i-o împrumutase şi căreia îi plăcea să stea la taifas şi să flecărească. A încercat să-şi analizeze sentimentele din clipa aceea. Ce însemna slujba asta pentru ea? „O sută de lire pe lună..." a venit răspunsul la întrebare şi la el contribuiau mai multe articole ponosite de lenjerie intimă, ciorapii găuriţi şi o grămadă de sandale râmase desperecheate. în răspunsul acesta se regăseau şi rugăciunea sinceră din zori a mamei sale şi plânsul neputincios al surorii ei mai mici, după ce avusese parte pentru prima oară de înghesuiala din autobuze, laolaltă cu bărbaţii. Banii aceştia ar fii fost de-ajuns pentru nevoile celor două surori, ea fiind singura în stare să-i dobândească. Altminteri nu-i prea păsa de hârtiile astea numite bancnote.

O prietenă îi spusese într-o zi, cu un regret sincer: „Pe tine te-au stricat lecturile..." A râs auzind vorbele ei ciudate, dar apoi nu i s-au mai părut cu totul stupide. Literatura nu a stricat-o, însă i-a stricat gustul pentru alte lucruri. Îi făcea mare plăcere, la fel ca tuturor fetelor, să viseze la

o vilă şi o maşină luxoasă, pe care s-o conducă un soţ elegant şi suplu. Maşina electrică de tocat carne şi bâzâitul aparatului de aer condiţionat oferă, fără doar şi poate, o anumită fericire, pe care literatura nu i-a putut-o oferi. Era singură... Singură... într-o zi, când a asistat la o ceremonie de nuntă Ia ţară, i-a venit să vomite. Totul se reducea la sex: de la haşişul fumat de bărbaţi până la coatele pe care şi le dădeau femeile, de la moliciunea coapselor lor până la fetiţa de opt ani care a început să se răsucească voluptuos, în vreme ce mamă-sa îi strângea mândră şi provocatoare coapsele cu o eşarfă. Veselia era o creatură sălbatică, cu trăsături vulgare, un impuls implacabil, ascuns în toate făpturile şi în toate lucrurile. în schimb, tristeţea era diafană şi nobilă precum noaptea... o iubea aşa cum iubea iarna, fiindcă o ridica şi o înălţa în văzduh... Când se revărsau acordurile Simfoniei a IX-a de Beethoven, închidea ochii şi le aştepta, să se prelingă peste ea nemuritoare, asemenea unui pârâu cristalin ce susură coborând printre stâncile ignoranţei şi cruzimii.

Glasul şoferului a adus-o brusc la realitate;

— Aici este numărul 6...

O casă cu trei nivele, construită recent, cum se vedea după grămezile de nisip şi resturile de cărămidă roşie. Simţea că încrederea ei în sine era prea slabă pentru asemenea încercare, dar un glas lăuntric plăcut i-a şoptit că va obţine această slujba, încredinţând-o că ştie limba franceză destul de bine.

— Apartamentul 15...

Cu aceste vorbe a întâmpinat-o portarul cu voce monotonă, făcând semn din cap spre locul căutat. Fără îndoială, s-au mai prezentat multe alte candidate înaintea ei. în curtea casei se afla o statuie de marmură a zeiţei Venus în mărime naturală. S-a apropiat de ea şi a privit-o cu atenţie,

plimbându-şi ochii peste trăsăturile nobile şi cercetând-o cu interesul unui cunoscător pasionat. Cu toate că splendoarea statuii o atrăgea, încerca în acelaşi timp un sentiment incomod, ce se amesteca pe undeva cu frumuseţea. Faţa sacră i s-a părut ciudată - în tăcerea zeilor se ascundea ceva necunoscut ei. I s-a părut ca buzele strânse ale zeiţei aveau o expresie aparte, misterioasă şi profunda. O durere de care zeii de mici dimensiuni nu erau capabili.

Numărul apartamentului era gravat cu cifre romane, iar pe uşa de lemn fusese fixată o plăcuţă modestă cu numele celui căutat; „Muhammad Musilhi, inginer". „Domnule Muhammad, domnule Musilhi, am navigat zece ani pe mările literaturii şi ştiu foarte bine franceza. La rândul ei, mama mea a obosit stând la cozile săracilor..."

A apăsat pe butonul soneriei şi s-a auzit o melodie. După câteva clipe, uşa s-a deschis, dar în locul obişnuitului servitor nubian s-a ivit o doamnă blondă, a cărei frumuseţe trăda originea europeană - lucru confirmat şi de accent, atunci când a vorbit.

— Ai venit în legătură cu anunţul? Poftim înăuntru... Eu sunt *madame* Musilhi...

Alături de el stăteau patru sau cinci fete - candidate la această slujbă ca şi ea, de bună seamă. Trăsăturile nu li se vedeau clar, dar toate chipurile trădau cu neruşinare sărăcia. Cum era şi firesc, el avea poziţia cea mai importanta în această adunare, chiar dacă şedea la marginea din dreapta. Era un tip solid, dar nu peste măsură. Mai bine zis, trupul lui era îndeajuns de plin ca să-i confere titlul de „bei". Nimeni nu i s-a adresat până acum fără acest titlu, nici chiar însoţindu-i numele cu un altul, cum ar fi „domnule Musilhi" sau *„başmuhandis*[LXV]" Musilhi". Nimeni n-a

---

[LXV] Inginer-şef.

îndrăznit să facă aşa ceva - nici colegii de muncă, nici necunoscuţii. Această atitudine nu se datora atât robusteţii sau eleganţei sale, nici iubirii pe care i-o arăta lumea, cât mai degrabă faptului că Musilhi Bei era un bărbat puternic, versat în a-şi folosi influenţa, expert în arta de a se impune şi a domina. Avea o privire poruncitoare şi gesturi liniştite de rege, astfel încât se străduia să-şi reducă mişcările mâinilor, adăugându-le în schimb o lentoare hotărâtă. Vreun tremur al vocii? Nici vorba! Tremurul vocii îi dispăruse de mult. Musilhi Bei era un bărbat cu adevărat puternic! Până şi pantofii îi erau strălucitori şi radiau de fericire. „Munca! Munca!", repeta el. „In lumea asta, slăbiciunea şi pieirea înseamnă unul şi acelaşi lucru" era o altă zicală prezentă tot timpul pe buzele lui.

Musilhi s-a mutat foarte repede din uliţele înguste ale vechiului cartier As-Sayyida Zaynab, unde copilărise, în cartierul modern Al-Muhandisin[LXVI]. S-a îmbogăţit rapid, însă nu a fost nici hoţ, nici şarlatan. După obţinerea licenţei, Musilhi a refuzat sa lucreze la universitate. Ce valoare au studiile? A preferat sa-şi înfiinţeze o firma de import-export - o meserie legală, recunoscută de legile statului. Musilhi a fost realist, cu picioarele pe pământ. Şi-a dat seama de la bun început că schimbarea rânduielilor existente este de veacuri doar un vis care-i obsedează pe poeţi şi pe eroii din cărţile de istorie. Aşa că li l-a lăsat lor! Din cauza luptei pentru schimbare, eroii sunt întemniţaţi sau siliţi să ia calea exilului. El nu este un erou şi nici nu vrea să fie. N-are timp să devină erou. Cât o să trăiască? În cel mai fericit caz, o s-o mai ducă încă vreo treizeci de ani. Aşadar, vrea să trăiască şi să se

---

LXVI în traducere, „cartierul sau oraşul inginerilor".

bucure de viaţă. Să munceşti şi să te zbaţi este mai util din punctul de vedere al lui Musilhi. Rânduielile pot să rămână aşa cum sunt sau pot să se schimbe. Oricare ar fi acestea, el îşi va folosi inteligenţa în slujba intereselor proprii.

Astfel, Musilhi Bei a reuşit şi s-a îmbogăţit, devenind din ce în ce mai prosper. în fiecare seară, îi plăcea să-şi găsească liniştea alături de soţia sa - o elveţiancă frumoasă, bine făcută - şi să citească puţin din biografiile eroilor şi liderilor chinuiţi de ideile lor irealizabile, din istoria celor proşti.

Astăzi, Musilhi Bei a publicat în ziare un anunţ prin care caută o profesoară de limba franceză pentru copilul său şi iată cât de mare este competiţia. El stă alături de candidate, le cercetează şi le testează pentru a o alege pe cea mai demnă de încredere dintre ele. Memoria ironică îl ducea cu gândul la încăperea întunecoasă a uneia dintre şcolile coranice pentru copii din cartierul As-Sayyida Zaynab. „Totul se învârte în jurul banilor, Musilhi..." Chiar acum se află dinaintea lui această fată îmbrăcată într-o rochie albă. I se pare liniştită şi uşoară ca o adiere plăcută, dar atât de sfioasă, încât mai că i se face milă de ea. însă Musilhi Bei detestă slăbiciunile şi sentimentalismele.

— Numele complet?

— Nadiya Abd as-Salam...

— Studiile?

— Absolventă a Facultăţii de Litere la Universitatea din Cairo...

Cuvintele stânjenitoare parcă i s-au stins pe buze şi s-a simţit pierdută. Trebuia să se uite în ochii lui. S-a hotărât să zâmbească, dar n-a fost în stare.

—- Ai absolvit Secţia de limbă franceză..., a zis el ca şi cum ar fi constatat un fapt.

— Nu... Secţia de latină şi greacă...

—- Dar în anunţul meu se spune clar că eu caut o profesoară de limba franceză, a continuat el după câteva momente de tăcere, pe un ton prietenos, care dovedea că se simte stăpân pe situaţie.

— Am studiat limba franceză vreme de cinci ani la un institut privat, a răspuns ea, hotărâtă să-şi dezlege limba.

— Arată-mi certificatul, te rog!

I-a întins certificatul cu o expresie indiferentă, trăgând cu coada ochiului spre una dintre fetele de alături, care i-a şoptit amuzată la ureche ceva vecinei sale.

— Domnişoară Nadiya, vreau să-ţi explic ceva. Fiul meu n-are nevoie să înveţe elementele de bază ale limbii franceze. Vorbeşte franceza fluent. Are nevoie de cineva care să-l ajute să-şi pregătească lecţiile pentru Liceul Francez.

— Cunosc foarte bine franceza, a insistat fata.

— Mă rog, o să vedem... Karim! a strigat Musilhi Bei şi de afară s-a ivit un băiat blond, care s-a apropiat de tatăl său.

— Aceasta este *mademoiselle* Nadiya, noua ta profesoară. Strânge-i mâna şi vorbeşte puţin cu ea în franceză!

— Bine... Dumneavoastră sunteţi noua mea profesoară?

Ea ştia într-adevăr foarte bine franceza.

— *Papa,* nu ştie să vorbească...

Musilhi Bei se prefăcea că citeşte nişte hârtii, dar asculta atent. Când a ridicat capul spre ea, Nadiya se pregătea să se retragă.

O rochie veche şi o bonetă în culori aprinse

1

O rochie bleumarin veche

În ziua când am cunoscut-o, am invitat-o să luăm cina împreună într-un mic restaurant din Piaţa Operei. În săptămâna următoare, am dus-o la cinema şi după aceea am însoţit-o până acasă, dar înainte de-a coborî din maşină, am rugat-o să-mi facă o vizită în apartamentul meu. Nu s-a arătat nici surprinsă, nici şocată, nici măcar nu s-a prefăcut a fi mânioasă, aşa cum fac de obicei femeile. Mi-a aruncat o privire de nepătruns, apoi mi-a cerut liniştită adresa, s-a interesat de atitudinea portarului şi vecinilor şi a venit la ora stabilită.

Am băut două pahare ca să-mi intru în formă şi am luat loc în salon, pregătind terenul printr-o conversaţie lungă şi veselă.

M-am aşteptat la tot soiul de refuzuri şi cochetării, aşa cum se întâmplă de obicei la prima vizită a unei femei, dar - când a sosit momentul hotărâtor - nu s-a împotrivit câtuşi de puţin, ci s-a abandonat sărutărilor mele, apoi şi-a cerut scuze în şoaptă şi a început să-şi scoată hainele una după alta, agăţându-le cu grijă în cuier, ca şi cum ar fi jucat un rol într-o piesă de teatru sau ar fi onorat o înţelegere. Când am terminat, şi-a îndepărtat de mine trupul gol, s-a întins pe spate, cu mâinile sub cap, şi-a rămas cu ochii pironiţi în tavan. Avea un aer foarte trist. Eram expert în căderile care urmează după o partidă de amor, aşa că am întins mâna şi-am început să mă joc cu o şuviţă din părul

ei desfăcut.
M-a atins uşor şi a zis aproape în şoaptă:

— Ştii, uneori o fată poate să regrete cu adevărat ce-a făcut...

— Nu-ţi face griji! am şoptit, aşezându-i capul pe braţul meu şi pregătindu-mă să o sărut din nou.

Era o fată săracă, dar cumsecade. Mi-a vorbit despre tatăl ei, care era şofer, despre cei cinci fraţi şi surori, despre camera lor de pe o terasă din strada Al-Mawardi şi despre soţul ei saudit, care a dispărut la două luni după căsătorie. S-a amuzat imitând accentul funcţionarului de la Consulatul saudit şi mi-a descris apartamentul lui luxos din Zamalek[LXVII].

Acum îmi aduc bine aminte de ea.

O văd cu părul încă umed după ce-a ieşit din baie, îmbrăcată în halatul meu de mătase brodat, cu mânecile suflecate pentru a i se potrivi pe trupul subţire. O văd seara, înainte de-a părăsi apartamentul meu, stând în întunericul de la intrare, ca şi cum şi-ar fi scos masca de amantă şi şi-ar fi pus un chip obişnuit pentru a semăna cu ceilalţi trecători. Apoi a deschis uşa cu grijă şi a ieşit. Aud şi acum zgomotul paşilor ei, care devenea din ce în ce mai puternic pe măsură ce se îndepărta. O văd apoi colindând o zi întreagă împreună cu mine prin magazine, ca să-mi aleagă nişte haine după gustul ei, examinând cu grijă, comparând, de parcă am fi fost căsătoriţi şi ea ar fi fost soţia mea iubită şi chibzuită.

O văd pe urmă în dimineaţa aceea. Ne dăduserăm întâlnire în staţia de autobuz din vecinătatea casei sale. Era destul de rece, aşa că lumea se îngrămădise pe partea de trotuar la care ajungeau razele soarelui. Stătea printre ceilalţi

---

[LXVII] Cartier aristocratic din Cairo, situat pe insula formată de cele
două braţe ale Nilului în zona centrală a capitalei egiptene.

oameni, îmbrăcată într-o rochie bleumarin de iarnă, puţin uzată în coate. Chipul ei mi s-a părut ciudat şi schimbat în dimineaţa aceea. Când s-a urcat în maşină alături de mine, am simţit că între noi s-a strecurat o stinghereală apăsătoare.

— La spital, la capătul străzii Salah Salini, a murmurat puţin îmbufnată.

Am pornit în direcţia pe care mi-a indicat-o, începând un nou act al piesei.

—Ţi-am spus că sunt gata să mă căsătoresc cu tine, am reluat discuţia începută în urmă cu câteva zile, după ce am oftat, simţind că-mi pierd răbdarea.

Repetasem cuvintele astea de o sută de ori în ultimele două zile, dar ea nu spusese nimic. De fiecare dată când îi propuneam să mă căsătoresc cu ea, aştepta să termin de vorbit şi relua la rândul ei discuţia despre operaţie, de parcă n-ar fi auzit ce-i spusesem. Ştia că n-aveam s-o iau de soţie, iar eu insistam, repetând aceste cuvinte, ca să-i dau de înţeles că nu vorbesc serios.

Spitalul era o clădire mică, albă, cu o placă mare la intrare: Maternitatea Adib. Am avut impresia, văzând-o cum urcă treptele de marmură cu paşi nesiguri şi cu capul plecat, că jucam într-o piesă de teatru rolul gardianului care conduce o femeie vinovată la locul osândei inevitabile.

Doctorul Adib ne-a primit în cabinetul său. Avea un trup flasc, o calviţie aproape totală şi o faţă plină şi lăsată. Ne-a răspuns scurt la salut şi m-a întrebat cu un aer de falsă inocenţă:

— Dumneata eşti soţul doamnei?

Am încuviinţat din cap.

— De ce vreţi să faceţi operaţia?

— Mai avem doi copii - slavă Domnului! - şi cred că suntem fericiţi cu ei, am îngăimat, aşa cum mă învăţase ea.

Formalităţile s-au încheiat şi doctorul mi-a spus,

de data asta pe un ton normal;

— Operaţia costă cinci sute de lire şi anestezia o sută...

Aveam banii într-un plic, pe care doctorul l-a luat mulţumind şi i-a pus în sertarul biroului. Apoi s-a ridicat şi a murmurat;

— Facă-se voia lui Allah! Poftiţi, doamnă!

Doctorul a luat-o înainte şi l-am urmat - eu, ea şi asistenta - printr-un coridor lung şi întunecos, până la uşa batantă a sălii de operaţii, cu două ferestruici rotunde. Am mers tăcuţi, dar când am ajuns în faţa uşii, ea s-a întors brusc spre mine şi mi-a şoptit;

—- Mi-e foarte frică, Salah...

N-am scos o vorbă. Am rămas nemişcat pe loc până ce asistenta a luat-o de mână şi a tras-o în sală, uşa balansându-se zgomotos în urma lor. Când m-am aşezat pe scaunul de pe

culoar, simţeam ca mă doare capul şi situaţia mi s-a părut destul de încurcată, dar nu mă puteam căsători cu ea, oricât de cumsecade ar fi fost şi oricât de mult m-ar fi iubit, la urma urmei nu era decât o târfă, mi-am zis, încercând sa scap de gândurile care-mi dădeau târcoale. Şi-apoi, nu cumva a vrut să rămână gravidă ca să mă forţeze să mă însor cu ea? Ba bine că nu! Totul era posibil...

2
O bonetă în culori aprinse

Lucrul care-mi plăcea cel mai mult la ea era morala ei impecabilă. Dintre cele cinci studente de la cursul de contabilitate, ea era singura care purta văl, însă vălul ei nu era larg şi lung, până la tălpile picioarelor, ci se limita doar la un acoperământ pentru cap - o bucată de mătase rotundă, brodată, care-i acoperea părul. Am aflat mai târziu că acest gen de văl poartă numele de „bonetă”. Avea o mulţime de bonete diferite: pentru fiecare rochie - o bonetă asortată. Şi era extraordinar de frumoasă cu ochii ei mari şi negri, pielea albă, angelică, nasul mic ca un fruct delicios, buzele pline şi bine conturate, care lăsau să se vadă, când râdea, dinţii regulaţi ca un şirag de perle.

Toată frumuseţea aceasta era învăluită în sobrietate şi modestie, care impuneau respect. De faţă cu colegii, nu-i scăpa nici un chicotit frivol, nici un cuvânt în plus, nu făcea nici o încercare sa atragă privirile. Pe deasupra, era atât de credincioasă, încât îi cerea asistentului să întrerupă seminarul pentru a-şi împlini rugăciunea de după-amiază exact la timp, îmi plăcea, dar - în pofida experienţei mele în materie de femei - n-am cutezat niciodată să-i fac vreun compliment sau să-

i adresez vreun cuvânt care i-ar fi putut jigni pudoarea. Am urmărit-o în tăcere luni în şir în timpul cursurilor şi sunt convins că îşi dădea seama. Când privirile ni se întâlneau, peste chipul ei trecea un fior uşor.

M-a surprins că într-o seară mi-a telefonat acasă. Părea somnoroasă, ca şi cum era gata să adoarmă sau chiar atunci s-ar fi trezit. M-a întrebat despre un lucru din ultimul curs care nu i se păruse clar. I l-am explicat, iar ea mi-a mulţumit şi a închis numaidecât telefonul. în schimb, eu n-am închis ochii toata noaptea şi mi-am făcut tot felul de gânduri. De ce m-a ales tocmai pe mine ca să mă întrebe? în primul rând, eu eram cam slăbuţ la contabilitate şi ea ştia foarte bine lucrul ăsta şi, în al doilea rând, avea numărul de telefon al asistentului şi ar fi putut sa-1 întrebe pe el. Sa fi fost vorba de...?

Gândul că ar fi putut fi îndrăgostită de mine m-a făcut să mă înalţ în văzduh ca o pasăre.

În ziua următoare, am căutat-o eu la telefon şi mi-a răspuns mama ei, care m-a întrebat cu răceală în glas:

— Cine eşti dumneata?

— Sunt Salah, colegul ei, doamnă..., m-am prezentat fără cea mai mică ezitare.

Mamă-sa a tăcut câteva clipe, ca şi cum ar fi cântărit lucrurile, şi apoi a chemat-o. De data asta am stat mai mult de vorbă. Am aflat că avea două surori şi că tatăl ei era profesor universitar şi lucra în Golf. I-am vorbit şi eu despre tatăl meu, care murise de curând, şi m-am plâns de procedurile complicate legate de moştenire. La sfârşit, am întrebat-o dacă pot să-i mai telefonez din când în când. Mi-a răspuns râzând:

— Poţi... Ca să ne încurajăm unul pe celălalt la învăţătură...

Am vorbit la telefon în fiecare zi şi mi-am dat seama că m-am îndrăgostit de ea într-atât, încât

într-o bună zi m-am pomenit zicându-i:

— Ştii ce? Te iubesc. Nu vrei să te măriţi cu mine?

A tăcut îndelung. Apoi mi-a răspuns aproape în şoaptă şi am simţit în glasul ei o umbră de tristeţe. Mi-a spus că ăsta a fost singurul lucru de care s-a temut încă de la început şi că nu se gândeşte să se mărite acum, chiar dacă sunt un tânăr excepţional, pe care orice fată şi l-ar dori drept soţ. Răspunsul a fost ca o lovitură puternică şi am întrebat-o cu glas disperat dacă asta înseamnă că mă refuza. Mi-a spus că nici nu acceptă, nici nu refuză, ci că pur şi simplu deocamdată nu se gândeşte la măritiş. Am continuat să vorbim la telefon, însă nu i-am mai pomenit de căsătorie, cu toate că în fiecare zi îi mărturiseam că o iubesc. îi repetam întruna: „Te iubesc! Te iubesc!". Uneori râdea, alteori îmi spunea: „Dacă mă iubeşti într-adevăr, atunci învaţă bine...“ Când s-a apropiat examenul de licenţă, m-a surprins într-o zi cu propunerea: „Ce-ar fi dacă ne-am pregăti împreuna? Vino mâine la noi acasă. Am vorbit deja cu tata şi cu mama".

Mi-am petrecut noaptea într-un vis magic; n-am putut nici să dorm, nici să citesc un singur cuvânt. Când s-a apropiat ora întâlnirii, mi-am pus cele mai elegante haine pe care le aveam,
m-am ras şi pieptănat cu grijă. M-am oprit în faţa uşii ei, copleşit de fericire, şi am apăsat pe butonul soneriei muzicale.

Locuia într-o casă frumoasă, iar familia ei mi s-a părut minunată. Tatăl - un bărbat distins - s-a purtat cu mine părinteşte, iar mamă-sa era încă destul de frumoasă, în ciuda vârstei, şi îşi acoperise părul cu o bonetă sobră, de culoare neagră. Mi-a plăcut foarte mult faptul ca părinţii ei au închis uşa şi ne-au lăsat singuri în birou. Mi s-a părut cea mai mare dovadă de încredere în fiica lor, precum şi în morala ei!

Ce minunată e iubirea! Am ajuns s-o vizitez în fiecare zi. Mă aşezam lângă ea şi repetam cursurile sau stăteam de vorbă. Mă apropiam de ea şi respiram parfumul pe care îl răspândea părul ei. O prindeam pe neaşteptate de mâna fină şi moale, pe care o simţeam topindu-se într-a mea. În momentele acelea se înroşea la faţă, i se tăia respiraţia şi şoptea cu teamă în glas; „Eşti nebun... Dacă intră mama peste noi o să fie vai şi-amar..."

Până într-o zi, când m-am dus la ea ca să repetăm împreună, ca de obicei. S-a aşezat la birou şi şi-a pus cursurile dinainte, spunându-mi - ca din întâmplare - că părinţii ei au plecat de-acasă şi se vor întoarce tocmai seara. De îndată ce-am auzit asta, mi-am simţit sângele clocotindu-mi în vene şi pe ochi mi s-a pus parca un văl, aşa încât nu mai distingeam clar ceea ce vedeam. Am rugat-o, cu glas sacadat şi tremurător, să-mi aducă un pahar cu apă, dar în clipa în care s-a ridicat şi a dat sa se întoarcă, am prins-o de braţ şi am tras-o spre mine, acoperindu-i faţa şi gâtul cu un potop de sărutări. La început a scos câteva ţipete slabe şi a încercat sa se opună, dar curând s-a abandonat în braţele mele şi ne-am pierdut într-un sărut prelung şi fierbinte - n-am cunoscut în viaţa mea altul mai dulce! Când mi-am revenit, am văzut că faţa palidă îi era udă de lacrimi şi a izbucnit numaidecât într-un plâns îndurerat. Am încercat s-o liniştesc. I-am zis că îmi pare rău, însă n-am fost în stare să mă stăpânesc. Apoi am adăugat, încercând să atenuez gravitatea situaţiei: „La urma urmei, n-a fost decât un sărut...dar iubita mea a ţipat furioasă la mine:

— Pentru tine o fi un lucru lipsit de importanţă, dar pentru mine e ceva foarte grav căci nu m-a atins vreun alt bărbat în afara tatei. Cum de-am putut să te las să mă săruţi? Ce-o să-i spun tatei? Ce-o să-i spun mamei?

Apoi iubita mea a izbucnit într-un nou val de

plânsete şi ţipete, aşa că nu m-am mai simţit în stare să suport situaţia şi am plecat degrabă, îndurerat peste măsură.

*

Iată-mă împreună cu mama în salonul lor. Iubita mea, îmbrăcată într-o rochie roşie, cu o bonetă de aceeaşi culoare, stă între părinţii ei, radiind. Mama a vorbit îndelung despre educaţia şi morala mea, dar mai ales despre averea pe care mi-a lăsat-o tata moştenire şi despre dorinţa ei de-a mă vedea fericit. Când am trecut la subiectul zestrei de nuntă şi bijuteriilor pe care trebuia să i le ofer în dar, iubita mea a întins mâna ei gingaşă, şi-a îndreptat boneta, care-i alunecase puţin într-o parte, pe urmă i-a spus mamei, cu glasul ei dulce şi fermecător că suma de douăzeci de mii de lire nu este de ajuns în nici un caz, amintindu-i în treacăt că nişte rude ale ei au primit şaizeci-şaptezeci de mii de lire. A pus punct chestiunii, spunând pe un ton politicos, dar hotărât, că nu acceptă o zestre mai mică de treizeci de mii.

I-am dat numaidecât un ghiont mamei, îndemnând-o să accepte.

Izzat Amin Iskandar

Era coleg cu mine în clasa întâi de gimnaziu: relativ scund, dar lat în spate şi vânjos, cu capul mare, acoperit de păr negru, moale şi drept, cu ochelari, zâmbet stins şi blajin, aproape implorator, priviri copte, când şirete şi bănuitoare, când temătoare, supuse şi pline de vinovăţie şi suferinţă, cu o proteză în loc de picior şi o cârjă prevăzută, la capătul de jos, cu un tampon de cauciuc care atenua zgomotul şi o împiedica să alunece. îşi acoperea piciorul artificial cu pantalonii uniformei şcolare şi-l încălţa cu un ciorap şi cu un pantof pentru a părea natural.

în fiecare dimineaţă, Izzat Iskandar intra în clasă şchiopătând şi, sprijinindu-se în cârjă, îşi târşâia piciorul şi mergea şontâc-şontâc până la ultima bancă. Se aşeza în colţ, lângă fereastră, punea cârja pe podea şi după aceea nu mai arunca nici o privire spre ea. Se concentra asupra lecţiilor, notându-şi cu grijă tot ce spunea profesorul. Asculta atent, încrunta din sprâncene, se gândea, apoi ridica mâna şi cerea multe lămuriri, pierzându-se astfel în mulţime, confundându-se cu noi, devenind pentru câteva ceasuri doar un elev sârguincios, fără să-i mai pese de cârjă şi de şchiopătat.

Când suna clopoţelul, elevii nici nu aveau răbdare să înceteze clinchetele vesele şi săreau în sus de bucurie, lăsând tot ce ţineau în mâini, dând buzna spre uşa clasei şi împingându-se până ce unii dintre ei cădeau pe jos, pentru a coborî în curte. Doar Izzat Iskandar întâmpina clinchetul clopoţelului ca pe ceva lipsit de însemnătate. Închidea caietul şi-l punea tacticos deoparte, îşi scotea din ghiozdan sandviciul şi revista ilustrată

şi-şi petrecea pauza stând în bancă, mâncând şi citind. Dacă vreunul dintre colegi se uita la el cu milă sau

curiozitate, Izzat zâmbea în barbă şi-şi vedea mai departe de lectură, ca şi cum s-ar fi delectat cu ea şi doar pasiunea pentru citit l-ar fi oprit sa coboare în curte.

*

Veneam pentru prima dată cu bicicleta la şcoală. Era într-o joi după-amiază şi curtea era aproape goală. Doar câţiva băieţi băteau o minge într-o margine. Am început să gonesc cu bicicleta; alergam dintr-un capăt în celălalt al curţii şi înapoi, mă învârteam în jurul pomilor, mă închipuiam într-o cursă de ciclism şi strigam în gura mare: „Doamnelor şi domnilor, sunteţi la Campionatul Mondial de Ciclism...[11] Cu ochii minţii, vedeam publicul, oficialii şi cicliştii cu care mă aflam în competiţie, auzeam încurajările şi fluierăturile fanilor şi întotdeauna ieşeam pe primul loc. Treceam linia de sosire înaintea tuturor concurenţilor şi primeam buchete de flori, felicitări şi sărutări.

Am continuat să mă joc aşa o vreme şi pe neaşteptate am avut impresia că cineva mă urmăreşte. M-am întors din mers şi l-am văzut pe Izzat Iskandar stând pe scara laboratorului. Mă urmărise cu privirea de la început. Când ochii ni s-au întâlnit, a zâmbit şi mi-a făcut semn cu mâna, iar eu m-am îndreptat către el. Se chinuia să se ridice în picioare: s-a sprijinit cu cotul de zid, şi-a vârât cârja sub braţ, apoi a coborât scara treaptă cu treaptă, până ce-a ajuns lângă mine şi-a început să-mi cerceteze bicicleta cu atenţie. A apucat ghidonul, a încercat soneria de câteva ori, iar în cele din urmă s-a aplecat şi a atins cu degetele spiţele roşii din faţă, spunându-mi aproape în şoaptă:

— Frumoasă bicicleta...

— E un Raleigh 24, o bicicletă de curse, are trei viteze, m-am grăbit să-i explic cu mândrie.

— Poţi să conduci fără mâini? m-a întrebat, după care s-a uitat atent la bicicletă, ca şi cum ar fi vrut sa verifice ceea ce-i spusesem.

Am încuviinţat din cap şi mi-am reluat cursa nebună. Eram un ciclist foarte priceput şi-mi face a plăcere să-i fac o demonstraţie, aşa ca am pedalat cu putere până ce am atins viteza maximă şi am simţit bicicleta tremurând sub mine. Am luat cu grijă mâinile de pe ghidon şi le-am ridicat în aer, până la înălţimea umerilor. Am pedalat aşa o vreme, după care m-am întors la el. între timp înaintase câţiva paşi către mijlocul curţii. M-am oprit în faţa lui şi i-am zis, coborând de pe bicicletă:

— Ai văzut, domnul meu? Ţi-a plăcut?

Nu mi-a răspuns. A lăsat capul în jos, uitându-se la bicicletă, ca şi când ar fi cugetat adânc, apoi a aruncat deodată cârja la pământ şi, făcând un pas înainte, s-a lipit de cadru. A apucat ghidonul şi s-a aplecat spre mine, rugându-mă în şoaptă:

— Da-mi-o să fac şi eu o tură, te rog... te rog... te rog..., a stăruit.

N-am prea luat în seamă vorbele lui şi m-am holbat la el buimăcit... în momentele acelea, părea să fie furat de valul pasiunii şi nu era în stare să se stăpânească sau să dea înapoi. Văzând că tac, a zgâlţâit ghidonul şi a strigat furios de data asta.

— Ţi-am zis să mă laşi să fac şi eu o tură!

Pe urmă a ţopăit pe loc şi a dat să se urce pe bicicletă, dar s-a dezechilibrat şi a fost cât pe ce să cădem amândoi. Nu ştiu ce-a fost atunci în capul meu, însă m-am trezit ajutându-1 să urce pe bicicleta. S-a sprijinit de umărul meu şi de cârjă şi, după câteva încercări, a reuşit să-şi ridice corpul, să-şi treacă piciorul sănătos peste cadru şi să se aşeze în şa. Voia să întindă piciorul artificial

înainte, ţinăndu-1 la distanţă de pedală, şi în acelaşi timp să învârtă cealaltă pedală cu forţa piciorului sănătos. Era un lucru extrem de dificil, dar nu imposibil. Izzat şi-a ţinut echilibrul în şa, iar eu
l-am împins încet, cu grijă, din spate şi, când bicicleta s-a pus în mişcare şi a început să pedaleze, m-am oprit brusc, lăsându-1 singur. S-a dezechilibrat şi s-a clătinat mai-mai să cadă, dar până la urmă a reuşit sa rămână în şa şi să controleze bicicleta.

Depunea un efort extraordinar ca să pedaleze cu un singur picior şi să-şi păstreze echilibrul. Bicicleta a înaintat câteva clipe încet, Izzat a trecut de pomul cel mare, apoi de chioşcul alimentar, iar eu m-am apucat să bat din palme şi să strig:

— Bravo, Izzat!

A mers cu bicicleta până aproape de capătul curţii, unde trebuia să întoarcă. M-am temut că nu va reuşi, însă cu mare atenţie - chiar cu măiestrie - a izbutit şi, când s-a întors în sens invers, părea încrezător şi stăpân pe bicicletă, aşa că a schimbat viteza o dată, a schimbat-o şi a doua oară, până ce şuviţele de par au început să-i fluture în vânt.

Bicicleta a ajuns să ruleze în mare viteză pe aleea dintre pomi, Izzat dispărând şi ivindu-se printre frunzele şi crengile care se întretăiau. A reuşit! L-am văzut din spate, pe bicicleta care zbura acum ca o săgeată, ridicând capul şi scoţând un chiuit prelung, care a răsunat în toate colţurile curţii - un chiuit ciudat, sfâşietor, neîntrerupt, ca şi cum ar fi fost reţinut multa vreme în pieptul său pentru a răbufni în clipa aceea.

— Vezi? Vezi? striga mândru.

*

După câteva clipe, când am alergat spre el,

bicicleta era răsturnată la pământ, în vreme ce roata din faţă continua să se învârtă zbârnâind. Piciorul artificial i se desprinsese de trup şi zăcea aruncat undeva la distanţă, împreună cu ciorapul şi pantoful, închis la culoare, gol pe dinăuntru, ca şi cum ar fi fost amputat chiar atunci sau ar fi fost o făptură distinctă, înzestrată cu viaţă proprie, independentă. Izzat era întins cu faţa în jos, ţinând mâna pe locul de unde-i fusese amputat piciorul, din care începuse să-i curgă sânge, făcând o pată ce creştea pe stofa pantalonului sfâşiat.

L-am strigat şi a ridicat încet capul. Avea julituri pe frunte şi pe buze, iar chipul lui mi s-a părut foarte ciudat fără ochelari. S-a uitat la mine, adunându-şi gândurile, şi a zis cu glasul stins şi cu urma unui zâmbet ce se ivea de undeva de departe pe buzele Iui:

— M-ai văzut? M-ai văzut cum am mers pe bicicletă?!

Draga mea soră Makarim

In numele lui Allah cel Milostiv, îndurător, căci la El căutăm ajutor! Rugăciunea şi binecuvântarea asupra domnului nostru, Profetul Muhammad, domnul neamului omenesc din toate timpurile, asupra familiei sale şi asupra însoţitorilor săi, asupra tuturor![LXVIII]

Apoi...

Draga mea soră Makarim,

Ne este tare dor de tine, draga mea soră Makarim. Tot timpul te avem în minte, Makarim, jur. Ieri numai, m-am trezit înspăimântat în toiul nopţii şi am văzut ca Batta, cumnata ta, plânge cu sughiţuri. „Mi-e greu, Hassan, să suport gândul că se chinuie singură cu mama..., a îngăimat ea.

Inimile noastre sunt alături de tine, sora mea dragă, şi noi toţi - eu, Batta şi copiii - ne rugăm lui Allah Preaputernicul şi Preamăritul să-ţi dăruiască răbdare şi să-ţi întărească inima. Ai dovedit, Makarim, că eşti o soră adevărata şi o femeie mărinimoasă rămânând alături de mama, care e atât de bolnavă! Dar să ştii, sora mea, că grija ta pentru mama nu va rămâne nerăsplătită, căci o singură rugă a mamei noastre dragi îţi poate deschide larg porţile raiului, cu voia lui Allah!

Draga mea soră, am arătat radiografiile şi analizele mamei doctorilor de-aici şi toţi au confirmat că tumoarea, din nefericire, se află în faza a treia şi că operaţia chirurgicală nu este de nici un folos, singura soluţie fiind chimioterapia.

[LXVIII] O formă mai amplă a formulei *basmala,* care se rosteşte în diverse împrejurări ori se consemnează în scris, la începutul unei cărţi sau a unei scrisori, ca în cazul de fată.

Makarim, tu eşti o buna credincioasă, ai fost crescută în spiritul supunerii fată de Allah şi-al acceptării destinului hărăzit de el şi ştii foarte bine, sora mea, că bolile, sănătatea, viaţa şi moartea sunt în mâinile Creatorului Preamărit şi Preaînalt şi că omul nu are nici o putere în privinţa lor.

Îmi închipui că vrei să ştii cum o mai duc. Nu vreau să-ţi sporesc grijile, Makarim, Allah mi-e martor, ţi-ajung cele pe care le ai. De când ne-am întors din ultimul pelerinaj, Batta şi cu mine am avut întruna probleme, dar slavă Domnului pentru tot ce se întâmpla! Luna trecută am simţit o durere puternică în şale, în partea stângă. Noaptea, durerea a devenit atât de cumplită, încât m-am zvârcolit pe jos, plângând ca un copil. La spital, mi-au făcut analize şi doctorul mi-a spus că am pietre mari la rinichiul stâng şi trebuie să fac operaţie. Dar ce să mai lungesc vorba, sora mea, am făcut operaţia şi am stat în spital trei săptămâni. Allah mi-e martor, Makarim, sora mea, că toate astea m-au costat zece mii de riali în cap. Însă, de îndată ce m-am întremat după operaţie, am avut o problemă cu garantul meu. E proprietarul şcolii unde lucrăm Batta şi cu mine, iar pe deasupra - şi un şeih important, cu relaţii multe, aşa încât - dacă vrea — în douăzeci şi patru de ore poate să ne trimită pachet acasă...[LXIX] Problema a apărut din cauză că garantul a descoperit că, din când în când, mergeam la vila şeihului Fahd ar-Rubayi pentru a-i ajuta pe copiii lui la pregătirea lecţiilor. Garantul m-a bănuit că le-aş da lecţii particulare pe bani, deşi i-am explicat că şeihul Fahd şi cu mine suntem fraţi întru Allah şi ne întâlnim în principal

[LXIX] Rialul este unitatea monetara din Arabia Saudită. Străinii nu pot lucra în aceasta ţară decât în baza garanţiei unui cetăţean saudit, care le reţine paşapoartele şi le controlează deplasările în ţară şi în afara ei. Garanţii primesc, în mod obişnuit, o parte din salariile lucrătorilor străini.

pentru a studia *Coranul* împreună. Dar garantul meu nu m-a crezut şi, cu fiecare prilej, făcea aluzie la faptul că aş da lecţii particulare. M-a deranjat atât de tare treaba asta, încât acum două zile i-am strigat în faţă: „Ai frică de Allah, şeihule! Cel care acuză trebuie să aducă şi dovezi, şeihule! Mă acuzi fără să ai nici o dovadă şi e păcat, şeihule!". Dar vorbele mele n-au fost de nici un folos şi mi-a reţinut sporurile pe două luni - Allah să-l ierte!

Ce să-ţi mai spun, Makarim? Allah mi-e martor, ne bat gândurile serios, pe Batta şi pe mine, să ne întoarcem definitiv în Egipt. De zece ani trăim departe de casă şi tot ce câştigăm se duce numaidecât. Cu alte cuvinte, suntem la fel de săraci ca în ziua când ne-ai creat, Doamne. Slavă lui Allah! Dar ceea ce mă înfurie cel mai tare este că toată lumea din Egipt îşi închipuie că noi stăm pe sacul cu bani, că învârtim aurul cu lopata şi adunăm comori.

La sfârşit, dragă soră, te rog să ai grijă de mama noastră iubită, să ne ţii la curent cu ce i se mai întâmplă şi - pe viaţa Profetului! - să-i spui, dragă Makarim, că dacă n-ar fi atât de greu, am lăsa totul baltă şi-am veni cu toţii - Batta, copiii şi cu mine - să fim alături de ea, fiindcă ea întruchipează pentru noi binefacerea şi binecuvântarea... Te mai rog, dragă soră, să citeşti la capul ei Rugăciunea celui nefericit, după rânduiala Profetului - pacea şi binecuvântarea asupra lui! -, şi e preferabil să-ţi faci abluţiunea rituală înainte de recitarea ei. Îţi reamintesc această rugăciune, care sună astfel; „îndurarea ta, Doamne, o caut. Nu mă lăsa pe mine singur nici o clipă şi ajută-mă sa izbândesc în toate, căci nu există alt Dumnezeu în afară de Tine!“. Repetă această rugăciune mereu, dragă Makarim, şi vei avea parte de mult bine - cu voia lui Allah.

Cât despre suma pe care mi-o ceri pentru a o

interna pe mama la un spital privat, chiar dacă as cheltui banii din întreaga lume şi mi-aş vinde hainele de pe mine pentru a-i veni în ajutor, n-aş răsplăti nici jumătate din cât a făcut această femeie minunată pentru mine, dar - cu mare regret - trebuie să-ţi spun că şi condiţiile mele materiale sunt extrem de grele, atât de grele că luna aceasta am împrumutat bani de la câţiva prieteni pentru a o scoate la capăt.

în orice caz, l-am consultat pe doctorul Husni Aabid în legătura cu spitalul privat şi m-a asigurat că tratamentul în spitalul de stat este identic cu acela oferit în spitalul privat, deosebirea dintre ele fiind numai suma exorbitantă cerută în spitalul privat, întrucât medicina în Egipt - Allah să ma ierte! - a devenit pur şi simplu o afacere. Asta-i părerea doctorului Husni, care este socotit aici un medic mare şi un om evlavios, cu frică de Domnul lui („căci noi nu socotim pe nimeni mai presus de Allah“). Fii binecuvântata, dragă soră.

Şi te mai rog ceva, dragă Makarim, o să găseşti în plicul ăsta un plic mai mic — o scrisoare adresată agentului imobiliar Hagg Gharib. Du-te şi-l caută la Cafeneaua Clubului, dă-i imediat acest plic şi roagă-l să-mi telefoneze în caz de nevoie, iar dacă nu mă găseşte, să ia legătura cu şeihul Fahd ar-Rubayi la numărul (06) 582 1465. Chestiunea este foarte importantă şi urgentă, dragă Makarim. Allah sa te răsplătească, dragă soră, şi s-auzim de bine!

As-Salamu alaykum wa-rahmat Allah wa-barakatu-hu![LXX]

Fratele tău,
Hassan Muhammad Nagati
Al-Qasim, 5 Muharram 1413

[LXX] Formula cu care se încheie orice scrisoare, discurs, program de radio sau televiziune etc. - „Pace vouă si îndurarea lui Allah şi binecuvântările Lui!“.

(Conform cu originalul)

Necazurile lui Hagg Ahmad

După ce-a împlinit rugăciunea la moschee, Hagg Ahmad s-a întors acasă şi s-a aşezat în faţa televizorului, unde a rămas până când soţia lui, Hagga Dawlat, l-a invitat la masa de *suhur*[LXXI]*.* S-a ridicat încet şi a luat loc la masă, şi-a suflecat mânecile *ghilbabului,* a rostit *basmala,* apoi a dat peste cap un pahar de limonada călduţă, pentru a-şi curăţa aparatul digestiv şi a-şi deschide pofta, astfel încât mâncarea să nu-1 surprindă nepregătit. în timpul ăsta, slujnica filipineză străbătea culoarul, ducând tava cu *suhur-ul* în camera lui Hagg Azzam, bătrânul lui tată, care locuia de doi ani împreună cu el.

Hagg Ahmad a întins mâna, a rupt o bucată din plăcinta fierbinte, muiată în unt topit, şi a întins cu ea în platoul cu bob de alături. Mai înainte, bobul trecuse printr-un lung proces de preparare incluzând: fierberea, descojirea, terciuirea şi amestecarea cu felii mici de roşii, după care fusese dres - atât cât era nevoie - cu ulei de porumb, lămâie, piper şi chimen, astfel încât să fie un deliciu pentru cei care-1 mâncau şi o rezervă pentru cei care posteau peste zi. Hagg Ahmad, cu ochii pe jumătate închişi de poftă, a început să mestece îmbucătura încet, ca un violonist virtuoz care-şi pregăteşte strunele cu nişte melodii simple înainte de-a pluti în lumea simfoniei.

— Domnul să te ţină sănătoasă, Hagga, a mormăit cu căldură în glas, mestecând de zor.

[LXXI] În timpul postului din luna Ramadan, musulmanii practicanţi mănâncă doar în cursul nopţii: o masă principală *iftar,* după asfinţitul soarelui, şi o masă mai uşoară înainte de ivirea zorilor, în momentul din noapte care-i dă numele *(suhur).*

— Să-ţi fie de bine, Hagg, i-a răspuns soţia cu recunoştinţă.

După bob, Hagg Ahmad era hotărât să atace platoul cu omletă cu pătrunjel din dreapta lui. Urma un pahar cu sirop de hibiscus de Aswan rece, ce putea să facă loc în stomacul lui pentru câteva ouă fierte, pe care urma să Ie mănânce goale, adică fără pâine, ca să nu se sature şi să se lipsească de desert, care - după cum a aflat - în noaptea aceea era alcătuit din nişte castronaşe de orez cu lapte presărat cu fulgi delicioşi de nucă-de-cocos.

Dar tocmai când Hagg Ahmad a întins mâna să mai ia o bucată de plăcintă, un ţipăt de spaimă ascuţit a sfâşiat liniştea nopţii şi apoi s-a stârnit un vacarm de nedescris. Hagga Dawlat a sărit în picioare îngrozită, răsturnându-şi scaunul şi provocând un zgomot puternic. A alergat şi Hagg Ahmad în urma ei, atât cât îi permiteau obezitatea şi durerile reumatice. Servitoarea filipineză se oprise în mijlocul camerei lui Hagg Azzam, cu spaima de moarte pe chipul ei asiatic. încăperea era cufundată într-o linişte apăsătoare. Când a intrat, Hagg Ahmad a simţit că un miros puternic de praf şi mucegai îi năpădeşte nările. L-a descoperit pe tatăl său întins pe pat, cu gura fără nici un dinte larg deschisă şi cu ochii pierduţi în gol, în vreme ce chipul bătrân avea o expresie împietrită, de parca ar fi fost lovit prin surprindere, o singura data şi cu putere, pentru totdeauna.

Hagg Azzam era mort. Dawlat a scos un bocet prelung, ca şi cum ar fi vrut să anunţe vestea dureroasă, în vreme ce Hagg Ahmad s-a prăvălit cu trupul său greu peste corpul neînsufleţit al tatălui său, îngropându-şi faţa la pieptul lui şi izbucnind în

hohote ca un copil rătăcit. S-a lăsat copleşit cu totul de plâns, iar când şi-a revenit, după câteva clipe, camera era goală. S-a ridicat, şi-a şters lacrimile cu mâneca şi a rostit „Al-Fatiha“, a închis gura şi pleoapele defunctului, i-a acoperit faţa cu un cearşaf, apoi a strecurat încet mâna sub perna tatălui, de unde a luat cheile bătrânului şi le-a vârât în propriul buzunar. După aceea, a ieşit din cameră şi le-a telefonat rudelor şi cunoscuţilor, anunţându-le vestea decesului.

După vreun ceas, Hagg Ahmad, îmbrăcat într-un costum sobru de culoare închisa, stătea în salon şi primea condoleanţele celor sosiţi degrabă, în timp ce servitoarea filipineză trecea printre ei cu o tavă pe care erau aşezate ceşti de cafea şi pahare cu apă rece. Au sosit mai întâi vecinii şi, odată cu ei, şi domnul Sa'id Azzam, fiul mijlociu al defunctului - subsecretar de stat în Ministerul Irigaţiilor. Avea faţa palidă şi privirea buimăcită din pricina şocului. Când a sosit Adil, fiul cel mic, funcţionar la American Express, a insistat urlând să vadă chipul tatălui său, iar de cum au dat cearşaful la o parte, s-a prăbuşit pe podea, zvârcolindu-se. L-au cărat în salon, frecându-i faţa cu apă de colonie. Doamna Amina, singura fiică a răposatului, a intrat în apartament valvârtej şi, de îndată ce a zărit-o, Hagga Dawlat a strigat la ea cu glasul sugrumat, sfâşiindu-i inima:

— Vino şi vezi, Amina... tata a murit, Amina...

Aceasta i-a răspuns lovindu-se violent cu palmele peste obraji, apoi s-a prăbuşit pe pardoseala culoarului. Hagg Ahmad i-a părăsit pe cei îndoliaţi şi s-a grăbit să le liniştească pe cele două femei doborâte de durere, pe urmă s-a retras într-un colţ cu fratele său Adil, care între timp se mai liniştise, întinzându-i un teanc de o mie de lire

şi punând la punct împreună cu el măsurile ce trebuiau luate în dimineaţa următoare: antreprenorul de pompe funebre, cortul, anunţul mortuar şi toate celelalte.

Hagg Ahmad ştia ce trebuie făcut când vine o nenorocire peste familie, căci el era cel mai mare dintre fraţi, iar activitatea în domeniul antreprizelor de construcţii îl înzestrase cu simţ practic şi nervi tari. La acestea se adăugau credinţa sa profundă şi cunoaşterea treburilor religioase. Acum stătea cu ochii în pământ, tăcut, în mijlocul îndoliaţilor. Pe chipul lui se puteau vedea atât durerea, cât şi răbdarea pe care adevăratul credincios trebuie s-o arate în faţa nenorocirilor. Hagg Ahmad n-a plâns şi nici nu s-a zvârcolit ca alţii, dar suferinţa lovise şi inima lui tare ca un munte, privirile îi erau abătute şi buzele lui murmurau versete din Cartea cea Sfântă, în speranţa că ele îi vor alina durerea. A socotit potrivit ca în noapte aceea să-şi aducă aminte de tatăl său – de grija pe care le-o arătase lui şi fraţilor săi când fuseseră copii, sacrificându-şi liniştea şi averea pentru a-i creşte. Şi astăzi - după ce îşi îndeplinise menirea în întregime - pleca la Domnul lui. „O, tu, suflet liniştit, întoarce-te la Domnul tău mulţumit şi împăcat!"[LXXII] Adevăr grăit-a Allah Preamăritul!

Hagg Ahmad a rămas în salon, în mijlocul celor îndoliaţi, cufundat în gânduri şi cerând iertare pentru tatăl sau. La un moment dat a tresărit, a înălţat capul, trosnindu-şi gâtul - un gest obişnuit, lipsit de importanţa, întocmai cum unii se joacă cu brăţara ceasului sau îşi răsucesc mustaţa între degete în vreme ce vorbesc. Ce să facem? Când şi-a înălţat capul, ochii i-au căzut pe acele mari, aurite, ale pendulei din perete, care indicau ora

---

[LXXII] *Coranul,* sura „Al-Fajr“ („Zorii"), w. 27-28.

trei şi jumătate după miezul nopţii. Când a lăsat din nou capul în jos, a simţit că ceva se schimbase înăuntrul lui, ceva mârşav a început să-1 înţepe ca un ac mic, supărător. Hagg Ahmad a încercat să se gândească din nou la defunct, dar în zadar. înţepăturile se înşiruiau şi se adunau, iar în cele din urmă s-au preschimbat într-un gând ruşinos, care-i stăruia în minte, fără să-i mai dea pace: nu-şi luase încă *suhur-ul...* Când i-a lovit nenorocirea, nu apucase să ia decât o înghiţitură. Nu mai rămânea decât un sfert de ceas până la ivirea zorilor şi stomacul lui era gol, simţea cum îi ghiorăie maţele. Îi era foame şi voia să mănânce - ăsta era adevărul curat, ca să spunem lucrurilor pe nume.

Când gândurile sale au ajuns în acest punct, Hagg Ahmad s-a simţit jenat, ba chiar i s-a făcut ruşine de-a binelea, socotindu-se demn de dispreţ. „Cum adică, să vrei să mănânci, să te ghiftuieşti şi să râgâi, când ştii că tatăl tău a murit acum un ceas? Nu eşti în stare să rabzi de foame o singură zi, din respect pentru tatăl tău care te-a crescut şi a făcut din tine un bărbat cu stare? Sufletele văd şi aud, probabil că sufletul tatălui tău zâmbeşte acum trist şi dispreţuitor văzând nerecunoştinţa ta. Atât de repede ţi se abat gândurile de la nenorocire, fugându-ţi la omletă şi la bob cu roşii?" Hagg Ahmad a murmurat „La Allah caut adăpost", astfel încât
l-au auzit şi cei care stăteau lângă el. Apoi a întors brusc capul spre dreapta, de parcă ar fi vrut să alunge gândurile urâte, dar ţi-ai găsit! Satana - blestemat fie de Allah! - este nespus de viclean. Stătea la pândă şi-l ademenea, şoptindu-i liniştit, convingător: „Pentru ce atâta frământare? Ce, până şi *suhur-ul* a devenit un păcat, un lucru interzis de religie?”. Se cunoştea mai bine ca oricine. Dacă nu mânca atunci, trebuia să încalce

şi să întrerupă postul şi să mănânce a doua zi, iar păcatul s-ar fi abătut asupra lui şi într-un caz, şi în celălalt! Era mai bine să mănânce imediat, căci urma o zi grea, va trebui să fie de faţă la spălarea, îmbălsămarea şi coborârea în groapă a trupului neînsufleţit, să ia parte la procesiunea funerară şi la un milion de alte treburi! Cum ar putea suporta toate belelele astea cu burta goala?! Şi pe urmă, toţi îndoliaţii aceştia care stăteau trişti în jurul lui cu câteva minute înainte ca bubuitul tunului să anunţe începerea postului... Dacă
le-ar fi fost foame, n-ar fi putut sta atât de liniştiţi... De bună seama, toţi s-au îndopat bine acasă şi pe urmă au venit să verse lacrimi fierbinţi pentru defunct... Chiar şi el, dacă tatăl lui ar fi murit într-un alt loc şi nu în propria casă, ar fi mâncat şi ar fi băut înainte de-a primi condoleanţele. Era ceva firesc. Nu era nici un păcat, pentru că aşa ceva nu poate fi interzis!

Şi astfel, rezistenţa lui Hagg Ahmad s-a erodat treptat până ce s-a stins cu totul când ceasul arăta ora trei şi patruzeci de minute. Mai rămăseseră doar cinci minute, aşa încât Hagg Ahmad a sărit în picioare, ca şi cum şi-ar fi adus brusc aminte de un lucru foarte important, şi s-a îndreptat aproape în fugă pe coridorul îngust spre bucătărie... în uşă, Hagg Ahmad a găsit-o pe soţia lui, Dawlat, stând tăcută, fără să facă nimic, ca şi cum l-ar fi aşteptat, ca şi cum anii îndelungaţi de convieţuire i-ar fi spus să aştepte venirea lui la bucătărie exact în acea clipă. I-a aruncat o privire înţelegătoare. Avea ochii umflaţi de plâns, iar pe obraji se puteau vedea urmele vineţii lăsate de loviturile palmelor.

—- Să-ţi aduc un pahar cu iaurt, Hagg? l-a întrebat în şoaptă, străduindu-se să-şi păstreze glasul trist şi tremurat.

Fără să vrea, glasul, atitudinea ei şi lumina

slabă ce venea din bucătărie, i-au dat lui Hagg Ahmad impresia că erau doi conspiratori şi asta l-a făcut să izbucnească furios:

— Ce iaurt, care iaurt?! Nouă ne arde acum deaşa ceva?!

Dawlat a lăsat capul în jos, ca şi cum s-ar fi ruşinat, şi s-a retras tăcută pe coridor. Când a dispărut complet, Hagg Ahmad s-a strecurat în bucătărie şi a închis bine uşa în urma lui, fără să facă nici cel mai mic zgomot. Acolo, pe blatul de marmură de lângă chiuvetă, Hagg Ahmad a descoperit platoul cu bob şi roşii din care nu apucase să ia decât o singură înghiţitură.

În aşteptarea Liderului

— Fraţii mei, ziua de 23 august va rămâne pentru totdeauna gravată cu litere strălucitoare în inimile noastre. În aceasta zi, cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, ne-a părăsit Liderul Wafdului şi al naţiunii, Mustafa an-Nahhas Paşa.[LXXIII] Sufletul său nevinovat s-a înălţat la cer, blestemându-i pe opresori. În ziua aceea, fraţilor, tiranul Abd el-Naser ne-a interzis să-l conducem pe Liderul nostru la locul lui de veci, dar noi am ieşit în stradă. Întregul Egipt, până la ultimul suflet, a ieşit împreună cu noi pentru a-1 conduce pe fiul său devotat. Atunci am fost aruncaţi în temniţele lui Abd el-Naser. Am intrat în ele mulţumiţi, împăcaţi cu soarta noastră, fiindcă noi, fiii măreţului Wafd, am rămas şi vom rămâne credincioşi legământului atâta vreme cât ne vor bate inimile în piept.

Domnul Kamil az-Zahhar stătea la tribună şi glasul îi răsuna în toate colţurile încăperii. Înflăcărat de entuziasm, a început să-şi agite pumnul în aer. În spatele lui se vedea un portret în mărime naturală al Liderului Mustafa an-Nahhas, pictat în ulei direct pe perete. Alături de el, la tribună, se aflau cei doi stâlpi ai Wafdului: în dreapta lui şedea Muhammad Bei Basiyuni - Allah să-l ţină în viaţă! un bătrân în vârstă de şaptezeci şi cinci de ani, fost director al cabinetului lui Mustafa an-Nahhas, cu trupul şubrezit de boli şi vederea slăbită de ani, dar cu inima arzând încă de dragoste pentru Wafd şi pentru Liderul său, iar în

---

[LXXIII] Partidul Wafd („Delegaţia”) a fost una dintre grupările politice de seamă din Egipt în prima jumătate a secolului XX. Partidul şi liderul său, Mustafa an-Nahhas, au fost eliminaţi din viaţa politică în urma revoluţiei din 1952, condusă de Gamal Abd el-Naser, dar în 1983 partidul a revenit pe scena politică a Egiptului.

stânga lui şedea - cu statura lui impunătoare, îmbrăcat într-o aba de ţară - şeihul Aii Sahhab, cunoscutul deputat al Wafdului, consătean al lui An-Nahhas Paşa din Samannud, Guvernoratul de Vest.

Ceremonia în memoria lui An-Nahhas avea loc în camera de zi din casa lui Kamil az-Zahhar, situată în cartierul Al-Munira. Aceasta era neîncăpătoare pentru participanţi, aşa că unii dintre ei au fost nevoiţi să privească de-afară. S-au adunat vecini de-ai domnului Kamil, câţiva trecători de pe stradă care au urcat împinşi de curiozitate şi o mulţime de săraci din cartier, bărbaţi şi femei târând după ei copii cu haine zdrenţuite şi murdare. Mirosul lor pătrunzător de sudoare se amesteca cu acela al respiraţiilor fetide şi cu fumul de tutun, aşa încât atmosfera ce plutea în încăpere era înăbuşitoare şi insuportabilă.

Az-Zahhar şi-a încheiat discursul şi s-a aşezat, ştergându-şi sudoarea ce i se prelingea pe frunte şi pe obraji, în mijlocul unui ropot de aplauze tunătoare. Apoi i-a venit rândul lui Muhammad Bei Basiyuni - Allah să-i dăruiască sănătate şi putere! S-a ridicat de pe scaun ajutat de şoferul său, Barei, s-a apropiat încet de microfon, şi-a plimbat o clipă privirea peste cei prezenţi şi a zis:

— Vreau să vă întreb, fraţilor, de ce ne-am întrunit în noaptea asta? Am venit aici căutând bani sau posturi? Nici vorbă! Ne-am întrunit pentru el, pentru Mustafa an-Nahhas, atât de drag nouă. O, Mustafa! O, Nahhas! Eşti viu! Vei rămâne în inima Egiptului câtă vreme vor dăinui Nilul şi piramidele. O, Mustafa! O, Nahhas!

După aceste cuvinte, glasul lui Basiyuni Bei s-a întrerupt brusc şi el şi-a lăsat capul în jos. O lacrimă trădătoare i s-a prelins din spatele ochelarilor cu lentile groase, trupul gârbovit a

început să-i tremure şi a izbucnit într-un plâns violent. Peste încăpere s-a aşternut o tăcere stânjenitoare, apoi s-a auzit glasul răguşit al şeihului Aii Sahhab strigând entuziasmat de trei ori:

— După tine nu mai există nici un alt lider, Nahhas!

Cei prezenţi au repetat după el în cor şi apoi - dându-şi seama că oamenii au obosit din pricina căldurii, înghesuielii, aclamaţiilor şi aplauzelor - domnul Kamil s-a apropiat din nou de microfon,
le-a mulţumit, psalmodiind împreună cu ei „Al-Fatiha“ pentru sufletul Liderului, după care s-a oprit în uşă pentru a-şi lua rămas-bun de la ei.

Cei doi stâlpi ai Wafdului, precum şi o parte dintre
participanţi, au plecat, dar majoritatea au rămas în cameră. Mai luaseră parte şi altă dată la ceremoniile organizate de Az-Zahhar şi cunoşteau rânduiala lor, aşa că se îngrămădiseră lângă tribună, în faţa unei mici uşi laterale închise, ce n-a întârziat sa se deschidă, lăsând să se ivească o slujnică bătrână, îmbrăcată în negru, care ţinea în mâini o tavă mare cu sandviciuri - un morman de lipii tăiate în jumătăţi şi umplute cu came fiartă. Nici n-a intrat bine tava pe uşă, că mulţimea s-a şi năpustit asupra ei cu lăcomie, aşa încât biata slujnică a socotit mai potrivit s-o arunce cu totul. A izbucnit numaidecât o încăierare crâncenă; mâinile îşi smulgeau sandviciurile cu came, atmosfera a devenit incendiară, urletele
s-au preschimbat una-două în insulte şi înjurături. Domnul Kamil az-Zahhar stătea la tribună, urmărindu-i pe cei care se încăierau. Nu s-a amestecat şi n-a scos o vorbă până ce lupta a luat sfârşit şi oamenii s-au împrăştiat, fiecare cu prada pe care o apucase. Încet-încet, camera s-a golit. Abia atunci domnul Kamil s-a ridicat, a închis uşa şi s-a prăbuşit în fotoliul cel mai apropiat.

Ce să-l fi deranjat pe domnul Kamil într-atât? Ceremonia fusese minunată, iar discursul său despre Mustafa an-Nahhas avusese un succes extraordinar! Izbutise să demonteze toate calomniile pe care Abd el-Naser le sădise în minţile oamenilor. Le povestise cum An-Nahhas Paşa îi înfruntase ca un leu pe englezi şi pe regele absolutist. Demonstrase cu argumente de necontestat ca incidentul din 4 februarie fusese în favoarea şi nu împotriva lui Mustafa an-Nahhas.[LXXIV] Elocvenţa sa îi convinsese pe toţi cei prezenţi, astfel încât palmele şi gâturile lor se întrecuseră în aplauze şi lozinci. Totul fusese aşa cum trebuie. Atunci ce nu-i dă pace? E adevărat că domnul Kamil az-Zahhar este un om extrem de sensibil - un cuvânt oricât de neînsemnat îl poate face extrem de fericit, după cum îl poate îndurera în aceeaşi măsură. în seara aceasta a fost impresionat de spectacolul oamenilor din public încăierându-se pentru o bucată de carne. Ştia că sunt săraci şi necăjiţi, multe dintre chipurile lor îi erau cunoscute, dar nu-şi închipuia că lupta pentru mâncare ar putea sa devină atât de cumplită. Si cine luase parte la această încăierare? Tocmai aceia care aplaudaseră şi ovaţionaseră Partidul Wafd şi pe Liderul lui ceasuri în şir! Tocmai aici era punctul nevralgic: domnul Kamil ajunsese să se îndoiască de devotamentul lor faţă de principiile Wafdului. În plus, îi stăruiau în minte şi vorbele pe care le spusese soţia sa, Dawlat, când îi dăduse cele cinci sute de lire pe care le cheltuise pentru ceremonie.

— Poftim, Kamil! îi zisese, zâmbind cu afecţiune. Chiar dacă oamenii ăştia nu vin decât ca să-şi

---

[LXXIV] Pe 4 februarie 1942, trupele britanice au înconjurat palatul regal din Cairo şi l-au constrâns pe regele Faruq să accepte un guvern format din Partidul Wafd şi condus de Mustafa an-Nahhas.

umple burţile pe seama noastră… Domnul răsplăteşte după intenţii…

În mintea lui îşi făcuse loc şi începuse să-l roadă gândul stăruitor, dureros că Partidul Wafd murise. Dacă Abd el-Naser eşuase în toate, izbândise, în schimb, într-o singură chestiune: îi rupsese pe egipteni de trecutul lor şi făcuse să se succeadă generaţii care nu ştiu şi nu vor să ştie nimic despre Wafd şi despre liderii lui. Cum se uită, de pildă, cei doi copii ai lui - Mustafa şi Zeynab - la el, când le vorbeşte despre Mustafa an-Nahhas? Zâmbesc politicos şi privesc indiferenţi, iar dacă nu ar avea un respect adânc pentru tatăl lor, i-ar lua în derâdere şi pe el, şi pe Liderul lui. Era firesc ca lucrurile să stea aşa, de vreme ce asta învăţaseră în şcolile lui Naser. „Lumea s-a întors cu fundul în sus“, a bombănit domnul Kamil, întinzându-şi picioarele şi cufundându-se în fotoliu, în timp ce contempla chipul lui An-Nahhas de pe perete. Liderul era îmbrăcat în uniforma de paradă şi pieptul îi era împodobit cu stele strălucitoare, pe umăr avea petrecută eşarfa roşie de magistrat, la şold îi atârna sabia argintie, iar faţa binevoitoare schiţa un zâmbet îngăduitor şi plăcut, exprimând demnitatea şi patriotismul său.

Domnul Kamil a închis ochii şi prin minte i s-au perindat imagini îndepărtate. Şi-a adus aminte de zilele când era elev la liceul As-Sa’idiya şi colegii îl purtau pe umeri în timpul unei mari demonstraţii, în vreme ce striga, iar ei repetau după el: „Trăiască Egiptul liber şi independent!“. Când manifestanţii treceau pe Strada Universităţii, li s-au alăturat şi studenţii de la Politehnica din apropiere. Toţi clocoteau de un entuziasm ca un vulcan şi lozincile răsunau până la cer. Englezii încercau să-i împrăştie, dar în zadar. Au deschis focul, s-au auzit împuşcături şi au căzut primii martiri, strigând numele Egiptului. Seara, s-a

îndreptat grăbit spre vila lui An-Nahhas din cartierul Garden City, unde i-a găsit aşteptând în salon pe cei mai mari bărbaţi de stat. însă lui, Kamil az-Zahhar, liderul elevilor de la liceul As-Sa'idiya, care nu împlinise încă douăzeci de ani, i s-a permis imediat să intre. însuşi Liderul l-a întâmpinat şi i-a urat bun venit, dar când s-a aplecat
să-i sărute mâna, şi-a retras-o, cerându-i iertare lui Allah, şi i-a adresat vorbele acelea pe care şi le aduce aminte şi acum: „Zahhar, tu eşti fiul meu, eşti fiul Wafdului. Revăd prin tine zilele tinereţii mele”.

A fost nespus de fericit în ziua aceea. Unde s-au dus toate astea?! Cât de ciudată este viaţa!

Într-o zi, le-a spus, plin de mândrie, colegilor de la As-Sa'idiya:

— Sunt sigur ca voi fi prim-ministru al Egiptului.

Aproape că-i venea să râdă de vorbele acelea. Anii s-au scurs rapid şi iată-1 ieşit la pensie ca simplu funcţionar la Departamentul asigurărilor sociale, asemenea atâtor mii de oameni obişnuiţi. Lumea a uitat de el, la fel cum a uitat şi de Mustafa an-Nahhas. Domnul Kamil az-Zahhar era trist şi obosit, dar s-a simţit brusc uşurat, fiind cuprins de un sentiment misterios de linişte şi orbit de o lumină puternică, ce s-a pornit să scânteieze, apropiindu-se de el, până ce a simţit o uşoară înţepătură pe faţă. Domul Kamil a sărit speriat şi a dat să se năpustească afară, dar când s-a uitat la tabloul de pe perete, a rămas pironit în loc de uimire. Imaginea începuse să se mişte. Zâmbetul s-a lărgit, apoi Liderul a mişcat braţul drept şi a coborât din tablou... Era chiar el, Mustafa an-Nahhas, îmbrăcat în costumul său de paradă presărat cu stele şi purtând pe cap *tarbuşul* - fesul egiptean din vremea lui. S-a oprit

în faţa lui surâzător, iar Az-Zahhar s-a apropiat şi s-a aplecat să-i sărute mâna, dar acesta l-a strâns la piept.

— Domnul meu, unde-ai fost? l-a întrebat uimit.

— Am fost mort, Zahhar, dar l-am rugat pe Allah să mă readucă la viaţă şi iată că mi-a ascultat ruga.

Az-Zahhar s-a holbat la Lider, nevenindu-i să-şi creadă ochilor.

— Te văd surprins de întoarcerea mea, Zahhar... *Spune: „Cine mai aduce la viaţă oasele după ce au fost putrezite?". Spune: „Le aduce la viaţă Cel care le-a creat pe ele prima oară!"*[LXXV].

— Adevăr grăit-a Allah, domnul meu! a murmurat Az-Zahhar, continuând apoi cu glas tremurat: Excelenţă, Egiptul căruia i-aţi dăruit viaţa Domniei Voastre a ajuns... Egiptul trece printr-o mare încercare, Excelenţă...

— Ştiu, Zahhar, a şoptit Liderul clătinând din cap cu părere de rău. În lumea cealaltă am urmărit zi de zi ce se întâmplă în ţara mea.

— Şi ce-i de făcut, domnule? Cum poate Egiptul să depăşească această situaţie grea?

— Deviza Wafdului a rămas neschimbata, Zahhar: „Constituţia şi democraţia".

— Dar oamenii s-au schimbat, mărite Lider al Văii Nilului. Constituţia nu mai interesează pe nimeni. Singura grijă a oamenilor este burta.

— E de înţeles, Zahhar, cu scumpetea, sărăcia şi condiţiile astea grele de trai, dar prosperitatea nu se va realiza decât prin democraţie.

— Nimeni nu înţelege lucrul ăsta, domnule. Nimeni nu-şi mai aduce aminte de Wafd şi de An-Nahhas.

Zâmbetul Liderului s-a stins şi ochii i s-au înnegurat.

[LXXV] *Coranul,* sura „Ya-Sin“, w. 78-79.

— Nu dispera, Zahhar! a încercat sa-1 încurajeze, vorbindu-i pe un ton foarte serios de data asta. Egiptul nu va pieri! Este raiul lui Allah pe pământ. Se va ivi o nouă generaţie de tineri care va cunoaşte adevărata valoare a Wafdului.
Ascultă: avem în faţă o luptă lungă, ce ne va cere eforturi mari. Ai rămas credincios legământului, Kamil?

— Viaţa mea aparţine Egiptului şi Liderului său! a strigat cu înflăcărare domnul Kamil.

— Excelent! Hai să ne apucăm imediat de treabă! îţi dau o singură zi! Vreau să-ţi aduni colegii şi să mă aşteptaţi luni, la ora opt dimineaţa. *As-salamu alaykum!*

Chipul Liderului a început să pălească şi privirea i s-a schimbat, părând să scruteze zările îndepărtate.

— Acum trebuie să urc, am o întâlnire în cer. Îţi doresc numai bine, a şoptit cu glas stins, retrăgându-se cu spatele spre perete.

— Dar unde să te aşteptăm, domnule? a mai apucat Az-Zahhar să-1 întrebe, alergând după el.

— În faţa Casei Naţiunii[LXXVI]..., i-a răspuns cu greutate, lipindu-se la loc pe peretele de pe care coborâse.

Az-Zahhar a întins mâna să-I reţină, însă l-a cuprins o ameţeală puternică, şi când şi-a revenit, tabloul lui Mustafa an-Nahhas a reapărut pe perete aşa cum îl ştia.

*

Rutina matinală a lui Muhammad Bei Basiyuni era neschimbată: se trezea devreme, făcea un duş, se schimba de pijama şi făcea o plimbare îmbrăcat

---

[LXXVI] Sediul Partidului Wafd şi locuinţa întemeietorului sau, Saad Zaghlul (1859-1927); acum este muzeu de istorie.

în *robe de chambre* [LXXVII] prin grădina vilei sale din Al-Maadi. Barei, şoferul lui, îi aducea ziarele, iar el se aşeza la masa din grădină şi se apuca să le răsfoiască, folosind o lupă, în timp ce-şi bea, cu înghiţituri mici, paharul cu lapte călduţ. în ultimii ani, Basiyuni Bei a trecut prin mai multe crize de sănătate, care i-au slăbit puterea de concentrare. De aceea, când s-a trezit cu domnul Kamil az-Zahhar în faţa lui de dimineaţă, la început a rămas o clipă încurcat, dar şi-a revenit imediat şi i-a răspuns la salut. Domnul Kamil nici nu s-a aşezat bine pe scaun şi s-a apucat să-i relateze cum l-a vizitat, cu o zi în urmă, Liderul Mustafa an-Nahhas. În momentul acela, Basiyuni a făcut ochii mari, holbându-se la el din spatele ochelarilor.

— Cine zici că te-a vizitat ieri, Kamil Bei? l-a întrebat nedumerit.

— An-Nahhas Paşa... A coborât din tabloul lui de pe peretele din salon...

— Îhî!..., a aprobat Basiyuni Bei mirat, prefâcându-se că-1 asculta pe Az-Zahhar cu luare-aminte şi zâmbind din complezenţă.

— Nu mă crezi, Basiyuni Bei? La întrebat Kamil pe un ton mustrător, uitându-se fix în ochii acestuia.

— Iartă-mă, Kamil Bei! Cum să nu te cred? Te cred, de bună seamă, i-a răspuns politicos, cu acelaşi zâmbet pe faţă.

„Moşul ăsta nu mă crede. Îşi bate joc de mine", şi-a zis Az-Zahhar furios, ieşind pe poarta vilei. S-a urcat într-un taxi şi, după ce s-a aşezat comod pe bancheta din spate, şi-a zis iarăşi: „Nu sunt nebun. Niciodată în viaţa mea nu m-am simţit mai zdravăn la minte decât acum. L-am atins cu mâna mea pe Mustafa an-Nahhas şi am stat de vorbă cu el. N-am nici cea mai mică îndoială! Şi mâine An-Nahhas

---

[LXXVII] Sintagma *robe de chambre* („halat de casă") apare în textul arab în limba franceza.

Paşa o să vină din nou la mine. îl voi însoţi peste tot unde va vrea să meargă: ne vom duce la ziare, la parlamentul nostru, aşa-numita Adunare a Poporului, ba o să cerem audienţă chiar şi la Preşedintele Republicii. Liderul şi cu mine vom apărea pe prima pagina a tuturor ziarelor de marţi... Şi-atunci să vedem ce-o să mai zică Muhammad Basiyuni!".

Taxiul s-a oprit în faţa casei şeihului Aii Sahhab, din strada Murad. Şeihul Aii tocmai îşi terminase rugăciunea de dimineaţă şi stătea pe o bancă, trecându-şi mătăniile printre degete. S-a întrerupt şi l-a salutat pe amicul său Kamil Az-Zahhar, care s-a grăbit să-i relateze cu de-amănuntul ceea ce i se întâmplase cu o zi în urmă. Câteva clipe s-a aşternut o tăcere bănuitoare, după care şeihul Aii a îngăimat cu glasul lui răguşit:

—- E o poveste mai ciudată decât toate închipuirile la un loc!

— Asculta, şeihule Aii, s-a răstit Az-Zahhar la el, dacă nu mă crezi, spune-mi şi m-am dus.

— Te cred, Kamil, fireşte, te cred, a încercat şeihul Aii sa-1 liniştească. Doar ne cunoaştem de-o viaţă. Şi spiritele sunt o realitate: *Te întreabă despre Duh. Spune: „Duhul este din porunca Domnului meu!"*[LXXVIII]*.* Adevăr grăit-a Allah Preamăritul. Dar eşti sigur că era An-Nahhas Paşa?

Domnul Kamil a sărit în picioare, hotărât să pună capăt discuţiei.

— L-am văzut pe An-Nahhas Paşa în carne şi oase, întocmai cum te văd acum pe tine, şi am stat de vorbă cu el. Ascultă: mâine mă duc la întâlnirea cu Excelenţa Sa Paşa. Vii cu mine sau nu vii?

Şeihul Ali a rămas adâncit în gânduri, după cum se putea citi pe chipul lui, dar s-a ridicat, i-a întins

---

[LXXVIII] *Coranul,* sura „Al-Tsra'" („Călătoria în noapte"), v. 85.

mâna lui Az-Zahhar şi l-a asigurat cu glas şovăitor:

— Voi veni cu tine, cu voia lui Allah!

*

Cum ar fi putut domnul Kamil Az-Zahhar să închidă ochii în noaptea aceea? S-a întins lângă soţia sa, Dawlat, pe întuneric şi-a început să tragă dintr-o ţigară, cu gândul la ziua ce urma. Va fi o surpriză pentru toată lumea, de bună seamă! Iar după aceea o să organizeze nişte campanii uriaşe împreună cu Liderul. O să bată Egiptul în lung şi-n lat. Toţi egiptenii trebuie să-1 vadă pe Lider şi să-l audă, în oraşe, sate, cătune şi în taberele beduinilor. Pe urma, la primele alegeri, Wafdul va mătura, ca de obicei, toate celelalte partide, iar Mustafa an-Nahhas va alcătui un guvern din care o să facă şi el parte. O sa aleagă ori Finanţele, ori Economia, fiindcă astea sunt domeniile pe care le cunoaşte cel mai bine. Externele sunt o treabă delicata, riscantă, iar Internele nu i se potrivesc defel.

La un moment dat, Dawlat s-a trezit şi a aprins lumina.

— De ce nu dormi, Kamil? l-a întrebat, privindu-1 neliniştită.

— Nu pot!...

Dacă ar şti ea, partenera lui de viaţă, ce le pregăteşte ziua de mâine! Draga mea Dawlat, peste un an de zile o să fii soţie de ministru. Nu l-ai suportat tu pe Kamil az-Zahhar, funcţionar la Departamentul de asigurări sociale, vreme de un sfert de veac fără să bombăni şi să te plângi? Acum o să culegi, floarea mea dragă, roadele îndelungii tale răbdări. O să mergi în pelerinaj la Casa Sfântă a lui Allah, aşa cum ţi-ai dorit toată viaţa, iar vara

ne vom duce într-o staţiune din Europa - eu, tu şi copiii mei iubiţi, Mustafa şi Zeynab. Az-Zahhar s-a apropiat de soţie, a sărutat-o pe frunte şi i-a şoptit cu tandreţe în glas:

— Noapte buna!

S-a prefăcut apoi că doarme, dar dimineaţă, la şapte fix, a sărit din pat şi, după un sfert de ceas, mergea grăbit pe strada pustie, îndreptându-se spre Casa Naţiunii. Trebuia să ajungă acolo înaintea Liderului! El putea să-l aştepte pe Lider, însă nu s-ar fi cuvenit să fie invers.

Casa Naţiunii era închisă. Pe o tăbliţă de aramă ruginită scria: „Muzeul Casa Naţiunii. Deschis zilnic între orele 10-15. Vinerea închis".

Clădirea veche era acoperită cu un strat gros de praf, iar grădina părea părăsită şi pustie. Az-Zahhar s-a simţit cuprins de tristeţe şi, în sinea lui, a hotărât ca renovarea Casei Naţiunii să fie prima sarcină a noului cabinet. Era ora opt fără un sfert. Chiar cu o clipă în urmă ajunsese şi şeihul Ali Sahhab, care i-a strâns mâna lui Az-Zahhar şi a rămas în picioare lângă el pe trotuar. Peste încă o clipă s-a ivit hurducându-se în capătul străzii un Cadillac negru, care s-a apropiat şi a oprit în faţa lor, iar din el a coborât Muhammad Bei Basiyuni. Az-Zahhar s-a grăbit spre el cu mâna întinsă, zicând cu emoţie în glas:

— An-Nahhas va sosi. N-a întârziat niciodată la o întâlnire...

Opt fix. Strada se umplea de maşini şi pietoni. Pe trotuarul de vizavi lumea se îngrămădea în jurul unei tarabe cu sandviciuri cu bob, funcţionarii alergau valuri-valuri către ministerele din apropiere pentru a nu întârzia la slujbă. în fata Casei Naţiunii continuau să stea toţi trei în picioare - domnul Kamil az-Zahhar, şeihul Aii Sahhab şi Muhammad Bei Basiyuni cu gâturile

întinse către capătul străzii, de unde trebuia să se ivească dintr-o clipă în alta Marele Lider, Excelenţa Sa Mustafa an-Nahhas Paşa...

O privire spre chipul lui Nagi

Şcoala mea - o clădire veche, cu ferestre şi balcoane rotunde şi coloane uriaşe - pare, în ceaţa zorilor, o cetate părăsita. Poarta de lemn se deschide încet, lăsând să se vadă curtea largă, cu pomii înalţi şi goi, ale căror frunze uscate, risipite pe pământ scoteau un foşnet uşor şi se fărâmiţau când ne zbenguiam şi călcam pe ele. Iată-ne stând în bănci, îmbrăcaţi în bluzele albastre pe care era brodată emblema şcolii noastre venerabile şi ascultând ce spunea învăţătorul nostru, Frere. Mi-amintesc chipul lui bătrânicios, capul aproape complet chel, ochelarii şi ochii albaştri din spatele lor, bocancii militari de culoare închisă, straiele monahale lungi şi albe, cu o cruce care inspira respect şi teamă atârnând pe piept, şi nuiaua, mai ales nuiaua lui lungă şi subţire, dureroasă ca o lamă de ras, fulgerătoare ca un glonţ.

Frere se plimba printre noi, citindu-ne la nesfârşit. Aerul din clasă era închis şi, ca să scap de moţăiala ce-mi dădea târcoale, mă uitam pe fereastra de lângă mine la maşinile şi trecătorii de pe stradă, dar mai ales la Unchiu' Kamil - vânzătorul de fructe de *doum*[LXXIX]. M-am amuzat privind în stradă până m-am trezit cu capătul nuielei împungându-mă în spate şi am auzit glasul lui Frere îndemnându-mă:

— Citeşte tu mai departe!

Am simţit că sunt pierdut. Mă holbam în carte, tremurând, însă rândurile mici se amestecau unele cu altele dinaintea ochilor mei.

— Întinde palma!

Frere stătea în faţa mea, agitând nuiaua în aer.

[LXXIX] *Hyphaene thebaica* - arbust din familia palmierilor, cu fructe ovale, comestibile.

Nu mai exista nici o scăpare. Am întins mâna, iar el mi-a apucat-o şi a început s-o lovească fără mila cu nuiaua. Am ţipat, am izbucnit în lacrimi, l-am implorat să mă ierte, dar el a continuat să mă lovească fără milă. În cele din urmă, când s-a saturat, m-a lăsat să mă prăvălesc pe scaun. M-am uitat cu lacrimi în ochi la colegii din jurul meu, ca şi cum i-aş fi luat drept martori, însă nu m-au băgat în seamă, prefăcându-se a fi ocupaţi cu cititul lecţiei şi urmărirea explicaţiilor. Dacă i-aş fi întrebat ceva, mi-ar fi răspuns cu toţii miraţi, simulând inocenţa: „Ce zici că ţi s-a întâmplat? Noi n-am văzut nimic şi nu ştim nimic". Imediat după aceea, de îndată ce Frere punea o întrebare, săreau de pe scaunele lor, întrecându-se să ridice mâna, ca şi cum - prin entuziasmul de-a răspunde – s-ar fi străduit să nege că aveau vreo legătură cu mine,
spunându-i parcă lui Frere: „Numai el este neascultător, în vreme ce noi suntem întotdeauna elevi cuminţi".

Palma mă durea şi plângeam în gura mare, dar Frere nu-mi dădea nici o atenţie. Continua să citească, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, ţuguindu-şi puţin buzele subţiri pentru a-i avertiza pe ceilalţi: „Vedeţi? Asta-i pedeapsa celor care nu-mi dau ascultare". Dar cine-ar fi cutezat să facă aşa ceva? „Noi suntem ascultători, domnule învăţător, noi îţi suntem atât de supuşi, încât am devenit cu timpul parte din tine, aşa cum sunt degetele tale, pe care le strângi şi le desfaci după bunul-plac. Faci cu noi orice vrei." Uneori Frere părea binedispus, zâmbea şi glumea cu noi, strigându-ne cu nume de animale. Atunci, ca la un semnal, izbucneam în hohote de râs, strigam cât ne ţineau puterile şi începeam să lovim podeaua cu picioarele, ca şi cum am fi dat frâu liber refulării ascunse îndelung sub masca feţelor liniştite şi

politicoase. Apoi, totul se sfârşea, aşa cum începuse, la un semn al lui Frere, o tuse uşoară sau o privire dintr-odată severă care ne făcea să rămânem nemişcaţi în bănci. Ne ghemuiam înăuntrul nostru. Nu se mai auzea nici un glas şi nici o răsuflare, fiindcă ştiam prea bine ca până şi cel mai mic semn de indisciplină însemna acum moarte sigură. Ne înspăimânta numai gândul la el, la fel ca închipuirea unui monstru mitologic în bezna nopţii.

*

Şi deodată a apărut Nagi: ne-am trezit cu el într-o dimineaţa în uşa clasei, cercetându-ne iscoditor cu ochii lui miraţi, de culoarea mierii. Am fost orbiţi de frumuseţea lui, de faţa albă, puţin palidă, parul castaniu şi moale ce-i ajungea până la umeri, şorţul elegant, bine călcat, ghiozdanul din piele fină, lucioasă, fără petice şi crăpături, precum ghiozdanele noastre burduşite. Până şi sandviciurile lui erau subţiri şi albe, întocmai ca el: felii de pâine franţuzească albă cu unt, pe care le purta într-o pungă transparentă elegantă, semănând cu aceea de la halvaua cu susan pe care o primeam noi de Crăciun!

— Nagi, noul vostru coleg, ni l-a prezentat Frere.

Apoi s-a întors într-o parte şi-n alta, căutându-i un loc. Cel de lângă mine era liber şi am început să sper. Dar oare e de-ajuns să-ţi doreşti ceva ca să se şi îndeplinească? Iatâ-1 pe Frere făcând semn către locul unde stăteam eu. Nagi s-a îndreptat spre mine, m-a salutat în şoaptă şi s-a aşezat. Simţeam parfumul plăcut răspândit de hainele lui. Am petrecut restul zilei cercetăndu-1 şi adulmecându-i parfumul, aşteptând să sune clopoţelul şi să putem

sta de vorbă. Mi-a spus ca mama lui era franţuzoaica, iar tatăl lui egiptean şi, la rândul meu, i-am povestit despre mine. Am aşteptat împreună cu el la poarta şcolii până ce a sosit o maşină luxoasă, din care a coborât un şofer în uniformă şi i-a luat ghiozdanul.

— O să fim prieteni, Nagi, nu-i aşa? l-am întrebat eu, întinzându-i mâna pentru a-mi lua rămas-bun.

A dat din cap şi s-a urcat în maşină.

Când am ajuns acasă, am tras-o de mânecă pe mama, care era în bucătărie, mai-mai să vărs pe ea mâncarea fierbinte, fiindcă voiam neapărat să-i povestesc despre Nagi. După aceea m-am mai potolit, străduindu-mă în faţa oglinzii să-i imit trăsăturile şi crispându-mă, în speranţa că o să-mi apară şi mie două gropiţe ca acelea care se iveau în obrajii lui Nagi când zâmbea.

Foarte curând, Nagi a urcat pe prima poziţie în clasă. Era cel mai frumos şi cel mai inteligent dintre noi. O singură scânteiere a ochilor lui era de-ajuns pentru ca Frere să se lanseze într-un ceas întreg de explicaţii, în vreme ce noi alergam să ne ţinem de el, gâfâind şi împleticindu-ne, iar în final ne uitam la tablă şi clătinam din capete ca şi cum am fi înţeles totul. Până şi pronunţia noastră în franceză părea grozav de greoaie şi stângace în comparaţie cu aceea delicată şi fluentă a lui Nagi. Franceza lui era întocmai ca a lui Frere sau poate chiar mai bună... Pe urmă, ne-am dat seama că Nagi nu se temea, aşa cum ne temeam noi, ca faţa lui nu pălea, ca ale noastre, că glasul lui nu tremura şi nici ochii lui nu căutau refugiu în pământ sau în tavan. Stătea drept în faţa lui Frere, fără să se plece nici un pic, şi îi vorbea cu o claritate şi o încredere ce sporeau de la o zi la alta, în vreme ce noi aşteptam să se producă dintr-o clipă în alta un incident, ca şi cum Nagi ar fi fost o

maşină de curse ce se avânta spre vârful unui munte, îndărătul căruia se căsca hăul. Închideam ochii, aşteptând să auzim zgomotul infernal produs de prăbuşire, dar nu se întâmpla nimic. Dimpotrivă, Frere se arăta foarte binevoitor şi tolerant cu Nagi, iar noi ne bucuram şi nu ne întrebam de ce Frere îl preferă pe Nagi nouă tuturor. Nu ne întrebam, deoarece îl iubeam pe Nagi, iar acela pe care-1 iubeam era ca şi noi înşine, de parcă am fi ridicat capetele în faţa lui Frere, de parcă noi toţi am fi fost Nagi. Nu ne mai temeam, chiar dacă primeam în fiecare zi o ploaie de lovituri, nu mai simţeam că eram bătuţi. în pauză, ne adunam în jurul lui, poftindu-1 să se joace cu noi şi întrecându-ne să-i explicăm jocul. Ah, cât de mândru era acela dintre noi care izbutea să-l facă să zâmbească!

Nagi era fericit şi noi am fost fericiţi împreună cu el, până într-o zi. Frere strângea caietele de teme, ca de obicei, iar Nagi s-a ridicat în picioare dinaintea lui şi i-a zis cu glasul lui încrezător:

— Îmi pare rău! Mi-am uitat caietul acasă!

Faţa lui Frere s-a crispat, apoi a strâns din buze, vrând să pară hotărât, şi i-a zis:

— Întinde palma!

Dar Nagi n-a întins palma şi nu s-a clintit, iar atunci glasul lui Frere s-a ridicat ameninţător:

— Întinde palma!

Nagi însă a rămas neclintit ca o stâncă. Noi am alergat cu toţii în spatele lui, pentru a-1 sprijini cu mâinile noastre mici şi tremurătoare, dar Frere a mugit, a ridicat palma şi l-a izbit pe Nagi peste faţă. Am ţipat cu toţii, dar fără glas. Tot ce se întâmpla ni se părea de neînchipuit, când Nagi s-a înroşit şi a protestat:

— Bătaia este interzisă!

— Ieşi afară, dobitocule! O să te învăţ eu cum trebuie să te porţi! a tunat Frere.

Paşi mici, nesiguri şi grăbiţi, urmaţi de paşi mari, hotărâţi şi neînduărători. Când am rămas singuri în clasă, ne-a cuprins frenezia: am sărit din bănci şi am urlat cât ne ţineau puterile, ca şi cum am fi vrut să ne audă Frere:

— Bătaia este interzisă!

O mulţime de scene s-au perindat atunci prin faţa ochilor noştri, toate sfârşindu-se cu imaginea lui Frere doborât la pământ, cu sângele prelingându-i-se pe faţă, şi cu Nagi alături de el, umflându-şi pieptul şi ţinând mâinile în şolduri, asemenea unui erou învingător din filmele de aventuri.

Frere s-a întors singur, a dat să adune din nou caietele, dar în zadar. S-a întâmplat ce s-a întâmplat şi ceva s-a schimbat. Un elev s-a ridicat în picioare şi i-a spus că şi-a uitat caietul acasă, apoi încă unul, dar Frere nu i-a mai lovit. Şi-a agitat furios braţul, a întors capul şi a trecut mai departe, părând sătul până peste cap. Dumneavoastră aţi minţit, domnule învăţător, aţi fost înfrânt. Acum vă vedem cu alţi ochi şi ne dăm seama că sunteţi un om obişnuit. Dacă v-aţi da jos rasa de călugăr, aţi fi asemenea oricărui trecător de pe stradă.

Ziua a trecut şi neliniştea din pricina lui Nagi nu ne dădea pace. Seara am povestit acasă ce se întâmplase la şcoală. Mamele n-au prea priceput despre ce era vorba, dar taţii s-au arătat nemulţumiţi de ideea răzmeriţei şi au încercat cu binişorul să ne determine să renunţăm la ea.

În dimineaţa următoare, Nagi s-a întors şi s-a aşezat din nou alături de noi. Ne-am îngrămădit în jurul lui, punându-i fel de fel de întrebări, însă el a răspuns doar zâmbindu-ne. Chipul nu îi era nici palid, nici chinuit, dar nu mai era nici ca în ziua trecută. Nagi s-a aşezat, Frere s-a apucat să ne explice lecţia, ca de obicei, dar după puţin timp, de

parcă ar fi fost înţeleşi, l-a chemat pe colegul nostru în faţa clasei şi ne-a zis pe un ton ameninţător: „Eu mă duc pentru câteva minute în biroul directorului, iar Nagi rămâne să vă supravegheze. Toţi cei scrişi de Nagi pe tablă vor primi câte zece nuiele".

Nagi ne urmarea, stând cu mâinile la spate şi plimbându-şi încet ochii larg deschişi peste capetele noastre, ca şi cum ne-ar fi căutat pricină cu tot dinadinsul. Toţi elevii se arătau prudenţi, ţinând-şi mâinile pe masa dinaintea lor şi capetele aplecate asupra cărţilor. Îmi aruncau din când în când priviri, ca şi cum ar fi vrut să-mi spună: „Situaţia s-a schimbat! Ai grijă!". Dar mie nu-mi păsa, căci Nagi era prietenul meu. M-am apucat dintr-odată să-l strig;

— Nagi!

Îl strigam ca şi cum aş fi vrut să-l ţin lângă mine, să mă agăţ de el, dar el m-a împins cu putere, pe urmă s-a răsucit spre tablă şi mi-a scris numele pe ea, iar când s-a întors, Frere mi-a aplicat cele zece lovituri dinaintea întregii clase.

Iată-mă acolo, cu faţa şiroind de lacrimi şi palmele arzându-mi de durere. Mă uitam la Nagi, care stătea încă alături de Frere. Mă uitam întruna la el, în speranţa că ni se vor întâlni privirile şi că va lăsa ochii în jos, ruşinat, măcar o dată.

De ce, Sayyid?
(O întrebare)

De ce, Sayyid? De ce, Abd al-Wahhab? N-a fost prima data şi ce s-a întâmplat n-a fost o surpriza pentru tine. În plus, tânărul a fost destul de politicos şi de simpatic şi tu ai ţinut cu tot dinadinsul să intri în vorbă cu el. Când l-ai văzut coborând din autobuz în faţa muzeului, cu aparatul de fotografiat pe umăr, te-a atras faţa lui liniştită. Nu s-a străduit, precum ceilalţi, să atragă atenţia asupra lui. Tu te-ai apropiat de el, Sayyid, l-ai salutat şi i-ai spus că eşti un tânăr egiptean şi că vrei să-l cunoşti. în clipa aceea, ochii lui albaştri s-au mărit şi au clipit miraţi, dar buzele i s-au întins într-un zâmbet, nu lipsit de oarecare îndoială, pe care n-ai întârziat să o risipeşti cu vorbele tale calde şi curgătoare.

Nu te-ai simţit fericit cu el la restaurant, Sayyid? Aţi avut o conversaţie plăcută, destul de lungă şi după cină te-a invitat să beţi un pahar împreună. Ca şi când ai fi fost un vechi prieten, şi-a deschis inima în faţa ta şi ai aflat că lucrează la un spital din Boston. I-ai spus, la rândul tău, că ai absolvit Facultatea de Comerţ. Când i-ai calculat salariul tău în dolari, la început nu i-a venit sa creadă, iar când ai reuşit să-l convingi, a râs îndelung. Nu te-ai putut stăpâni şi ai râs şi tu împreună cu el.

Dacă e vorba de ceea ce ţi-a zis liftierul de la

hotel, gândeşte-te că nu e decât un simplu servitor şi nu trebuie să-ţi pese de ce cred servitorii despre tine! Totuşi, ce s-a întâmplat în cameră? Tânărul ţi-a mărturisit cât de ataşat este de mama lui şi, când ţi-a arătat o fotografie de-a ei, i-ai spus că seamănă cu mătuşa ta şi atunci el a murmurat râzând că s-ar putea să fiţi rude.

Se ameţise puţin, dar băutura îl făcea şi mai simpatic. Când
i-ai cerut suma, a şovăit vreo clipă, Sayyid? Dimpotrivă, s-a grăbit numaidecât să-ţi vâre în buzunar hârtia de o sută de dolari. Pe urmă te întreb, Sayyid, fiindcă ştiu că eşti un bun cunoscător al lucrurilor de felul ăsta, a fost cumva grosolan şi insensibil cu tine sau a continuat să fie delicat până la capăt?

Ai adresa lui din Boston şi - cine ştie? - într-o bună zi s-ar putea să-i faci o vizită acolo.

Acum iei micul dejun la hotelul Meridien - mănânci şi bei ca un rege şi nu trebuie decât să semnezi o factură cu numărul camerei lui; 511. Nu mai e decât o jumătate de oră până când se deschid ghişeele. Te duci la prima bancă, la orice bancă, şi-ţi schimbi suta de dolari pe loc. Atunci care-i problema, Sayyid? De ce plângi ca un copil, fără nici un motiv?

Ora de sport

Noi, elevii din clasa a cincea, aşteptam cu mare nerăbdare ora de sport de marţi dimineaţa. Ne scoteam uniformele şi ne îmbrăcam în echipamentele de sport: şort alb, maiou alb şi tenişi. Doamna Suad, profesoara de sport, ne strângea în curte. Ne aşezam pe trei şiruri

paralele, făceam diverse exerciţii de gimnastică un sfert de oră şi în restul timpului băteam mingea.

Colegul nostru Muhammad ad-Dawakhili nu lua parte la nici un fel de jocuri, fiindcă era obez peste măsură. Din cauza corpului umflat, a burţii lăbărţate şi a fundului mare, sărmanul de el nu putea să se îmbrace în şort, ca noi, sau să se întindă pe spate şi să ridice picioarele în aer, aşa cum făceam noi la exerciţii. Nu era în stare nici să alerge cu noi după minge, căci curgea sudoarea de pe el tot timpul şi-şi pierdea răsuflarea la cel mai mic efort. Doamna Suad îl ignora pur şi simplu cu desăvârşire pe Ad-Dawakhili, de parcă ar fi existat un acord tacit în această privinţă. Aşa că el îşi petrecea ora de sport stând pe treptele scării ce ducea către clase şi urmărindu-ne în tăcere, îmbrăcat în hainele de şcoală: jacheta bleumarin şi pantalonii gri lungi. Cât despre noi, de îndată ce doamna Suad ne arunca mingea cu pătrăţele albe şi negre, scoteam cu toţii - ca la comandă - un urlet înalt şi prelung: „Heei!“. Prindeam mingea din zbor numaidecât şi ne lansam într-o discuţie aprinsă până ce reuşeam să ne împărţim în două echipe, apoi marcam o singură poartă cu două bucăţi de cărămidă. De îndată ce începeam jocul, uitam de tot ce era în jurul nostru: alergam cu mingea, driblam, înscriam goluri şi-i imitam pe marii jucători pe care-i vedeam Ia televizor. De îndată ce unul dintre noi înscria un gol, colegii se năpusteau asupra lui să-l felicite şi să-l îmbrăţişeze, iar el cădea în genunchi pe pământul din curte, aducându-i mulţumiri lui Allah pentru

succes, sau alerga cu braţele ridicate spre şirurile de pomi de pe marginile curţii, închipuindu-şi că ar fi tribunele înţesate de spectatori care urlau dezlănţuiţi.

În vremea asta, uitam cu totul de Ad-Dawakhili. Ne aduceam aminte de el doar când aveam păreri diferite în privinţa unui gol. Atunci ne îndreptam spre locul îndepărtat unde stătea el şi strigam agitaţi:

— A fost gol, Ad-Dawakhili?

In momentele acelea, Ad-Dawakhili se ridica în picioare şi lua un aer de om serios. Se apropia în grabă de noi, întindea mâna în direcţia din care venise mingea şi, suflând greu, decidea:

— Mingea a venit de-aici... aşadar, e gol sută la sută...

După ce-şi îndeplinea datoria, dând verdictul, se întorcea pe treptele scării, se aşeza şi se apuca să urmărească din nou jocul.

Acum, când rememorez aceste lucruri, îmi dau seama cât de mult voia Ad-Dawakhili să se joace împreună cu noi, cât de mult îşi dorea să aibă şi el, în locul corpului obez ce stârnea râsul, un trup obişnuit, ca ale noastre. Dar pe-atunci eram prea mici ca să înţelegem. Vedeam în el doar o făptură uriaşă şi ciudata, care ne distra şi ne stârnea râsul, ca elefanţii şi uriaşii pe care îi vedeam la circ. Simţeam o tentaţie irezistibilă de a-1 tachina pe Ad-Dawakhili. Făceam tot timpul glume pe seama obezităţii lui, ba mai mult, unii colegi găseau o adevărată plăcere în a-1 sâcâi: câte unul se ridica din bancă în pauza dintre lecţii, pus pe

glumă şi arţag, se îndrepta către locul unde stătea el şi-l plesnea aşa nitam-nisam peste ceafa, fără să rostească o vorbă, şi pe urmă fugea sau îi lua un caiet ori un creion sau - şi acesta era lucrul cel mai uşor - se oprea în faţa lui, la o distanţă suficientă ca să se afle în siguranţă, şi începea să facă glume pe seama lui în gura mare: „Hei, Ad-Dawakhili! Hei, viţelule! Cum de te-ai făcut aşa de gras? Ce mănânci acasă, catârule, purcelule?“. Şi continua pe tonul asta pană ce colegii izbucneau în râs.

Ad-Dawakhili se dădea bătut în faţa atacurilor. Ştia că n-ar fi fost în stare să-l prindă pe atacator, dacă ar fi încercat să alerge după el. Ştia, de asemenea, din experienţă ca încercarea de-a face faţă atacului n-ar fi făcut decât să-1 umilească şi mai mult şi de aceea prefera să tacă şi să rămână aşezat, cu trupul ghemuit în bancă, prefăcându-se că nici n-a auzit sau schiţând un zâmbet umil, chinuit, prin care îl implora pe atacator să-1 lase în pace. Când cineva îl plesnea şi fugea, Ad-Dawakhili se întorcea către noi, care râdeam, cu faţa încă roşie din pricina loviturii, pe urmă ofta şi clătina din cap, ca şi cum s-ar fi mirat şi ne-ar fi întrebat: „Băiatul ăsta e nebun?“.

Cu toate acestea, Ad-Dawakhili făcea tot ce-i stătea în putinţa ca să ne intre în gratii. Ne împrumuta orice cu dragă inimă. De îndată ce-i ceream, ne dădea imediat, fie că era vorba de un sandvici, un caiet sau de un pix la examen, dacă se nimerea ca vreunul dintre noi să-l fi uitat pe al său acasă. Se grăbea să-i dea telefon oricărui coleg care se întâmpla să lipsească dintr-un motiv sau altul, dictându-i lecţiile pe care le pierduse. De

îndată ce venea pauza, se grăbea să stea de vorbă cu tine despre orice subiect te preocupa, vrând parcă să-ţi abată atenţia de la el. îţi vorbea despre creşterea taxelor şcolare sau despre dificultatea lecţiilor de geografie, ori te trăgea de mână undeva mai la o parte şi-ţi şoptea, ca şi cum ţi-ar fi dezvăluit un secret important: „Am aflat că profesorul de arabă o să ne dea mâine extemporal, aşa că fii atent!“. Pe urmă te bătea prieteneşte pe umăr şi-şi vedea de treaba lui.

Ad-Dawakhili făcea toate lucrurile astea în speranţa că-1 vom iubi sau, cel puţin, ca vom renunţa să ne mai batem joc de el, ruşinaţi de bunătatea lui. Dar toate încercările lui erau în van. Ascultam ce ne spunea, toate veştile lui interesante, îi acceptam ajutorul şi-i mulţumeam, însă conversaţiile noastre cu el erau tot timpul tensionate, nesigure, în prag de primejdie, gata să alunece numaidecât spre ironie şi insultă.

Asta până în ziua când doamna Suad n-a mai apărut. Am aflat curând că s-a transferat la alta şcoală. în locul ei a venit domnul Hamid - înalt şi suplu, cu ochi mari, pătrunzători, faţa încruntată, ţinând tot timpul în mână o' nuia lungă, subţire şi ascuţită la vârf, cu care ne plesnea peste spate sau peste mâini, dacă pregetam la executarea exerciţiilor. Noul profesor era destul de sever şi, de îndată ce l-a descoperit pe Ad-Dawakhili stând pe treptele scării îmbrăcat în uniforma şcolara, l-a chemat la el şi l-a întrebat de ce nu se îmbracă în echipamentul de sport. Bietul Ad-Dawakhili a lăsat capul în pământ şi n-a scos nici o vorbă, însă profesorul l-a avertizat că la ora următoare trebuie

să vină îmbrăcat în echipament.

În pauză, ne-am adunat grămadă în jurul lui şi l-am descusut despre discuţia cu profesorul. Ne-a spus pe un ton categoric că nu se va îmbrăca niciodată în echipament de sport, susţinând că elevii aflaţi în condiţii „speciale", ca el, sunt scutiţi să se îmbrace în echipament şi că ăsta este un lucru arhicunoscut!

Cu toate afirmaţiile lui categorice, ceva din glasul şi din ochii lui Ad-Dawakhili ne spunea ca se află într-o mare încurcătură, din care nu ştie cum o să iasă. La ora următoare ne-am aşezat în rânduri, pregătindu-ne pentru exerciţii, dar când am privit spre scara ce dădea către clase, nu l-am zărit acolo — nu şedea pe trepte, ca de obicei. Am cercetat toate colţurile curţii şi în cele din urmă l-am descoperit - stătea în spatele pomului mare de lângă chioşcul alimentar. îşi ascunsese corpul după trunchiul uriaş al pomului şi scotea doar capul pentru a vedea ce se întâmplă. Semăna cu un struţ aflat în primejdie, care încerca zadarnic să treacă neobservat. Profesorul l-a zărit şi l-a chemat la el.

— Ti-ai adus echipamentul de sport? L-a întrebat pe un ton ameninţător.

Ad-Dawakhili a tăcut o clipă, după care - spre surprinderea noastră - a încuviinţat din cap.

— Du-te şi schimba-te şi vino la treabă! i-a spus profesorul fără să stea pe gânduri.

S-a auzit un murmur general. Era bomba anului: Ad-Dawakhili să-şi pună şortul şi să facă exerciţii.

O să ne prăpădim de râs văzându-1 şi o să ne amuzăm copios bătându-ne joc de el, ne-am gândit cu toţii. Ne-au copleşit o curiozitate nestăvilită şi o răutate îngrozitoare, asemenea celei care îi copleşeşte pe spectatorii întrecerilor de lupte. Voiam neapărat să-l chinuim, să-l rănim şi să ne distrăm pe seama lui. Stăteam cu privirile aţintite spre scară, de unde trebuia să se ivească dintr-o clipă în alta Ad-Dawakhili. Am început să ne foim de nerăbdare, asemenea unor sălbăticiuni mici, care-şi adulmeca prada.

N-am fost nevoiţi să aşteptăm prea mult: iată-1 coborând treptele... înfăţişarea lui era mult mai ciudată decât ne-am fi putut închipui. Maioul îi scotea în evidenţă ţâţele ca de femeie, burta mare îi atârna şi se bălăbănea, coapsele grase erau de un alb imaculat, iar fundul imens era împărţit de şort în două emisfere aproape egale — când mergea, una se lăsa în jos, cealaltă se ridica şi tot aşa...

A izbucnit o furtună de hohote. Ne-am lăsat cu toţii pradă unui râs năvalnic - chiar şi profesorul Hamid, care râdea cu gura larg deschisă. Apoi ne-am pornit să aplaudăm, să fluierăm şi sa ţipăm: „Hai, Ad-Dawakhili!“. Trebuia să traverseze curtea pentru a ajunge la noi, dar - arzând de nerăbdare - am rupt-o la fugă către el şi ne-am îngrămădit în jurul lui, râzând şi bătând din palme. Ad-Dawakhili a reacţionat cu totul neaşteptat: a început şi el să râdă în hohote, prefăcându-se că nu se putea abţine, apoi s-a apucat să meargă legănat, etalându-şi exagerat bucile şi bătându-se cu

palmele pe burtă, de parcă s-ar fi străduit cu tot dinadinsul să pară cât mai caraghios. Asta părea să fie strategia lui pentru a ieşi din situaţia penibilă în care se afla. Era ca şi cum ne-ar fi spus: „Ei, aţi văzut? Pot să fiu nemaipomenit de comic! Pot să fac chiar haz pe seama mea. Ce vreţi mai mult de-atât?“.

Această atitudine ne-a încurcat întru câtva, căci amuzamentul prefăcut al lui Ad-Dawakhili a atenuat forţa ironiei. Veselia noastră nu era deplină, dacă nu-1 înfuriam şi nu-1 făceam sa sufere. De parcă diavolii ar fi pus stăpânire pe noi, ne-a cuprins un impuls răutăcios şi nu i-am mai dat atenţie nici profesorului, care ne striga din spate să ne întoarcem la locurile noastre. Ne-am apropiat şi mai tare de Ad-Dawakhili, continuând cu înţepăturile atât cât ne-a stat în putinţă, iar mai mulţi dintre noi s-au năpustit şi l-au plesnit, după care s-au îndepărtat în fugă. În clipele acelea, chiar dacă nu ne mai amuza înfăţişarea lui, râdeam cât puteam de tare şi ne distram doar pentru a-1 face să sufere, pentru a străpunge învelişul indiferenţei, dur ca un scut, pe care o afişase pentru a-şi ascunde durerea. Dar Ad-Dawakhili nu s-a lăsat învins, ci a continuat să se prefacă vesel, râzând şi el, şi să meargă legănat. Atunci ne-am înteţit atacul şi unul dintre noi s-a legat de ţâţele lui, cu care putea să alăpteze sugarii. În clipa aceea am izbucnit în râsete de nestăvilit, iar Ad-Dawakhili s-a oprit din mers şi s-a năpustit cu pumnii ca să ne lovească, însă nici una dintre loviturile lui nu şi-a nimerit ţinta, aşa că a rămas holbându-se la noi şi a încercat sa deschidă

gura pentru a spune ceva, dar buzele au început să-i tremure şi a izbucnit în plâns.

Boxeri — toate culorile

„Fawwaz Hasanein" - îţi şopteşte prezentându-se. Iar când îl vezi, e musai să-ţi placă de el, întrucât Fawwaz Hasanein e un bărbat simpatic. Vrea să fie şi un fel de filfizon, cum se poate deduce după părul lui uns cu briantină şi zuluful ă la Anwar Wagdi de pe frunte, cât şi după cureaua lată de piele pe care şi-o pune peste burta mare, cu o cataramă de aramă pe care scrie LOVE în mijloc şi, în sfârşit, după pantofii de lac cu vârfurile ascuţite şi cu tocuri conice, pe care le preferă în mod special. Toate acestea erau la modă acum douăzeci de ani, pe vremea când Fawwaz era tânăr, dar el continua să ţină de ele. Uneori era chiar convins că este îmbrăcat cum nu se poate mai elegant şi-l surprindeai uitându-se cu admiraţie şi mândrie la catarama curelei sau la vârfurile pantofilor în vreme ce stătea de vorbă cu tine. Fawwaz Hasanein era pe deasupra şi politicos, atât de politicos, încât te jenai când ţi se adresa. Aproape că se topea de atâta politeţe. De cum te zărea, alerga spre tine, gata să-ţi strângă mâna, se pleca până la pământ dinaintea ta, arcuindu-şi spinarea, de parcă ar fi vrut să-şi micşoreze trupul uriaş şi să devină neînsemnat, numai din respect pentru prezenţa Domniei Tale. Când stătea de vorba cu tine, rostea cuvintele aproape şoptit, lăsa ochii în jos şi-şi rotunjea buzele groase, ţuguindu-le, încât semănau cu ciocul unei păsărele nevinovate.

Aşadar, ce motiv ai fi putut avea să nu-1 iubeşti pe Fawwaz, când era un om atât de politicos şi de supus? Răspunsul l-ai fi putut afla numai de la

locuitorii de pe Aleea Zahărului şi Lămâii, căci frecventa cafeneaua aflată în capătul ei, unde poposea îndelung. Aceştia l-au văzut pe Fawwaz încăierându-se cu bricegele şi cu scaunele - atunci îşi ţuguia buzele provocator şi-i arunca adversarului o privire aprinsă, după care începea lupta cu un potop zgomotos de înjurături, îndeosebi cu referire la viaţa mamei acestuia. Localnicii n-au uitat şi nu vor uita niciodată ziua când Fawwaz s-a luat la bătaie cu sergentul-major Abd al-Ghani, în urma unei partide de cărţi pe bani. Fawwaz a adunat copiii de pe uliţă, s-a oprit împreună cu ei sub fereastra lui Abd al-Ghani de pe linia ferată şi-a început să se tânguiască cu glasul lui grav şi hodorogit, în vreme ce grupul repeta după el cu mare veselie: „Sergentule-major, scârnăvie dolofană, muiere de militar, mănânci ceapă şi creveţi".

Asta-i Fawwaz Hasanein pe care îl cunoaşte lumea de pe uliţă, dar nimeni nu ştie totul despre el, nimeni nu ştie ce lucrează Fawwaz, de pildă. Uneori are bani, dar de cele mai multe ori e mofluz.

În dimineaţa aceea, Fawwaz stătea în cafenea, ca de obicei, îşi bea ceaiul cu lapte şi trăgea din ţeava narghilelei improvizate, când a trecut prin faţa lui un copil desculţ, îmbrăcat într-un cămeşoi vechi şi zdrenţuit, ducând pe umăr un căţeluş frumos, cu blană neagră şi moale, cu o zgardă roşie şi o fundă la gât.

— Măi băiete, ia vino-ncoa'! a strigat Fawwaz la el,
fulgerându-i un gând prin minte.

Băieţaşul s-a apropiat, uitându-se temător la el.

— De unde-ai luat căţelul ăsta? l-a întrebat cu glas
ameninţător.

— Din Al-Maadi...

— Minţi, l-ai furat, lua-te-ar şaizeci de draci să te ia! s-a răţoit Fawwaz la el şi i-a tras o palmă atât de zdravănă, încât căţelul i-a sărit de pe umăr, iar puştiul a rupt-o la fugă de-i sfârâiau călcâiele.

Fawwaz a prins căţelul şi l-a luat în braţe. Avea o formă ciudată: burta atârnata, picioarele scurte şi faţa puţin trasă. I-a adus un oscior de la vânzătorul de chebap şi a continuat să tragă din ţeavă, întrebându-se ce ar putea face cu căţelul.

„Vasăzică este un căţel din Al-Maadi“, s-a gândit Fawwaz. „Păi, asta înseamnă că trebuie să fie destul de scump.“ A auzit întâmplător pe cineva spunând că un boxer poate ajunge şi la o sută de lire. După ce a chibzuit îndelung, întorcând chestiunea pe toate feţele, a ajuns la o concluzie. Peste doua zile a apărut în ziarul *Al-Ahram* următorul anunţ; „Vând boxeri - toate culorile", alături fiind trecut numărul de telefon al cafenelei.

Dis-de-dimineaţă, s-a aşezat lângă telefonul din cafenea, răspunzând întrebărilor venite de la clienţi şi explicându-le cum sa ajungă în Aleea Zahărului şi Lămâii. Spre amiază s-a ivit şi primul „muşteriu". Pe uliţă şi-a făcut apariţia un Mercedes mare, negru, din care a coborât un bărbat cărunt, impunător, de vreo şaizeci de ani, îmbrăcat într-un pardesiu de stofă neagră. Avea faţa roşie, ca englezii, aşa că Fawwaz şi-a închipuit în prima clipă că este un *khawaga*[LXXX]. Fawwaz s-a grăbit să-1 întâmpine cu politeţea lui aparentă, i-a oferit un scaun şi i-a comandat un ceai cu lapte, dar nu l-a invitat, fireşte, să tragă din narghilea.

— Vă stau la dispoziţie. Cu ce vă pot fi de folos? l-a întrebat zâmbind, lăsând ochii în jos şi

---

[LXXX] Titlu si apelativ cu care egiptenii musulmani li se adresează europenilor, dar şi creştinilor copţi, având sensul de „stăpâne", „domnule".

rotunjindu-şi buzele.

— Stimate domn, am venit în legătură cu câinii.

Fawwaz s-a ridicat imediat şi după câteva clipe s-a întors cu căţelul pe umăr. (îl ţinuse legat înăuntru, alături de rafturile din cafenea). Beiul s-a uitat atent la căţel înainte de a-1 lua în braţe, apoi a început să se joace cu el, cercetându-1 cu ochi de expert. în timpul asta, Fawwaz nu s-a oprit o clipă din vorbit:

— Ăsta-i ultimul căţel care mi-a mai rămas, domnule. Am vândut trei şi ăsta-i al patrulea. Ştii că un boxer este foarte greu de găsit în zilele astea. Multă lume vrea boxer şi nu găseşte...

Cu un gest spontan, Fawwaz l-a apucat pe clientul său de mână, continuându-şi pledoaria:

— Crede-mă, Allah mi-e martor! Trei am dat înainte, Allah mi-e martor! Inima mi s-a deschis şi boxerul ăsta este al dumitale. Ei, ce zici?

— Îţi mulţumesc, dar căţelul ăsta nu este boxer, i-a răspuns beiul zâmbind calm.

— Ce spui? a strigat Fawwaz dezaprobator şi a început sa privească în jur, ca şi cum ar fi căutat pe cineva care să-l salveze de nedreptatea ce i se făcea.

— Domnule, cum poţi să spui aşa ceva? E boxer suta la sută. Uită-te la el! E boxer. Uite! Şi el îţi spune: „Sunt boxer... sunt boxer...“ Se poate să spui aşa ceva?

— Dragă domnule, boxerul arată cu totul altfel. Sunt pasionat de câini de patruzeci de ani, l-a contrazis beiul zâmbind cu gura până la urechi, fiindcă era ferm convins.

— Atunci de ce rasă este? a bombănit Fawwaz, acceptând în final vorbele clientului, pe care-1 blestema în gând, cu câinele lui cu tot, în vreme ce lirele - douăzeci la număr - pe care le plătise pentru anunţ începeau să-i joace prin fata ochilor.

— Câinele ăsta-i pechinez...

— Şi ce-are a face? Poate să fie orice... Important este un singur lucru: cât dai pe el? a zis Fawwaz plictisit, dar şi hotărât să scape de blestematul de căţel cu orice preţ.

Beiul a tăcut o clipă, uitându-se cu afecţiune la căţel. De parcă ar fi simţit ce se întâmplă, căţelul a început să sară, a întins botul şi l-a lins pe faţa.

— Iţi dau trei sute de lire...

Fawwaz a rămas înmărmurit şi i-au trebuit câteva clipe ca să se dumirească.

— Nu-i drept, domnule! E păcat! Vasăzică un câine... (nu-i venea în minte numele rasei, aşa că a continuat)... un câine de rasă ca ăsta costă doar trei sute de lire... Mă aşteptam să oferiţi şapte sute sau cel puţin şase sute!

S-au mai tocmit ce s-au mai tocmit şi în cele din urmă beiul a scos trei sute cincizeci de lire, pe care Fawwaz le-a numărat rapid, hârtie cu hârtie, le-a împăturit cu grijă şi le-a vârât în buzunarul de la piept. Beiul şi-a luat căţelul şi s-a îndreptat fericit spre maşină. Fawwaz l-a însoţit până la portieră, s-a aplecat şi i-a întins mâna pentru a-şi lua rămas-bun, după care s-a făcut nevăzut.

Din ziua aceea, Fawwaz Hasanein n-a mai apărut nici la cafenea, nici pe uliţă. Nimeni n-a ştiut motivul dispariţiei sale.
dar ieri s-a răspândit zvonul că nişte tineri de pe uliţă l-ar fi văzut, dimineaţa devreme, plimbându-se prin cartierul Al-Maadi şi dând târcoale grădinilor din jurul vilelor. De îndată ce zărea un căţel, îi arunca un oscior pe care-1 scotea din geanta de pe umăr, apoi îşi rotunjea buzele şi-l chema în şoaptă:

— Bubi... Bubi... Vin’ la tata!

Madam Zitta Mendez
O ultimă imagine

1961

Era într-o duminică. Tata m-a luat cu el, să-l însoţesc la ea acasă.

Blocul înalt şi impunător era situat cam la jumătatea străzii Adli. De cum am intrat pe uşa principală, ne-a întâmpinat o boare de aer răcoros. Holul de la intrare era placat cu marmură şi decorat cu uriaşe coloane rotunde. Portarul - un nubian masiv - s-a repezit să cheme liftul. Tata i-a strecurat în mână o bancnotă şi el s-a retras mulţumindu-i. Din ziua aceea, tata a avut pentru mine un alt chip decât cel pe care i-1 ştiam acasă. în casa lui tanti Zitta, tata devenea brusc delicat, curtenitor, glumeţ, tandru, vorbea cu glas blând, plin de afecţiune. Pe plăcuţa de alamă de pe uşa apartamentului scria în franceză: „Mme Zitta Mendez". Ne-a deschis chiar ea. Faţa albă, proaspăta şi luminoasă îi radia. Avea nasul mic şi fin, buze pline, rujate cu roşu aprins, ochi mari şi albaştri, ce păreau uimiţi din pricina genelor rimelate. Pârul negru, unduios i se revărsa pe umeri, rochia decoltată lăsa să i se vadă pieptul plin, braţele durdulii păreau ca de marmură, până şi unghiile de la mâini şi de la picioare erau curate, elegante, conturate cu grijă şi pictate în roşu aprins.

Îmi va rămâne multă vreme în minte chipul Zittei când ne-a deschis uşa - imaginea „celeilalte femei", iradiind parfumul seducţiei, amanta zveltă care te invită înăuntru, în lumea ei secretă, catifelată, învăluită în plăcere şi păcat. Tanti Zitta mă întâmpina cu căldură: mă săruta, mă îmbrăţişa

şi îmi repeta în franceză: „Bine-ai venit, tinere bărbat!".

In spatele ei stătea Antoine, fiul ei, mai mare cu doi ani decât mine - un băiat slab şi înalt, cu părul negru acoperindu-i fruntea, cu mulţi pistrui pe faţa, ce-1 făceau să semene cu băiatul de pe coperta manualului nostru de limba franceză.

Antoine nu vorbea şi nu zâmbea decât arareori. Ne urmărea - pe mine şi pe tata - cu ochi neliniştiţi, cu buzele strânse, apoi se mişca brusc, se ridica ori se retrăgea în camera lui. Tot timpul lăsa impresia că un lucru important îi apasă pieptul şi se pregăteşte să-l rostească, dar în ultima clipă se răzgândeşte şi renunţă. Chiar şi atunci când ne jucam în camera lui, se concentra în tăcere asupra jocului, ca şi cum ar fi îndeplinit o obligaţie.

(Doar o singură dată m-a întrebat, oprindu-se brusc din joc: „Ce lucrează tatăl tău?“. „Tata este avocat", i-am răspuns eu. Apoi el mi s-a destăinuit fără să-1 mai întreb: „Tata este un doctor celebru în America... Şi când o să mă fac mare, o să mă duc la el...“ Când l-am întrebat mirat: „Şi o laşi pe mama ta singură aici?", mi-a aruncat o privire confuză şi nu mi-a răspuns.)

Din cauza firii sale dificile şi deconcertante, tata şi cu mine îl tratam pe Antoine cu prudenţă.

Odată stăteam toţi patru în salon. Tata şi Zitta se străduiau să însufleţească puţin conversaţia, dar Antoine s-a arătat refractar, ca de obicei, în vreme ce eu le-am venit în întâmpinare: am glumit cu tanti Zitta, m-am lăsat sărutat de ea. Parfumul ei puternic, fascinant şi atingerea pielii ei calde, catifelate mă gâdilau... I-am povestit despre şcoala mea şi am născocit aventuri eroice, fabuloase, prin care trecusem împreună cu colegii mei, în vreme ce ea se prefăcea că mă crede, că e uimită şi se teme pentru mine din pricina acestor aventuri uimitoare.

Am iubit-o mult pe tanti Zitta şi am fost întru totul de acord cu tatăl meu. Când ne întorceam

acasă, tata mă sfătuia de fiecare dată să nu-i spun nimic mamei. Iar eu încuviinţam din cap, ca un bărbat adevărat care se angaja sa facă întocmai. Când mama mă iscodea cu ochii ei neliniştiţi, şovăitori şi bănuitori, îi răspundeam pe loc, fără cea mai mica ezitare: „Am fost cu tata la cinema". Minţeam cu neruşinare şi nu simţeam câtuşi de puţin că aş greşi sau aş trăda.

Lumea magică a Zittei m-a captivat. O păstrez în suflet. Mi-au rămas în minte şi acum toate detaliile apartamentului ei, un adevărat model al vechii elegante şi fineţi europene: oglinda mare de la intrare, cuierul rotativ în care ne agăţam pardesiele, vazele rotunde din arama lucioasă decorate cu capete de lei pe laturi, draperiile groase de culoare închisa prin care se filtra lumina palidă a zilei, tapetul deschis la culoare, cu modele, ce decora pereţii, fotoliile maro închis, acoperite cu o catifea verde-oliv, iar într-un colţ era aşezat un pian mare, negru (Zitta era dansatoare la un club de noapte de pe strada Alfi şi cred că acolo a cunoscut-o tata).

Tanti Zitta s-a dus în bucătărie să pregătească masa, iar tata
ne-a tras aproape de el pe mine şi pe Antoine şi a început să ne vorbească prieteneşte, aşa cum face un părinte cu copiii lui în ceasurile de tihnă. Din când în când îi striga Zittei, pe un ton glumeţ, să se grăbească cu pregătitul mâncării, iar ea îi răspundea râzând din bucătărie. (Acum, acele gesturi familiare mi se par dovezi ale faptului că tata ar fi avut de gând s-o ia pe Zitta de soţie.)

Masa pentru dejun era o operă de artă: faţa de un alb imaculat, şervetele călcate şi îndoite elegant, astfel încât să stea înfoiate, farfuriile albe, strălucitoare, cu lingurile, furculiţele şi cuţitele aşezate în aceeaşi ordine în jurul lor, vaza cu trandafiri, cana cu apă, paharele sclipitoare şi o

sticlă lungă, ce stătea culcată într-un vas de metal plin de cuburi de gheaţă. Mâncarea pregătita de tanti Zitta era delicioasă, semăna cu aceea de la restaurantele de lux la care ne ducea tata - pe mine şi pe mama — din când în când. Mâneam cu grijă, prefăcându-mă foarte repede că m-aş fi săturat, astfel încât să nu-mi adreseze nimeni nici un reproş, aşa cum fusesem învăţat acasă. Dar lui tanti Zitta şi tatei nu le păsa de nimic - stăteau unul lângă altul, mâncând, bând, şuşotind şi râzând tot timpul. Spre sfârşitul mesei, tata a insistat pe lângă ea să ne cânte ceva. Întâi s-a împotrivit, dar în cele din urmă a consimţit şi s-a aşezat în faţa pianului. Încet-încet, zâmbetul de pe buze i-a dispărut şi un aer de gravitate i-a învăluit chipul. Degetele i se plimbau pe clapele pianului, scoţând armonii triste sau vesele. La un moment dat, Zitta a lăsat capul în jos, a închis ochii, ca şi cum şi-ar fi adunat gândurile, degetele au început să-i alerge pe clape şi s-a apucat să cânte faimoasele melodii ale lui Edith Piaf: *Non, je ne regrette rien* şi *La Vie en rose.*

Avea o voce plăcută, melodioasă, puţin răguşită şi învăluită de melancolie. Când termina, rămânea câteva clipe cu capul plecat, ochii închişi şi degetele pe clapele pianului. Eu aplaudam cu căldură, în timp ce Antoine rămânea tăcut, fără să schiţeze nici o reacţie. Cât despre tata, entuziasmul lui ajungea la paroxism. Îşi scotea haina şi-şi desfăcea cravata. Aplauda şi striga în delir: „Bravo! Bravo!". Apoi alerga spre ea şi o săruta pe frunte sau îi strângea mâinile într-ale lui şi i le săruta.

Acesta era semnalul, pentru mine şi pentru Antoine, că venise momentul să ne retragem. Ştiam din experienţă. Antoine se ridica primul şi zicea, îndreptându-se către uşa apartamentului: „Mamă, noi ne ducem să ne jucăm afară".

Acum îmi vine în minte - zâmbind cu înţelegere - chipul tatălui meu, puţin îmbujorat de băutură şi aprins de dorinţă, în timp ce se scotocea nerăbdător prin buzunare, pentru a ne da mie şi lui Antoine câte o liră întreagă şi a ne îndemna, conducându-ne până la uşă: „Ce ziceţi dacă, după ce vă jucaţi, mergeţi să vă luaţi câte o îngheţată mare la New Kuraşaal?".

*

1996

Masa străinilor de la restaurantul Groppi. Toţi sunt bătrâni. Armeni şi greci care au trăit în Egipt şi nu l-au mai părăsit, peste care anii s-au scurs până ce s-au trezit cu desăvârşire singuri. În fiecare duminică, la şapte dimineaţa, o porneau încet pe strada Talaat Harb, pustie la ora aceea, îndreptându-se cu paşi şovăielnici, sprijinindu-se unii pe alţii sau în bastoane, către locul lor obişnuit, ca şi cum s-ar fi trezit atunci din morţi şi şi-ar fi scuturat de pe ei praful mormintelor pentru a veni acolo.

La Groppi, se aşază la aceeaşi masă, cea de lângă fereastră, neschimbată în decursul anilor. Iau micul dejun, vorbesc de una şi de alta şi răsfoiesc ziarele în franceză până ce vine vremea slujbei de duminică. Atunci pornesc împreună către biserică.

În dimineaţa asta s-au dichisit cu toţii. Bătrânii s-au ras cu grijă, şi-au lustruit pantofii englezeşti în două culori, s-au îmbrăcat în costume europene cu cravate vechi, şifonate sau deformate de vreme şi s-au înfofolit în paltoane groase, demodate şi

decolorate, pe care le-au scos de îndată ce au intrat în local, aşa cum cere buna-cuviinţă.

Bătrânele, care au fost cândva fermecătoare şi cochete, poartă acum haine ce erau la modă în urmă cu vreo treizeci de ani şi se dau cu pudră din belşug, pentru a-şi acoperi ridurile adâncite de scurgerea timpului. Toţi aceşti bătrâni, fără excepţie, respectă cu religiozitate bunele maniere. Bărbaţii stau deoparte, lăsându-le pe doamne să treacă mai întâi, le ajută să-şi scoată paltoanele pe care le împăturesc cu grijă şi delicateţe, trag scaunele pentru ca ele să se aşeze la masă, apoi se întrec să le povestească lucruri curioase şi amuzante femeilor, care nu uită să scoată exclamaţii de mirare şi admiraţie sau hohote de râs încântătoare şi delicate.

Masa de duminică dimineaţa este pentru aceşti bătrâni un moment de fericire, după care cad din nou pradă singurătăţii lor desăvârşite şi înspăimântătoare. Nu le-a mai rămas decât apartamentul mare din centrul oraşului, la care jinduiesc proprietarii blocurilor sau vecinii - camere spaţioase, tavane înalte, mobilă veche, neglijată, cu tapiţerie uzată, pereţi din care cad bucăţi de tencuială, băi învechite, pentru a căror renovare ar avea nevoie de o grămadă de bani şi nu-i vor avea niciodată. Amintirile, doar amintirile dăinuie în toate ungherele: fotografii dragi, alb-negru, ale unor copii minunaţi şi veseli (Jack sau Helen), care sunt acum bărbaţi în toată firea şi femei mature în America, unde au emigrat şi de unde le trimit vederi în culori splendide sau le telefonează de sărbători şi le expediază lună de lună sume de bani. Bieţii bătrâni trebuie să stea o zi întreagă la cozi lungi ca să le încaseze şi numără de două ori bancnotele ce li se cuvin înainte să le

îndoaie şi să le vâre apoi cu grijă în buzunarele interioare ale hainelor groase.

Dar, în pofida vârstei înaintate, minţile lor au o putere uimitoare de-a rememora trecutul cu o limpezime desăvârşită, în vreme ce în suflete poartă certitudinea sfârşitului iminent, însoţită mereu de întrebări precum „Când?“ şi „Cum?“. Spera ca sfârşitul călătoriei să le fie liniştit şi demn, însă îi chinuie gândul înspăimântător că s-ar putea să moară ucişi de hoţi, răpuşi de suferinţe nesfârşite ori subit, pe stradă sau la cafenea.

În dimineaţa aceasta, am zărit pe chipul unei bătrâne doamne ceva care mi s-a părut foarte familiar. Stătea în mijlocul grupului, faţa îi era acoperită cu un strat gros de pudră, iar pe cap purta o pălărie de postav verde, decorată cu un trandafir din pânză roşie. Am urmărit-o o vreme cu privirea, iar când am auzit-o vorbind, n-am mai avut nici o îndoială. Desigur, înfăţişarea mea - un bărbat sobru, trecut de patruzeci de ani - i s-o fi părut ciudată când m-am îndreptat spre ea, m-am aplecat peste masă şi i-am vorbit, vădit nerăbdător şi emoţionat:

— Tanti Zitta?!

Ridică încet capul spre mine. Ochii bătrâni îi sunt acoperiţi de albeaţă, iar ochelarii ieftini, puţin înclinaţi îţi dau impresia că priveşte la ceva din spatele tău. Îi reamintesc cine sunt, îi vorbesc cu căldură despre zilele de demult şi o întreb ce face Antoine. Mă ascultă în tăcere, cu un surâs indiferent şi neutru pe chipul îmbătrânit, astfel încât am senzaţia că m-am înşelat sau că nu-şi dă seama cine sunt. Dar după o clipă, o văd sprijinindu-se cu mâinile de masă şi ridicându-se anevoie în picioare. Întinde braţele şi mânecile rochiei se trag în sus, descoperindu-le în toată uscăciunea lor. Apoi, tanti Zitta îmi apropie capul de ea şi se întinde până ce ajunge să mă sărute pe

frunte.

-Sfârşit-

Cuprins